BESZÁMOLÓ

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

1975. második félévi tevékenységéről

OKTATÁSÜGYI HIVATAL * BARLANGTANI INTÉZET
149/78

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest

B E S Z Á M O L Ó

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1975. második félévi tevékenységéről

18/1977
ORSZÁGOS KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM HIVATAL BARLANGTANI INTÉZET

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest

KÖRNYEZETVÉDELMI INTÉZET
MNB 232.9074-3203
1300

6721

MTESZ-egyesületi használatra!
Kiadja: Magyar Karszt- és Barlang-
kutató Tásulat
Készült: 800 példányban
76/6721 MTESZ HNy.-Bp.

T A R T A L O M

Oldal

TÁRSULATI ÉLET

Karszthidrológiai és Geológiai Szakosztály 9
Közgyülés (1975. márc. 14.) 9
Dokumentációs Szakosztály (1975. márc. 19.) 9
Elnökségi ülés (1975. márc. 25.) 9
Dokumentációs Szakosztály (1975. ápr. 16.) 11
Elnökségi ülés (1975. máj. 16.) 11
Elnökségi ülés (1975. szept. 9.) 12
Dokumentációs Szakosztály (1975. okt. 7.) 12
Választmányi ülés (1975. okt. 14.) 13
Elnökségi ülés (1975. nov. 24.) 13
Nominológiai és Terminológiai munkabizottság (1975. dec. 10.) 13
Nominológiai és Terminológiai munkabizottság (1975. dec. 17.) ..... (H.Gy.-K.L.) 14
Főtitkári beszámoló (dr. Böcker Tivadar) 15
XX. Barlangnap (K.L.) 19

MEGEMLÉKEZÉS

Emlékezés Lakatos Lászlóra (D. Gy.) 21

Felszabadulási ünnepség a budai Vár-barlangban (Barátosi József) 22

Cholnoky Jenő-terem avatása a Vár-barlangban (Dr. Láng Sándor) 25

Kadic Ottokár-terem a Vár-barlangban (Hazslinszky Tamás) 25

Papp Ferenc-labirintus a Vár-barlangban (Dr. Dénes György) 27

Ünnepi beszéd a Vértes László-terem felavatásakor (Dr. Jánossy Dénes) 29

HIREK

Megalakult a Barlangtani Intézet! 31

Utasitás a barlangtani kutatások hatósági engedélyezéséről 34

Utasitás a védett természeti emlékek nyilvántartásáról 36

6721

Oldal

A védett természeti értékek jelentőségének megállapitásáról és egyes értékek törléséről 37

Az OTvH barlangkutatási engedélykérelmének formanyomtatványa 39

A barlangkutatási engedélyek személyi és tárgyi feltételeire vonatkozó előirások 42

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakosztályának ügyrendje 49

Árvizi károk helyreállitása a lillafüredi István cseppkőbarlangban (Lénárt László) 52

Országos tudományos diákköri koferencián jártunk (Ujszászi József - Lénárt László 53

A MHT V. Ijfusági Napja (Lénárt László) 55

ÉVKÖZI JELENTÉSEK,
BESZÁMOLÓK

Beszámoló a törökországi karszttanulmányokról (Dr. Balázs Dénes) 57

Jelentés a X. ker. Természetbarát Szövetség "Fényes Elek" barlangkutató Szakosztályának tavaszi kutatótáboráról (Lendvay Ákos) 62

A MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport jelentése az 1975. évi nyári táborban elért eredményekről (Lénárt László) 64

Jelentés a "Kőlyuk-kutatótábor" szakmai munkájáról (Dr. Kordos László) 70

6721

Oldal

1975. ÉVI JELENTÉSEK,
BESZÁMOLÓK

Szakosztályi és Szakbizottsági jelentések

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1975. évi munkájáról (Dr. Bertalan Károly - Dr. Kordos László) 72

Jelentés az MKBT Oktatási Bizottsága 1975. évi munkájáról (Barátosi József) 75

Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1975. évi munkájáról (Dr. Jánossy Dénes) 76

Jelentés a Régészeti Szakbizottság 1975. évi munkájáról (Dr. Gábori Miklós) 77

Jelentés a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Vár-barlang Bizottságának 1974-75. évi munkájáról (Barátosi Kálmán) 79

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály 1975. évi beszámolója (Mészáros Károly) 81

Csoportok 1975. évi jelentései

A székesfehérvári Alba Regia Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése 90

BSE Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése (Molnár László) 103

Ferencvárosi Természetbarát S.K. Barlangkutató Szakosztályának jelentése az 1975. évi müködésről (Horváth János - Máté József) 106

6721

Oldal

A Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör "Delfin" Könnyübuvár Szakosztály 1975. évi jelentése (Maróthy László) 112

Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1975. évi munkájáról (Varga Csaba) 115

A dorogi József Attila Müvelődési Központ Kadic Ottokár barlangkutató szakkörének 1975. évi jelentése (Benedek Endre) 117

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése (Mészáros Károly) 118

Az MKBT BTO keretében müködő KVSE természetjáró szakosztály Bükk barlangkutató csoport 1975. évi jelentése (Szabó Károly) 126

A MEAFC Marcel Loubens barlangkutató szakcsoport 1975. évi jelentése (Majoros Zsuzsanna - Lénárt László) 127

NME Miskolc TDK karszthidrológiai szakcsoport 1975. évi jelentése (Németh Alajos) 129

Jelentés a mecseki karsztkutató csoport 1975. évi munkájáról (Rónaki László) 131

Jelentés a Papp Ferenc barlangkutató csoport 1975. évi tevékenységéről (Maucha László) 134

A Spartacus TE Lóczy Lajos barlangkutató csoportjának 1975. évi jelentése (Gyarmati Gábor) 141

Jelentés a tatabányai barlangkutató csoport 1975. évi tevékenységéről (Juhász Márton) 142

A X. ker. Természetbarát Sportkör "Fényes Elek" Barlangkutató Szakosztályának 1975. évi jelentése (Lendvay Ákos) 144

6721

Oldal

Vörös Meteor T.E. Vass Imre barlang-kutató csoportjának 1975. évi jelentése 147

TANULMÁNYOK

Dr. Jánossy Dénes: A Balla-völgyi Poros-lyuk ősmaradványai 153

Dr. Müller Pál: Ujabb adatok a Keszthelyi-hegység és a Hévizi-tó hidrogeológiájához 153

Kocsis Antal: A Vértes-hegység üregei, barlangképző hatások 154

Dr. Dénes György: A budai Vár-hegy forrás-mészkő takarójának kiterjedése déli irányban 156

Dr. Rádai Ödön: Karsztvizkutató expedició Vietnamban 157

Dr. Kordos László: Barlangi üledékek jelentősége az ősföldrajzi kutatásban 158

Lorberer Árpád: A karsztvizek háromdimenziós áramlásának vizsgálata kutadatok alapján .. 159

Liebe Pál: Karsztterületek hőháztartása 162

Majoros Zsuzsanna - Lénárt László: Cseppkő-növekedési vizsgálatok 163

Neppel Ferenc: Szempontok a karsztjelenségek névadásának problémájához 165

Dr. Kordos László: Csont és csigamaradványok a Pilis és az Alsóhegy néhány barlangjából 169

Plózer István: A hévizi tó kráterének forrásbarlangja 181

Dr. Kordos László: A Csucs-hegy és az Oszoly barlangjai 185

Szücs László: A Vaskapu-völgyi Gyökér-barlang 206

6721

Oldal

Majoros Zsuzsanna: Érdekességek egy "mesterséges barlangban" 209

Csernavölgyi László: A sziklaszög, és felhasználása 210

VITA

Rónaki László: Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására 217

Dr. Kordos L. - Dr. Bertalan K. - Neppel F.: Vélemény: "Rónaki László: Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására"-l 225

Kováts Kázmér: Hozzászólás "A Mátyáshegyi--barlang kiépitésének lehetősége tanbarlang céljára" cimü előadáshoz 226

6721

TÁRSULATI ÉLET

1975. március 10-én a Karszthidrológiai- és Geológiai Szakosztály vezetőségválasztó ülést tartott, amelyen a szakosztály elnökévé Dr. Müller Pált, titkárává Pelikán Pált választották.

1975. március 14-én az MKBT rendes évi K Ö Z G Y Ü - L É S T tartott.

A közgyülés határozatai a következők:

1. A közgyülés az 1974. II. 17.-e óta eltelt időszakról adott főtitkári beszámolót jóváhagyólag tudomásul vette. (A főtitkári beszámolót a Tájékoztató e számában teljes terjedelmében közöljük.)

2. Jóváhagyólag elfogadta a Társulat 1975. évi munkatervét.

3. Jóváhagyólag elfogadta a Társulat 1975. évi költségvetését.

4. A Közgyülés Herman Ottó emlékéremmel tüntette ki

M A U C H A L Á S Z L Ó - t.

1975. március 19.-én az MKBT Dokumentációs Szakosztályának bibliográfiai munkabizottsága megbeszélést tartott. Plihál Katalin befejezte a kétrészes bibliográfiai tanfolyam tartását, majd a résztvevők vállalták, hogy 1975. végére elkészitik a "Bibliographica Spelaeologica Hungarica" soron következő, 1945-1950 periódusát. Az előre összeállitott folyóirat listáról a résztvevők megjelölték, hogy első lépésként mely napilapokat és folyóiratokat nézik át. Bibliográfiai munkát eddig Dr. Bertalan Károly, Gyarmati Gábor, Kocsis Antal és Lénárt László vállalt.

1975. március 25. Elnökségi ülés

1. Az Elnökség napirenden kivül megtárgyalta a Várbarlang uj bejáratával kapcsolatos kiépitési problémákat.

6721

2. A beküldött 1974. évi csoportjelentések és az 1975. évi munkatervek alapján a további munka elősegitése érdekében az Elnökség ugy határozott, hogy

a Herman Ottó Csoportot		5.000,- Ft
a Szabó Pál Zoltán	"	4.000,- Ft
a Papp Ferenc	"	3.000,- Ft

jutalomban részesiti.

3. Dr. Dénes György referált az Elnökségnek a barlangi mentőszolgálat helyzetéről.

4. Dr. Böcker Tivadar referált az augusztusi nemzetközi rendezvény szervezéséről.

5. Az Elnökség elfogadta a Társulatba jelentkező uj tagokat. Határozatot hozott, hogy az alapszabály értelmében ezentul 18 éven aluli tag jelentkezését csak az iskola javaslata alapján fogadja el.

6. Az Elnökség elfogadta az OSC csoport alakulását olyan megjegyzéssel, hogy értesiteni kell a felügyeleti szervet, hogy amint 10 fő MKBT tagja lesz a csoportnak, önálló csoportként ismeri el.

7. Az Elnökség megvitatta a Plózer István és dr. Mozsáry Péter által beküldött kérelmet, és ugy döntött, hogy levélben értesiti az U.I.S. Barlangbuvár Bizottság vezetőjét, miszerint az Elnökség elfogadja, hogy hazánkat a Bizottságban e két fő képviselje.

8. A Dokumentációs Szakosztály előterjesztésével kapcsolatban az alábbi határozatok születtek:

a/ A Rónaki László által beküldött lyukkártyás nyilvántartási anyagot a Bizottság vizsgálja felül.

b/ A barlang kataszter kitöltési javaslatát Rónaki László, Neppel Ferenc, Cser Ferenc és Sándor György vizsgálja felül, de csak az adatlaphoz tartozó szöveget, miután az adatlapot már előzőleg egy bizottság felülvizsgálta.

c/ A Szakosztály ügyrendjének kidolgozása után azt, az MTESZ illetékes jogászával felül kell vizsgáltatni.

d/ Az Elnökség elvetette a Szakosztály azon kérését, hogy a volt bizottságvezetők a Választmány tagjai legyenek,

6721

azonban határozatot hozott, hogy Horváth János és Neppel Ferenc minden választmányi ülésre meghivást kapjon.

9. Határozat született, hogy a Társulat és a Polgári Védelem között kötött együttmüködést felül kell vizsgálni.

10. Gádoros Miklós közgyülési bejelentése alapján, az Elnökség helyébe Cser Ferencet kooptálta a Választmányba.

11. Fel kell kérni a szakbizottságok vezetőit, előre állitsák össze, hogy témájukban ki tart előadást, s az előadáson ki elnököl.

12. Fel kell kérni az OTVH-t, hogy az augusztusi konferencián előadással vegyen részt.

1975. április 16.-án az MKBT Dokumentációs Szakosztályának kataszteri munkabizottsága megbeszélést tartott. A munkabizottság vezetője bejelentette, hogy elkészült a barlangkataszter "Vezérlapjának" nyomdai sokszorositása, valamint az MKBT Elnöksége elé került a Dokumentációs Szakosztály ügyrendjébe és a "Vezérlap" kitöltési és kezelési utasitása. A munkabizottság évévi célja a Pilis és a Vértes-hegység teljes tudományos barlangkataszterének összeállitása. Végleges formában e két terület barlangjait tartalmazó katasztert "Magyarország barlangjai" c. sorozat inditó köteteinek szánjuk. A továbbiakban a barlangok kataszteri számmal való terepi megjelölésének technikai kérdéseiről folyt vita.

Az 1975. május 16.-i Elnökségi ülésen a Társulat Elnöksége elfogadta a Társulat titkárai által előterjesztett beszámolót az MKBT nemzetközi kapcsolatairól.

Az Elnökség elfogadta Barátosi József felmentési kérelmét a Várbarlanggal kapcsolatos megbizatása alól és ugy határozott, hogy utódját - vele egyetértésben - (Dr. Vámosi György személyében) fogja kijelölni.

Az Elnökség - kiegészitve 1975. március 25.-i határozatát - ugy döntött, hogy Dr. Mozsáry Péter és Plózer István mellett Horváth Győző is képviselje hazánkat az UIS Barlangbuvár Bizottságában, majd elfogadta a társulatba jelentkező uj tagok felvételi kérelmét.

6721

A Társulat 1975. szeptember 9.-i Elnökségi ülésén az alábbi határozatok születtek:

- A Baradla 150 nemzetközi rendezvénnyel kapcsolatban az Elnökség Hazslinszky Tamást dicséretben részesiti a nagyrendezvény előkészitésében és lebonyolitásában végzett munkájáért. Dr. Láng Sándor elnök köszönetet mondott a MTESZnek és a VITUKI-nak a nagyrendezvény megszervezésében nyujtott segitségért.
- Az Elnökség ugy határozott, hogy Dr. Láng Sándort és Schönviszky Lászlót MTESZ dijra javasolja.
- Az Elnökség elfogadta a Társulatba jelentkező uj tagok felvételi kérelmét.
- Dr. Böcker Tivadar beszámolt az OTvH elnökhelyettesével 1975. julius 15-én folytatott együttmüködési tárgyalásról.
- Az Elnökség tudomásul vette a Főtitkár beszámolóját az osztrák, az angol és az amerikai hasonló társulatok képviselőivel folytatott tárgyalásokról. Határozat született arról, hogy az osztrák társulat két képviselőjét ez év folyamán a Társulat meghivja. Hasonló meghivást küldünk a szovjet társulat képviselőinek.
- Az Elnökség ugy határozott, hogy az 1981. évi UIS világkongresszus megrendezésére a Társulat vállalkozna.
- Az UIS Fizikai-Kémiai Albizottságába Dr. Cser Ferencet delegálja a Társulat.
- A Szakbizottságokat és a Csoportokat fel kell kérni, hogy az 1976. évi munkatervüket f. év november 15-ig küldjék meg.
- A Vizalatti Barlangkutató Szakbizottság megalakitására vonatkozó kérelmét az Elnökség pótlólag a Választmány elé terjeszti.

A Dokumentációs Szakosztály 1975. október 7-én a MTESZ székházában munkaértekezletet tartott. Ismertetésre került a Szakosztály ügyrendjének tervezete, majd az egyes állandó munkabizottságok vezetőinek és helyettes vezetőinek választása zajlott le. A választás alapján:

6721

	vezető	helyettes vezető
bibliográfiai mb.	Schönviszky L.	Plihál K.
fotográfiai mb.	Tihanyi P.	-
kartográfiai mb.	Horváth J.	Lendvay Á.
kataszteri mb.	Dr. Kordos L.	-
nominológiai és terminológiai mb.	Neppel F.	-

A Társulat 1975. október 14-i Választmányi ülésén az alábbi napirendi pontok kerültek megvitatásra:

- Főtitkári beszámoló a legutóbbi Választmányi ülés óta eltelt időszakról.
- A MTESZ közgyülésre küldöttek választása.
- Tájékoztatás az 1976. évi munkaterv készitéséről.
- Tagfelvétel, csoportalakulások, valamint egyéb problémák.

Társulatunk Elnöksége 1975. november 24-én ülést tartott. Az ülésen elsőként az OTvH Barlangtani Intézetével kötendő megállapodás tervezetet vitatták meg.

Ezután az Elnökség ugy határozott, hogy 1976. áprilisában tart küldöttközgyülést, ahol minden öt társulati tagot egy küldött képvisel. A közgyülésen kerül megvitatásra az uj alapszabály.

Az 1975. évi munkájáért az Elnökség a Területi Osztály titkárát, Mészáros Károlyt 1000,- Ft jutalomban részesiti. Az Elnökség ugy határozott, hogy nagyobb összegü jutalomban részesüljenek a Társulat oklevéllel, vagy éremmel kitüntetett tagjai.

Az Elnökség a beterjesztett tagfelvételi kérelmeket és a Delfin csoport MKBT csoportként történő nyilvántartását elfogadta.

Az Elnökség Dr. Kósa Attila eltávozása miatt titkárhelyettesként Hegedüs Gyulát és Sohár Istvánt kérte fel.

1975. december 10.-én a Dokumentációs Szakosztály Nominológiai és Terminológiai munkabizottsága alakuló munkaülését 6721

tartotta. Jelen voltak: Dr. Bertalan K. (Szo. elnök), Neppel F. (mb. vezető), Dr. Dénes Gy., Dr. Kordos L. és Lendvay Ákos. A munkaülésen megvitatásra kerültek a barlangok elnevezésével kapcsolatos irányelvek, helyesirási és földrajzi névhelyességi kérdések. A rendkivül bonyolult és égetően sürgős feladatot első esetben Lendvay Ákos 32 barlangot tartalmazó (Dél-Gerecse) összeállitásán végezték el. Neppel Ferenc vállalta, hogy a munkabizottság ülésein hozott barlangnév döntéseket továbbitja az Akadémia Földrajzi Névbizottságához, ahol azt véglegesen jóváhagyják. A barlangnevek csak ezután kerülhetnek be a Földrajzi Névtárba. A munkabizottsági ülésen elfogadott nevek az MKBT kiadványaiban kötelező érvényüek. A jóváhagyott neveket a kataszteri számmal együtt a "Magyarország barlangkatasztere" sorozatban a Tájékoztató fogja közölni.

1975. december 17-én a Dokumentációs Szakosztály Nominológiai és Terminológiai munkabizottsága Neppel Ferenc vezetésével tárgyalta a Kevély-csoport barlangjainak elnevezését, amelyet Dr. Kordos László terjesztett elő.

H. Gy. - K. L.

6721

Főtitkári beszámoló

(Elhangzott az MKBT 1975. február 11-i Választmányi ülésén, és az 1975. március 14-i Közgyülésen.)

Az 1974. február 17. tisztujitó küldött közgyülés óta eltelt időszakban végzett Társulati tevékenységről - az Elnökség nevében - az alábbiakban számolok be:

A Társulat 1974. évi tevékenységét a küldöttközgyülésen elfogadott irányelvek, valamint a megválasztott uj vezetőség határozta meg. Ennek megfelelően az elmult időszakban a Választmány két alkalommal, az Elnökség négy alkalommal, az Elnökség Titkársága a folyó ügyek intézésére nyolc alkalommal tartott ülést. A vezetőszervek üléseinek legfontosabb anyagait a választmány és az elnökség tagjai sokszorositva kapták meg.

Az elmult időszakban került a választmány elé és fogadott el a Társulat módositott alapszabálya, amelynek során felmerült az uj alapszabály kidolgozásának szükségszerüsége.

Elkészült a társulati ügyrendből az egyik fontos részlet, mely a vezetőtestület és a szakosztály, illetve szakbizottságok vezetőinek ügykörét szabályozza, az alapszabály értelmében.

A Választmány tárgyalta és elfogadta a társulat nemzetközi ügyrendtervezetét, mely a jövőben a Társulat nemzetközi kapcsolatainak alapját képezi.

A választmány ülésein tárgyalták a társulati nyilvántartásból törölt tagok névsorát, valamint határozat született a felvételt nyertekről is. Ennek alapján a Társulat taglétszáma az év végén 800 fő volt.

Rendezvények

A Társulat rendszeres előadóüléseire 35 alkalommal került sor, melyeken 1655 fő vett részt. Ez szakülésenként átlagosan 47 fő részvételét jelenti. Nem lehetünk megelégedve az előadók létszámával, mivel a 35 előadás 21 előadó között oszlik meg.

A társulati rendezvények közül három érdemel említést:

a/ A Társulat 1974. évi Vándorgyülése (Barlangnap),

b/ A Hidrológiai Társulattal közösen lebonyolitott fiatal hidrogeológusok miskolci találkozója,

c/ A Meteorológiai Társasággal közösen rendezett pécsi "Karszt és Klima" Ankét, melynek szakmai nivója messze kiemelkedett az egyéb rendezvények közül.

Kiadványok

A Társulati Tájékoztató közül megjelent az 1974. évi 1. és 2. szám, ez év végéig nyomdába kerül 3.-4. és január elején az 5.-6. szám. Ugyancsak nyomdában van már az 1975. évi első szám is.

A Karszt és Barlang cimü folyóiratunkból 1974-ben megjelent az 1972. I-II. és 1973. I-II. összevont számok.

Szerkesztés és gépelés alatt áll az Évkönyv VIII. kötete is.

Szakbizottságok

A szakbizottságaink tevékenységét 1974-ben határozott fejlődés jellemezte. A Barlangklima és Terápiai szakbizottság pl. a pécsi ankét megszervezésével és sikeres lebonyolitásával vette ki részét a munkából.

A Dokumentációs Szakosztály munkájába, mely több bizottság munkáját fogja össze, a társulati csoportok mindegyike bekapcsolódott és igen aktiv munkának lehetünk tanui a magyar barlangkutatás eredményeinek megőrzése, dokumentálása vonatkozásában.

Némi visszaesés tapasztalható a Karszthidrológiai és Geológiai Szakosztály munkájában, elsősorban a szakosztály-elnök igen nagyfoku lekötöttsége miatt. A választmány 1975. II. 11-i ülésén a szakosztály vezetésével Dr. Müller Pál tudományos munkatársat bizták meg. A szakosztály munkájából említést érdemel az Alsóhegy hidrogeológiájával kapcsolatban megrendezett csehszlovák-magyar konzultativ találkozó. Igen hasznos kapcsolat alakult ki a Hidrológiai Társulat hidrogeológiai

6721

szakosztálya és a Társulatunk Karszthidrológiai és Geológiai szakosztálya között. Ez év március 10-én a szakosztály vezetőségválasztó ülést tartott, ahol körvonalazták az 1975. évi programot.

A Karsztmorfológiai szakbizottság munkáját is egy kis pangás jellemzi, de reméljük, hogy ez évben ez a bizottság is követi a többi fellendülő félben lévő szakbizottságok ill. szakosztály példáját.

Az Oktatási Bizottság több alkalommal véleményezett az iskolai oktatással kapcsolatos anyagot, tervezetet. Előadás sorozatokat rendeztek a biztonságtechnika és az egészségvédelem témakörében.

Az Őslénytani Szakbizottság több szakülést rendezett, továbbá részt vettek csoportbejelentések alapján leletmentő ásatásokon.

A Régészeti Szakbizottság munkájától is több lendületet várunk az 1975-ös évben.

A Vár-barlang Bizottság által rendezett bemutatókon 1974-ben 20 060 fő vett részt.

A szakosztályok, illetve szakbizottságok vezetői ez év folyamán véleményezték az Országos Természetvédelmi Hivatal tervezetét a kutatási engedélyek kiadásának szabályozása ügyében. Ez a vélemény a tájékoztatóban is megjelent.

A Társulat több felkérésnek tett eleget, amikor is néhány esetben szakvéleményt készitett. Ezeknek az összeállitására ad hoc jellegü Munkabizottságot hoztunk létre, ilyen volt a Miskolci Vizmüvek, a VITUKI, valamint az Országos Természetvédelmi Hivatal kérésére készült tanulmány.

A Borsodi Területi Osztály munkáját egyrészt az előadó-ülések rendszeres megtartása, másrészt a többi MTESZ egyesülettel kialakitott szoros kapcsolat és az ipari jellegü tevékenységbe való bekapcsolódás jellemzi. Az év folyamán sikeres feltáró kutatások folytak a Bükk hegységben. Kialakulóban volt a Területi Osztály keretében az élénk munkabizottsági tevékenység is.

6721

Csoportok

A Társulat 1974. év végén 28 müködő csoportot tartott nyilván. Legnagyobb a Papp Ferenc csoport 67 taggal, a legkisebb az Alba Regia 20 fővel. Ezek közül eddig 17 csoport küldte be az évi jelentését. A jelentések alapján megállapitható, hogy igen kiemelkedő munkát végzett a Herman Ottó, a Szabó Pál Zoltán és a Papp Ferenc csoport, valamint a Borsodi Területi Osztály csoportjai, akik mintegy kétszer háromszáz méter hosszuságu uj barlangrészt tártak fel.

1975. évi munkatervét 22 csoport küldte be.

Az 1974. évi beszámoló jelentés, valamint az 1975. évi tervek alapján a Társulat a három legjobb csoport munkáját kivánja ez évben anyagilag is támogatni.

Végezetül szeretnék beszámolni arról, hogy a Társulat rendezvényeiről 1975-től kezdődően havi müsorfüzetet adunk ki, mely az aktuális felhivásokat is tartalmazza. Reméljük ez a kezdeményezés tagságunk egyetértésével találkozik.

Befejezésül kérném a Társulat tagjait, hogy minél nagyobb mértékben vegyenek részt a Társulat munkájában, életében, mind előadásokkal, mind pedig az egyes rendezvények előkészitésében, szervezésében.

Dr. Böcker Tivadar
főtitkár

6721

XX. Barlangnap

Miskolc, 1975. aug. 30-31.

A XX. Barlangnap megrendezésére 1975-ben ugyanugy Miskolcon került sor, akár a legelsőre. A "Baradla 150" nemzetközi konferencia folytatásaképpen került sor az évenként ismétlődő nagyszabásu hazai barlangkutató találkozóra.

Délelőtt szakmai előadások hangzottak el az Ady Endre Müvelődési Házban:

Dr. Dénes György:	A Bükk-hegységben végzett triciumos vizsgálatok eredményei
Borbély Sándor:	Bükki karsztviz összefüggésvizsgálatok eredményei
Tóth Géza:	Időszakos források vizsgálata
Dr. Bársonyos Jenő:	A Bükk-hegység karsztvizvédelme a környezetvédelem tükrében
Dr. Kordos László:	Az elmult évek őslénytani kutatásainak eredményei
Mészáros Károly:	A bükki barlangkataszter helyzete a legujabb feltárások tükrében
Dr. Juhász András:	Összefoglaló az Északmagyarországi Területi Osztály szakmai tevékenységéről

A szakmai előadásokat délután a barlangkutató csoportok beszámolója, majd az Északmagyarországi Területi Osztály által tagjai részére meghirdetett fotopályázat eredményhirdetése következett.

Papirfotó kategóriában

I.-II. és III. helyezett egyaránt

Somodi László (Kazincbarcika)

Ady Müv. Ház különdija:

Lénárt László (MEAFC)

Dia kategóriában

I. Lénárt László (MEAFC)

II. Mészáros Károly (Herman Ottó)

III. Lénárt László (MEAFC)

6721

Az Ady Endre Müvelődési Ház előcsarnokában a fotópályázaton résztvevő, illetve az ország minden pontjáról összesereglő barlangkutatók fotóiból rendezett kiállitás volt.

Este Létrástetőn megkezdődött a MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató csoport által alapitott kupáért a barlangi ügyességi verseny, amelyet a kazincbarcikai barlangkutató csoport háromfős csoportja nyert el.

Másnap, vasárnap felszini turák voltak a Kis-fennsikra és a Borókás töbrök környékére. Természetesen a fiatalok a barlangi turákat választották, ahol könnyü, közepes és nehéz turatipusok során ismerkedhettek meg a Létrástető-viznyelőbarlanggal, a Borókási-zsombolyokkal, a Bolhási-viznyelőbarlanggal, s az ezekben végzett nagyarányu feltáró - tudományos vizsgálatok eredményeivel.

A felszini és barlangi turákon nagy számban vettek részt a "Baradla 150" konferencián hazánkban tartózkodó külföldi vendégeink is.

A XX. Barlangnap méltó összefoglalása volt a hazai és a mindig kezdeményező miskolci barlangkutatók eredményeinek.

K. L.

6721

MEGEMLÉKEZÉS

Emlékezés Lakatos Lászlóra

Öt évvel ezelőtt, 1970. január elején hunyt el 30 éves korában Lakatos László, a Vörös Meteor barlangkutató csoport sok kutató munkában résztvett régi tagja, az önfeláldozó barlangi mentőszolgálatos, aki két hónappal előbb a Meteor-barlang kutatása közben sulyos balesetet szenvedett.

A szomoru baleset ötödik évfordulójára a Vörös Meteor TE Tektonik barlangkutató csoportja az Alsóhegyen, a Szádvár tövében, a Bába-völgy végén fakadó kis karsztforrást, amelyet eddig Borz-forrás néven emlegettek, Lakatos László emlékének megörökitésére szép kőépitménybe foglalták és emléktáblával jelölték meg. A Lakatos-forrás avatására 1974. december 7-én került sor, a Vörös Meteor Természetbarát Egyesület és a Vörös Meteor Barlangkutató Szakosztály vezetőinek és számos tagjának, valamint Szögliget község lakossága képviselőinek részvételével.

Megemlékeztek az évfordulóról Budapesten is, ahol Lakatos Lászlónak egykori munkahelyén, a Pálvölgyi-barlangban lévő emléktábláját az Országos Természetvédelmi Hivatal képviselői és barlangkutató társai koszoruzták meg.

D. Gy.

6721

Felszabadulási ünnepség a BUDAI VÁR-BARLANGBAN

1975. február hó 12-én, a Vár-barlangban (Budapest, I. Uri u. 9.) már 14 órakor kezdtek gyülekezni az MKBT vezetősége, a Vár-barlang Bizottság, a hivatalos szervek képviselői és a házi ünnepségre meghivott néhány vendég.

14 óra 30 perckor az egybegyültek előtt felkérte dr. Láng Sándor egyetemi tanár, az MKBT elnöke a Hazafias Népfront I. ker. Bizottságának alelnökét, dr. Csillag Ferenc ezredest, ny. hadtörténeti muzeumi igazgatót, ünnepi beszédének megtartására. Az ünnepi beszéd a Vár-barlang első, nagy, u.n. "kiállitó-termében" hangzott el. Dr. Csillag Ferenc rámutatott a Vár-barlangnak a magyar történelmi eseményekkel kapcsolatos szerepére az elmult évszázadok során, a tatárjárástól napjainkig. Megemlékezett arról, hogy a Budát felmentő harcok idején a Várhegy üregei-barlangjai mindig fontos szerepet kaptak a védők részéről is, és a támadók is számoltak a földalatti utakkal, amikor a Várba behatolás lehetőségeit latolgatták. Már a tatárok elől menekülő halászok buvóhelynek használják a Vár-barlang labirintusát. A törökök átalakitó munkái felismerhetők az egyes épitkezési részeken és szerepet kap 1686-ban, Buda felmentésénél a Vár-barlang is. 1708-1710-ben kecskeméti kubikusokat hoznak Buda várába az épitkezésekhez, akik itt megtelepednek. Később német származásu polgárok is itt telepednek le. 1849-ben foglalják viszsza Budát Görgey csapatai és legutóbb 1944-ben mintegy 50000 (ötvenezer) Hitler-katona bujik meg a Vár-barlangból alakitott bombabiztos óvóhelyen.

Az ünnepi beszéd elhangzása után került sor ennek a teremnek az elnevezésére. Láng Sándor elnök dr. Böcker Tivadart, az MKBT főtitkárát kérte fel névadó beszédének megtartására.

Dr. Böcker Tivadar beszédében megköszöni a HNF I. ker. Bizottságának, Budapest Fővárosi Tanács I. ker. Végrehajtó Bizottságának, a Polgári Védelmi Budapesti Parancsnokságának és I. ker. Parancsnokságának, a Szabó József geológiai szak-

6721

középiskola vezetőségének és diákjainak, hogy a Budai-Várbarlangban az idegenvezetést lehetővé tették, megvalósitották és ma is még folyamatosan biztositják. A kezdeményezők között megemlitette néhai dr. Papp Ferenc egyetemi tanárt, a HNF I. ker. Bizottságának akkori elnökét, néhai Aczél Endrét, a berendezkedés első munkásait: a Müszaki Egyetem Barlangkutató Csoportját, akik mind segitettek 1961-ben megnyitni a Várbarlang idegenforgalmát.

A Vár-barlang első termét, ahol az ünnepség megkezdődött, ahol a várakozó, ünnepélyre gyülekező vendégeket feketekávéval fogadta a rendezésben részt vevő Szabó József geológiai szakközépiskola, "FELSZABADULÁS" teremnek hivjuk ezentul, jelentette ki beszéde végén dr. Böcker Tivadar főtitkár.

Ezután felerősitették a FELSZABADULÁS névtáblát a terem boltivére, eloltották az eddig égő 30 gyertyát, és kigyulladt a villanyfény a Felszabadulás-kiállitó teremben.

Az elhangzott két beszéd után Barátosi Józsefnek, aki egész családjával együtt - a kezdet kezdetétől munkatársa volt a várbarlangi idegenvezetés megvalósitásának, ma is - családjával - egyik vezetője annek, és Návay Lászlónak, a Vár-barlangban 1961. óta idegenvezető munkát vállalt és ma 77 éves korában még mindig vezet, továbbá a fiatal, nem rég még diák vezetők közül Sándor Jánosnak és Vámossy Andrásnak, akik már 8 éve vezetnek rendszeresen (uttörő koruk óta) emlék oklevelet nyujtott át az MKBT elnöke. A 77 éves Návay László aktiv idegenvezetőnek a HNF I. ker. Biz. alelnöke is elismerő oklevelet adott át.

Az itt lezajlott ünnepség folytatására ezután elindult a vendégsereg néhai barlangkutatókról elnevezni négy további részét a Vár-barlangnak. Az ünnepség során Cholnoky Jenő terem, Papp Ferenc labirintus, Kadic Ottokár terem és Vértes László terem elnevezéssel bővült a Vár-barlang mondanivalója. Az egyes termek elnevezésénél az MKBT tagjai emlékeztek meg a névadókról. Kadic Ottokárról Hazslinszky Tamás, Vértes Lászlóról Jánossy Dénes emlékeztek meg. A megemlékezők nem csak az MKBT vezetőségének tagjai, hanem a névadók egykori munkatársai, illetve tanitványai. Az emlékbeszédeiket alább kivonatban közöljük.

A meghivott vendégek eltávozása után felkészültek a Várbarlang felnőtt és diák idegenvezetői a délutáni ingyenes "ünnepi felszabadulási vezetést" már 16 óra 30-kor meg kellett kezdeni, a jelentkezők idő előtti nagy száma miatt. 19 óráig több mint 650 vendéget vezettek végig a Vár-barlang mondákat őrző, geológiai képződményeket mutató járatain.

A meghivott vendégekkel és a házigazda-vezetőkkel együtt 1975. II. 12-én délután 750-en ünnepeltük meg a Budai-Várbarlang felszabadulásának 30-ik évfordulóját bent a barlangban.

Barátosi József

6721

A budai Vár-barlang felszabadulási ünnepségén elhangzott beszédek

Cholnoky Jenő-terem avatása a Vár-barlangban

Cholnoky Jenő budapesti egyetemi tanár (ELTE) a fizikai földrajzon kivül a szpeleológia nagy pártfogója volt. Ő volt Kadic Ottokárnak, a hazai barlangkutatók nagynevü vezetőjének a 20-as években egyik fő serkentője és tanácsadója. Tanácsai nyomán szervezte ujjá Kadic Ottókár az egyesületet és inditotta meg a Barlangkutatás és a Barlangvilág igen szinvonalas c. folyóiratokat és inspirált Cholnoky Jenő sok kutatómunkát is. Ezek eredményei nyomán maga is több érdekes és ma is időtálló munkát és gondolatot publikált, m.pl. a cseppkő és a mésztufa képződésről, a barlangok és a folyóvölgyek összefüggéséről, s.i.t. Cholnoky Jenő neve ezért mindig fényesen fog világitani a hazai szpeleológia és karsztdomány területén is.

Dr. Láng Sándor

Kadic Ottokár-terem a Vár-barlangban

Kilencvenkilenc éve született és 18 évvel ezelőtt halt meg a magyar barlangkutatás egyik legnagyobb alakja: dr. Kadic Ottokár. Gazdag életmüvéből kiemelkednek a század első évtizedeiben végzett bükki ásatásainak eredményei. A Szeleta-barlangban végzett kutatásai során előkerült világhirü leletek, a finoman megmunkált babérlevél alaku lándzsahegyek a szolütréi kulturával kapcsolatos ismereteinket gazdagitotta. A szakirodalom is szeletai-kultura néven honosodott meg a bükki barlangok jégkori emberének szerszámkészitő müvészete.

Számos feltáró kutatás is füződik nevéhez. Lelkes szorgalmazója és támogatója volt a föld alatti világok nagyközönség számára való hozzáférhetővé tételének. Különösen a lilla-

6721

füredi barlangok és a balatonfüredi Lóczy-barlang idegenforgalmi kiépitésében hervadhatatlanok az érdemei.

Kadic Ottokár a magyarországi szervezett barlangkutatás egyik megteremtője és évtizedeken át oszlopa volt. Tevékenyen kivette részét a Magyarhoni Földtani Társulat keretében 1910-ben megalakitott Barlangkutató Bizottság, majd 1913-ban a Barlangkutató Szakosztály létrehozásában, melynek titkára volt. Nagy szerepe volt az 1926-ban önállóvá vált Magyar Barlangkutató Társulat megszervezésében, melynek főtitkára, majd ügyvezető elnöke volt. 1913. és 1944. között szerkesztette a "Barlangkutatás" c. szakfolyóiratot, 1926. és 1943. között pedig a "Barlangvilág" c. népszerü folyóiratot. A lapszerkesztés mellett igen gazdag szakirodalmi tevékenységet folytatott. Tudományos és népszerü ismeretterjesztő munkáinak száma közel 250 db.

Munkásságának jelentős állomása volt a Vár-barlang. A Törökpincéknek nevezett üregeket, melyeket tisztán mesterséges eredetüeknek tartottak, 1931 végén kereste fel először. Igy ir itt tett látogatásáról: "Mikor az első ilyen helyiségbe léptem, nagy meglepetés ért, mert a pincének elnevezett üregben természetes mésztufabarlangot ismertem fel. Tisztán állt előttem az a nagyjelentőségü tény, hogy a Várhegy mélyében természetes mésztufaüregek fejlődtek, amelyeket azután az emberi kéz pincékké alakitott."

Ezt a felfedezést követően megbizást kapott az üregrendszer részletes átkutatására, amelyet 1932-ben el is végzett. Az eredményről több mint egy tucat tanulmányt ill. közleményt irt, és szorgalmazta szóban és irásban a nagyközönség számára való megnyitást. Ismét az ő sorait idézem: "Megismerve a barlangpincék tudományos, idegenforgalmi és légvédelmi jelentőségét, minden erőmmel arra törekedtem, hogy ezeket az eltemetett és eddig meg nem becsült helyeket felkaroljuk, kitakaritsuk, kellőképpen rendezzük, kivilágitsuk és a feledés homályából kiemelve, az emlitett célok szolgálatába állitsuk."

Törekvését siker koronázta: 1935. augusztus 17-én megnyitották - a Magyar Barlangkutató Társulat kezelésében - a barlangrendszer Szentháromság utcai szakaszát Várhegyi-bar-

6721

lang néven, mely később a barlangi gyüjteménnyel is kibővült.

A további években még számos ujabb részletet tárt fel Kadic Ottokár, melynek eredményeként a barlangrendszer összhossza meghaladta a 10 km-t.

Kadic Ottokár nagyszerü vár-barlangi eredményeit a II. világháboru viharai teljesen tönkretették. Mi, akik - Várbarlang Bizottságunk áldozatos munkájával - igyekeztünk a Kadic által elért eredményeket ismét az ismeretterjesztés, a nagyközönség szolgálatába állitani, emlékét méltóképpen őrizzük meg akkor, ha az általa feltárt és oly jól ismert barlangnak ezt a szép termét róla nevezzük el.

Hazslinszky Tamás

Papp Ferenc-labirintus a Vár-barlangban

A Vár és a Vár-barlang felszabadulásának 30. évfordulóján meg kell emlékeznünk a hat esztendeje elhunyt dr. Papp Ferenc müegyetemi professzorról. Elsősorban és mindenekelőtt az ő érdeme, hogy a Várbarlang a felszabadulás után ujból megnyitotta kapuit a természet és történelem iránt érdeklődő emberek százai és ezrei előtt.

Papp Ferenc ugy is mint a felszabadulás után ujjáalakult Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat egyik megszervezője és vezetője, ugy is mint a Hazafias Népfront I. kerületi Bizottságának tagja, szivügyének tekintette a háboru alatt megrongált, sokhelyütt omladékkal feltöltött, elfalazásokkal csufitott Vár-barlang rendbehozását és megnyitását. Az MKBT keretében Vár-barlang Bizottságot szervezett, hivó szavára köré csoportosultak egyetemisták és középiskolások, munkásfiatalok és diplomások, és a Társulatnak a munkába lelkesen bekapcsolódó idősebb tagjaival összefogva hetek alatt hónapok munkáját végezték el. Törmeléket szállitottak, ládákat hordtak, lépcsőket javitottak és fölösleges elfalazásokat bontottak el. Majd tárlókat szerzett Papp

6721

Ferenc és a Földtani Intézettől, a Természettudományi Muzeumtól, egyetemi tanszékektől és lelkes barlangkutatóktól kapott értékes és szemléletes anyagokkal megteltek a vitrinek, elkészültek a feliratok és megnyilhatott a Barlangtani Muzeum, illetve kiállitás, amit a bejárati épület akkori gazdája, a Budapesti Történeti Muzeum vett át kezelésre.

A megnyitó ünnepségen itt volt a Hazafias Népfront országos főtitkára, a Fővárosi Tanács elnöke, miniszterek és főhatóságok vezetői és a Vár-barlang ügyének sok más lelkes támogatója, segitője. Felemelő szép pillanatok voltak ezek, ünnepi beszédek és elismerő szép szavak hangzottak el, de az egésznek a szervezője, mozgatója, a lelke, Papp Feri bácsi szerényen a háttérbe huzódott. Ő vigyázott gondosan arra, hogy senki ki ne maradjon az elismerésből, aki egy kicsit is segitett a nagy munkában. Csak ő nem kért, nem várt, nem kapott és nem is fogadott volna el elismerést vagy köszönetet. Az ilyesmit elháritotta, a babérokat másoknak engedte át. Ha élne, mindezt nem mondhatnám el, nem engedné, felháborodottan tiltakozna. De sajnos Ő már nincs közöttünk, igy hát elmondhatjuk és el kell mondanunk, hogy elsősorban és mindenekelőtt az Ő érdeme, hogy a felszabadulás után a Vár-barlang is ujjászületve tárhatta ki kapuit az érdeklődő emberek előtt.

És most, a felszabadulás 30. évfordulóján kegyelettel, tisztelettel és soha el nem muló nagy és őszinte szeretettel emlékezünk drága Feri bácsinkra, mesterünkre, lelkesitőnkre, minden igaz ügy önzetlen, áldozatos és fáradhatatlan munkására, akit csak addig láttunk, amig küszködni, harcolni, verejtékezve dolgozni kellett, de mindig visszahuzódott, amikor az elismeréseket osztogatták. Tudásánál csak embersége volt nagyobb, önzetlen, szerény, önfeláldozó segitőkészsége.

Ha van ember, aki méltó arra, hogy megörökitsük az emlékét itt, e természet-alkotta és történelem-formálta panteonban, az mindenekelőtt Papp Ferenc. A hálás tanitvány mély tiszteletével és őszinte szeretetével idézem emlékét, midőn az MKBT elnökségének határozata alapján és megbizásából a Vár-barlangnak ezt a részét Papp Ferenc-labirintusnak nevezem el.

6721

Őrizze meg ez a terem is annak a nagy tudósnak és tiszta Embernek az emlékét, akinek csak a teste volt halandó, de szelleme, tanitása, igaz embersége ma is itt él közöttünk, a szivünkben, a lelkünkben és segit, ösztönöz, utat mutat.

A Papp Ferenc-labirintust felavatom!

Dr. Dénes György

Ünnepi beszéd a Vértes László-terem felavatásakor

Összejöttünk néhány percre, hogy emlékezzünk Vértes Lászlóra, mint barlangkutatóra és róla elnevezzük ezt a termet.

Vértes László neve olyan szorosan összeforrt a barlangkutatással, hogy valóban indokolt és méltányos róla éppen barlangot elnevezni.

A második világháboru küszöbén, 1939-ben kapcsolódott be Kadic Ottokár solymári barlangfeltáró munkálataiba, majd hamarosan ő vette kézbe az ásatásokat, előbb Kadic megbizásából, majd később a Nemzeti Muzeum számára.

Kereken 30 esztendővel ezelőtt, 1945 tavaszán került haza a sok háborus hányattatás után a munkaszolgálatból és akkor első dolga az újonnan szerzett és a muzeum keretébe utalt Barlangi Felügyelőség vezetésének átvétele 1945-1951-ig. Vértes László a Barlangkutató Társulatnak 1951. évi ujjászervezetése óta egészen haláláig tagja, sőt vezetőségi tagja volt és egész szakmai tevékenysége, egészen tragikusan korai haláláig szorosan kapcsolódott a barlangok világához. Fiatal korában mint kitünő sziklamászót és a barlangok leggyakorlatibb kutatóját ismerték. De életében nyomtatásban megjelent mintegy 90 munkájának több, mint a fele barlangokkal közvetve vagy közvetlenül foglalkozik. Az 1951-ben megjelent Régészeti Kézikönyv "Barlangkutatás" fejezetét ő irta, kandidátusi diszszertációja a barlangok kitöltésanyagát egészen uj üledékkőzettani, fizikai és vegyi alapokra fekteti, végül a tudományok doktora fokozat elnyerésére benyujtott nagy kézikönyvében ösz-

6721

szefoglalt minden adatot, mely az összes olyan hazai barlangra vonatkozik, melyekben a régészeti leletek előkerülésének akárcsak a gyanuja is felmerült.

De Vértes László neve magával a Várbarlanggal is szorosan kapcsolódik, mert egyrészt itt kerültek kiállitásra még a második világháboru alatt azok a jávorszarvas csontok, melyeket ő ásott ki a Solymári barlangból, másrészt azokról az annakidején legrégibb ősemberi kőeszközökről, melyeket Kadic Ottokár fedezett fel, de Vértesszöllős felfedezése előtt azok félmillió éves korát fel sem ismerhette, Vértes nevezte el buda-kulturának ezt a régészeti szintet. Sőt ezen tul, halála előtt néhány héttel még nagy lendülettel készitett elő egy kiállitást ezen a helyen éppen az emlitett ősemberi kultura bemutatására.

Ugy érzem tehát, hogy messzemenőleg méltányos, hogy ezen a helyen egy terem elnevezésével emléket állitsunk Vértes Lászlónak. Tegyük pedig ezt azzal a gondolattal, hogy szenvedélyes szakmaszeretete álljon példaképként előttünk és szellemi öröksége éljen tovább köztünk, s ezt igyekezzünk a magunk szerény tehetsége szerint tovább épiteni.

Dr. Jánossy Dénes

6721

HIREK

Megalakult a BARLANGTANI INTÉZET!

A Tanácsok Közlönye 1975. május 8-i (XXIV. évf. 21.sz.) számában nyilvánosságra került, hogy megalakult az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézete:

"Az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének
2/1975. (TK. 21.) OTvH számu
u t a s i t á s a
az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének létesitéséről

1. A barlangok védelme, természetvédelmi kezelésének szakmai irányitása, továbbá a barlangtani kutatások elősegitése és koordinálása érdekében az Országos Természetvédelmi Hivatal (a továbbiakban: OTvH) szervezetében - annak osztályaként - Barlangtani Intézetet (a továbbiakban: Intézet) létesitek.

2. Az Intézet elnevezése: Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézete. Székhelye: Budapest.

3. Az Intézet általános feladata a természetvédelemről szóló 1961. évi 18.sz. tvr., valamint ennek végrehajtására kiadott 12/1971. (IV.1.) Kormányrendelet és az egyéb jogszabályok alapján a barlangok védelmével kapcsolatos előkészitő és végrehajtó feladatok ellátása, továbbá a barlangtani kutatások elősegitése és támogatása. Az Intézet hatósági jogkört az OTvH elnökének külön felhatalmazása alapján, meghatározott ügyekben gyakorol.

Feladata különösen:

a/ az országos barlangkataszter összeállitása és folyamatos vezetése;

b/ a kiemelt jelentőségü barlangkutatási tématervek kidolgozása;

c/ tudományos intézmények barlangkutató munkájának - a

6721

benyujtott vázlatos kutatási téma alapján - a már ismert kutatási-, feltárókutatási és egyéb barlanghasznositási tervekkel való egyeztetése;

d/ egyéb szervek barlangokra irányuló kutatási kérelmének engedélyezésre történő előkészitése, kutatási munkáinak koordinálása, szakmai támogatása és ellenőrzése;

e/ barlangkutatási eredmények, továbbá a barlangok feltáró kutatásairól készült jelentések összegyűjtése, értékelése és javaslattétel ezek hasznositására;

f/ állami és társadalmi szervek részére a barlangok feltárókutatására, barlanghasználatra, a barlangok természetes állapotának megváltoztatására irányuló engedélyekben foglalt munkálatok ellenőrzése és a szakmai felügyelet ellátása érdekében kapcsolattartás az érdekelt állami és társadalmi szervekkel;

g/ a barlangok természetvédelmi kezelésének szakmai irányitása és felügyelete, egyes barlangok kiépitése, üzemeltetése, illetőleg más szerveknek kiépitésre, üzemeltetésre átadott barlangokban a természetvédelem szakmai felügyeletének ellátása;

h/ gyógybarlangok esetében a 11/1965. (VII.11.) Korm.sz. rendelet előirásainak figyelembevételével - az Egészségügyi Minisztérium illetékes szerveivel együttmüködve - a természetvédelem érdekeinek biztositása;

i/ barlangi turavezetők és kutatásvezetők képzésének elősegitése;

j/ a barlangokkal kapcsolatos mindazoknak a tudományos, kulturális, vagy társadalmi jelentőségü ügyeknek az intézése, ill. támogatása, amelyeket az OTvH elnöke az Intézet feladatkörébe utal.

4. Az Intézet szervezetileg az OTvH barlangtani osztályaként müködik, közvetlen felügyeletét az OTvH Fejlesztési Főosztálya látja el.

5. Az Intézet személyi, dologi és müködési költségének fedezéséről az OTvH költségvetésében kell gondoskodni.

6721

6. Az Intézet élén igazgató áll. Az igazgatót és az Intézet munkatársait az OTvH elnöke nevezi ki vagy bizza meg. Munkaviszonyukra és besorolásukra a Munka Törvénykönyvének általános előirásai, továbbá az államigazgatási és igazságszolgáltatási dolgozók munkaviszonyának egyes kérdéseiről szóló 38/1973. (XII.27.) MT sz. rendelet és végrehajtásával kapcsolatos jogszabályok az irányadók.

7. Az Intézet müködésével kapcsolatos egyéb kérdéseket - amelyeket az OTvH szervezeti és müködési vagy egyéb szabályzatai nem tartalmaznak, illetőleg amelyek rendezése az Intézet hatáskörébe tartozik - az igazgató, az OTvH elnökének jóváhagyásával külön szabályozza.

Ez az utasitás megjelenése napján lép hatályba.

Rakonczay Zoltán s.k.

az Országos Természetvédelmi Hivatal elnöke"

6721

Utasitás a barlangtani kutatások hatósági engedélyezéséről

Tanácsok Közlönye 1975. szeptember 9. (XXIV. évf. 38.sz.):

"Az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének
5/1975. (TK. 38.) OTvH számu
u t a s i t á s a
a barlangtani kutatások hatósági engedélyezésének
az Országos Természetvédelmi Hivatal
Barlangtani Intézetének hatáskörébe utalásáról

1. A természetvédelemről szóló 1961. évi 18. számu törvényerejü rendelet végrehajtásáról szóló 12/1971. (IV.1.) Korm. számu rendelet 7. §-ában részletezett hatósági jogkörök közül a barlangtani kutatások engedélyezését az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének (a továbbiakban: Intézet) hatáskörébe utalom.

2. A barlangkutatási engedély kérelmeket az Intézet által biztositott kérelmi ürlapokon kell előterjeszteni.

3. A barlangkutatási engedély kérelmeket az Intézet saját hatáskörében eljárva birálja el, a barlangkutatási engedélyek vonatkozásában az Intézet igazgatója (illetőleg az igazgató által megbizott munkatárs) kizárólagos kiadmányozási joggal rendelkezik.

4. A barlangkutatási engedély kérelmek elbirálása során az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény előirásait kell alkalmazni.

5. A kiadott barlangkutatási engedélyeket az Intézet igazgatója által megállapitott módon nyilvántartásba kell venni.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének létesitéséről szóló 2/1975. (TK. 21.) OTvH számu utasitásom 3. pontja jelen utasitásom 1. pontjában foglaltakkal bővül, a 2/1975. (TK. 21.) OTvH számu utasitás egyéb

6721

rendelkezései továbbra is változatlanul hatályban maradnak.

Ez az utasitás kihirdetése napján, 1975. szeptember 9-én lép hatályba.

Rakonczay Zoltán s.k.
az Országos Természetvédelmi Hivatal
elnöke"

6721

Utasitás a védett természeti emlékek nyilvántartásáról

Tanácsok Közlönye, XXIV. évf. 8.sz., 1975. február 19.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének
1/1975. (TK. 8.) OTvH számu
u t a s i t á s a
a védett természeti emlékek nyilvántartásáról

1. A védett természeti értékek hivatalos nyilvántartása a természetvédelmi törzskönyvben és a védett természeti értékek nyilvántartó lapján történik.

2. A természetvédelmi törzskönyv

a/ - Az országos jelentőségü, védett természeti értékek nyilvántartása országos természetvédelmi törzskönyvben történik.

- A megyei jelentőségü, védett természeti értékek nyilvántartása megyei (fővárosi) természetvédelmi törzskönyvben történik.

[Az OTvH Fejlesztési Főosztálya vezeti.]

3. A védett természeti értékek nyilvántartó lapjait és a kitöltéséhez szükséges utmutatót az érdekelteknek megküldjük.

4. Jelen utasitás a megjelenése napján lép hatályba, de rendelkezéseit 1975. január 1-től kell alkalmazni.

Rakonczay Zoltán s.k.

6721

H a t á r o z a t

a védett természeti értékek jelentőségének megállapításáról és egyes értékek törléséről

Az OTvH elnökének 2051/1975. számu

h a t á r o z a t a

a védett természeti értékek jelentőségének megállapításáról és egyes értékek törléséről

1. Védett természeti értékek törlése ...

2. Országos jelentőségü, védett természeti értékek (3. sz. melléklet)

3. Nem országos jelentőségü, védett természeti értékek (4. sz. melléklet) ...

f/ A barlangokra vonatkozó természetvédelmi hatósági jogkört - tekintettel a védelmükhöz és ellenőrzésükhöz szükséges különleges felszereltségre és felkészültségre - az országos barlangkataszter folyamatban levő felülvizsgálatának befejezéséig az OTvH részére fenntartom.

4. Jelen határozat a megjelenés napján lép hatályba, de rendelkezéseit 1975. január 1-től kell alkalmazni.

Megsemmisült ... értékek

75. 206 1944 239349/1943 Szentkereszthegyi zsomboly BAZ m Miskolc Országos jelentőségü, védett...

értékek

4 4/TT/41 41241/41 Abaliget-bg.felszine Abaliget Baranya m.

9.9/TT/42 85350/42 Tapolcai tavas-bg.felsz. Tapolca Veszprém m.

14. 11/TT/44 236320 Pálvölgyi-bg.felszine Pálvölgy Budapest

30. 30/TT/51 603/51 Lillafüredi István-bg.felsz. Lillafüred I. Miskolc

31. 31/TT/51 609/51 Lillafüredi Petőfi-bg. felszine Lillafüred II. Miskolc

56. 45/TT/53 1277/53 Béke-bg. felszine Jósvafő I.

60. Égerszögi Szabadság-bg. felszine, 61. Szemlőhegyi-bg. felszine,

6721

66. Vass Imre-bg. felszine, 80. Barlangok 1961. évi 18.sz.tvr. 1000 db.

Megyei jelentőségü védett természeti értékek
(kivonat a 4.sz. mellékletből)

1. Baranya m. 5. Máriagyüdi bg. felszine
8. Orfüi Sárkánykut
18. Vizfő és Sárkány-szakadék (Orfü II.)
6. Fejér m. 1. Csákvári-barlang felszine
3. meleg-hegyi gránit sziklák
7. Győr-Sopron m.: 8. Soproni Bécsi domb (Sopron II.)
10. Komárom m. 1. Bajóti Öreg-kő
2. Leány- és Legény-bg., felszine
12. Pest m. 6. Pilisszántói kőfülke (Pilisszántó III.)
7. Hideglyuk, Zsivány-bg., felszine (Pilisszentkereszt I.)
8. Pilisszentkereszti Vaskapu-szikla (Pilisszentkereszt II.)
9. Ördög-lyuk-bg., felszine (Pilisszentkereszt II.)
22. Máriaremetei Szurdok-völgy, Nagykovácsi
18. Veszprém m. 1. Szentgáli Tisztaviz-forrás
2. Padragkuti sziklák
5. Cseszneki Várhegy
6. Tátikai ősbükkös

6721

Az OTvH barlangkutatási engedélykérelmének formanyomtatványa

. . . . . OTvH Barlangtani Int. eng.sz....

. . . . . .

(kérelmező megnevezése)
cime:

Országos Természetvédelmi Hivatal
BARLANGTANI INTÉZET
1531. Budapest
XII. Költő u. 21.
Pf. 53.

Tárgy: Barlangkutatási engedélykérelem.

Alulirottak, mint barlangkutató csoportot fenntartó szerv és barlangkutató csoport a természetvédelemről szóló 1961. évi 18. sz. tvr., valamint annak végrehajtásáról szóló 12/1971. (IV.1.) Korm.sz. rendelet 7. § alapján az alábbi barlangkutatás engedélyezését kérjük:

1./ Hegység: . . . . . .

2./ Közigazgatási helymegjelölés: . . . . . .
(megye, város, község)

3./ Közelebbi helyrajzi névmegjelölés: . . . . . .
(hegy, vagy tag, dülő stb.)

4./ Barlang v. karsztobjektum: . . . . . .
(viznyelő, zsomboly stb.)

5./ A tervezett kutatás célja
és rövid leirása: . . . . . .
. . . . . .

Kijelentjük, hogy:

a./ Az OTvH Barlangtani Intézete tárgyra vonatkozó előirásaiban foglaltakat mind magunkra, mind a résztvevőkre vonatkozóan kötelezőnek ismerjük el és azok végrehajtásáról gondoskodunk;

b./ a munkában résztvevők biztonság-technikai oktatása megtörtént;

6721

c./ a résztvevők biztonságáért a tárgyi feltételek biztosításáért a Fenntartó szerv, személyi vonatkozásban pedig az egyes kutatók személyükben felelősek.

Kelt: .... év ..... hó .... nap

Fenntartó szerv: Barlangkutató csoport:

CSAK AZ ADATLAPPAL EGYÜTT ÉRVÉNYES!

VÉLEMÉNYEZÉS:

1./ Magyar Nemzeti Muzeum . . . . . .

. . . . . .

Budapest, ... év ..... hó .... nap

PH

. . . . . .

2./ Természettudományi Muzeum . . . . . .

. . . . . .

Budapest, ... év ..... hó .... nap

PH

. . . . . .

3./ Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Budapest, ... év ..... hó .... nap

PH

. . . . . .

6721

H A T Á R O Z A T

Az OTvH elnökének a 2/1975. (V.8.) OTvH sz. utasitás 3. bekezdése alapján adott felhatalmazására - miután a kérelem az 1961. évi 18. számu tvr., valamint végrehajtása tárgyában kiadott 12/1971. (IV.1.) Korm. számu rendelet szerint

teljesithető - a . . . . . által
nem teljesithető

a kért kutatási engedélyt . . . . . .
Bgt. I. eng. szám alatt ..... év ..... hó ... napjáig az alábbi feltételek mellett . . . . . .

megadom
nem adom meg.

Indokolás: . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

E határozat ellen a kézhezvételtől számitott 15 napon belül az Országos Természetvédelmi Hivatalhoz cimzett, de a Barlangkutató Intézetnél 2 példányban benyujtandó fellebbezésnek van helye.

Budapest, ... év ..... hó ..... nap.

PH

. . . . . .
igazgató

75/5813 MTESZ HNy.-Bp.

6721

A Barlangkutatási engedélyek személyi és tárgyi feltételeire vonatkozó előírások

Országos Természetvédelmi Hivatal
Barlangtani Intézete

A hatályos természetvédelmi jogszabályok értelmében minden magyarországi barlang és annak közvetlen környéke, - külön határozat nélkül - védett.

Uj barlang felfedezését az OTvH Barlangtani Intézetének haladéktalanul be kell jelenteni.

A barlangot kutatni, feltárni, használni és természetes állagában megváltoztatni csak a Barlangtani Intézet engedélyével, az általa jóváhagyott kutatási terv szerint szabad. A kutatási engedélykérelmet a feltüntetett szervek véleményezése után, mellékleteivel (adatlap, kutatási terv) együtt 5 példányban kell az OTvH Barlangtani Intézetéhez benyujtani.

Az engedélyezett kutatásról készült zárójelentést a teljes dokumentációval együtt az engedély lejáratát követően 60 napon belül a Barlangtani Intézetnek 2 példányban meg kell küldeni.

1. A Kutatási engedély személyi feltételei

1.1 Barlangkutatási engedélyt kaphat minden olyan barlangkutató csoportot fenntartó szerv (jogi személy), amely az általa fenntartott csoport tevékenységéért szakmai, biztonságtechnikai, anyagi és erkölcsi szempontból felelősséget vállal.

1.2 Barlangkutató csoport csak abban az esetben kaphat kutatási engedélyt, ha tevékenységét megfelelő képesitésü, állandó megbizatással biró kutatásvezető és legalább egy állandó kutatásvezető-helyettes irányitása mellett végzi.

1.3 Az engedély-kérelemhez csatolt "Adatlap"-on megnevezett kutatásvezető és annak helyettese fentieken tulmenően egyszemélyben felelős az engedélyezett kutatási munkáért, munkahelyért és a résztvevőkért. A terepi munka irányitását a Fenntartó szerv, a Barlangtani Intézet által kiadott előirá-

6721

sok, továbbá a vonatkozó egyéb utasitások és jogszabályok szerint kötelesek végezni.

1.4 A kutatásvezető a munkálatok kezdetekor, továbbá minden leszállás előtt köteles az adott munkálatra értelemszerüen vonatkoztatva, a tárgyi és személyi feltételekről gondoskodni, illetve azok meglétéről megbizonyosodni. Ezek bármelyikének hiánya esetén kutatási tevékenységet folytatni tilos.

1.5 A kutatásban résztvevők biztonságáért tárgyi vonatkozásban az 1.1 és 1.4 pontok értelmében a Fenntartó szerv, személyi vonatkozásban pedig ezen tulmenően az egyes kutatók saját szenélyükben is felelősek. Esetlegesen bekövetkező balesetért a felelősség az OTvH-ra át nem hárítható.

1.6 Külföldi kutatók csak az illetékes belügyi szervek által e célra kiadott külön engedély alapján vehetnek részt a kutatásban.

1.7 Fiatalkoruak csak a szülő (eltartó) által adott irásbeli beleegyezéssel vehetnek részt a feltáró kutatásban. Fiatalkoru földalatti térségben 6 óránál hosszabb ideig nem tartózkodhat.

1.8 Azt a személyt, aki alkoholos befolyásoltság, vagy kábitó, a gyors cselekvőképességet akadályozó gyógyszer hatása alatt áll, a munkától mindaddig el kell tiltani, amig ez a hatás fennáll.

2. <u>A kutatási engedély tárgyi feltételei</u>

2.1 Barlangkutatást csak a Barlangtani Intézet által kiadott engedély alapján, a Fenntartó szerv által jóváhagyott, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (MKBT) által szakmai szempontból elbirált, a kutatási engedélykérelemhez 5 példányban csatolt és a Barlangtani Intézet által jóváhagyott kutatási terv szerint szabad végezni. A természetvédelmi előirások megtartásáért a csoport a kutatásvezető felelősségétől függetlenül - egyetemlegesen is felelős (képződmények rongálása stb.)

2.2 A kutatási terv és a zárójelentés összeállitásánál, a munkálatokra értelemszerüen vonatkoztatva, pontokba foglaltan, az alábbiakra kell kitérni:

6721

a/ a kutatás helyének részletes és pontos megjelölése, (lehetőleg térképvázlaton is);

b/ a tervezett kutatás - célja (feltárás, felmérés, stb.) - időtartama (napokban);

c/ a rendelkezésre álló technikai eszköz-ellátottság (tételes ismertetés);

d/ a felmérés módszere, a használt müszerek tipus szerinti megnevezése, a felmérő csop.vez. megnevezése;

e/ egyéb mérések, vizsgálatok ismertetése, módszertani leirása;

f/ a kutatás szakmai (szpeleológiai, földtani, hidrológiai, biológiai, régészeti stb.) eredményei az egyes szakágazatok szakértőinek megnevezésével;

g/ a dokumentáció (tervezett dokumentáció) ismertetése (térkép, szelvények, mérési és anyagvizsgálati eredmények feldolgozása és értékelése, a kutatás rövid leirása, fotodokumentáció).

2.3 A kutatásvezető és a Fenntartó szerv együttesen felelős azért, hogy a barlangba történő leszállás időpontját (nap, óra pontossággal), helyét, a résztvevők teljes névsorát (név, lakcim, szem.ig. szám) olyan szervnél, vagy személynél helyezze letétbe, aki szükség esetén a Barlangi Mentőszolgálatot, vagy más hatósági szervet riasztani tudja.

2.4 A barlangok természetes állapotát tartósan és jelentős mértékben megváltoztató mesterséges beavatkozásra vonatkozóan, a Barlangtani Intézethez 3 példányban benyujtott részletes tervdokumentáció alapján <u>külön engedélyt kell kérni</u>!

Ilyenek:

- a barlangban történő, vagy a barlangot közvetlenül érintő robbantás;
- barlangi képződmények részleges, vagy teljes megsemmisitésével járó vizszintsüllyesztés;
- bármilyen okból bekövetkező vizduzzasztás;
- tároó- és aknahajtás;
- a barlangban való járást és szállitást szolgáló, vagy elősegitő, <u>tartósan beépitésre kerülő</u> szerkezetek létesitése;
- létrák, csörlőállások, gépterek kialakitása, stb.

6721

- 72 órát meghaladó folyamatos barlangi tartózkodás (táborozás);
- állandó beépitésre kerülő vezetékes hirközlő, távjelző, távmérő és energiaellátó kábelek, valamint a különféle rendeltetésü csővezetékek;
- egyéb, a fenti felsorolásban nem szereplő mütárgyak, épitmények, berendezések.

2.5 Robbantási munkák végzésére vonatkozóan a 2.4 pontban foglaltakon tul, az Általános Robbantási Biztonsági Szabályzat (ÁRBSZ) rendelkezései irányadóak. Robbantási munkálatokkal kápcsolatos bármilyen jellegü szabálytalanság vagy visszaélés esetén az OTvH a hatósági eljárás meginditását kezdeményezi.

2.6 Minden kutatásban részt vevő személyt el kell látni üzemképes, megbizhatóan müködő, hordozható világitóeszközzel (karbidlámpa, akkumulátoros v. szárazelemes lámpa). Szárazelemes lámpa használata maximum 4 órás benntartózkodás esetén megengedett.

Mindenfajta világitóeszköz üzemeltetéséhez a szükséges tartalékanyagokról (karbid, égő, tisztitóeszközök, tartalék elemek, izzók) a tervezett benntartózkodási időtartamnak megfelelően kell gondoskodni. Intenziv füstképződést előidéző, ill. fokozottan tüz- és robbanásveszélyes világitóeszközök (fáklya, petróleumlámpa) használata tilos.

2.7 Belsőégésü motorral meghajtott gépi berendezések: agregátorok, Pionjär, Cobra stb. tip. furó-fejtőkalapácsok, vitlák, stb. barlangban még szakaszos üzemmód, vagy szellőzőberendezés létesitése esetén sem használhatók!

2.8 Törpefeszültségnél nagyobb (42 V) üzemi feszültségü elektromos berendezések létesitésére és üzemeltetésére vonatkozóan az Általános Bányászati Biztonsági Szabályzat (ÁBBSZ) és a Magyar Szabvány ide vonatkozó és hatályos előirásai irányadóak.

2.9 Kutatótábor létesitéséhez a Fenntartó szerv a terület tulajdonosának, (kezelőjének, használójának), valamint az esetleg érintett egyéb szervek, hatóságok előzetes engedélyét irásban köteles megkérni. A természetvédelmi terü-

6721

leteken és Nemzeti Parkokban a táborok létesitését külön rendelkezések szabályozzák.

2.10 50 m-nél nagyobb mélységü zsombolyban, vizfogóval, vagy ideiglenes gáttal átmenetileg viztelenitett aktiv viznyelőbarlangban, szifon mögötti járatszakaszokban végzett feltárókutatásnál, továbbá 72 óra időtartamot meghaladó barlangi tartózkodás (táborozás) esetén folyamatos felszini ügyeletről, a felszin és a mélyszint közötti összeköttetés biztositása végett hirközlő berendezés létesitéséről gondoskodni.

2.11 Vizalatti barlangkutatást csak képzett könnyübuvárok végezhetnek a vonatkozó biztonsági és egészségügyi előirásoknak megfelelően.

2.12 Régészeti és őslénytani leletek feltárásáról az illetékes szakmai szerveket (M. Nemzeti Muzeum, Term. Tud. Muzeum) és a Barlangtani Intézetet haladéktalanul értesiteni kell. A kutatócsoport köteles a feltárt lelőhely, ill. lelet sértetlenségét a helyszini szemle megtörténtéig biztositeni. Öntevékeny leletmentés nem végezhető. A kutatást mindaddig szüneteltetni kell, amig a munka folytatására az illetékes szervek az engedélyt meg nem adják.

2.13 A Barlangtani Intézet vagy bármely illetékes szakmai szerv által végzett hivatalos helyszini szemlét és ellenőrzést kötelesek elősegiteni és támogatni, a kutatásra vonatkozó mindennemü tájékoztatást megadni és a szükséges technikai feltételeket biztositani.

2.14 Barlangkutatási munkálatok során bekövetkezett bármilyen rendkivüli, vagy veszélyes esemény kapcsán haladéktalanul értesiteni kell a Fenntartó szerv illetékes vezetőjét, a Barlangtani Intézet és az MKBT Titkárságát, továbbá: az esemény jellegétől függően, ha szükséges, a rendőrséget, mentőszolgálatokat, egészségügyi szerveket, vizügyi és bányahatósági szerveket.

2.15 Rendkivüli és veszélyes események a következők:

- normális méreteket meghaladó kőzetmozgás vagy omlás;
- bármilyen okból bekövetkező nagymennyiségü vizbeáramlás,

6721

vagy vizbetörés, amely huzamos és előre nem látható időtartamu járatelzáródást idéz elő;

- ha az előző pontban emlitett okok következtében lezárult járatszakaszban emberek rekedtek benn;
- bármilyen okból bekövetkezett baleset.

Balesetnek minősül: minden átmeneti vagy tartós egészségromlás, tartós rosszullét, eszméletvesztés, zuzódás, törés, csonkulás, az érzékszervek bármelyikének elvesztése, a szervezet lehülése, bármilyen idegrendszeri károsodás, továbbá bármilyen okból bekövetkezett haláleset.

6721

OTvH Barlangtani Intézet
Barlangkutatási engedély kérelem

A D A T L A P

Kutatócsoport: . . . . . .
(név, cim, tel.) . . . . . .

Fenntartó szerv: . . . . . .
(név, cim, tel.) . . . . . .

Tagja-e az MKBT-nek? igen - nem

A Fenntartó szerv részéről

a kut. csop. munkájáért felelős: név: . . . . . .

Hiv.cim. tel.: - . . . . . .

Kutatócsoport vezetőjének neve: . . . . . .

- szakképzettsége: . . . . . .
- hiv. cim, tel.: . . . . . .
- lakcim, tel.: . . . . . .

Kutatásvezető neve: . . . . . .

- szakképzettsége: . . . . . .
- hiv. cim, tel.: . . . . . .
- lakcim, tel.: . . . . . .

Kut.v. helyettesének neve: . . . . . .

- szakképzettsége: . . . . . .
- hiv. cim, tel.: . . . . . .
- lakcim, tel.: . . . . . .

Esetleges szakértő neve: . . . . . .

- szakképzettsége: . . . . . .
- hiv. cim, tel.: . . . . . .
- lakcim, tel.: . . . . . .

A kut. csoport nyilvántartott létszáma: ..... fő

A kutatásban résztvesz: saját csop. tag: ..... fő

együttmüködő: ..... fő

A fent közölt adatok valódiságáért felelősséget vállalunk:

Fenntartó szerv: PH Barlangkutató csoport:

6721

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakosztályának ügyrendje

A. Általános kérdések

1. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat (továbbiakban: MKBT) Dokumentációs Szakosztályának célja és feladata, hogy társadalmi uton összegyüjtse, tárolja, részben feldolgozza és adatszolgáltatásra előkészitse a magyar karszt- és barlangkutatás tárgyi és szellemi dokumentumait.

2. Az MKBT Dokumentációs Szakosztályának elnökét az MKBT küldöttközgyülése választja meg; két küldöttközgyülés között a Választmány is megválaszthatja. A Szakosztály és annak munkabizottságai évente irásbeli jelentésben tartoznak munkájukról a Társulatnak beszámolni. Éves terveit és jelentéseit a rendes beszámoló közgyülés hagyja jóvá.

3. A Dokumentációs Szakosztály több, az MKBT elnöksége és választmánya által jóváhagyott állandó munkabizottságot hozhat létre, s a Szakosztály elnöke ezek élére vezetőt és helyettes vezetőt kérhet fel.

4. Az MKBT bármelyik tagja jelentkezhet a Szakosztályba és annak munkabizottságaiba. A Szakosztály tagjai valamennyien egyben valamelyik munkabizottság tagjai is.

5. A Dokumentációs Szakosztályon belül az alábbi állandó munkabizottságok tevékenykednek, feladataik feltüntetésével:

a/ bibliográfiai munkabizottság
- Magyar barlangtani bibliográfia készitése
- Barlangos sajtófigyelő kezelése

b/ fotográfiai munkabizottság
- fénykép-gyüjtemény kezelése
- film és dia gyüjtemény kezelése
- fotopályázatok kiirása és elbirálása

c/ kartográfiai munkabizottság
- barlangtérkép gyüjtemény kezelése

d/ kataszteri munkabizottság
- szakmai kézirattár kezelése
- szpeleográfiai terepjelentés kezelése

6721

barlangok kataszteri számmal való ellátása
tudományos barlangkataszter létrehozása és fejlesztése

e/ nominológiai és terminológiai munkabizottság
nominológiai és terminológiai kérdésekben állásfoglalás

Mindegyik munkabizottság feladata szakmai tanfolyamok, előadások, kiállitások, stb. rendezése.

B. Szervezeti és müködési kérdések

1. Az MKBT Dokumentációs Szakosztálya az A/5. pontban foglalt feladatokat a következő munkafázisokban oldja meg:

- adatgyüjtés
- tárolás
- feldolgozás
- adatszolgáltatás

2. Adatgyüjtés. Adatgyüjtést a Szakosztály tagjainak irányitásával az MKBT minden tagja végezhet. Adatgyüjtés alapját képezik:

- publikációk
- MKBT kéziratok (jelentések, tervek, szakvélemények, szakmai levelezések és mellékleteik)
- szpeleográfiai terepnapló
- adományok
- vásárolt dokumentumok

3. Tárolás. A Dokumentációs Szakosztály az alábbi gyüjteményeket kezeli:

- Barlangos sajtófigyelő (bibliográfiai mb.)
- Barlangtérkép gyüjtemény (kartográfiai mb.)
- Fénykép-gyüjtemény (fotográfiai mb.)
- Film- és diagyüjtemény (fotográfiai mb.)
- Szakmai kézirattár (kataszteri mb.)
- Szpeleográfiai terepjelentés (kataszteri mb.)
- Barlangkataszter (kataszteri mb.)

Az egyes gyüjteményekért az illető munkabizottság vezetője felelős. Kezelését a vezető és a titkár, vagy az általuk

6721

megbizott legfeljebb egy személy kezeli, a gyüjteményekre külön kidolgozott ügyrend szerint.

Az egyes gyüjtemények az MKBT tulajdonát képezik, a szerzői jogok tiszteletben tartása mellett.

A tárolásnak biztositania kell a gyüjtemény maradandó és hiteles megőrzését.

4. Feldolgozás. Az A/5. pontban foglalt feladatok elvégzése a társadalmi munkát meg nem haladó mértékü feldolgozást igényel. Amely munka azt meghaladja, és a feldolgozás szinvonala azt megköveteli, az MKBT anyagilag is támogathatja. A feldolgozást az illető munkabizottság vezetőjének és helyettes vezetőjének irányitásával a Szakosztály tagjai végzik.

5. Adatszolgáltatás. Az MKBT tulajdonát képező és a szerzői jog által védett, a Dokumentációs Szakosztály kezelésében lévő dokumentumokat mint kéziratos adattári tételeket lehet felhasználni. E szempontok betartása mellett az MKBT tagjai közvetlenül, nem tagok az MKBT Elnökségének irásbeli engedélye alapján kutatási célra használhatják az MKBT dokumentációs gyüjteményeit.

Az MKBT dokumentációs gyüjteményeit tárolási helyükről elvinni, kölcsönözni, megcsonkitani tilos. Adatszolgáltatást csak a Dokumentációs Szakosztály vezetőinek, vagy az általuk kijelölt felelős személy jelenlétében lehet végezni.

Aki az MKBT dokumentációs gyüjteményeire vonatkozó szabályokat nem tartja be, a további adatszolgáltatást nem veheti igénybe.

Budapest, 1975. szeptember 30.

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Dokumentációs Szakosztálya

6721

Árvizi károk helyreállitása a lillafüredi István--cseppkőbarlangban

1974. októberében hosszantartó, jelentős esőzések voltak szerte az országban. Ez nem csak a külszinen, de mészkőterületen a barlangokban is jelentős árvizeket okozott.

1974. október 25-én a B.A.Z. Megyei Idegenforgalmi Hivatal a Marcel Loubens barlangkutató csoport segitségét kérte. Ennek előzménye az, hogy az István-barlang száján huzamosabb ideig jelentős vizmennyiség folyt ki, mely hig iszappal borította a kiépitett szakaszokat. A károk felmérése során kiderült, hogy a kőzetek litoklázisaiban lévő agyag a tartós esőzés hatására egyrészt megduzzadt, másrészt méginkább plasztikussá vált. Ennek következtében a töredezett, zuzott mészkő sok helyen olyannyira meglazult, hogy a látogatás életveszélyessé vált. Szükségessé lett tehát a barlang ujbóli kopogózásos felülvizsgálata.

Csoportunk, a Nehézipari Müszaki Egyetem Marcel Loubens Barlangkutató Csoportja vállalta, hogy 8 napon belül a barlangot járhatóvá teszi. Ehhez egyrészt a bg. teljes kopogózását el kellett végezni, valamint az iszap és a lehullott (levert) törmeléket is el kellett távolitani a barlanból.

Vállalt kötelezettségünknek eleget tettünk. Csoportunkból 21 fő vett részt a munkálatokban a két hétvégen és a délutáni-esti órákban.

Lénárt László

6721

Országos Tudományos Konferencián jártunk ...

A Geofizikusok Egyesülete ez év márciusában rendezte meg Pécsett az Ifju Szakemberek Ankétjét, melyen a Miskolci Nehézipari Müszaki Egyetemet négy hallgató képviselte.

Ezen a pályázaton olyan előadók pályázhattak az előadói cimre, akik eddig ilyenen még nem vettek részt és 30 éven aluliak. Ez volt az első eset, hogy hallgatók is pályázhattak az előadói dijra. Egy első, 3 második és négy harmadik dijat osztottak ki.

A Pethő Gábor - Ujszászi József és a Balogh Iván - Balás László párosok TDK dolgozatuk témájából, kutatásaikról és részben a nyári TDK tábor munkájának eredményeiről számoltak be. Mindkét páros II. dijat nyert "A rádiókip módszer lehetőségei a barlangkutatásban", ill. "Refrakciós szeizmikus mérések a Bükk-fennsikon" cimmel megtartott előadásaikkal.

1975. ápr. 23-25. között rendezte a Budapesti Müszaki Egyetem a XII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Müszaki Szekcióját 15 alszekcióban.

A konferenciára az 1973/74 és az 1974/75-ös tanévekben beérkezett és jónak minősitett tudományos diákköri dolgozatokkal lehetett nevezni.

A Nehézipari Müszaki Egyetem résztvevői közül hárman, - három szpeleológiai témáju dolgozatot jelentettek be.

Sajnos, az előadókon kivülálló okok miatt csupán Lénárt László "Csepegésvizsgálatok a Létrási-Vizes-barlangban" és a "Bükki barlangokból származó üledékminták összehasonlitó vizsgálata" c. előadásai hangzottak el a jelzett témában. (A szerző a MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport munkáját ismertető előadásáért a bányászati alszekció fődiját kapta.)

A müszaki szekció 274 előadásának tartalmi kivonatát tartalmazó kiadvány a Társulat könyvtárában megtalálható.

Ujszászi József
Lénárt László

6721

Szerk. kiegészítés: Az 1975. március 30. - április 2. között Szegeden rendezett XII. Országos Tudományos Diákköri Konferencián két barlangos előadás hangzott el:

MEZŐSI GÁBOR:

A barlangi meanderek képződése

DR. KORDOS LÁSZLÓ

A barlangok korával kapcsolatos kérdések

(Az OKGT különdijával jutalmazott tanulmány)

6721

A MHT V. IFJUSÁGI NAPJA

A MHT az V. Ifjusági Napot 1975. november 19-21. között rendezte meg Győrben.

A konferencián közel másfélszáz 35 éven aluli fiatal vett részt. 59 dolgozatot nyujtottak be ismertetés céljából, melyből a szaklektorok 43-at választottak ki és közöltek külön kiadványban.

Az öt témacsoport közül a hidrogeológia volt a barlangkutatók számára érdekes. Itt Majoros Zsuzsanna és Lénárt László: "A tektonika, a rétegződés és egyéb tényezők hatása a barlangjáratok kialakulásában" c. előadása hangzott el. Ennek összefoglalása a következő:

1./ A barlangjáratok kialakulásában a tektonika igen jelentős szerepe vitathatatlan.

2./ Többirányu kistektonika esetén döntő szerepe a rétegződésnek és az erózióbázisnak van. A kistektonika csak a karsztosodás egyik előfeltételét teremti meg.

3./ A többé-kevésbé összetört eruptivumoknak csak viz visszaduzzasztó és nem teljes vizzáró hatása van. (Garadna--völgy forrásai.)

4./ A "B" tipusu, allogén karszt a karsztosodáshoz (barlangképződéshez) szükséges vizmennyiséget és a nem karsztos eredetü hordalékanyagot biztositja.

5./ A karsztosodás mértékéül a barlangjáratok hossz- és mélységadataiból számitható vizszintes és függőleges töredezettséget javasoljuk bevezetni.

6./ A terület kis barlangjait addig érdemes bontással mélyiteni, mig az a terület "összképébe beillik". Ez esetben a karsztviz mindenkori helyzetére kapunk feleletet, az eddigi (vizsgált) nagyobb barlangok adataihoz hasonlóan.

(Megállapitásainkat a Bükk-fennsiki anizuszi mészkősáv 7 legnagyobb barlangjának - Jávorkuti, Bolhási, Létrási-Vizes, Speizi, Szepesi, Istvánlápai, István - vizsgálatai alapján jelenthették ki.)

6721

Szlabóczky Pál: "A Bükk-hegységet harántoló karsztviztermelő alagut létesitésének elvi lehetősége"-iról értekezik. Szpeleológus szempontból a meglévő barlangoknak a viztermelő tárába való bekapcsolása, viznyelők (barlangok) beszürőzése, illetve a vizkitermeléssel párhuzamosan esetleg szárazra kerülő barlangjáratok feltárása miatt érdekes a dolgozat. (Az esetleges társadalmi hasznossága mellett viszont a viztermelő alagut megléte és barlangjáratokkal való összekapcsolása a szpeleológusok kirekesztését jelentené a barlangokból, ami szerintünk nem tul kivánatos.)

Karsztvizekben lejátszódó áramlástani problémákkal foglalkozó karsztkutatók igen jól felhasználhatják Kovács Judit és Balázházy László: "Triász karbonátos kőzetek vizáteresztő képességének résstatisztikai elemzéssel való meghatározása" c. dolgozatát.

A felsorolt dolgozatok teljes egészükben megtalálhatók a Magyar Hidrológiai Társaság "V. Ifjusági Napok, Győr 1975. november 19-21." cimü kiadványban.

6721

B E S Z Á M O L Ó

a törökországi karszttanulmányokról

Törökország karsztvidékei mind kiterjedésben, mind a formakincs gazdagságában a klasszikus jugoszláviai karsztokkal vetekednek. Dr. Temuçin Aygen geológus számitásai szerint a török karsztterületek teljes nagysága mintegy 150 000 km^2, ami az ország egész területének közel egyötödét jelenti. A legjelentősebb karsztos hegyvonulat mintegy ezer km hosszuságban és 50-100 km szélességben a mediterrán partvidéket övezi (Bey- és Toros-hegységek). Különösen a kréta időszakból származó mészkövek karsztosodnak nagy területeken, 2000 - 3000 m magasságu hegyeket alkotva, de nem elhanyagolandó szerephez jutnak helyenként a paleozói és a harmadidőszaki mészkövek is. Jelentős karsztvidékek huzódnak az ország északi (fekete-tengeri) partvidékein, keleten a Van-tó vidékén és a sziriai határvidéken is.

Törökországi tanulmányutam előkészitésekor a Toros-hegység központi hegyvidékét, a Beyşehir-tó és az Antalya-öböl közötti területet választottam ki egy tiznapos terepbejárásra. Ankarába érkezve az a váratlan szerencse ért, hogy a Török Szpeleológiai Egyesület éppen erre a területre szervezett expediciót a következő napokra, s magam is csatlakozhattam a vállalkozáshoz. Ez lehetőséget nyujtott arra, hogy az irodalomban már emlitett nevezetesebb karsztjelenségek (poljék, föld alatti folyók, barlangok stb.) mellett még leiratlan képződményekkel is megismerkedhessek. A vállalkozásnak mintegy 40 résztvevője volt, nagyobbrészt Ankarai Maden Tetnik ve Arama Enstitüsü (röviden: M[illegible]., Földtani Kutatási és Bányászati Intézet) munkatársai [illegible] barlangkutató Istanbulból és Izmirből is érkezett. Az expedíció központja Antalya városa volt, az egyes csoportok innen terepjáró gépkocsival közelitették meg a tervbe vett kutatási objektumokat.

ORSZÁGOS KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI HIVATAL KÖNYVTÁRA

6721

Az expedició során megismerkedhettem Földünk egyik legnagyobb karszthidrográfiai rendszerének egyes részeivel. Ez a Beyşehir-Manavgat karsztvizrendszer. A Beyşehir Gölü a Toros-hegység északi előterében, egy tektonikus medencében (fél-poljában) keletkezett tó (göl = tó), amelynek hosszanti kiterjedése 45 km, szélessége 15-20 km, a vizfelszin tengerszint feletti magassága pedig 1116 m. A topográfiai térképek szerint a tó fölös vize DK felé folyik le az 1040 m tszf. magasságu Suğla-tóba (lásd 1. ábra), onnan pedig a száraz belső-anatóliai

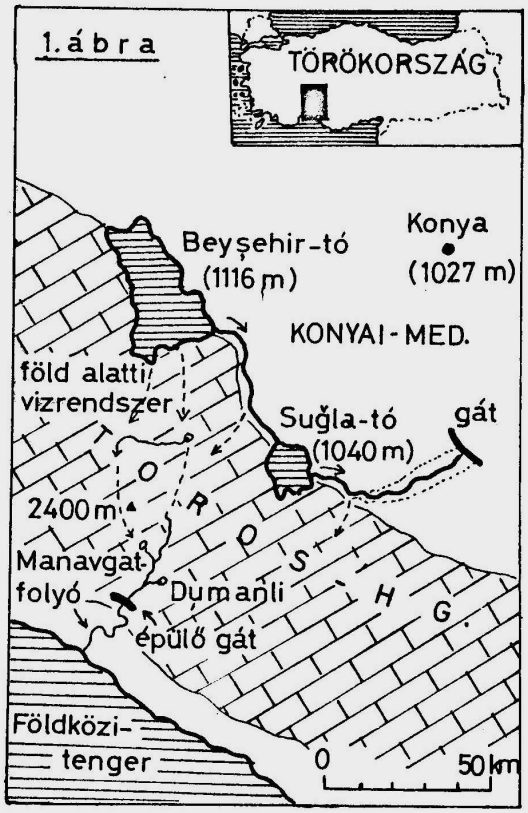

pusztákra kerül, ahol elpárolog. A Beyşehir és Suğla vizeinek hasznositására Konya városától D-re 50 km-re hatalmas zárógátat épitettek, amely az elmult évben készült el. A tározót azonban nem sikerült eddig feltölteni, mivel az a felszin alatt D-i irányban is megcsapolódik. Vizfestésekkel sikerült megállapitani, hogy a Beyşehir-tó vizéből táplálkozik a Föld-

közi-tengerbe ömlő Manavgat-folyó, melynek partjain hatalmas karsztforrások fakadnak. Ezek egyike a Dumanli-forrás; sziklafalban levő szájából másodpercenként 25 m^3 karsztviz zuhog le a folyóba. A föld alatti folyórendszer fő ágának hossza kb. 100 km, amelyhez nyilvánvalóan még több száz km-nyi mellékág csatlakozik. A föld alatti folyórendszernek csak néhány rövidebb szakasza hozzáférhető az ember számára. A Manavgat-folyó szurdokában jelenleg szintén nagy építkezés folyik; 120 m magas völgyzárógátat épitenek, amelynek majdani tava magát a Dumanli-forrásvizesést is ellepi. Feltéve, ha nem szökik meg a viz...

Másik nagyobb karsztvizrendszer a Pinarbaşi, amelynek forrássorozata Antalya városától É-ra 30 km-re, a mészkővonulat lábánál fakad kb. 300 m magasságban (2. ábra). A tavak formá-

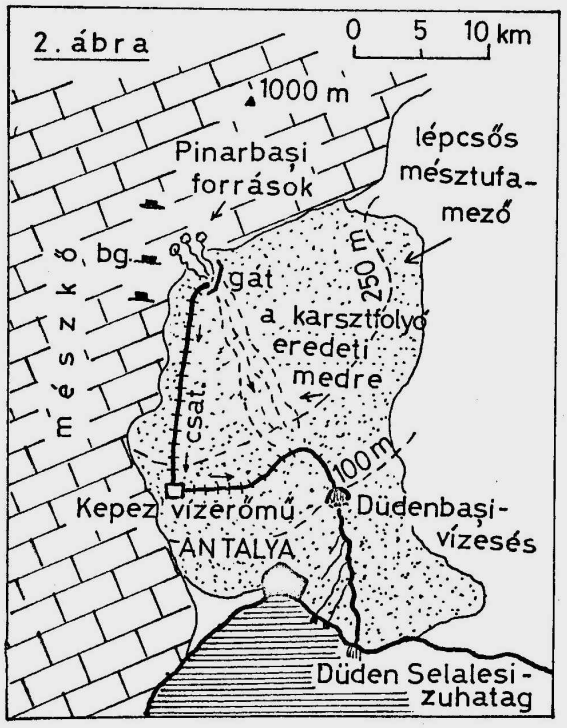

jában felbugyogó források másodpercenkénti összhozama kb. 50-100 m^3. Vizgyüjtőterületük határa ismeretlen. A tenger felé lefolyó karsztvizek hatalmas mésztufamezőt épitettek fel, hossza 35 km, szélessége 20-25 km. A lépcsőzetes tufagátakon a viz

10-2o m-es eséssel zuhog le. A katlanszerüen elhelyezkedő zuhatagokat a nép düden-nek nevezi. Legismertebb a Dübenbaşi-zuhatag, amelyet turisztikai célokra épitettek ki. A zuhatag vizfüggönye mögött a mésztufában hatalmas, gömb alaku üregek találhatók. A karsztviz a maga épitette tufagátról pompás vizesést alkotva ömlik a tengerbe (Düden Selalesi). A Pinarbaşi-karsztforrások vizét a Kepez erőmüben energiatermelésre is felhasználják, azonkivül öntözési célokra.

A barlangi expediciók közül a Kocain-barlang bejárása volt a legérdekesebb s egyben a legfárasztóbb. A tiztagu expediciót A. Mesut Çetinçelik ankarai hidrogeológus vezette. A tura időzitése nem valami szerencsésen sikerült. Török barátaim az utba eső kisebb falvakban "elteázgatták" az időt, s a 800 m magas, kopár mészkőfal megmászására a déli órákban, a tüző napon került sor. A barlang monumentális mérete azonban kárpótolta szenvedésünket. A bejárata kb. 60 m széles és 30 m magas, beljebb is csaknem ilyen szelvényben folytatódik kb. egy km hosszuságban. A barlangfolyosóból mintegy 200 m-ről a kijárat felé visszatekintve, a bejárat közelében álló 10-15 m magas, széles sztalagmitok a beszürődő fényekben fantasztikus szinpadi alakzatoknak tünnek. A bejárattól kb. 50 m-re görög és római falvésetek láthatók, a barlang vastag kitöltésében pedig bizonyára még régebbi korok emlékei rejtőznek. A török barlangkutatóknak eddig még arra sem volt idejük, hogy legalább vázlatot készitsenek erről az óriás üregről.

Egy török idegenforgalmi kiadvány szerint az országban 40 000 barlang található. Ez persze csak becslés, a bontás nélkül hozzáférhető barlangok száma talán még ennél is több. Ezzel szemben az 1964-ben megalakult Török Szpeleológiai Egyesületnek csak 40 tagja van, s még kevesebb az aktiv kutatók száma. Ilyen körülmények között a török barlangvilág megismerése még sokáig fog váratni magára. Mindössze pár tucat barlangról készült eddig térkép, s hat kisebb barlangot nyitottak meg idegenforgalmi célra. Szpeleológiai szempontból legismertebb Antalya környzete, mivel itt régészeti kutatásokat is folytattak. A már emlitett Pinarbaşi-forrás közelében fek-

6721

vő Karain-barlangban az ásatások során értékes paleolit és neolit leletekre bukkantak. Pillanatnyilag a leghosszabb ismert barlang a Pinargözü Mağarasi (mağarasi = barlang), amelynek hosszát 5,5 km-nek mondják. Ez a barlang a Beyşehir-tótól Ny-ra, a 2992 m magas Dedegöl Daği lábánál nyilik (Dağ, ejtsd: dá = hegy). A Beyşehir-Manavgat karsztvizrendszer közepe táján nyilik a Düdencik Mağarasi, amely a jelenlegi ismeretek szerinti legmélyebb üreg (-331 m).

Törökországban az utóbbi időben különösen a karszthidrológiai kutatások terén értek el uj eredményeket. Anatólia krónikus vizhiányban szenved, a lehulló csapadék java része a Toros karsztjai mélyén akkumulálódik s eddig haszontalanul a tengerbe folyt. A karsztvizek öntözésre és energiatermelésre való felhasználására jelenleg országszerte nagyarányu munkák folynak. Konya vidékén a karsztvizzel öntözött terület nagyságát 15 000 km^2-re akarják növelni. A félsivatagos sziriai határon fakad a Ceylanpinar-karsztforrás, melynek hozama 50 m^3/sec., itt is öntözőrendszer épül. Számos nagy várost karsztforrások látnak el ivóvizzel, igy Izmirt, Antalyát, Maraşt, Gaziantepét, Antakyát stb. Több erőművet is üzemeltetnek karsztvizzel, a lehetőségeket azonban még csak kis részben használták ki.

A török szpeleológusokkal és hidrológusokkal való találkozásom során felmerült a magyar-török szakmai együttmüködés kibontakoztatásának gondolata. Mi bőven rendelkezünk szakemberrel és lelkes kutatógárdával, Törökország viszont óriási feltáratlan karsztterületeket kinál a közös vállalkozásokhoz. Kivánatos lenne a jövőben ezeket a kedvező adottságokat kihasználni.

Ankara, 1975. junius 5.

Dr. Balázs Dénes

6721

Jelentés a X. ker. Természetbarát Szövetség "Fényes Elek" barlangkutató szakosztályának tavaszi kutatótáboráról

Szakosztályunk kutatócsoportjai 1975. április 3-tól 13-ig Tatabánya-alsó térségében, kutatótáborban vettek részt. A rendkivül rapszódikus időjárás (7 cm-es hó, sok csapadék) ellenére a tábor eredményeit megfelelőnek lehet értékelni a következők miatt.

Az I. sz. csoport Herman Béla és Orlich István vezetésével az un. Ferenc ház körzetben eddig egy megbontatlan, inaktiv viznyelőt bontottak ki 9 méteres mélységig. Már látták a vizszintes járatot, kitünő huzatot is észleltek, amikor a fent tartózkodó kutatók jelzésére - akik hallották, hogy az ácsolat ropog - el kellett hagyni a munkahelyet. Felülről megpróbálták a kimozgó, több mázsás követ felszinre vontatni. A felszintől mindössze 60 cm-re a kő elszakitotta mindhárom munkakötelet - ezek már a vontatás közben komolyan megsérültek, több helyen ahol a kő a falra feküdt feloszlottak - és a felszintől 5,5 m mélységben beékelődött. Eltávolitása a tábor végéig nem sikerült. A Kőbánya-bg. nevet mindenesetre előlegezték a viznyelőnek.

A II. sz. csoport jelen sorok irójának vezetésével az un. Bányász-barlangot mérte fel, majd a Turul-emélkmü közelében 9 kisebb-nagyobb barlangról készitettek térképet és fotodokumentációt. Bontották a Honvéd-barlangot, s abban uj részeken kivül kézigránátot, lőszereket is találtak igy a munkát egy időre itt felfüggesztették. A gránátot, lőszert a Tatabányai Rendőrkapitányság vette át.

A Kovács András és Doronyai József vezetésével munkálkodó "müszeres" III. sz. csoport naponta 6 barlangot látogatott végig, s a különböző mélységekben elhelyezett müszereket olvasta le, ill. kezelte. Termográfok, barográfok, hidrográfok, valamint minimum-maximum hőmérők segitségével a vizsgált 6 barlangról megbizható meteorológiai adatsort sikerült 14 nap alatt beszerezni. (A müszereket ugyanis lent hagytuk a barlangokban, s csak a mérési ciklus befejezése után lettek felhozva.)

6721

A táborban végig részt vett 17 fő, megszakitásokkal további 6 kutató és 2 vendég dolgozott a munkahelyeken.

A Hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára rendezett kutatótábort baleset nélkül, jó hangulatban zártuk.

Lendvay Ákos

6721

A MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport jelentése az 1975. évi nyári táborban elért eredményekről

Csoportunk ezévben is megrendezte a szokásos nyári táborozását a Bükkben. Két részre bontottuk a tevékenységünket, mégpedig:

1. A tábor egy része a "Bánkuti nyelő" bontásával foglalkozott,
2. A csoport néhány tagja felszini bejárás keretében a barlangok és források felkeresésével foglalkozott.

A két csoport rövid értékelését a következők szerint adhatjuk meg.

1. Viznyelő bontás Bánkuton:

Az 1975. év elején kezdtük meg a munkát. Ekkor mindössze szórványos, hétvégi bontások történtek, nem tul nagy intenzitással és eredménnyel. Munkánk hatékonyabbá tételére szerveztük meg a táborunk egy részét erre a munkára.

Bontás közben kitünt, hogy egy másik nyelőt lenne célszerü munkába venni. Itt a munka legnagyobb részét Szenthe I. (MEAFC) és Börcsök P. végezték.

A tábor sikerrel járt és gyorsan sikerült bejutni. Az ácsolási munkák elhuzódtak, s a feltárás is későbbre maradt. Ősszel már 150 m mélységig sikerült lejutni rendkivül nehéz (vizes aknák) körülmények között. Ebben a tevékenységben már a debreceniek (Balás A. vezetésével) és a pestiek (Szenthe I. vezetésével) játszották a fő szerepet.

A barlang két szempontból rendkivüli jelentőséggel bir:

a/ A Bükk-fennsikon a felszin alatt 30 m-rel egy állandó és relative nagy hozamu barlangi patak fakad. Nem nehéz belátni, hogy a hegység "tetején" levő viz igen jelentős kiaknázási lehetőségeket rejt magában. (Nem véletlen, hogy a Bánkut fejlesztésével foglalkozók már fel is kerestek bennünket!)

6721

b/ A barlang a diabáz-mészkő határon helyezkedik el. Ennek megfelelően több helyen közvetlenül észlelhető a réteghatár, ami a területre vonatkozó geológiai vizsgálatokat segiti elő.

Minden további információt a debreceni barlangkutató csoporttól várhatunk, mivel ők kértek és kaptak az OTvH-tól kutatási engedélyt a "Diabáz" névre keresztelt barlangra.

2. Terepbejárás, fotódokumentációs céllal

A fotódokumentációnk célja adatközlés volt, melyet a készülő barlangkataszterhez fel lehet majd használni. Elsősorban a barlangbejáratok fotóival akarunk segitséget nyujtani a kataszter készitőinek. Ennek értelmében kisebb részben a barlangok jellemző környezetét, nagyobb részben a barlangbejáratokat fotóztuk le. Az alábbi összeállitás a fényképezett barlangok néhány jellegzetességét tartalmazza. (Szerk.megj.: Fényképek a kéziratos jelentésben vannak; megtalálható a Dokumentációs Szakosztály adattárában).

Savósi-Utmenti-barlang

A Lillafüred-Jávorkut közötti müut jobb (D-i) oldalán lévő bontási hely a Savós-völgyben. A fennsiktól lefelé kb. 200-300 m-re található. Az ut alatt (völgytalpon) megtaláltuk a kifolyó eltömődött barlangszáját. A bontást csoportunk a hegy felé (D-i irányban) folytatja.

Kis-mogyorós-barlang

A barlang Létrástetőn, a Szardóka D-i részén található, két mogyorófa között. A bejáratát csoportunk nyitotta. Az ut tuloldalán vele szemben levő viznyelőt a térképek jelölik.

Tuskós-nyelő

Igen nagy, természetes száda a Szardóka aljában. Időszakos viznyelő barlang. Több csoport dolgozott benne, legutóbb a mi csoportunk.

Létrástetői-viznyelő-barlang

Az 1-es bejárat igen nagy, természetes barlangszáda. Csaknem egész évben aktiv viznyelő. A Szardókával szemben lévő nem karbonátos térszin vizeit nyeli el.

6721

A 4-es bejáratot a Létrási-patak mentén, a Szardókához kb. 40 m-rel közelebb, az ut D-i részén nyitotta csoportunk előzetes geofizikai mérések alapján.

Bolhási-viznyelő-barlang

A Bolhási-rétre kifutó Y-völgy vizeit gyüjti össze. Mesterséges feltárás. Jelenleg a Miskolci Bányász Csoport dolgozik benne.

A Nagysebes barlangjai

Irányuk É-i. Mintegy 3-5 m mélységig lehet belátni, a tovább vezető utat viz zárja el. Jellegzetes forrásszáj magassága kb. 80 cm ugyanolyan alapszélességgel, felfelé keskenyedő delta profillal.

Felső-Forrási (nagy)-barlang

A Forrás-völgyben, a foglalt Felső-forrás védőidoma fölött (és mellett) több kifolyó barlang, üreg és viznyelő található.

Kecske-lyuk

Jellegzetes forrásbarlang a Forrás-völgyben (csanyiki bejárat) a völgy ÉK-i oldalán. Az első nagy termében már a neolit ember is lakott. Az utána következő barlangfolyosó a miskolci "amatőr barlangkutatók" (kalandvágyó gyerekek) kedvenc területe.

"Flexura"-barlang

A Mexikói-völgy DK-i felén, Bükkszentlászlótól vissza kb. 1,5 km-re található. (A névadás önkényes, a jellegzetes tektonikai forma miatt neveztük igy.) A völgyre merőlegesen vizszintesen kb. 5 m hosszan halad K-i irányba, itt pedig kürtőbe megy át. Jelenleg a Herman O. csoport dolgozik benne.

Disznós-barlang

Lillafüreden, az autóparkolóval szemben lévő Ny-i sziklafalban található. Kadic még barlangként beszél róla, ma viszont disznóól és faraktár van benne.

A D-felé huzódó gerincsor első tagjának bal alsó oldalán található a völgytalpon.

Golgota-barlang

A Disznóstól D-felé, a Ny-i oldalán az országutnak, az István előtt, az ut felett kb. 3 m-rel található egy közel

6721

35°-os É-i dőlésü sik meggyöngült része. Valószinüleg forrás-barlang. Hossza kb. 4 m, utána lefelé, dőlésirányban még kb. 5 m. Vékony lyuk, egy ember fér el benne egyszerre. Utoljára a csoportunk bontott benne. (A II. gerincben, annak alján, a kápolna alatt található.)

Kutya-lyuk II.

Lillafüreden, a II. gerinc D-i részén, a sétány fölött kb. 10 m-rel helyezkedik el. Iránya kb. É-ÉNy, vége agyagos, szép, szálas kalcit-kristályokkal. Lejtős, hasadék jellegü, kb. 8 m hosszu.

Kutya-lyuk I.

Lillafüreden, a III. gerinc D-i oldalán, a sétány fölött kb. 15 m-rel található. Az István-barlang természetes (forrás-záj) bejárata.

Bibor-barlang

Lillafüreden, a IV.gerincben 4 kisebb lyuk (Gépész-lyuk I-II-III., Por-lyuk) található. Az V. és VI.-ban (az utóbbi az alagut gerince) nem ismerünk barlangot. A VI. D-i oldalán kb. 35 m-rel a gerinc elvégződése felett, a két gerinc között található, Ny-i irányu, kb. 4 m hosszu, 1 m széles, lapos, befelé lejt.

Részeg-kigyó barlangja

A VII. gerinc D-i felében, a völgytalp fölött 70 m-rel található. Nevének megfelelően teljesen egyenes, kb. 6 m hosszu, ÉNy-i irányu, vizszintes.

Zsivány-barlang

A VIII. gerinc É-i oldalán, a völgytalp fölött kb. 100 m-rel található. Ny-i irányu, kb. 10 m hosszu, háromszög keresztmetszetü, erősen feltöltődött vizszintes forrásbarlang. Első részén a mennyezet felszakadt. Csoportunk bontotta.

Szinva-forrás feletti rombarlang

A Szinva-forrás felett, még a mészkőben egy kis romos barlang található.

Y vagy Pala-barlang

A Szinva-forrástól É-ra levő első völgy oldalában, a völgy fölött kb. 12 m-rel egy 10-12 m hosszu, Y alaku tároló található a porfirit és a mészkő határán, melynek iránya É-i.

6721

Dusan cseppköves és tetarátás, főleg ezért tekintjük barlangnak.

Kőlyuk-I.

A Kőlyuk-Galya nevü hegyben található a Kis-fennsikon. Több hatalmas termében már az ősember és a barlangi medvék is tanyáztak. A nyáron a MÁFI és a Területi Osztály kutatói dolgoztak benne.

Kőlyuk-II. (Hillebrand-barlang)

Az előző barlangtól K-re egy nagy töbör alján, beszakadással keletkezett a bejárat. Egy hatalmas folyósószerü termében cölöpkunyhók nyomai találhatók, sajnos, egyre romló megtartással.

Kőlyuk-III.

Az előzőektől DK-re, azoktól kb. 40 m-re található, egy hosszu csőszerü, kb. 30°-kal lefelé dőlő járat. Hossza kb. 30 m, egy baloldali oldaljárattal.

Udvarkői-rombarlang

Az előző barlangcsoporttól DNy-ra, azoktól kb. 200-300 m-re található. (Véleményünk szerint összefüggnek egymással.) Jellegzetes viznyelő, melynek első nagy terme beszakadt, s szakadékdolinává változott. Jelenleg csupán egy nagy sziklakapu látható, s néhány oldalág. Több csoport dolgozott már benne.

Csókási-viznyelő-barlang

A térképen a Csókás-forrást jelölik. Ennek közeli viznyelője a szóban forgó barlang, egy nagy töbör É-i oldalán.

Csókásréti-barlang

A Csókás-forrástól Ny-ra, attól kb. 150 m-re egy réten lévő időszakos viznyelő a jelzett barlang. Régebben bontottak benne, az ácsolat romjai ma is megvannak.

Sajt-barlang

Az előző barlangtól É-ra lévő töbörben lévő zsomboly, kb. 15 m mélységben, labirintussá válik. Igen korrodált, töredezett formákkal. A Miskolci Bányász dolgozik benne.

Lengyel-barlang

A Barátság kerttől ÉNy-ra, egy mély völgy oldalában nyilik. Egy nagy (30 x 15 x 15 m) teremből áll, igen szép csepp-

6721

kőképződményekkel. Különlegességként megemlíthető, hogy a barlang egyes részein a gyökerek benyulnak a terembe. Több helyen csak föld látható a főtében, melyet csak a cseppkőréteg tart.

Lénárt László

6721

Jelentés a "Kőlyuk-kutatótábor" szakmai munkájáról
(1975. junius 21. - julius 7.)

A Bükk-hegységben, Felső-forrás táborhellyel megrendezett kutatótábor a Magyar Állami Földtani Intézet szakmai irányitásával és felügyeletével, a Herman Ottó Barlangkutató csoport, a kazincbarcikai barlangkutató csoport, a miskolci Bányász barlangkutató csoport, a Nyiregyházi Tanárképző Főiskola barlangkutató csoportja, valamint a V.M. Foton barlangkutató csoportja közremüködésével az OTvH 1252/75. sz. engedélye alapján az alábbi kutatásokat végezte:

1. Őslénytani ásatás a Kőlyuk II. (Hillebrand J.) barlangban. A barlang bejárati termében 2 x 1 x 2 m-es próbagödröt készitettünk, amelynek felső 1 m-es szintje szórványosan bükki kulturáju cseréptöredékeket tartalmaz, valamint két jól elkülönithető szintben tüzhelynyomokat. Az 1 m-es szint alatt régészetileg meddő, de őslénytanilag produktiv kitöltés következik. A kutatóárokból 17 rétegben mintegy 1 m^3 mintát szállitottunk Felső-forráshoz, ahol nagyrészét kiiszapoltuk és kiválogattuk.

Szintén a bejárati teremben, a Korek J. által emlitett két neolitikumi embersir helyét és rétegtani viszonyait azonositottuk.

A barlang un. cölöplyukas termében 6 db kisátmérőjü kézifurással megállapitottuk, hogy az agyagos (holocén-koru) kitöltés alatt 0,8-1,5 m mélységben már pleisztocén kőtörmelékes kitöltés van.

A barlangban, s az őslénytani ásatás munkafolyamatairól a Vörös Meteor Foton barlangkutató csoport tagjai Tihanyi Péter vezetésével foto és mozgófilm dokumentációt készitettek.

Az ásatás régészeti ellenőrzését Hellebrandt Magdolna (Herman Ottó Muzeum, Miskolc) és Bácskay Erzsébet (MÁFI), mig az embertani leletek azonositását dr. Szathmáry László (Jósa András Muzeum, Nyiregyháza) végezték el.

Az előkerült őslénytani anyagokat (csontok, csigák, faszén, pollen stb.) szakmai munkaközösség fogja feldolgozni,

6721

de a lelőhely jelentősége miatt az ásatást a későbbiekben folytatni kivánjuk.

2. A Kőlyuk-I. sz. barlangban megállapitottuk, hogy a bejáratnál felső-pleisztocén, neolitikumi és vaskori kitöltés van, a barlang nagytermében Magyarországon egyedülálló gazdagságu barlangi medvés kitöltés található, mig az egyik eldugott teremben nagykiterjedésü tüzhelyes kulturszint van.

3. A Kőlyuk-III. sz. barlang őslénytanilag meddő végpontján a Bányász barlangkutató csoport feltáró kutatást végzett.

4. A Nyiregyházi Tanárképző Főiskola barlangkutatói az Udvar-kő, a Kőlyuk-I. és a Felső-forrás 2. sz. barlangban mikroklima méréseket végeztek. Az egy-egy alkalommal, óránként leolvasott, s 24 óráig tartó méréssorozatok értékelését a későbbiekben ők végzik el.

5. Mészáros Károly vezetésével a Herman Ottó barlangkutató csoport és a kazincbarcikai barlangkutató csoport felszini meteorológiai és hidrológiai méréseket végzett, ill. a Kis-fennsikon hidrogeológiai adatgyüjtést folytatott. Az adatokat Mészáros Károly dolgozza fel.

Dr. Kordos László

6721

1975. ÉVI JELENTÉSEK, BESZÁMOLÓK

SZAKOSZTÁLYI ÉS SZAKBIZOTTSÁGI JELENTÉSEK

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1975. évi munkájáról

Az MKBT Dokumentációs Szakosztálya 1974. végén jelentkezési lapokat küldött szét a Társulat tagjainak, amelyre 50 válasz érkezett. Igy a Szakosztály tagjainak száma kb. 50 fő.

1975-ben elkészitettük az MKBT Dokumentációs Szakosztályának ügyrendjét, amelyet a Társulat Elnöksége módositások után elfogadott.

1975. október 7-én a Szakosztály megválasztotta munkabizottságainak vezetőit:

Munkabizottság	Vezető	Helyettes vezető
Bibliográfiai	Schönviszky L.	Plihál K.
Fotográfiai	Tihanyi P.	-
Kartográfiai	Horváth J.	Lendvay Á.
Kataszteri	Dr. Kordos L.	-
Nominológiai és terminológiai	Neppel F.	-

1975-ben tehát megteremtettük szervezeti alapjait a további dokumentációs munkáknak.

Az egyes munkabizottságok 1975-ben az alábbi tevékenységet fejtették ki:

Bibliográfia:

1975. február 17.-i és március 19.-i ülésén a bibliográfiai cimleirás szabályait tekintettük át, s ehhez Plihál Katalin utmutatót készitett. Dr. Bertalan Károly és Plihál Katalin összeállitotta az átnézendő folyóiratok listáját.

A munkabizottság birálta Rónaki László előterjesztését: Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására.

6721

Az Évkönyv számára elkészült az 1930-1945 közötti szakmai bibliográfiai szerzői név és barlang mutatója (Bertalan K. - Schönviszky L.). A Magyar Geodéziai Irodalom 1970-75. kötet részére Dr. Bertalan Károly összeállitotta a barlangok térképezésével kapcsolatos bibliográfiát.

Fotográfia:

Meghirdette az 1975. évi fotópályázatot.

1975. április 14-én Tihanyi Péter előadást tartott a barlangi fotódokumentáció készitéséről.

1975. december 1-én sikeres amatőr szakmai filmestre került sor.

Kartográfia:

Munkája során figyelemmel kisérte és tanácsokkal látta el a csoportok barlangtérképezőit. Horváth János tovább folytatta az irodalomban megjelent, csoportoknál és magánszemélyeknél lévő térképek adatainak összegyüjtését. A térképtár a Remete-szurdok és az Alsó-hegy több barlangjának felmérésével gyarapodott.

Kataszteri:

1975-ben ujra kiadta 1000 példányban a Szpeleográfiai terepjelentést, s a hozzá csatlakozó magyarázót. A munkabizottság január 27-én és április 16-án tartott megbeszélést.

1975. március 24-én Kocsis Antal előadást tartott a "Vértes hegység üregei és barlangképző hatások" cimmel, s megjelentette Székesfehérváron "A Vértes-hegység barlangjai" c. füzetet, amely 32 db barlangot tartalmaz.

Dr. Bertalan Károly az OTvH-val kötött szakértői szerződésének keretében elkészitette a Budai-hegység, Bükk, Aggteleki-karszt, Pilis, Mecsek és Villányi-hegység barlangleltárát. A szerződés értelmében az OTvH a leltár egy példányát átadja az MKBT-nek. A B.A.Z. megyei Határőrség tájékoztatást kért a határközeli barlangok helyzetéről, amit adatainknak megfelelően meg is adtunk. A szakmai kézirattár 1975. december 31-ig 116 db, nagyrészt évi jelentést tartalmazott. A szpeleográfiai terepjelentések száma 1975-ben 31 db-bal gyarapodott, nagyrészt

6721

Lorberer Árpád, Pék József és Cserhalmi László munkája révén.

Nominológiai és terminológia:

Ez évben kezdte el rendkivül jelentős tevékenységét, a barlangok neveinek felülvizsgálatát. 1975. december 10-én és 17-én tartott ülést.

Dr. Bertalan Károly - Dr. Kordos László

6721

Jelentés az MKBT Oktatási Bizottság 1975. évi munkájáról

Az Oktatási Bizottság négy ülést tartott önállóan, ezeken a bizottsági tagok 60-70 %-a jelent meg. Két kiegészitő ülést is tartottak az MKBT választmányi üléséhez kapcsolódottan.

Más Bizottsággal együttesen szervezve, a MTESZ székházában egy nagyobb tanfolyam szervezésében, valamint az elhangzott előadások vitáiban is résztvett.

A MTESZ meghivására előadásokon, tanácskozásokon vett részt. A tanácskozásokon a Bizottságnak aktiv szerepe volt pl. a "technikusminősitő vizsga" értékelésében, a "fizikai órák szemléltető anyaga, lehetősége" tárgyu megbeszéléseken.

A Bizottság vezetője ellátta a Mátyás-hegyi barlang, mint turabarlangról szóló előadás elnöki tisztét.

1975. évi munkatervüknek megfelelően két alkalommal Dorogon tartottak az ottani barlangkutató csoport meghivására előadást. (Barátosi József: a/ ismerkedés az ásványtannal, b/ ismerkedés a kőzettannal).

Sikerült elérniük, hogy a Budapesti Müszaki Egyetem Továbbképző Intézete 1976. őszi tanfolyam tervezetébe egy 6 órás és egy 8 órás előadássorozatot vett fel társulati előadókkal.

Inditványozták a "Barlangok zsebkönyve" c. kötet kiadását.

Barátosi József

6721

Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1975. évi munkájáról

Gerinces őslénytani anyag gyüjtése történt a tatabányai Kálvária-barlangban, a pilisi Gyökér-barlangban, a bodajki Gaja-szurdokban, a bükki Száraz-zsombolyban és a Kőlyuk-II.-ben, a Muszláng-barlangban, a Hosszu-hegyi-zsombolyban, a Solymári Ördög-lyukban, az Osztramos 7-es lelőhelyen, és a Nagyharsány-hegy 6-os barlangban.

A kitöltésből eredő csontanyagot hoztak be: Szelim- és Törekvés (Honvéd) barlang (Lendvay Á.); Kevély-nyergi-zsomboly (Szücs Z.); Vecsem-forrás (Csernavölgyi L.); Bodajk--Gaja-szurdok (Tihanyi P.); Bakonybéli-Ördög-lyuk (Szuhárszky T.); Lepke- és Foxi-barlang (Mocsáry Á.); Hajnóczy--barlang (Varga Cs.).

Kéziratok készültek:

Jánossy D.: Revision jungmittel pleistozäner Vertebbratenfaunen in Ungarn. 30 oldalas kézirat. Fragmenta Paleontologica et Mineralogica-ban szerkesztés alatt (benne a Hórvölgyi [TSZ-Kőfejtő]-barlang, a Hilton szálló alatti [Vár]-barlang, a Nagyharsányhegy 6-os-barlang anyagának teljes feldolgozása.)

Jánossy D. - Kordos L.: Pleistocene-Holocene Fauna from two Caves in Hungary. 30 oldalas kézirat a muzeumi Annales Mus. Nat.-ban szerkesztés alatt. (Benne a Petényi--barlang és a Rejteki-kőfülke anyagának teljes feldolgozása.)

Jánossy D.: A hazai pleisztocén gerinces őslénytani rétegtana. 300 oldalas kézirat. Benne az összes eddig ismertté vált hazai barlang gerinces őslénytani anyagának ismertetése ill. értékelése.

Dr. Jánossy Dénes

.6721

Jelentés a Régészeti Szakbizottság 1975. évi munkájáról

A MKBT Régészeti Szakosztálya szervezett, szélesebb körü formában 1974-75-ben sem müködött - megszervezésére gyakorlatilag nem volt mód, - ezért alábbiakban csak az egyéni munkákat jelentem.

Megjelent (elkészült) publikációk

"Die neuesten Paläolithforschungen in Sowiet-Mittelasien" (Pitioni Feetschr. Ausztria) Gábori M.

"Die Ergebnisse der Paläolithforschung in Transkaukasien" (Jubiläumsban r. Österr. Arch. Ges.) Gábori M.

"Le rôle du Paléolithique de Transcaucasie dans le peuplement d'Europe Orientale" (IX. Nemzetközi Régészeti Kongresszus 1966.) Gábori M.

"Les civilisations du Paléolithique moyen entre les Alpes et l'Oural" (Önálló kötet, Akadémiai Kiadó) Gábori M. ("A neandervölgyi ember anyagi kulturája az Alpok és az Ural között" c. munka francia, bővitett kiadása.)

"Die Funde von Vértesszőllős" (Halle, konferencia) Csánk V.

"Le mode vie et l'habitat du Paléolithique moyen en Europe Centrale (IX. Nemzetközi Régészeti Kongresszus, 1966.) Csánk V.

"Type of Industry and Ecology" (Felititations Volume to Francis Bordes, Paris-Calcutta) Gábori M.

Külföldi munkák, kapcsolatok

Franciaország - Spanyolország: részvétel meghivásra az 1976. évi IX. Nemzetközi Régészeti Kongresszust előkészitő konferencián (Gábori és Csánk V.)

NDK - Halle: részvétel azon a nemzetközi konferencián, melyet abból az alkalomból rendeztek, hogy az NDK-ban, Bilzingslebenben előember-leletet és ahhoz tartozó régészeti települést tártak fel. Csánk V. "Die Funde von Vértes-

6721

"szőllős" cimmel felkérésre előadást tartott. (Résztvett még Gábori.)

Előadások

Az év folyamán a Társulatban kérésünkre előadást tartott Prof. Henry de Lumley az 1976. évi Nemzetközi Kongresszus főtitkára és bemutatta két filmjét a Lazaret-barlang és a Tautavel-barlang ásatásáról.

"A barlangok régészeti kutatásáról": előadás a miskolci szakosztály kérésére a TIT keretében vetitett képekkel. (Gábori M.)

Dr. Gábori Miklós

6721

Jelentés a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Vár-barlang Bizottságának 1974-75. évi munkájáról

Az 1974-75. években is a Vár-barlang Bizottság fő feladata az idegenforgalom bonyolitása volt. A forgalom az előző évekhez hasonlóan alakult. Részletezve 1974. évben:

I.	2169	VII.	1618
II.	2034	VIII.	1571
III.	2006	IX.	1586
IV.	1677	X.	1031
V.	1140	XI.	1400
VI.	1419	XII.	1559

Ehhez tartozik még 375 látogató, akik az Express Irodán keresztül tekintették meg a barlangot. Az összes látogató tehát 1974. évben: 19.583 fő, 52 vasárnapot számitva a vasárnaponkénti átlag: 377 fő. Rendkivüli látogatás VI. 27-én volt. 50 fővel látogatta meg a Ganz-Mávag Müvelődési Központ "Élet és Tudomány Olvasók Baráti Köre" a barlangot. XII. 30-án az Eszperanto Szövetség 100 fős csoportja volt a barlangban, a tolmács Gádoros Miklós volt.

A különböző épitkezésekről sokszor idegenek hatolnak a barlangba, és igen sok kárt okoznak. A kár néha olyan volt (villanyvilágitás megrongálása, berendezések összedobálása, szemét), hogy a rendőrséghez fordultunk segitségért (V.2. és IX.8.) A nyomozások eredményt nem hoztak. A rongálások miatt több vasárnap gyertyafénynél folyt az idegenvezetés. A villanyvilágitás állandó javittatása sok gondot okozott. Kellemetlen az is, hogy az Aranyhordó vendéglő csatornája nagyon kellemetlen szagot árasztott és áraszt még mindig.

Látogatók létszáma 1975-ben:

I.	2151	IV.	1483
II.	2089	V.	2203
III.	2483	VI.	194

A villanyvilágitás teljes leromlása, az Aranyhordó terjesztette rossz illat és az időközben elindult melegvizfolyás,

6721

ami gőzfelhőbe burkolta a barlang egy részét, a barlang ideiglenes bezárására kényszeritett bennünket.

A barlang bezárása előtt még II. 12-én, Budapest felszabadulásának 30. évfordulóján ünnepség volt a barlangban, amelynek alkalmával a barlang öt szép terme: a "Felszabadulás", "Cholnoky Jenő", "Papp Ferenc", Kadic Ottokár" és "Vértes László" terem nevet kapta. Az ünnepély után fogadás volt a barlangban és utána ingyenes vezetés, amely vezetés alatt 657 látogatója volt a barlangnak.

VI. 16-án dr. Böcker Tivadar főtitkár és a BÁNYATERV két villamosmérnökének kiséretében bejártuk a barlangot. A villanyhálózat teljes leromlása már nem teszi lehetővé a javitgatást, hanem teljes felujitás szükséges. VII. 2-án és 12-én a villanyhálózatot részletesen végigvizsgáltuk. A villanyvilágitás javitási és felujitási munkáiról a BÁNYATERV KISZ Szervezete segitségével készült szakvélemény és költségvetés. A költségvetés 200.000,- forintot irányoz elő a felujitási munkákra. Sajnos, ameddig a felujitás nem történik meg, a barlangot nem lehet megnyitni a nagyközönség előtt.

Barátosi Kálmán

6721

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály 1975. évi beszámolója

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály munkájára az 1975. évben már a rendszeres tevékenység volt jellemző, ami megmutatkozik a foglalkozások, táborok, tudományos- és feltáró tevékenységében is.

Taggyülés: szeptember 23-án küldöttválasztó közgyülés, ezután klubnap. A klubnapon a nyári kutató táborokról vetitettképes beszámoló előadások hangzottak el.

Vezetőségi ülések

1. Január 21.
   1. 1975. I. negyedév munkájának megbeszélése
   2. Szpeleológiai tanfolyam
2. Március 11.
   1. Borsodi Müszaki Hetek megbeszélése
   2. A XX. Barlangnap előkészitése
3. Május 13.
   1. Nyári táborok programjának megbeszélése
   2. A Lengyelországba utazók névsorának eldöntése
4. Junius 9.
   1. A XX. Barlangnap előkészitése
   2. Vezetőségi ülések határozatainak végrehajtási megvitatása
5. Augusztus 12.
   1. A XX. Barlangnap programjának megbeszélése
6. Szeptember 23.
   1. 1975. IV. negyedév előadóüléseinek megbeszélése
   2. 1976. évi előzetes munkaterv összeállitása
7. November 25.
   1. Évzáró klubnap titkári beszámolójának megbeszélése
   2. Jutalmazások

Nagyrendezvények

1. Beszivárgás karsztos területen (anként) május 12.
   A Borsodi Müszaki Hetek keretén belül a MHT Hidrogeológiai Szakosztályával közösen

6721

Program:

1. Karsztba történő beszivárgás meghatározásának problémái. Előadó: dr. Böcker Tivadar osztályvezető, a müszaki tudományok kandidátusa, VITUKI.

2. Barlangi csepegésvizsgálatok a beszivárgás meghatározásához. Előadó: Lénárt László, okl. geológusmérnök, OFKFV

3. Beszivárgás százalék számitása vizháztartási egyenlet alapján. Előadó: Tóth József geológusmérnök, müszaki, gazdasági tanácsadó, NIM (elmaradt)

4. Vizháztartási egyenlet tényezőinek vizsgálata a Kis-fennsikon végzett mérések alapján. Előadó: Domonyik Ferenc, Mészáros Károly okleveles geológusmérnökök, ÉVIZIG

5. Javaslat a beszivárgási hányad meghatározására, csapadék, karsztvizszint, forráshozamok összefüggése alapján. Előadó: dr. Juhász András főgeológus, a földtani tudományok kandidátusa, Borsodi Szénbányák.

Az előadások anyaga kivonatosan a szakirodalomban megjelenik.

2/ "Baradla 150" nemzetközi konferencia, augusztus
(A Területi Osztály a megye területén kapcsolódott be a rendezvény lebonyolitásába.)
Előadás:
Lénárt László: Klimatológiai vizsgálatok a Létrási-vizesbarlangban

3/ XX. Miskolci Barlangnap
Dr. Láng Sándor elnök megnyitója után 6 szakmai előadást tartottak a Bükk-hegységben végzett tudományos, kutató és feltáró munkáról.

1. Dr. Dénes György: A Bükk-hegységben végzett tuciumos vizsgálatok eredményei
2. Borbély Sándor: Bükki karsztviz összefüggésvizsgálatok eredményei
3. Dr. Bársonyos Jenő: A Bükk-hegység karsztvizvédelme a környezetvédelem tükrében.
4. Dr. Kordos László: Az elmult évek őslénytani kutatásainak eredményei

6721

5. Mészáros Károly: A bükki kataszter helyzete a legujabb feltárások tükrében
6. Dr. Juhász András: Összefoglaló az Északmagyarországi Területi Osztály szakmai tevékenységéről

Délutáni program:

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoportnak dr. Láng Sándor elnök az 1974. évi eredményes - kutató és tudományos munkájáért a "Vass Imre" emléklapot adományozta.

Az Északmagyarországi Területi Osztály a tagjainak meghirdetett fotópályázat dijait kiosztotta.

Utána került sor a barlangkutató csoportok beszámolóira. Közben meg lehetett tekinteni az "Ady Endre" Müvelődési Házban rendezett barlangi - fotó, térkép, ásvány - kiállitást. Az egy hétig nyitva tartandó kiállitásnak igen sok látogatója volt.

Esti program:

Közös vacsora Létrástetőn, közben a "Barlangi ügyességi verseny" zajlott le. A versenyt a "Marcel Loubens" Barlangkutató Szakcsoport szervezte és bonyolitotta le. A csoport által felajánlott Vándorkupát a Kazincbarcikai "Bükk" Barlangkutató Csoport nyerte.

Éjszakai program:

Barlangi turák a Bolhási-viznyelő- és Létrási-vizesbarlangba.

Augusztus 31-i program:

Felszini turaprogramok:

Kis-fennsiki nagytura: vezető dr. Kordos László

Borókás töbrök, Létrástető, közepes tura: vezető Mészáros Károly

Barlangi turák: Létrástetői-viznyelő-barlang
Bolhási-viznyelő-barlang
Borókás II. zsomboly

A két napos rendezvénynek 114 magyar és 30 külföldi résztvevője volt.

6721

Előadások

Január 31.

Szeremley Szabolcs: A bükki természetvédelmi tábor szakmai eredményei.

Mészáros Károly: Az Aqua-expedició az eredmények tükrében.

Beszámoló, értékelő előadások a Bükk-hegységben végzett nyári kutatási eredményekről.

Február 20.

Lénárt László: Földtani és tektonikai vizsgálatok a Létrási--vizesbarlangban.

Fabók Zoltán: Kis-fennsiki kutatások

Március 25.

Dr. Bársonyos Jenő: Az 1974. évi barlangi árvizek hatása a karsztviz minőségére.

Dr. Juhász András: Javaslat a karsztosodás mértékének meghatározására a felszini morfológia alapján.

Április 15. MHT Hidrogeológiai Szakosztályával közösen

Vass Béla: Mecseki karsztviztározási kisérletek.

Hárs Ferenc: Karsztvizkutatás Közel-Keleten (diavetitéssel).

Lénárt László: Tudományos barlangkutatás (Speleológiai előadássorozat VII. rész).

Május 15. A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport szervezésében

Dr. Kordos László: Ásatások a Bükkben.

Május 28.

Sebestyén István - Gyöngyö László: II. Tátra expedició (vetitettképes beszámoló).

Gyenge Lajos - Mészáros Károly - Molnár László: A vártetői barlang kutatása (Kutatástörténet, a barlang ismertetése, végzett vizsgálatok, dokumentáció, a kutatás lezárása).

November 11.

1. Majoros Zsuzsanna - Lénárt László: Cseppkövesedés a Létrási vizesbarlangban
2. Szombathy Zoltán: Király-zsomboly, Istvánlápa
3. Boldog Ilona: Vizbiológiai vizsgálatok

November 27. Évzáró Klubnap az MHT Borsodi Csoportjával közösen.

1. MHT Borsodi Csoport titkári beszámoló (dr. Fázold Ádám)

6721

2. MKBT Északmagyarországi Területi Osztály titkári beszámolója (Mészáros Károly)
3. MHT pályázatok értékelése, dijkiosztás (Szlabóczky Pál)
4. Szlabóczky Pál: Szibériai hidrológiai tanulmányut (vetitettképes előadás)
5. Szikszai Gyula: Iráni utibeszámoló (vetitettképes előadás)

November 28. A Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportja rendezésében

1. Mészáros Károly: Hazai és külföldi barlangkutatás
2. Dr. Kordos László: Barlangi ásatás (vetitettképes előadások)

December 16.

1. Elek Izabella - Majoros Lászlóné: A mikrotektonika szerepe a karsztos oldódásban
2. Mészáros Károly: Lengyel Tátra (vetitettképes előadás)

Táborok

Tavaszi tábor:

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 4 napos Borókás tábora a Rimaszombati Barlangkutató Csoporttal közösen, ahol feltáró, adatgyüjtő munka történt és a Nagy-Hársas feltérképezése.

Nyári táborok:

1. Kis-fennsiki tábor MKBT Északmagyarországi Területi Osztály a MÁFI Muzeumi Osztály támogatásával

Résztvevő csoportok: MÁFI Muzeumi Osztály
"Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport
Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport
Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoport
"Bükk" Barlangkutató Csoport

A tábor feladata: 1. Ásatás a Kőlyuk II. sz. barlangban
2. Feltáró tevékenység
3. Tudományos tevékenység, meteorológiai állomás, klimamérések

6721

4. Adatgyüjtő tevékenység

A tábor eredményéről szakmai jelentés készült.

2. Nagy-fennsiki tábor Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport rendezésében

Program:

Tudományos adatgyüjtő tevékenység a Létrási-vizesbarlangban. Térképező, dokumentáló tevékenység a Vesszős-gerinci barlangban és a Király-zsombolyban.

Feltáró tevékenység Bánkuton.

A tábor fotódokumentációs tevékenységéről jelentés készült.

3. Nagy-mezői tábor

A Papp Ferenc Karszt- és Barlangkutató Csoport tevékenysége a Nagy-mezői zsombolyban.

Őszi tábor:

Az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály az MHT Hidrogeológiai Szakosztályával közösen tábort szervezett a Kis-fennsikon.

Résztvevő csoportok: "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport
Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportja

A nyári tábor feltáró- és adatgyüjtő tevékenységének folytatása. A tábor eredményéről szakmai jelentés készült.

Tudományos munkabizottságok tevékenysége

A tudományos munkabizottságok közül kiemelkedik a kőzetek kémiai összetételével és mikroszkópi vizsgálatával foglalkozó Majoros Lászlóné és Elek Izabella tevékenysége. Munkájukról december 16-i előadóülésen számoltak be.

Vizek összetételével, biológiai vizsgálatával, szennyezettségével foglalkozik egy különálló munkabizottság. Előadás hangzott el Boldog Ilona: Vizbiológiai vizsgálatok cimmel.

A vizkémiai vizsgálatokról 1976-ban Majoros Lászlóné számol be.

Az eddig külön végzett vizsgálatokat összevont munkabizottság végzi.

6721

Eredményes munkát végzett a klimatológiai munkabizottság Hanusz Árpád szakmai irányitása mellett.

Karszthidrogeológiai munkabizottság főleg forráshozamok, forrásjellemzők mérésében, forrásjellegek meghatározásában végzett adatgyüjtő munkát.

A kataszteri munkabizottság tevékenységével a bükki barlangok neve és helymegjelölése lett összegyüjtve, mintegy 450 barlang vált ismertté.

Csoportok tevékenységének értékelése

Az Északmagyarországi Területi Osztály keretében 6 barlangkutató csoport müködik.

1. "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport

A csoport nagyarányu kutató tevékenységet folytatott Borókástöbrök térségében, az Ilona-kuti-barlangban, Bányabükk területén és Kis-fennsikon. Legnagyobb feltárása a Borókás IV. zsomboly. Az év folyamán 2 tábort szervezett és egyben vett részt. A Barlangnap és kiállitás szervezésében, lebonyolitásában a legtöbb munkát végezte. Több csoporttal tart kapcsolatot, a feltáró, kutató tevékenység kölcsönös volt. Közös táborban vettek részt a lengyel Krakkói Egyetem Klubjának Barlangkutató Csoportjával, a Tátrában. A szlovák Rimaszombati Barlangkutató Csoporttal a derencsényi karsztban. A csoport tudományos, térképező, dokumentáló tevékenysége kiemelkedő.

2. Kazincbarcikai "Bükk" Barlangkutató Csoport

A csoport feltáró tevékenységet folytatott a Katowice--zsombolyban, ahol bejutottak a cseppkövekben gazdag 2-40 m-es terembe. Feltárták a 25 m mély Lófő-barlangot. Részt vettek a Kis-fennsikon rendezett táborban. Kapcsolatot tartanak a katowicei Barlangkutató Csoporttal. Eredményesen szerepeltek a Barlangnap rendezvényein, a fotópályázaton 1-3 dij, az ügyességi versenyen az I. helyezés az övék lett.

3. MEAFC "Marcel Loubens" Barlangkutató Szakcsoport

Feltáró tevékenységük kiterjedt a Bánkuti-nyelőre, Savósvölgyi rombarlangra, Vesszős-gerinci barlangra, Borókás töbrök térségére és a létrástetői-barlangokra. A feltáró munkában közös tevékenységet folytattak a budapesti és debreceni

6721

csoportokkal. Kiemelkedő munkát végeztek a tudományos barlangkutatásban, eredményeikről több alkalommal beszámoltak az előadóüléseken. Nemzetközi kapcsolatuk a lengyel "Bobry" klubbal és a szlovák rimaszombati "Explózia" Barlangkutató Csoporttal van. Több alkalommal fogadtak külföldi barlangkutatókat. Táboruk Bánkuton feltáró és adatgyüjtő vándortábor létrástetői központtal. A csoport egy része aktivan kivette részét a XX. Miskolci Barlangnap szervezésében.

A Szakcsoport az MKBT Északmagyarországi Területi Osztály által rendezett barlangi fotópályázaton elnyerte az Ady Endre Müvelődési Ház különdiját, fekete-fehér képpel. Dia kategóriában az 1-3. helyezéseket érte el.

A TIT-ben három előadás hangzott el a Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport rendezésében:

November 12.
Gábori Miklós: Ősemberek, ásatások.
November 24.
Jakucs László: Kutatóuton a világ legnagyobb gipsz barlangjában.
December 17.
Nagy Sándor: Baradla barlang.

4. Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport

A csoport névlegesen tevékenykedett, szervezett barlangkutatást nem folytatott. Munkájuk szórványos, az adatgyüjtő tevékenység volt a Kis-fennsikon számottevő, feltárást végeztek a Szivárvány-barlangban. Kositzky József vezetésével a csoport egy része résztvett a kis-fennsiki táborban.

5. Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportja

A csoport tevékenysége főleg barlangklima mérésekre irányult. Két alkalommal végeztek 24 órás mérést a Kőlyuk I.sz. barlangban, Udvarkőn és a Felső-forrási II.sz. barlangban. Résztvettek a kis-fennsiki nyári és őszi táborban, ezenkivül a szlovák Rimaszombati Barlangkutató Csoport vendégeként a derecsényi karszton. A főiskola a Herman napokon előadássorozatot tartott.

6. NME TDK Karszthidrológiai Szakcsoport

A csoport ősszel kérte felvételét a MKBT-be és egyben az Északmagyarországi Területi Osztályba.

Feltáró tevékenységük az István, - Király, - Istvánlápa, - Fekete-barlangokra és az Egyetem-töbörre terjedt ki. Ez évben tárták fel a 150 m mély, közel egy kilométer hosszuságu dolomitban képződött Fekete-barlangot. A nyár folyamán kéthetes tábort szerveztek, munkájuk nagy része az Istvánlápa további kutatására irányult.

A helyi sajtó 14 alkalommal számolt be a csoportok felfedező és kutató tevékenységéről.

Az Északmagyarországi Területi Osztály a rendelkezésre álló pénzkeretből a kiemelkedő munkát végző barlangkutatókat jutalomban részesitette.

Mészáros Károly

6721

CSOPORTOK 1975. ÉVI JELENTÉSEI

A székesfehérvári Alba Regia Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése

(Kivonat "A székesfehérvári Alba-Regia Barlangkutató Csoport Évkönyvé-ből". Székesfehérvár, 1975. p. 1-72. 38 fényk. 7. ábr. 3 térk.)

TARTALOM

Pék József: Bevezetés

Zentai Ferenc: Visszapillantás

Koch Z. - Német T. - Molnár Gy.: Az Alba Regia barlang feltárása

Szolga Ferenc: Kutatóházzal kapcsolatos kérdések

Kárpát József: Turisztika

Eszterhás István: Bulgária barlangjaiban

Szolga Ferenc: Feltáró kutatás

Kárpát József: Fedettkarsztos objektumok kormeghatározásának komplex kiterjesztése

Koch Zoltán: A fedett karsztos töbrök lepusztulási jellemzőinek értékelése

Kárpát József: Az I-12-es karsztkomplexum néhány fejlődéstani kérdése

Pék József: Geoelektromos mérések

Szolga Ferenc: Terepbejárások tapasztalatai

Ágfalvi Mihály: Térképező adó-vevővel szerzett tapasztalatok

Zentai Ferenc: Speleo cugmesser

Zentai Ferenc: Billenőtartályos folyadékhozam regisztráló

Zentai Ferenc: Jövő évi terveink

6721

B E V E Z E T É S

Barlangkutató csoportunk az elmult évben is folytatta a már több mint tiz éve elkezdett munkáját, és nyugodtan mondhatjuk, hogy eddigi legsikeresebb évünket zártuk, amiben senki sem kételkedik évkönyvünk elolvasása után. Örvendetesen megnőtt az aktiv csoporttagok száma, jelenleg tizenhat olyan tagtársunk van, akik rendszeresen résztvesznek csoportunk munkájában, rajtuk kivül még vannak néhányan, akik alkalmanként, elsősorban a nyári táborban dolgoznak velünk együtt.

Munkánk gerince az elmult évben a feltáró kutatás volt, amit két nagyon szép, és méreteiben számottevő barlang bizonyit.

Először az I.-12-es kataszteri számu nyelőben járt munkánk sikerrel, mivel egy a jelen pillanatban kb. 105 m mély zsombolyba sikerült bejutnunk, aminek érdekessége a "Nagyterem".

Az év második felében jutottunk be az I.-44-es kataszteri számu viznyelőbe ("Vadász-nyelő"), egy tipikus viznyelőbarlangba, amit a továbbiakban "Alba-Regia" barlang néven szerepeltetünk.

Feldolgozása és további feltárása jelenleg is folyamatban van, és abban bizunk, hogy itt el fogjuk érni a karsztvizszintet.

A feltáró kutatás mellett elméleti munkával is foglalkoztunk. Ebben elsősorban Kárpát József tagtársunk jeleskedett, akinek Tudományos Diákköri dolgozata méltán kapott megfelelő elismerést.

Csoportunk ujabb müszerekkel gazdagodott, mivel Zentai Ferenc tagtársunk vezetése mellett elkészült egy huzatmérő, ami sikeresen vizsgázott néhány barlangban, valamint az uj geoelektromos müszerrel is eredményes méréseket végeztünk.

Térképező adó-vevőinket a létesitendő bükki nemzetipark barlangjainak felmérésében használták sikerrel tagtársaink.

Az elmult év őszén lehetőségeinkhez mérten tataroztuk csőszpusztai kutatóházunkat, hogy ez is elősegitse munkánk nyugodt végzését.

6721

Tagtársaink szakmai turáik révén a magyarországi barlangokon kivül eljutottak az NDK, Lengyelország, Erdély, Csehszlovákia, Szovjetunió, Románia és Bulgária karsztvidékeire is.

A barlangkutatás népszerüsitése érdekében több ismeretterjesztő előadást is tartottunk.

Évkönyvünk e sokrétü tevékenység alapján iródott, melylyel kutatócsoportunk áldozatkész munkáját kivánjuk publikálni.

Pék József

Feltáró kutatás

Barlangfeltárás szempontjából talán eddigi kutatásaink legszebb sikereit értük el ebben az évben.

Januárban jutottunk le a Táblavölgyi-barlang jelenlegi mélypontjára (kb. 80 m), és sok évi ismétlődő próbálkozás után, április-május hónapban feltártuk az I-12-es viznyelőbarlang járatrendszerét, mely a fennsik második legmélyebb barlangja (-105 m).

Őszi kutatásaink ujabb kiemelkedő eredménye az I-44-es viznyelőbarlang, melyet "Alba-Regia" cseppkőbarlangnak nevezünk el. Eddig mintegy 800 m összhosszuságban tártuk fel, jelenlegi ismert végpontja kb. 190 m mélységben van a bejárati szint alatt.

Az alábbiakban ismertetjük a kataszteri számok sorrendjében az egyes munkahelyeken elért eredményeket:

I-12. Jelentős vizgyüjtőterülettel rendelkező, időszakosan aktiv viznyelő. Összetett objektum, melyben több jellegzetes fedettkarsztos formaelem található. Kőzetanyaga jól karsztosodó triász dachsteini mészkő. Feltünő a nagy rétegdőlés, mely több barlangrész kialakitásának determináló tényezője volt. Kutatását 1973. óta minden évben folytattuk. Idén áprilisban az objektum közepén lévő nagy kövek között

6721

bontottunk, jelentősebb eredmény nélkül. Ezután kb. 4 méterrel mellette, kissé feljebb próbálkoztunk ujra, ahol két hét mulva sikerült lejutni a viznyelőbarlang inaktiv, "porosan száraz" szakaszába. E rész feltárt hossza kb. 120 m. Legnagyobb terme három kürtő találkozási pontján keletkezett, s mélypontja 22 m-re a bejárat alatt. Morfológiai szempontból feltünőek a "tisztán" eróziós járatok, szabályos szelvénytipusok, a lefelé táguló kürtők, mint a hajdani viznyelőbarlang formajegyei. Gyakoriak az egymás mellett kis távolságban futó, párhuzamos tektonikus eredetü hasadékok, melyek néha több méter magasak. Mennyezetük hasonlóan néhány kürtőéhez, gyakran kalciteres, cseppkőkérges lösszel boltozódik be.

Néhol nagyon szép, fehér cseppkőképződmények diszitik. A barlang egyes részein, néhány jól nyomon következő rétegsorban, hatalmas megalódus kövületek állnak ki sürün, rétegalkotó mennyiségben. A nyári tábor alatt a barlang e száraz részét tovább növeltük, közelebb jutva az 1973-ban feltárt I-12/a jelü részhez.

Kutatását másik irányban is folytattuk, igy a bejárat alól a Száraz-teremmel ellentétes irányba, lefelé indultunk el. Kisebb bontásokkal egy, helyenként erősen összetört 1 - 1,2 m átmérőjü, szenilis eróziós csatornán keresztül, egy nagy, ferde terem tetejére értünk ("Alpesi fal"), melyet hatalmas kőtömbök réteglap menti elválása és leszakadása hozott létre. A terem alja már -42 m mélységben van, ahol a járatszelvény egy hosszanti, nagykiterjedésü, az Alpesi-falra merőleges hasadékba megy át. Ennek elkeskenyedő részén sikerült lefelé továbbjutnunk egy 10 x 3 m alapterületü, 15 m magas terem tetehére. Innen 2 x 10 m-es hágcsó segitségével ereszkedtünk le a terem aljára, a -80 méteres szintre. Itt egy nagy, korrodált kövekből álló, több méter vastag álfenék volt, melynek nagy része agyaggal is feltöltődött. Mélyebb részeiről a felfedezéskor tovább lehetett dobálni lefelé, ám továbbjutni csak bontással volt lehetséges, igy azt akkor meg sem kiséreltük.

Két hetes technikai előkészületet tartottunk. Ennek során levéstünk és átbontottunk néhány szükebb szakaszt, beépi-

6721

tettünk 20 m laposvas létrát, és egy 10 m-es alufokos hágcsót, valamint kiépitettük a telefonvonalat a felszin és a mélypont között, leszállitottuk a szükséges szerszámokat, technikai eszközöket. Elkészitettünk egy ujabb 18 m-es "rohamhágcsót" és a továbbjutásra május elején három napos expediciót szerveztünk. Az expedició ideje alatt folyamatosan 8-10 órás periódusokban végeztük a bontást, és egyre kisebb térfogatu termeken keresztül értük el a barlang jelenlegi végpontját, mely 105 méter mélyen van a bejárati szint alatt.

A nehéz fizikai körülmények ellenére (záporozó viz, alacsony hőmérséklet) a nyári táborban is bontottunk. Jelenleg az alján belátni egy oldalirányu üregbe, melynek kb. 2 m-re van látható vége, és balra elkanyarodik. A csordogáló vizek is erre folynak el. A talp 0,5 m-es mélyitése után már be lehetne csuszni.

A tartós ideig elviselhetetlen jelenlegi bontási körülmények miatt igy továbbjutni nehézkes, ezért további terveinkben a -80 m-es szinti teremben egy technikai és pihenő bázis kialakitása szerepel, az eredményes kutatás érdekében. Mivel a bejárat alatti részek nagyon szükek, igy közlekedési és szállitási nehézségek is vannak, ezért a "Száraz terem" legmagasabb kürtőjének végpontját a felszinen térkép alapján kitüztük, s megkezdtük egy uj, biztonságosabb lejárati akna mélyitését. Az átlyukadáshoz teljes szelvényben kb. 1,5 métert kell még bontani, de a keletkezett üregeken már át lehet világitani és beszélni. Szükséges még kb. 30 m hosszuságu ujabb, fixen beépitett vaslétra is a fáradtan történő felmászás biztonságosabbá tételére.

A barlangot felmértük és térképet készitettünk róla, valamint megkezdtük komplex feldolgozását.

Folytattunk még feltárást az I-12/d "Löszös-lyuk" jelü részben is, ahol 4 m mélyen egy nagy kövekből beboltozódott terembe értünk, melynek egyik fala szálkőzetnek látszott. E mellett tovább mélyitettünk, de a nagyfoku akkumuláció miatt nagyon sok munkaórával, mindössze 12 m hosszban tártuk fel.

I-27. Az 1973-ban feltárt -75 m mély, I-28-as barlang közvetlen szomszédságában lévő 4 m átmérőjü, 2 m mély, jelentéktelen töbörként ismertük.

Vizgyüjtő területe gyakorlatilag nincsen, ám a kedvező talajmüvelési viszonyok és nyári nagyarányu csapadék hatására vizhozzáfolyás alakult ki benne.

Ennek eredményeképpen alján egy 2 m mély, járható szelvényü, hasadékjellegü akna keletkezett, melynek fenekén tisztára mosott kövek között lyuk vezetett tovább.

A nyári tábor alkalmával tovább bontottuk, és 1,5 m vastag álfenék kitermelése után egy ujabb 4 m mélységü markáns hasadékba jutottunk, melynek falait erősen korrodált szálkőzet alkotja, végei lefelé összetartanak. A hasadék alja lejtős és szabad, járat nem vezet tovább. Kitöltése könnyen bontható, de jelenleg problémát jelent, hogy csak a felszinre lehet depózni.

Bontással érdemes lenne foglalkozni, mivel hasadékiránya konkordáns az I-16, I-28, I-31 objektumokat is predesztináló főhasadékkal.

I-31. A Táblavölgyi-barlang zsomboly részének feltárásával mult évi jelentésünkben már részletesen foglalkoztunk. A tavalyi nyári táborban a bejárati akna folytatásában lefelé bontottuk, és hétvégeken 8-15 métert haladva, év végére -65 m mélyre jutottunk.

Az ezen a szinten lévő álfeneket labilis volta miatt eltávolitottuk, illetve leomlasztottuk, mivel az alatta huzódó hasadékban a munka veszélyes volt.

Stabilizálódása után ez év januárjában sikerült elérni a jelenlegi végpontot, ahol azóta több alkalommal végeztünk bontást, de továbbjutni még nem sikerült. Részleges felmérés szerint mélysége -80 m a bejárati szint alatt. Szivárgó, csurgó vizekből kb. 1 m^2 felületü, 0,8 m mély tavacska alakult ki a mélyponton, melynek szintje az állandó hozzáfolyás ellenére sem változik. A végpontot jelentő ferde hasadék mennyezeti részén 6-10 cm vastag, töredezett cseppkőkérgeződés figyelhető meg, melynek letört darabjai a bontott kitöltésben is fellelhetők. A hasadék jobb oldalán van az emlitett tavacska, mig balra eső részében kb. 3 méterre látni el egy kb. 30 cm keskeny, de lefelé szélesedő részbe. Itt alját a kis tó szint-

6721

je felett néhány centiméterrel magasabban elterülő viszintes, finomszemcsés hordalék alkotja.

Bontani ebben az irányban lehetne, egyrészt a hordalék eltávolitásával, másrészt egy beékelődött kő leverésével, amely a becsuszást jelenleg megakadályozza.

I-44. "Vadász"-nyelő. Kis vizgyüjtőterülettel rendelkező, kedvező esetekben időszakosan aktiv viznyelő. A fennsik északkeleti peremén közepes vastagságban fedett, alsójura mészkőben keletkezett.

Bontásával először 1965-ben és a későbbiek során is próbálkoztunk, majd ez évben a nyári tábort követő időszak munkahelye volt.

Bontása során, - omladékos jelleggel - a területünkön megszokott üregesedést mutatta, mely a felszinközeli zónára jellemző. Kb. 16 méterrel a bejárat alatt egy nagyobb terem következett, melyből egy keskeny, cseppköves hasadék vezetett tovább. Ezen leereszkedve egy olyan hajdani vizjáratbe értünk, mely a rétegdőlést követve járható szelvénnyel tartott lefelé mintegy ötven méter hosszuságban, amikor - egy a szivárgó vizekből keletkezett - szifon következett. Ennek kis szabad légnyilásán élénk huzat áramlott keresztül. Következő alkalommal a három méter hosszuságu szifont a mögötte lévő hordalékos gát megbontásával, és szintjének süllyesztésével lecsapoltuk, s igy kutatóink többsége szinte szárazon kelt át rajta, az azt követő még tágabb folyosóba. A barlangnak az előbbiekben leirt "Felfedező ága" és ez az uj szakasza cseppkövekben rendkivül gazdag! - Pompás drapériák, cseppkő-óvodák, mini-tetaraták láthatók és 0,1 - 1 méteres hófehér sztalaktitok, lefolyások diszitik a járatoknak szinte minden részét.

Különösen szépek a kürtők, emeleti részek és oldalágak jelenleg is fejlődő képződményei, mivel ezeket nem érte le a megujuló áradmányvizek romboló hatása. A járatszakasz végét az akkori bejáráskor egy törmelékkel nem egészen feltöltődött szifon képezte, melynek szabad légtere igen szük volt. Biztató jelként hatott, hogy a huzat szokatlanul erős volt.

Több munkabrigádot alakitva megkezdtük a szifon átbontását, fotódokumentációk készitését, és felmértük az eddig fel-

6721

tárt részeket. A "Törmelék szifon" már 170 m távolságra és -69 méter mélyen volt a bejárattól. A szifont kb. 5 méter hosszaban két nap alatt ástuk át, amikor a fölfelé hajló járat egy tágas, magas terembe vezetett. Az ezután következő szakaszok tektonikailag zavart, réteglap mentén elvált és összetört részeken haladtak keresztül, de néhány méter után ujra elértük a barlang további főágában is jól nyomon követhető u.n. "lóhere szelvényü" eróziós folyosót, melyben ujabb 100 métert haladtunk lejtősen lefelé. Bár ekkor sem volt akadálya a továbbjutásnak, idő hiányában vissza kellett fordulnunk. A következő hétvégén, majd november 6-7-8 napokon folytattuk tovább a feltárást. Az előbbi végpontról követtük a főágat, majd ennek egy omladékkal elzárt szakaszát felső kerülőjáraton megkerülve, egyre szélesebb és 1 - 1,5 méterre ellaposodó ferde sikban (rétegdőlés sikjában) kialakuló járatrészekbe értünk, melyekben kereszthasadékok mentén kialakult, néha egészen magas kürtők találhatók.

A jelenlegi végpont közelében a szelvény magasság 0,8 - 1 méterre lecsökken, csapásirányban 5-12 méterre kiszélesedik, s igy halad a kőzet rétegdőlését követve lefelé. A járatszelvény tetejét és alját egyaránt egybefüggő réteglap alkotja. A mennyezeten - bár kisebb méretben - még nyomon követhető néhol a "lóhere szelvény", az eróziós folyosó formajegye, mig a talpkőzetbe a "Forrásteremtől" kezdődően egy kis mélységü csorgameder vágódott be, melyben az itt becsatlakozó lecsurgó vizek csörgedeznek.

A főág végpontját még egyértelmübben nem lehet meghatározni; - a szelvény ellaposodik, helyenként omladékkal gyakran mennyezetig érve válik járhatatlanná, ugyanakkor ki is szélesedik. Bontással feltétlenül tovább lehet jutni, alapos mérlegelés után.

A törmelékes szifont követő szakaszokban cseppkőképződmények már csak ritkán fordulnak elő, viszont kárpótolnak bennünket a Tési-fennsikon eddig még nem látott nagyméretü örvényüstök és "gömbfülkék", spirálisan csavarodó kürtők, oldási formák. A feltárt részek jelenleg is bőven adnak munkát.

6721

A barlang végpontján, s ezen kivül még három helyen végeztünk levegő minőség vizsgálatot 100 cm^3 Dräger pumpával és a megfelelő indikátorcsővel.

Több jelentős hosszuságu oldalágat és emelet jellegü felső járatot tártunk fel, valamint megmásztuk az elhajló kürtők nagy részét is. Tovább bontottuk a szifonok alját, és tágitottuk az omladékos szakasz szükebb járatait. A bejárati aknát poligonácsolattal biztosittuk a löszben álló kövek becsuszása ellen. Folytattuk a barlang főágának felmérését a Forrás-teremig. Eddigi hossz 450 méter és -170 méterre van a bejárati szint alatt.

A végpont természetesen ennél mélyebbre van, igy jelenleg az I-44-es vinyelőbarlang Magyarország harmadik legmélyebb barlangja.

Komplex kutatását és feldolgozását a jövőben feltétlenül tovább szeretnénk folytatni.

Uj barlangunknak kataszteri számán kivül nevet is adtunk, s ezentul "Alba Regia" cseppkőbarlangként emlitjük publikációinkban.

Szolga Ferenc

6721

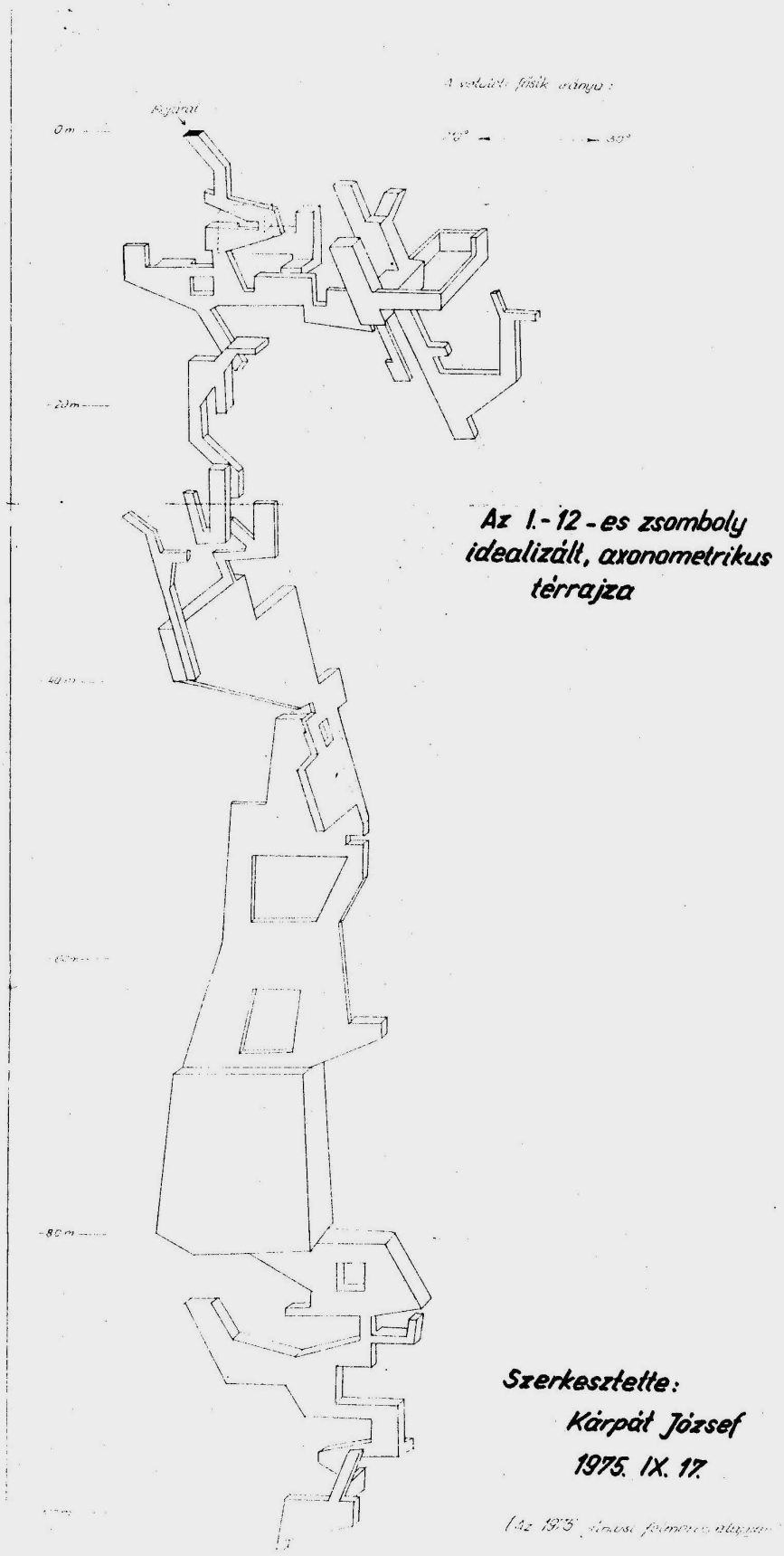

Az 1.-12.-es zsomboly idealizált, axonometrikus térrajza

Szerkesztette:
Kárpát József
1975. IX. 17.

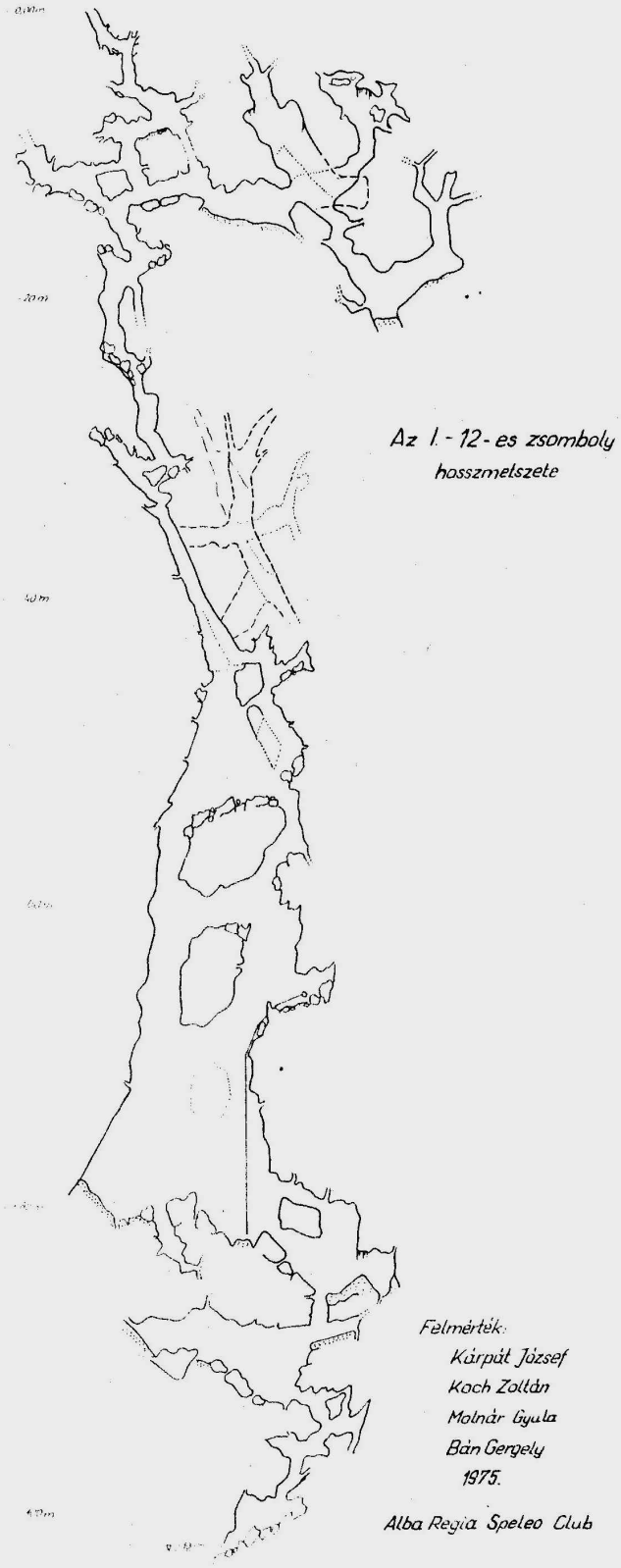
Az I.-12-es zsomboly
hosszmetszete
Felmérték:
Kárpát József
Koch Zoltán
Molnár Gyula
Bán Gergely
1975.
Alba Regia Speleo Club

AZ 1.-13-as ZSOMBOLY

(vázlatos hosszmetszet)

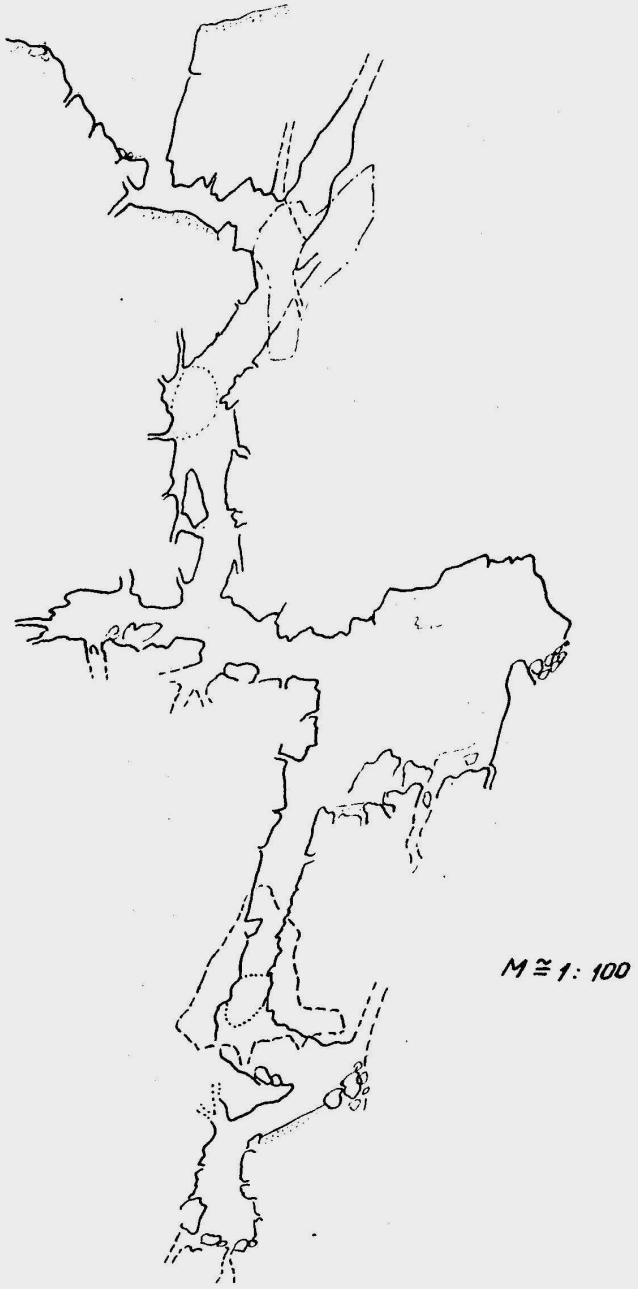

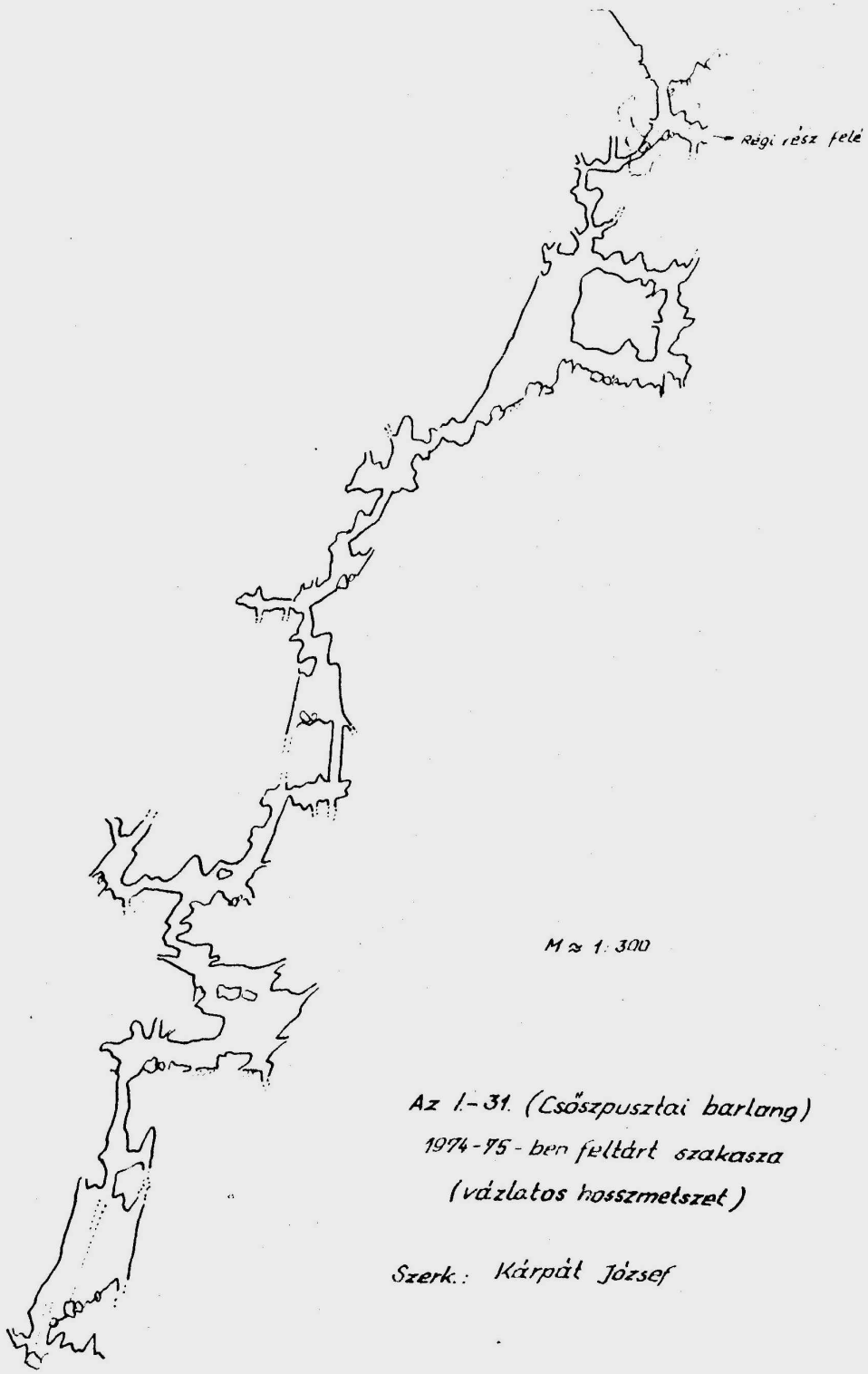

Az 1.–31. (Csőszpusztai barlang)
1974-75-ben feltárt szakasza
(vázlatos hosszmetszet)

Szerk.: Kárpát József

BSE Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése

Áfonya-barlang feltárása (Budapest II., Áfonya u. 9.)

A barlangra 1974-ben a Delfin buvárcsoport hivta fel a figyelmünket.

A barlang fő részét egy, most már kb. hat méter magas, 2-3 m^2 keresztmetszetü oldalkupolában végződő kürtő alkotja. A kupola fölötti márgaréteg vastagsága kb. 4 m. A felszinhez közeli nagy oldásforma és a Molnár János-barlanggal feltételezett összeköttetés miatt képződményeiben gazdag fülkesorozatokra számitunk.

Az év elején a csoport a könnyebb és gyorsabb törmelékkihordás, valamint a régi bejárat balesetveszélyességének megszüntetése érdekében, a bontás alatt álló kürtő fölött egy aknát nyitott, és azt betonkeretbe foglalt ajtóval lezárta.

A csoport munkája meggyorsult, kb. 2,5 m^2-es területen 2-3 métert süllyesztette a kürtőt kitöltő törmelékszintet. A csoport munkáját nagymértékben akadályozta, hogy a törmeléket az udvar területén a lakók által megbeszélt helyen halmozhattuk fel, ahol azonban 5-6 m^3-nél több mennyiséget nem tarthatunk. Az OTvH segitségével egy alkalommal sikerült a törmeléket elszállittatni.

Bátori-barlangban folytatott feltárás

A csoport három ponton - Bányszakasz "Y" ág, Pálosok--terme, Huzatos, és a Manyó-szakasz Hüség termében - próbált törmelékáthalmozással és véséssel tovább jutni.

Máriaremetei Nagysuty-barlang

A 432 m-es magassági pont közelében található hévizes gömbfülkebeli beszakadás feltárásával 1974. szeptemberében a csoport ideiglenesen leállt. Egy év mulva Németh József csoportvezetőhelyettes biztatására bovdenpálya készitéssel ujból folytatódott a munka. 1975. szeptember 28-án a második feltárási nap alkalmával a csoport egy kb. 25 m-es, félig törmelékkel feltöltött szakaszba jutott be. Ez az eredmény

6721

Nagysuty térképvázlat

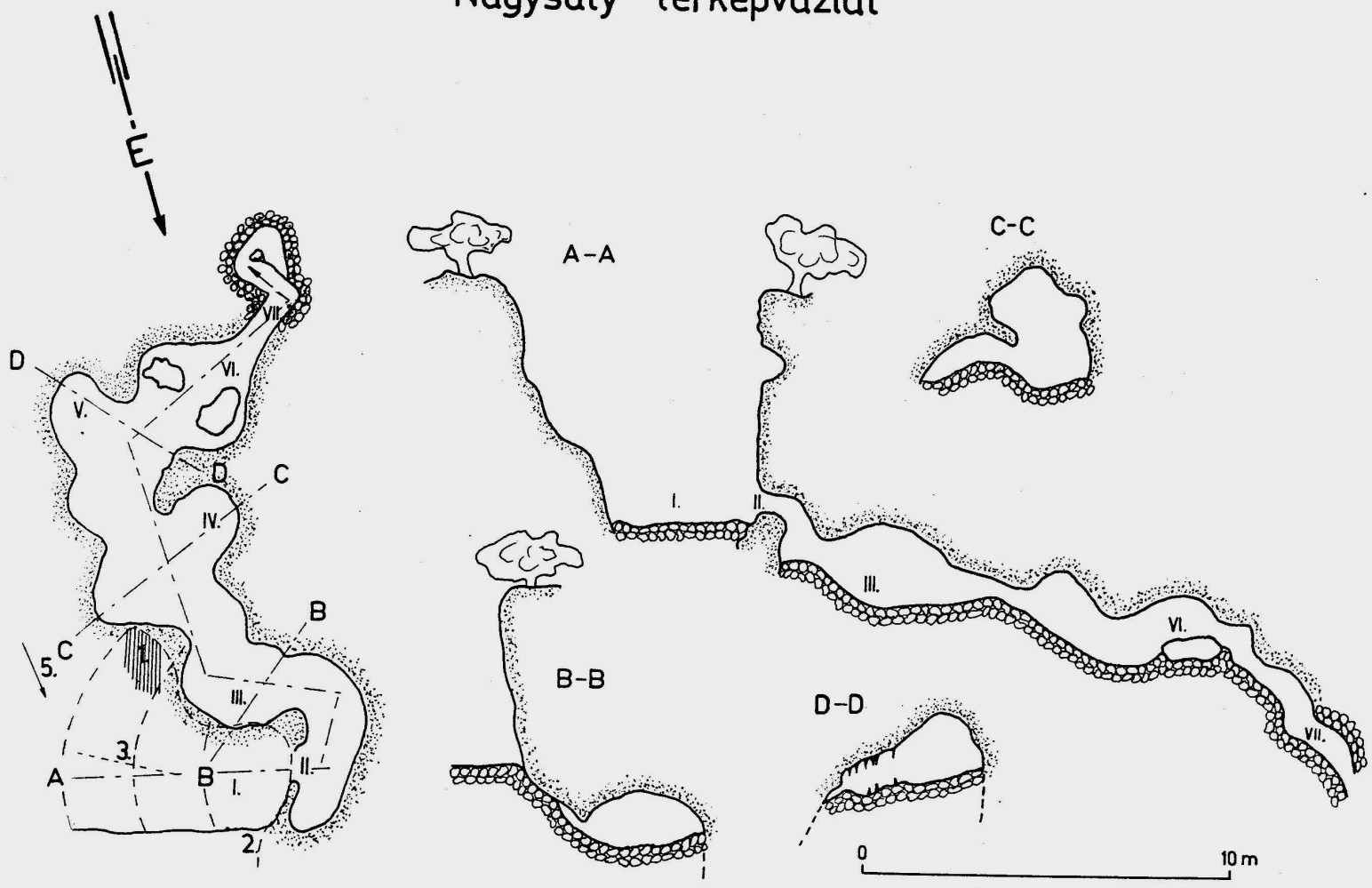

nagymértékben fokozta a lelkesedést, és emiatt még november közepén is a Nagysuty feltárásán dolgozott a csoport.

A vázlaton a II.-vel jelzett bejárat helyett a körötte lévő nagymennyiségü törmelék, s a tágitását akadályozó beszakadt kőtömb, valamint a fölötte lévő nagyon töredezett meredek fal, a nagyon nehezen megvalósitható lezárhatóság miatt a III.-mal jelzett részen, a beszakadás jelenlegi talpszint süllyesztésével, egy minden szempontból megfelelőbb bejáratot akarunk létrehozni.

Molnár László

6721

Ferencvárosi Természetbarát S.K. Barlangkutató Szakosztályának jelentése

az 1975. évi müködésről

Az 1975. év első hónapjait felkészüléssel töltötték kutatóink. Balesetvédelmi- és elsősegély-előadásokat hallgattak, kötélkezelés, felszerelés és mászótechnikáról Csernavölgyi László tartott előadást klubhelyiségünkben. Majd gyakorlati foglalkozások következtek a Hét-lyuk-zsombolyban.

Legjobb mászóink februárban már a Vecsem-bükki-zsombolyt mászták végig kötéllel és mászógéppel. Márciusban szlovákiai zsombolyokkal ismerkedtek és a hó végén egy hetes táborral megkezdték a Teresztenyei-barlanghoz tartozó Vizetes-nyelő feletti uj kutatóakna mélyitését. Horváth János vezetésével márciusban és áprilisban résztvettek a Szemlő-hegyi-barlang ujabb szakaszának részletes felmérésében. A nyár folyamán ugyanitt kisebb, de nehéz felső részeket jártak be és a térképeket kiegészitették ezen részek vázlatával. A felmérő módszerünk tanulmányozása végett a Szemlő-hegyi-barlang térképezésében résztvettek az Óbudai Kinizsi és a "Fényes Elek" csoport kutatói is.

A következő térképeket készitettük el és adtuk le az alább jelölt helyekre:

Szemlő-hegyi-barlang: 100-as méretü kiegészitett térképe (Horváth János). MKBT, OTvH, BÁTI.

Hosszu-hegyi (Három-lyuku)-barlangról vázlat (Horváth János). Térképtár, Dokumentáció.

Hosszu-hegyi (Három-lyuku) I.sz. zsombolyról térkép (azonos az előbbi barlanggal) (Szablyár Péter).

Hosszu-hegyei II.sz. barlang (Szablyár Péter). Térképtár.

Remete-völgyi Szurdok-barlang (Felszakadt-barlang) térképe (Kartográfiai Szakbizottsággal az FTSK közösen mérte) (Horváth János). Térképtár, Dokumentáció.

6721

Táborokról

Hosszu-hegyi tábor

1975. VII. 28. - VIII. 11. között folytattuk a Hosszu-hegyi Háromlyuku barlang feltárását. A tábor vezetője Máté József, résztvevők száma 15 fő. Ezt a tábort az FTSK és a Közlekedési és Távközlési Müszaki Főiskola Sportköre közösen szervezte (mindkettőnek azonos a sportköri felettes kerületi szerve). A résztvevők többsége főiskolai hallgató volt.

A feltárás során 15-20 m mélyről csörlővel kb. 50 m^3 törmeléket szállitottunk a felszinre. Igy biztositható szabad tér a mélyben a tábor utáni időszakban a további feltáró és kutató munkához. A csont-leletanyagot Dr. Kordos László vizsgálja, jelentését csatoljuk.

Égerszögi tábor

VIII. 7. - 22. időtartammal szerveztük. Frecska József vezetésével 11 fő dolgozott a Vizetesi munkahelyen. A Vizetesi akna agyagos, humuszos kitöltésbe ágyazott kövek között jól kiácsolva 9 m mélységig készült el. Közben kutatóink ellenőrizték az előző évi munkahelyet a Patkós-barlangot, ahol jelentős friss feltöltést találtak. A tábor után Alsó-hegyi zsombolyturákat végeztek.

Egyéb barlangi munkák

A nyártól az év végéig a legaktivabb fiataljaink Lukács László és Kovács Péter vezetésével rendszeresen segédkeztek Szenthe István alsó-hegyi és bükki zsombolykutatásainál. Dolgoztak a Hármaskuti-, a Róka-, a Fekete barlangban és a Borókás IV. munkahelyen. Kisebb feltáró eredményt értek el a Baglyok szakadékában és az év végén a létrási Bivár-barlangban. Itt 15 m mély akna alatt kis fülkébe jutottak. IX. 13-án és 14-én a Dibáz-barlangnak 300 méteres kürtőkkel és szükületekkel tagolt uj ágát fedezték fel, melyet a Lukács - Kovács páros Szép-ág-nak nevezett el. X. 19-én és egy későbbi munkaturán a Nászut-zsombolyban hasonló méretü uj szakaszt tártak fel, (a kb. 300 m a kusztató hosszuságot je-

6721

lenti, de mivel ez egy magas hasadék egymásfeletti kitáguló szintjében van, a tényleges hosszuság valószinüleg kisebb).

Solymári csoportunk februárban folytatta a korábban megkezdett felmérést az Ördöglyuk barlangban. A Kigyó ut 150 m-es szakasza után a Fehér-termi járatból kb. 250 m-es részt dolgoztak fel. A munkában 19 leszállás alkalmával átlag 5-5 fő vett részt. A csoport tavasszal az Alba Regia vendégeként a Csőszpuszta környéki barlangokat járta be. Továbbá Vértes-terepjárással ujabb üregeket vettek számba. XI. hó elején Égerszögön a Patkós barlangot és a Vizetes munkahelyet vizsgálták meg, majd felmérték a Vértes Meszes-völgy 6 kis üregét. Az Ördöglyuk-barlangban különböző turista csoportok részére több turát szerveztek. VI. 26-án kimentettek egy 6 fő eltévedt látogató csoportot.

Horváth János - Máté József

6721

Melléklet a FTSK 1975. évi müködéséről készült jelentéshez.

Jelentés

a Hosszu-hegyi Háromlyuku barlang őslénytani kutatásáról

Az FTSK barlangkutató csoportja Máté József vezetésével több évé kutatja a Pilis-hegységben az un. hosszu-hegyi barlangot. A bontások során az addigi kis üreg 16 m mély aknává, s több oldalággá bővülő barlangra tágult. A bejárati aknarészt kitöltő törmelék bontása során többször kerültek elő csontmaradványok, amelyeket a kutatók minden alkalommal elvittek a Természettudományi Muzeum Föld- és Őslénytárába, dr. Jánossy Dénes paleontológushoz. A legutóbbi (1974. augusztusi) leletek között már a barna medve (Ursus arctos) csontjai nagy tömegben fordultak elő, emiatt 1974. szeptember 6-án dr. Jánossy Dénessel megvizsgáltuk a lelőhelyet, ahol több rétegben, nagy tömegü csont jelenlétét tudtuk megállapitani. Az akkori, kb. 17-18 m mélységben kutatóaknával feltárt kis oldalág sárga szinü, agyagos kitöltésének felszinén, valamint a kutatóakna falában látszottak leletek, amelyek kora a földtörténeti jelenkor (holocén) kezdetére, kb. 8-10 000 évre tehető.

1975. augusztusában az FTSK tábora alkalmával tovább bontották az akna törmelékes kitöltését, s ezek során ujabb, nagymennyiségü csontmaradvány került elő, amelyet a kutatók szintén eljuttattak a TTM Őslénytárába. Ezt követően az ujabb kutatási állapotot 1975. szeptember 22-én a helyszinen megvizsgáltam, s megállapitottam, hogy a Pilisben az utóbbi 60 év leggazdagabb, s ezáltal legjelentősebb ősgerinces lelőhelye a barlang. Hasonló jelentőségü lelőhelyet Kormos Tivadar ismertetett 1914-15-ben utoljára a Pilisből (Pilisszántói-kőfülke). A jelenlegi kutatási körülmények természetesen jóval több tudományos kérdésre adhatnak választ, igy csak a puszta mennyiségi összehasonlitást, de nem tudományos jelentőséget lehet megtenni.

6721

A téli időszak közeledése miatt halaszthatatlanná vált egy leletmentés megszervezése, amelyre 1975. október 5-én került sor az FTSK barlangkutatóinak hathatós segitségével. Ennek során a bejárati akna alatt 15,70 m-re kezdődő zsombolyszint kitöltéséből lefelé haladva átlagosan félméterenként 3-3 gabonazsáknyi (kb. 100-200 kg) üledékmintát vettünk, amelyet előbb a felszinre szállitottunk, majd onnan a mintákat a M. Áll. Földtani Intézet Muzeumába szállitottuk további feldolgozásra.

A 15,70 m-es szinttől lefelé haladva a következő rétegek kerültek begyüjtésre:

1. 0,50 cm vastag. Erősen köves, barna agyagos kitöltés.
2. 0,35 cm vastag. Barnássárga agyaggal keveredett ökölnyi méretü kőtörmelék.
3. 0,15 cm vastag. Faszenes, fekete szinü, vizszintes elhelyezkedésü 3 cm vastag csik, alatta málló mészkődarabokkal.
4. 0,50 cm vastag. Agyagos diónyi méretü mészkőből álló törmelék. Gerinces maradványokban rendkivül gazdag.
5. 0,50 cm vastag. Az előző réteg lefelé kövesebb lesz, kevesebb kitöltéssel. A nagyobb méretü csontok (pl. medve) nagyrésze innen került elő.
6. 0,80 cm vastag. A kutatás pillanatában a legalsó réteg. Szinte csak nagyméretü kőtörmelék, nagyméretü, sokszor összefüggő állati csontvázakkal.

A begyüjtött minták egyrészének iszapolása és válogatása során máris kiderült, hogy rendkivül gyakori az un. füttyentő nyul (Ochotona) és a földi kutya (Spalax) csontmaradványa. A füttyentő nyul mai ismereteink szerint az ujkőkor óta nem él hazánkban, mig a földi kutya a Dunántulon a századfordulón elvétve még élt, ma pedig Békésben rendkivül ritkaság.

A barlang őslénytani anyagának eddigi feldolgozása is bizonyitotta, hogy az igen jelentős, országos szintü tudományos

6721

értéket képvisel. A barlang ősmaradványai választ adhatnak a mai gerinces állatvilág kialakulására, amely a jégkorszak óta eltelt mintegy tizezer éve bontakozott ki.

A hosszu-hegyi barlang őslénytani feldolgozását az FTSK Máté József vezette csoportjával a továbbiakban is szeretnénk folytatni.

Dr. Kordos László

6721

A Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör "Delfin" Könnyübuvár Szakosztály 1975. évi jelentése

A szakosztály 1965-ben alakult. Tagjainak egy része 1968. óta fejt ki vizalatti tevékenységet barlangban.

A szakosztályból kezdetben szórványosan, az utóbbi években egyre többen lettek tagjai a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatnak. Megfelelő gyakorlat, technikai felkészültség és társulati taglétszám után kértük és kaptuk meg a lehetőséget az önálló csoport létrehozására.

Jelenlegi csoportlétszámunk: 12 fő.

Könnyübuvár Szakosztályunk barlangkutató csoportja az 1975 évben:

az esztrámosi Rákóczi-barlangban és a
budai Molnár János-barlangban
folytatott feltáró tevékenységet.

Társcsoportokkal közösen résztvettünk a tapolcai Tavasbarlangban végrehajtott merülésen is.

Rákóczi-barlang

A már ismert bányajáraton haladva, a meddőhányó és 1. számu tavat elhagyva, az "Aranykalitka" után található a 2. számu tó.

Ebből a tóból kiindulva először 1968-ban egy szifon átuszással találtunk levegős folyosót.

Megközelitően ugyanarról a kiindulási pontról kezdve a merülést, egy másik szifon átuszásával, ismét levegős folyosót találtunk, amelynek oldalai borsókővel és cseppkövekkel vannak boritva. Ez a járat megközelitően merőleges a tóra.

A földalatti bányaterület ugynevezett "surrantós" részében végrehajtott merülésnél megállapitottuk, hogy a vizterületből be, illetve kifolyás nincs.

Rákóczi-barlangi kutatásainkat 4 napos tábor keretében 12 fő részvételével végeztük, 6,5 óra össz-merülési idővel.

A tapasztalatok és információk alapján elsőként usztuk be a barlangrendszer mindkét szakaszát.

6721

Rákóczi-barlang
2.sz. tó és szifonjai (Vázlat)

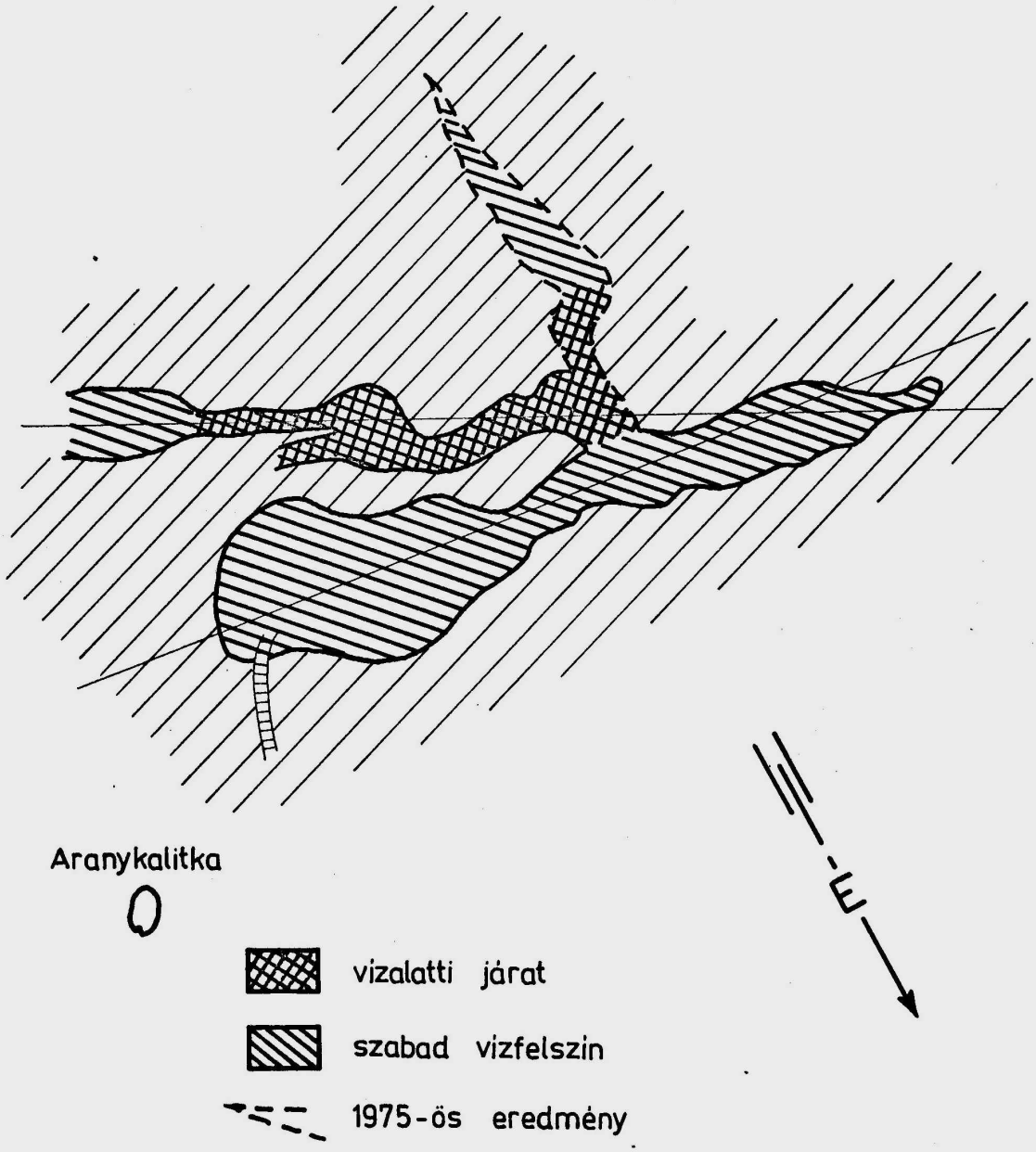

Molnár János-barlang

A Molnár János-barlang, amely valójában viznyerőhelye a Fővárosi Fürdőigazgatóságnak, már három éve rendszeres kutatóterületünk.

Uj feltárásként azt a 35 méteres levegős folyosót emlithetjük, amit két szifonátuszással ismertünk meg és térképeztünk fel.

Itteni munkánk kiterjedt a rendszeres vizmintavételekre - vizhőmérsékletmérésre, CO_2 tartalom mérésre és levegőtisztaság mérésre.

Külső szakértők bevonásával kisérletképpen kormeghatározásra mintát vettünk.

A biztonságosabb merülés érdekében a szifonbejáratok alján felgyülemlett üledéket csökkentettük, ezáltal kedvezőbbé tettük a be- és kiuszási lehetőséget.

Az 1975-ben létrejött Vizalatti Barlangkutató Szakosztálynak csoportunk is alapitó tagja volt, amelyet az "Amphora" és "Nautilus" csoportokkal közösen javasoltunk.

Maróthy László

6721

Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1975. évi munkájáról

A XIII. Odorvári Kutató Táborunkat 1975. julius hó 8-22-ig rendeztük.

Előzőleg 1974-ben éppen a tábor utolsó napján sikerült bejutnunk a Hajnóczy-barlang Galéria részének Ny-i folytatásába s csak a 75-ös táborban tudtuk tüzetesebben megvizsgálni az uj részeket.

A Galéria és az uj feltárás közti kapcsolatot a "Satu" biztositja, amit sikerült annyira kitágitanunk, hogy át lehetett rajta kuszni - ruhában - is. Ezután következett a Labirintus, ami a Galéria alsó szintbeli folytatása. Itt egymásra omlott sziklák és kisebb korrodált járatokon keresztül vezetett az ut a Labirintus végére, ahol kalcitkristályokkal bőven boritott fal fogad. A kristályok lapjait lyukacsosra oldotta a barlangot később átöblitő viz. A következő szakasz a Grand Canyon, K-i lejtőjét (K felől jövünk) többtonnás tisztára mosott sziklák, Ny-i emelkedőjét pedig mészkő és palatörmelék boritja. Sajnos ahonnan a törmelék bekerült, oda nem tudtunk felmászni a visszahajló falak miatt. A Grand Canyon Ny-i vége egy szakadékba torkollik s ide rögzitettük a kötéllétrát. A szakadék mélysége 17 m. A szakadék, s folytatása egy É-i kitérést jelez az uj rész addigi K-Ny-i irányultságában, majd a szakadék alján ismét Ny-ra fordul a járat s a Tsitsogóban folytatódik. E terem méretei igen jelentősek: hossza 50 m, szélessége 26 m. Alját vastagon boritja a vöröses-barna barlandi agyag. Nyugati végében a cseppkövekről csepegő viz az agyagban kialakult kis medencékben gyülik össze és igen lassan folydogálva a járat végét jelző szikla alatt tünik el. A Tsitsogó ÉK-i részében egymásba nyiló kürtőrendszer van, amelynek oldalfalából 30-40 cm hosszu, 5-10 cm vastag és 5-25 cm széles szarukő darabok állnak ki. Maga a kürtőrendszer 38 m mély, s egyben a barlang bejárattól mért pillanatnyi legmélyebb pontját jelzi: -79 m. A barlangban a legnagyobb szintkülönbség 98,8 m, e kürtőrendszer alja és a 74-ben feltárt Óriás-terem között van.

6721

A feltárással együtt folyamatosan készitettük a felmért részekről a térképet.

Németh Gyula csoporttársunk irányitásával sikerült megteremteni a telefon kapcsolatot a tábor és a barlang között. Öt hivó és hivható állomást szereltek fel, s igy bármely munkaterületről 10'-en belül hivhattuk a tábort. Ugyancsak az ő irányitásával hőmérséklet, páratartalom és CO_2 tartalom vizsgálatot végeztek csoportunk tagjai. Mérhető erősségü légáramlást csak egy helyen tudtak mérni (0,49 m/s).

Szlankó István sajátkészitésü müszerével magasságméréseket is végeztünk, melynek eredményeként több szelvénykeresztmetszetet sikerült megszerkesztenünk. A barlangból felhoztunk 98 kg üledéket, melynek őslénytani elemzését Dr. Kordos László tagtársunk végzi.

A felszinen tovább folytattuk a barlangkataszter felvételt az 5382 körzetben. Okulva a tavalyi tapasztalatokból, most az egész tábort bevontuk - 32 fő - a felvételezésbe, s ekkora létszámmal sikerült bejárnunk egészen az Oszla-medencéig a terület K-i oldalát.

Varga Csaba

6721

A dorogi József Attila Müvelődési Központ Kadić Ottokár barlangkutató szakkörének 1975. évi jelentése

Az 1975. év folyamán a fő-feladatot a korábbi évekhez hasonlóan a Sátorkőpusztai- és Strázsa-barlangok további feltáró kutatása képezte. Ezzel elsősorban a két barlangnak mélységbeli összefüggését kivánjuk tisztázni.

A Strázsa-barlangban mintegy 12 m-rel sikerült lefelé előre jutni, a Sátorkő-pusztai-barlang alján pedig a nagy törmelékrétegen és álfenéken már átjutni bontással nem lehetett, az állandó omlások miatt, ezért bányászati módszerrel 1 m x x 1 m méretü függőleges akna kihajtását kezdtük el és az év végére 9 m-re jutottunk le, és gyakorlatilag sikerült áttörni a törmelékhalmazt és az álfenéken kell áthaladni. Itt nehezitette a munkát a felette fakadó forrás vizétől átázott képlékeny agyagos törmelék, amit jőformán kézzel kellett kitermelni. Hasonlóképpen komoly munkát jelentett az aknaszelvényben talált nagy mészkőtömböknek a szük helyen való széttörése és eltávolitása.

A harmadik kutatási területünkön, a Pilis-nyergi-viznyelőnél karbantartási és járat-takaritási munkát végeztünk.

Az év folyamán csoportunk tagjaival turákat tettünk: a Szoplaki Ördöglyuk, a Lábatlani Sárkánylyuk, a Klastrompusztai Leány- és Legénybarlangokba, a Tatai Kálvária-hegyi és a Dorogi- és Tokodi-bányabeli barlangokba.

Az 1975. év végeredményben komoly kutató-feltáró munkában telt, ami mindkét barlangunkban előrejutást eredményezett, a két barlang közti mélységbeli összeköttetést azonban még nem sikerült megtalálni.

A munkánkat az év elején akadályozta a barlangbejárati falazat erőszakos megbontása, a helyreállitás sok munkát adott. A barlangjaink megvédése az előző évekhez képest már kevesebb, de még igy is jelentős feladatot adott.

Benedek Endre

6721

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése

A Csoportunk az Ady Endre Müvelődési Ház keretében, az MKBT Ém. Területi Osztály irányitása mellett dolgozik, végzi a feltáró, adatgyüjtő, mintavételező tevékenységet.

Csoportunk életében mindig nagy szerepet kap a tábor. Az elmult év folyamán 3 tábort szerveztünk, eredményeiről a következőkben számolunk be.

I. Tavaszi Borókás tábor (szlovák-magyar akció)

Április 9. és 13-a között négy napos tábort szerveztünk a szlovák barlangkutatókkal a Borókás töbrök térségében. Szlovák részről az akciót Gaál József vezetésével a Rimaszombati Barlangkutató Csoport szervezte.

Nagy-Hársas-zsomboly

A 25 m-es akna alja eltömődött, 2 órás feltárással sikerült a továbbjutás. A Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport által feltárt zsombolyt feltérképeztük. A térképezés mellett feltárást is végeztünk. Fölfelé menő törmelékdugó eltávolitásával sikerült időszakosan aktiv függőleges szakaszba jutni, ami méretében jóval nagyobb az eredetileg ismert lejárati szakasznál. A zsomboly 86,9 m mélynek bizonyult. A 15 éve beszerelt hágcsó az 50 m-es aknában még használható volt.

II. Nyári Kis-fennsiki tábor

Az Ém. Területi Osztály szervezésében junius 20. és julius 7-e között a csoport résztvett a tábor tevékenységében. Jelentésünkben a munkát csak felületesen vázoljuk.

Részletesen kitérünk a feltáró munkára:

1. Bronz-lyuk:

A Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport által feltárt barlangban végeztünk leszállást, ahol 50 cm-t haladtunk.

6721

2. Felső-forrási I.sz. barlang

Egyik termében 2 alkalommal feltárást. A kőtörmeléket kitermeltük, igy 12 m-t jutottunk előre, ahol a járat leszükül.

3. Felső-forrási II.sz. barlang

8 alkalommal végeztünk feltáró munkát, nehéz körülmények között 3 m-t haladtunk előre.

4. Felső-forrási-zsomboly

A Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport feltárását bontottuk ujra. Kitermeltük a 2 m-es agyageltömődést, a bejáratot kiácsoltuk. Vizszintes járat bővitését végeztük sziklában.

5. Kis-Kaszás III.sz. feltárás

Ezen a helyen pár évvel ezelőtt a Miskolci Bányász Barlangkutató Csoport 3 m után szük hasadékba jutott, a feltárást abbahagyta. A tábor ideje alatt négy alkalommal végeztünk feltárást a hasadék mellett, 4 m-ig jutottunk le.

6. Kis-Kaszás IV.sz. feltárás

Beroggyott kis töbröt bontottunk meg, két alkalommal 2 m-t jutottunk le, az agyagos eltömődés tovább tart.

7. Lencsés-feltárás

A Lencsés-feltárást a Bányász Csoporttal közösen végeztük, 2 m után elértük a szálkőzetet.

8. Őztebri-feltárás

Az Őz-teber időszakos nyelőjében végeztünk feltáró munkát, 2 m után a kőtömbök beomlása elleni biztositása lett volna szükséges.

9. Vénusz-barlang

Az alsó részen vizes, agyagos szifon átuszásával 50 m-t haladtunk előre, ott ismét szifon zárja el a továbbjutást.

III. Őszi Kis-fennsiki tábor

Az Ém. Területi Osztály és az MHT Hidrogeológiai Szakosztály rendezésében november 4-9-ig vett részt csoportunk a

tábor tevékenységében, a Nyiregyházi Főiskola Barlangkutató Csoportjával közösen. Tevékenységünk a meteorológiai állomás üzemeltetésére, feltáró és adatgyüjtő munkára terjedt ki.

Feltáró tevékenység

1. Felső-forrási II.sz. barlang

Tovább folytattuk a feltáró tevékenységet. A járatbővités után az erős törmelékes zóna lehetetlenné tette a további feltáró munkát.

2. Felső-forrási-zsomboly

A tábor ideje alatt folytattuk a járatbővitést. Vizzel telitett járatban a bejutás nehéz volt. A bővitést a viz felszinre emelése után kezdhettük el. Előrejutás 2 m-ig, 3 leszállással történt.

3. Őz-tebri 2.sz. barlang

A Vénusz-barlang melletti szomszédos töbörben, az Udvarkő felé menő erdei ut mellett kezdtük el a feltárást. A csoportunk által már előzőleg bontott beszakadást kiácsoltuk és folytattuk a behullott kő és agyag kitermelését.

4 m-es mélységben bejutottunk a szálkőzetben haladó járatba. A barlang 15 m hosszuságu, agyageltömődéssel a végén. A további feltárás igen nehéz körülmények között lehetséges csak.

Bányabükk területe

1. Utmenti-zsomboly

A zsomboly alján szük függőleges járatban történt feltárás. Agyagkitermeléssel 0,5 m-t haladtunk lefelé.

2. Vadas-zsomboly

Végponton a szük járat bővitésére leszállás történt, továbbjutás nagy mennyiségü sziklavéséssel lehetséges.

3. Mély-völgyi lyukak

A terület barlangjainak, kőfülkéinek, lyukainak azonositása történt. Ezeket egy alapvonalra raktuk fel.

4. Száraz-zsomboly

Dr. Kordos Lászlóval történt egyeztetés után a barlangba kutatóárkot ástunk mintavételezés céljára. A kutatóárok megmintázását közösen végeztük és szállitottuk le.

Ilonakuti-feltárás

Ilonakuti barlang előterében az időszakos vizfolyás elnyelődési helyén nagyarányu feltáró munkát kezdtünk el. A továbbjutáshoz nagy kőmennyiséget kell kitermelni. A több tonnát nyomó kőtömbök szétverése és kitermelése nehéz feladat. A csoport csörlővel, pionirral felszerelve végzett feltáró munkát. Az egy hónapig tartó munka alatt 10-20 m távolságra közel 20-30 tonna követ termeltünk ki, az előrehaladás mindössze 3 m. A nagy felületen kitermelt kőtömbök között a járat tovább halad. Az oldalrészen kisebb üregek váltak szabaddá. A továbbjutáshoz a továbbiakban még nagyarányu feltárás szükséges.

Bolhási-viznyelő-barlang

A viznyelő-barlang előkészitését kellett elvégezni a barlangnapi leszállásra. Az előkészület legnagyobb munkája az állandó vizfolyás elzárása volt. A 10 - 15 évvel ezelőtt készitett gát szétfagyott és eliszapolódott, a vizet átengedte. Az egész tárolót ki kellett puccolni, a régi gátat szétszerelni és uj gátat csinálni. A munka két hétvégét vett igénybe. A gátat sikerült megépiteni, ami biztositotta a zavartalan leszállást a Barlangnapon, s mely azóta is üzemel.

Teknős-zsomboly

Az Aqua-expedició idején feltárt zsomboly bontását tovább végeztük. A két alkalommal végzett feltárásnál tágitottuk a járat alsó részét, és 0,5 m-t jutottunk előre. Az erős huzatu zsomboly feltárását feltétlenül érdemes folytatni.

Borókás töbrök kutatása

A terület kutatását 1974. tavaszán kezdtük el. A feltárás során 3 helyen jutottunk le a karsztjáratba.

Borókás I. időszakos viznyelő-barlang

Hossza 9 m, időközben a Marcel Loubens csoport folytatta tovább a feltárást 1974. és 75-ben, 28 m-ig jutottak le.

Borókás II. időszakos viznyelő barlang 100 m

Borókás III. időszakos viznyelő barlang 50 m

1975. nagy részét a terület kutatásával töltöttük el. A Borókás töbrök területe geológiailag, hidrogeológiailag és a barlangkutatás vonatkozásában érdekes területek közé tartozik, ezt támasztja alá a számtalan helyen végzett feltárás is. A Borókás töbrök kutatását és ezek eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze:

1. Borókás II. zsomboly

A 100 m mélységig feltárt időszakos viznyelő beszükül, a végponton próbálkoztunk a továbbjutással. Végig bővíteni és vésni kellett. Nehéz körülmények között jutottunk 10 m-rel mélyebbre, ahol további szükület akadályozta a feltárást.

2. Borókás III. zsomboly

Az 50 m-ig ismert szük járatrendszerben továbbra is szükületet kellett vésni. Itt is 10 m-es továbbjutást tudtunk elérni.

3. Borókás IV. zsomboly

A II. zsomboly mellett berogyott töbör aljában kezdtük meg a feltárást. 3 m-es bontás után lejutottunk 30 m-t a zsombolyba, a továbbjutást később találtuk meg. Szük hasadékok vésésével kb. 150 - 160 m mélységig jutottunk le, ahol szifon zárja el a továbbjutást. A feltárt zsombolyból több helyen halad kürtő felfelé. Legjelentősebb az alső szakaszon van, ahonnan állandó vizfolyás érkezik a kürtőből, annak hozama 1-2 l-től 30-40 l-ig változott a leszállások alkalmával. A zsomboly cseppkövekben szegény egyes részei aktivak. A szifon mélységét összeszerelt vaspálcával mértük. 4 m-ig az alját nem lehetett érzékelni. A kürtőbe 40 m-ig lehetett felmenni.

A bejáratot 5 m mélységig kiácsoltuk.

6721

A feltárt zsomboly méreteiben igen szük, mélységre a legjelentősebb. A jelenleg elért vízszint nem jelenti a terület karsztvízszintjét. A betorkoló kürtő feltételezhetően a III. zsombolyhoz ér fel. A többi zsomboly párhuzamosan halad a IV. mellett. A zsomboly jelenlegi hosszusága az oldaljáratokkal és kürtőkkel együtt közel 1 km.

4. A III. zsomboly melletti feltárás

A III. zsombolytól ÉK-re 40 m-re a diabáz határán kezdtük el a feltárást. 4 m-ig jutottunk le nagy átmérőjü aknába. A feltárást abbahagytuk.

5. A IV. zsomboly melletti feltárás

A IV. zsombolyban 10 m mélységben erős szükület található. Feltárás a szükület megkerülését eredményezte volna. Mélysége 10 m körüli, agyagos eltömődéssel. A feltárást 6 m mélységig kiácsoltuk.

6. Feltárás

A Borókás töbrök legkeletibb részén mély tölcsér alaku töbör aljában kezdtük meg a feltárást. Kemény agyagos diabáz törmelékben 2 m-t haladtunk lefelé.

7. Borókás-kőfülke

A Borókás-töbrök ÉNy-i töbörsorának Ny-i oldalában elkezdtük a mélyedés bontását. A reménybeli feltáróhely - tektonikai törések kereszteződésében - kőbányának minősült. Sok munka és több tonnányi agyag és kő kitermelésével kőfülkét kaptunk. Az oldásos járat az alján elszükül és kemény agyaggal eltömődik. A feltáró helyen a munkát abbahagytuk.

8. Sziklafal alatti feltárás

A Borókás töbrök ÉNy-i töbörsorában a második töbröt ÉNy-i oldalról sziklafal zárja el. Az aljában kezdtük el a feltárást. A kemény agyag kitermelésével 8 m-ig jutottunk le, közben kulturrétegeket harántoltunk. A kikerülő cserépmarad-

6721

ványokat összeszedtük. A 70-80 fokos járatot két oldalt sziklafal, két oldalt agyag határolja. Az ácsolás nélküli agyagfal jó megtartásu, őslénytani vizsgálatra javasolt.

9. Nagy töbör feltárása

A Borókás töbrök középső nagy töbrében 2 alkalommal végeztünk feltárást. A feltárással 3 m-ig jutottunk le.

10. Feltárás

A Borókás töbrök Lillafüred felé eső részén egyik nagy töbör aljában, mészégető boksa helyén egy alkalommal végeztünk feltárást. Ez eredménytelen volt.

11. Feketesár I. feltárás (Kétlyuku)

A Vesszős-völgy folytatásában, a vesszősi háztól 400 m-re, Ny-ra található. Decemberben fogtunk hozzá a feltáráshoz. A töbör oldalában elkezdett feltárásnál nagy mennyiségü agyagot termeltünk ki. 5 m után bejutottunk a kettős aknába. Alján nehéz körülmények között folytattuk a feltárást, jelenleg 10 m mély, az alja agyaggal eltömődött.

12. Feketesár II. feltárás (Rókás)

Vesszős-völgy folytatásában, a vesszősi háztól 400 m-re, Ny-ra található. Szenthéék által megkezdett töbör feltárását 1,5 m mélységig folytattuk. Nevét a beleesett és megdöglött rókáról kapta. 5 m után elértük a szabad járatot. A barlangba 15 m-ig lehetett bejutni, de vége leszükül. Érdekessége, hogy a porfirit határán képződött.

Csoportunk adatgyüjtő tevékenysége

Csoportunk aktivan összedolgozik a tudományos munkabizottságokkal, ami lényegesen elősegiti a tudományos barlangkutatást.

Kőzet mintavételezés

A barlangokból, bejárati szakaszokból mintákat vettünk kőzetkémiai és mikroszkópi vizsgálatra. Az anyagot Majoros

6721

Lászlóné és Elek Izabella dolgozta fel. A vizsgálati eredményekről december 16-án előadás hangzott el, "A mikrotektonika szerepe a karsztos oldódásban" cimmel.

Vizmintavételezés

A viz mintavételezését kettős céllal végeztük. Források, felszini vizfolyások, nyelők, barlangok vizéből vizkémiai és vizbiológiai vizsgálatok készülnek.

A vizbiológiai vizsgálatokat Boldog Ilona végezte, a vizsgálati eredményekről előadás hangzott el november 11-én, "Vizbiológiai vizsgálatok" cimmel.

A párhuzamos vizkémiai vizsgálatokat Majoros Lászlóné végezte, a feldolgozás eredményeiről 1976-ban lesz előadás.

Barlangi térképezés

Barlangi térképezést az 1975-ös év első felében végeztünk, kisebb barlangok térképezéseivel foglalkoztunk, ezenkivül az alapvonal felmérésével a barlangokban. Az 1974. évi felmérések kiegészitésével megszerkesztettük és elkészitettük az alábbi térképeket:

Csárbaréti-katlan
Csárbaréti-zsomboly
Utmenti-zsomboly
Büdöspest-zsomboly

Dokumentációs tevékenység

Kutatási területünkön a már ismert és az uj barlangok bejárásával, helyének térképi ábrázolásával, leirásával növeltük ismereteinket és dokumentáltuk a bejárás eredményeit.

Mészáros Károly

6721

Az MKBT BTO keretében müködő KVSE Természetjáró Szakosztály Bükk Barlangkutató Csoport 1975. évi jelentése

Ez évben is tovább folytattuk a Katowice-zsomboly munkálatait. A 25 m mélyen nyiló oldalaknában sikerült kb. 3 m bontás után továbbjutni. Egy rendkivül szük hasadék kitisztitásával lehetőség nyilt a kb. 20 x 40 m-es alapterületü Nagy-terem bejárására. Az érdekes és szép cseppkőképződményekkel diszitett terem egyuttal a barlang végét is jelenti. Igy sajnos a feltáró munkánk ebben a zsombolyban befejeződött.

A Déli-Bükkben terepbejárásaink során Lófő-tisztáson egy érdekes beszakadást találtunk. Alig 3 órás bontás után sikerült egy több egymásba nyiló aknából álló 25 m mély barlangba jutni. A barlang falait cseppkőlefolyások, borsókő képződmények boritják. A barlangnak a Lófő-barlang nevet ajánljuk.

Szabó Károly

6721

A MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport 1975. évi jelentése

(1974. dec.1. - 1975. dec.1.)

Barlangi feltáró munkák:

A bánkuti viznyelők bontását ezév tavaszán kezdtük. Bejutni csak ősszel sikerült. Az egyik bontásunk eredményeként felszin alatt 30 m-el bővizü patak fakad, s ez a mostani x. mélységi (150 m) elkiséri a kutatót. A barlang több izben feltárja a diabáz és a mészkő határát. Neve ennek megfelelően "Diabáz"-barlang.

A bontásokat főleg a MEAFC és a NME, TDIC kutatói végezték, az utolsó bontásnál a bejutás utáni ácsolást és a feltárást viszont a budapesti és a debreceni kutatók.

A Savős-völgyben az országut mellett egy rombarlang található. Először az országut alatt huzódó járatot tártuk fel, de az erdészet kérésére betömedékeltük. (A völgytalpon megtaláltuk az egykori járat forrásszáját is!)

Tudományos barlangkutatási munkák:

A létrás-tetői-viznyelő-barlangban megkezdett csepegés-, és hőmérsékletméréseket ez évben is folytattuk. A VITUKI-val felvettük a kapcsolatot, s ennek értelmében az első háromnegyed év mérési adatait átadtuk.

A bibliográfiai szakcsoport keretében egyrészt a Miskolcon fellelhető szpeleológiai anyagot próbáltuk összegyüjteni, másrészt a miskolci lapokat néztük át 1950-ig. A munka keretében a csoportunk könyv és irattárát, az NME diplomaterveit és tudományos diákköri munkáit, részben a Herman Ottó Muzeum és a MTESZ MHT Borsodi Szervezete Hidrogeológiai Szakosztály anyagát dolgoztuk fel.

Az országos barlangkataszterezési munkába bekapcsolódtunk. A bükki turistatérképre több mint 150 barlangot jelöltünk be.

6721

Barlangi mentés:

Nyáron Szenthe I. a Borókás-töbrök Róka nevü bg-jában bontás közben beszorult. A rossz levegő miatt több órás erőfeszitése ellenére sem tudott kijönni. A jelenlévők (Balás A., Balás L., Emánuel T.Gy., Szenthe I.-né és egy Gábor nevü pesti kutató) a konkrét segitségnyujtás mellett a mentőket is értesitették. Több oxigénpalack levitelével és müködtetésével sikerült a levegőt elviselhetővé tenni. A mentők értesitették a csoportunk Barlangi Mentőszolgálatát, s ennek megfelelően a riasztott mentőszolgálat (Dr. Kelen G., Lénárt L., Gyurkó P., Erdei P., Csontos J., Gyöngyi L.) azonnal kivonult. A levitt koffein és oxigén hatására Szenthe I. saját lábán távozott a barlangból. Ezek után már csak a palackok kiszállitása maradt ránk.

Augusztusban az NME TDK csoportja leszállást hajtott végre a Király-zsombolyban. Az utolsó embernél az utolsó kötél kiakadt, s ennek következtében nem tudtak visszajönni. A külszini ügyelet nem volt megfelelő (nem volt terepismeretük, s nem tudták elképzelni, hogy baj is lehet). Emiatt több mint 10 órával később történt a riasztás, mint ahogy fel kellett volna jönnie a csoportnak. Ismételten csoportunkat mozgósitotta a mentőállomás, s ennek megfelelően Kiss A., Erdei Pl. Lénárt L., Vincze F., Balás A., Balás L., Téglás J., Regéczy Á. és Hajdu M. és egy soproni erdész jelent meg a barlangnál. Szerencsére gyorsan kiderült, hogy nincs komoly baj, s kb. 2 óra alatt sikerült a bennrekedt kutatókat mind a felszinre segiteni.

Mindkét mentésnél a telefonos összekötő Majoros Zs. volt, valamint a mentők és a lillafüredi katonai helyőrség is segitett.

Majoros Zsuzsanna
Lénárt László

6721

NME, Miskolc TDK Karszthidrológiai Szakcsoport 1975. évi jelentése

A jelentés a fenti csoport munkáját 1975. jan. 1.től 1975. dec. 31-ig tárgyalja.

A Szakcsoport ebben az időszakban a következő helyeken végezte tevékenységét:

1. István-barlang

A csoport tudományos diákköri dolgozatot készitett egy uj barlangtérképezési eljárásról, melyet először itt próbáltak ki. A barlang kiépitett betonjárdái és nagyteljesitményü reflektorai segitségével kényelmesen végezhettük a térképfelvételt.

2. Király-barlang

A barlangban fizedfokos hőmérőket helyeztünk el, és több tucat leszállásunk alkalmával állandóan regisztráltuk a hőmérsékletet.

200-300 munkaórát fektettünk a barlang további járatainak feltárására; mindeddig sikertelenül. Az un. "Kut"-ban bontottunk, több köbméter agyagot termeltünk ki, miközben folyamatosan készitettük a rétegtani szelvényt. A munkahelyen kb. 8-10 métert haladtunk előre. A "Kut" valaha felszálló, alulról jövő vizet vezetett a bg. jelenleg ismert termeibe. Ebből kiindulva szifon-jellegü járatnak tételezzük fel, amihez - a méreteiből következtethetően - hatalmas, az eddiginél magasabban fekvő bg. rendszer kapcsolódik.

3. Istvánlápai-barlang

Kéthetes nyári táborunk alkalmával sort keritettünk egy háromnapos leszállásra, melynek célja uj szakaszok felderitése, elsősorban a Ny-i ág "IV. Szifonjának" megkerülése, és a "40-es akna" alatti járatok megismerése volt. A leszállás alkalmával a régi, elrozsdásodott hágcsókat kicseréltük és kb. 80 m uj hágcsót épitettünk be. Az állandó telefonügye-

6721

let megszervezése érdekében a kábel megrongálódott részeit kicseréltük.

4. Egyetem (Sziklás)-teber

Nyári táborunk alatt szépen haladt a jelenleg inaktiv, volt viznyelő feltárása. Az alatta rejlő bg.-rendszerbe, mely valószinüleg a Létrástetői- és az Istvánlápai-bg. között létesit összeköttetést, eddig nem tudtunk bejutni. Meggyőződésünk, hogy további 7-8 napos munkával eredményt érhetünk el. A bontás jelenlegi mélysége a felszintől kb. 15 m. Az akna biztositása szádpallókkal, vörösfenyő ácsolattal készült.

5. Fekete-barlang

Csoportunk egész éves munkáját ez a bg. koronázta meg. A Tekenősi-völgyben nyilik, a Tekenősi réttől É-K-re, kb. 500 méterre. A bg. bejárata egy szakaszos, rétegforrás táplálta patak elnyelődési helye. Hosszu, fáradságos munkával nov. 9-én jutottunk be az uj bg.-ba, melynek jelenlegi mélysége kb. 140 m, hossza eléri az egy km-t. A bg. érdekessége, hogy - kémiai elemzése szerint - sötétszürke, kalciteres dolomitban keletkezett. A vizgyüjtő területe meglehetősen ismeretlen, mert a terület geológiája, a képződményhatárok felszini kibuvásai nagyon nehezen követhetők a mindent vastagon borító kőzettörmelék és erdei talaj miatt. A bg.-ban a kül. képződmények (dolomit, porfirit, diabáz, agyagpala) a természetes feltáródás következtében pontosan nyomon követhetők. Az ebből nyerhető adatok egy hasonló mélységü mélyfurás adataival érnek fel.

A Szakcsoport folyó év őszén belépett az MKBT-be, és a Területi Szakosztályba. A felsorolt barlangokra megkértük a kutatási engedélyeket az MKBT-től.

Németh Alajos

6721

Jelentés a Mecseki Karsztkutató Csoport 1975. évi munkájáról

A csoport munkaterülete a Ny-i és a K-i Mecsek, valamint a Villányi hegység. Utóbbihoz tartozik Beremend környéke is.

A Ny-i Mecsek területén kutatásunk sulypontja az Abaligeti-barlang és annak vizgyüjtő területe. Ennek megfelelően a barlang felmérés kiegészitő munkáiként még 1974. dec. 7-én 3 napos tábort inditottunk a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivataltól kapott támogatásként rendelkezésünkre bocsájtott szállás igénybevételével. Jóllehet a tábor eredeti célját nem érte el, mert a mérés kezdetén meghibásodott a barlang felmérő müszerünk, mégis hasznosan töltöttük az időt a tektonikus litoklázisok és a Törökpince-barlang vizsgálatával. E munkák regisztrálása kimaradt előző évi jelentésünkből.

A hidrogeológiai méréseket folytattuk a karsztvizszint észlelő furások szintváltozásainak és a karsztforrások hozamváltozásainak megismerésére. E munkákkal kapcsolódtunk a VITUKI-ban végzett tricium vizsgálatokhoz rendszeresen vett vizminták eredményeinek későbbi kiértékeléséhez. A nyelő müködés hatásaival magyarázható tricium változás korrelációját csak az észleléseink eredményéből szerkesztett diagram alapján lehet majd szabatosan vizsgálni.

A tervezett üregkutató geofizikai kisérleti méréseket üzemi munkaként a Nyáras völgyben un. "töltött test" módszer alkalmazásával kombinálva végeztük. Az igy nyert adatokból Baranyi István tagtársunk értékelése szerint sikerült meghatározni a völgyet felszin alatt keresztező vizjáratot. Ez nagy valószinüséggel azonos a Száraztói-viznyelőtől az Abaligeti-barlangig vezető járattal. Igy sikeres feltárása az Abaligeti-barlang feltételezésünk szerint járható - még ismeretlen - szakaszát nyithatná meg.

A sajtó és a TV hiradásai alapján az érdeklődés középpontjába került az Achilles-nyelőnél a fenntartó szervünk által végzett munka. A viznyelőből remélt barlang-feltárást

6721

biztositó lejtakna kihajtásának az előkészitése után nem volt szükség csoportunk munkájára, ugyanis a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal megrendelésére a Mecseki Ércbányászati Vállalat Igazgatósága vállalta és a III. sz. bányaüzemmel kivíteleztette a vágathajtást.

A 60 folyóméteres lejtaknából alkalmas helyen 1975. október 30-án lyukadtak a BIH barlangkutató csoportja által 1974. augusztusában elért munkahelyre. Ez a +227,6 m Balti magasságban megtalált szintes vizfolyás, melyet megfestve hasonlóan a nyelő felfedezése utáni évben (1965. IX. lásd Karszt- és Barlang 1970. I.sz. p. 25-30) végzett tartálykocsis viznyomjelzés eredményéhez; a fluorescein az 1350 m légvonalbeli távolságra lévő Vizfő forrásban jelent meg. (Vass Béla szóbeli közlése.)

A K-i Mecsek területén ez évben a karbonátos képződmények előzetes irodai adatgyüjtő vizsgálatát végeztük. Az irodalmi adatok és a MÁFI földtani térképeinek feldolgozása folyamatban van. Ennek kezdeti eredményeként elkészült egy előzetes vizföldtani térkép, mely alapul szolgál a terepi kutatások megkezdéséhez.

A Villányi-hegységben a barlangok vizsgálatát már az év első hónapjától folytattuk. Igy főleg Beremenden a BCM kőbánya barlangjait és a Zucker bányai Ördög-lyukat jártuk be.

Junius 12-én a DVI máriagyüdi kőfejtőjében robbantás során a +226 m-es szinten a bányászok egy barlangba lyukadtak. Másnap az üreg felderitését elvégeztük, majd VI. 14-én feltérképeztük és képződményeiről fotókat készitettünk.

Az üzemvezetőnek - kérésére - az OTvH felé történő bejelentéséhez rövid előzetes tájékoztatót adtunk, melyből a barlangot bemutató részt alább idézzük:

"A barlangüreg 24 m mélységig csaknem függőleges, majd meredek lejtővel É-i irányban folytatódik és védül ujabb, szakadék alatt érjük el a beomlott kövek alkotta álfeneket. A bejárati nyilástól mért ferde tá-

6721

volság 40,25 m 61° dőlésszöggel. A kürtő átmérője 4-6 m, melyből az üreg becsült köbtartalma 1000-1400 m^3 lehet az álfenékig. A mért litoklázisok és egyéb jelek alapján feltehető, hogy a zsomboly a mélység felé folytatódik. Ez a barlang a hegység eddig feltárt legnagyobb méretü cseppköves kürtője."

Az első leszállás (Rónaki) Valki Nándor bejelentése nyomán a Déldunántuli Vizügyi Igazgatóság engedélyével és Saághy István szintfelügyelő segitségével történt.

A felmérésnél Timár Lajos biztositásával Rónaki L. - Rebró K. és Budai J. ereszkedtek le.

Miután az OTvH képviselői is megtekintették az uj barlangot - engedélyükkel - a szintet letermelték, igy a felső rész megsemmisült. A beremendi kőbányában a +100 m-es szinten feltárt két barlang üregben a 24 C°-os termálviz szintje alatt jól látható folytatás felderitésére Plózer István ajánlatára buvár expedició megszervezését tervezzük. Egyuttal a +115 m-es szintről nyiló zsomboly alján lévő vizzel elárasztott üregek vizsgálatát is célszerünek tartjuk.

Egyéb tevékenységünket is megemlitve, kidolgoztunk egy javaslatot a "bibliográfia lyukkártyás adattárolására", melyet márc. 19-én Társulat Dokumentációs Szakosztályának Bibliográfiai Szakbizottságához felterjesztettünk.

Ebben ajánlásként

"javaslatot teszünk az MKBT központi bibliográfiai adatgyüjteményének elkészitésére, mely az esetleg későbbiekben felállitandó Magyar Barlangtani Intézet megalakulásáig a Bibliográfiai Szakbizottság kezelésében állna a kutatók rendelkezésére."

A teljes anyag mellett kivonatos ismertetőt is eljuttattunk márc. 22-én a Társulathoz publikációs céllal.

Rónaki László

6721

Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1975. évi tevékenységéről

A Csoport kutatási területe 1975. évben az OTvH engedélye alapján megegyezett az 1974. évi területtel: Jósvafő környékén a Kecső-völgy - Jósva-völgy - Szelcepusztai müut - és a Csehszlovák-magyar országhatár által határolt terület; Budapest környékén pedig a Ferenc-hegy területe.

A terepen végzett kutatási munkák 1975-ben:

Január 17-19-én az Amphora Könnyübuvár Szakosztály tagjaival együttmüködve (Kérdő Péter, Berczik Pál és Hetesi Zsuzsanna) közös expedíciót szerveztek a szlovákiai Milada-barlang - Feneketlen-Lednice és a Vass Imre-barlang közötti összefüggés tisztázására. A Feneketlen-Lednice-zsomboly 60 m mélységü szintjén felállitott táborból buvármerüléseket végeztek a földalatti patak folyásirányu járatának felderitésére. A Kecső-forrás felé vezető vizfolyás a zsomboly fenekéről először egy szük repedésbe folyik be és szifont alkot. A szifonon való átjutás után a kutatók kis termet találtak, melynek végén egy ujabb szifon zárja el a továbbjutás utját. A belső szifon legyőzésére már nem volt lehetőség, mert a második világháboru után a csehszlovák kutatók robbantással próbáltak továbbjutni ezen a szakaszon és a robbantási törmelék jelenleg lehetetlenné teszi a patak utjának követését. Fentiek miatt a kisérlet során a beomlott járatban a nagyobb mélységü előrehaladás nem járt eredménnyel. Ezen kivül január 18-án 14 órakor 10 liter fluoreszceinnel nyomjelzést hajtottak végre a Milanda-barlang végponti szifonjánál. A jelzett viz 12 óra alatt jelent meg a Feneketlen-Lednice-zsomboly vizfolyásában és 20-án reggel 8 óráig már a Kecső-patak magyarországi szakaszán is észlelni lehetett megjelenését.

Az ellenőrző kisérlet igazolta Jan Majkó korábbi kutatási eredményeit, amely szerint a Milada-barlang vize a Fene-

6721

ketlen-Lednice-zsomboly alján átfutó patakon keresztül jut el a Kecső-forráshoz. A festék nem jelent meg a Vass Imre--barlang forrásában (Kistohonya-forrás) de az 1959-ben és 1963-ban végzett nyomjelzési kisérlet eredményei szerint közepes vizhozam viszonyok időszakában a Milada-barlangban eltünő viz kizárólag a Kecső-forrásnál jelenik meg és csak a legnagyobb vizhozam maximumok idején jelentkezik a jelzőanyag a Kistohonya-forrásban is (időszakos bifurkációs kapcsolat).

Április 4-6-án a Csoport tovább folytatta az 1972. év vége óta megkezdett feltáró munkáját a jósvafői Muszténg--barlangban. Ez alkalommal a munkában a Csoport 10 tagja vett részt. A munka során az augusztusi kutatótábor előkészitése érdekében tovább fejlesztették a barlang világitási hálózatát, karbantartási és fejlesztési munkákat végeztek a már korábban kiépitett csillepályán és a kutatóaknában kiépitették az anyagszállitó elektromos csörlő-rendszer acél állványzatát. Az első félév folyamán intenziv munka folyt a Ferenc-hegyi kutatási területen is.

A kutatótábor augusztus 12. és 24. közötti időszakban zajlott le. A munkában részt vett a Csoport 30 tagja. Táborvezető Kérdő Péter volt.

A tábor technikai felszereltsége jobb volt, mint 1974 évben. A felszin és a csillepálya barlangi végpontja között továbbra is benzinmotoros csörlő biztositotta az anyagszállitást, de a 12 m mély aknában, - amely összeköti a Rahát--folyósót (I. szint) a Verem-teremmel (III. szint) - ebben az évben már tirisztoros szabályzásu elektromos daruszerkezet müködött. A berendezés segitségével rendkivül árnyaltan lehetett szabályozni a csille emelését, amely biztonsági szempontból igen előnyös volt. Áramszünet esetén a csillét automatikus elektro-mechanikus fék rögzitette. Biztonsági és szervezési célokat szolgált a hangos diszpécser telefon. 1 db 5 kW-os agregátor szolgáltatta az energiát, 6721

1 db 2 kW-os tartalékagregátor állt készenlétben áramszünet esetére.

A munka során a barlang végpontjának megközelitése érdekében mintegy 50 m^3 agyagos kitöltést szállitottunk felszinre 20 m-es mélységből. Ezáltal a Leslie-terem és a Verem-terem kapcsolatát sikerült kimutatni.

Megkezdődtek a barlang legalsó (IV. szint) járatainak feltárási munkálatai is. Naponta két 8 órás müszak dolgozott a barlangban, összesen 24 müszak volt a tábor folyamán.

A Papp Ferenc Csoport felkérésére dr. Kordos László geológus a tábor időszakában megvizsgálta a Musztáng-barlangi feltárást őslénytani mintavétel szempontjából is, majd szeptember folyamán a barlang három pontján 50-50 kg kitöltés-mintát vett őslénytani feldolgozásra.

A kutatótábor eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze:

A Musztáng-barlang feltárása az igen nagy technikai felkészültség és jól szervezett munka ellenére érdemben nem jutott előbbre, mert a mélységben való továbbhaladás biztonsága érdekében (Kincső-kürtőn keresztül) a Leslie-terem felől becsuszó 50 m^3 agyagot feltétlenül ki kellett termelni. Emiatt az 1975. évi tábor végén gyakorlatilag ugyanugy a Kincső-kürtő alatti térség feltárása állt előttünk, mint az 1974. évi tábor végén. A különbség csupán annyi volt, hogy az előző évhez képest áttekinthető, jól hozzáférhető és teljesen biztonságos járat folytatása előtt álltunk meg a feltárással. A tábor végén nyugtalanitónak tünt, hogy a Kincső-kürtőben semmiféle légáramlatot nem lehetett észlelni, noha alig volt kétséges, hogy a jégkorszakban aktiv viznyelő barlang vize - legalábbis részben - a Kincső-kürtőn át jutott a mélybe. A tábor végén kisérletet tettünk a kürtő alján továbbvezető járat tágitására, de a huzat hiánya miatt a munka közben felhalmozódó széndioxid következtében (biztonsági okokra való tekintettel) a munkát abba kellett hagyni. A nyári tábor eredményei közé tartozik dr. Kordos László 6721

A MUSZTÁNG-BARLANG VETÜLETI ALAPRAJZA

(vázlatos - felmérés)

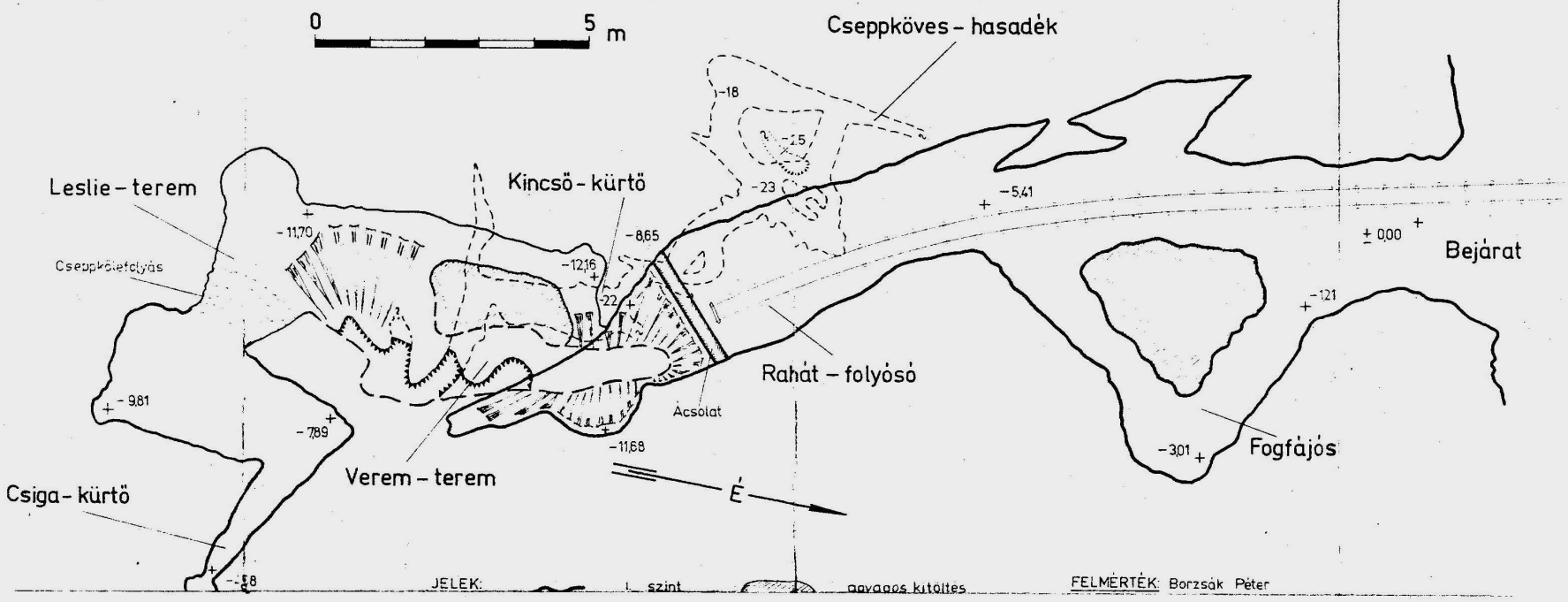

őslénytani célu kitöltés vizsgálata is. Vizsgálatai szerint a barlang jelenlegi legalsó szintjén található élénkvörös szinü kalcittal fedett, agyagból minimális mennyiségü csontmaradvány került elő. (Néhány denevér foglalat.) Megállapitása szerint a szedimentáció kora Würm I. glaciálisnál idősebb, de alsó pleisztocén nem lehet.

A Leslie-termet kitöltő barna törmelékes agyag több csontmaradvánnyal jellemezhető. Az üledék kora felső pleisztocénra tehető (Würm). A Musztáng-barlang bejárati ive alól vett minta kora egyértelmüen holocén, anyaga humuszos kőtörmelék, gazdagabb, de kevert faunát tartalmaz.

November 6-8 között került sor a Musztáng-barlang Kincső-kürtő utáni szakaszainak felmérésére, Gazdag László vezetésével, valamint a III. szinten próbatáró furására Hlavács László irányitásával. A munkában a Csoport 10 tagja vett részt.

A munka eredményeképpen elkészült az alsó járatok vázlatos felmérése. Kisebb bontási munkával Gazdag László további mélység felé vezető aknát talált ezen a szinten és egy félméteres kitöltés kibontása során erőteljes barlangi légáramlás indult meg. Ezáltal bizonyossá vált, hogy a Kincső-kürtő kapcsolatban van a viznyelő-barlang nagyobb kiterjedésü járatrendszerével. A felmérések alapján a további kutatás irányáról az alábbi elképzelés alakult ki: Valószinünek látszik, hogy a bejárati méretekhez igazodó (3 m átmérőjü) nagyobb viznyelő járat folytatása a Rahát-folyosó középső része alatt huzódik a mélység felé. Ez volt a viznyelő-barlang elsődleges járatrendszere. A fokozatos feltöltődéssel egyidejüleg alakult ki a Kincső-kürtő, mint a Csiga-kürtő rányelőjének mellékága, amely a főjárat feltöltésének végső időszakában a főjárat vizeit is ezen az utvonalon vezette a mélység felé. Ezzel magyarázható a Kincső-kürtő aránylag szükebb keresztmetszete, ha eltekintünk attól a ténytől, hogy a kürtő környezetében a barlangfalakat alkotó kőzet keményebb, mint a barlang más részeiben (kőzetváltás). A Kincső-kürtőből a Rahát-folyosó középső része alá

6721

húzódó IV. és V. szint járatai vagy csak mellékesen kioldott törések, vagy a folytatódó járat nyakig kitöltött és cseppkőréteggel fedett felső szakasza. Az a tény, hogy a Kincső-kürtő tengelyirányban lefelé (Rahát-folyosó irányban) tovább bontható, lefelé tágul és agyaggal van kitöltve, annyit jelent, hogy a második feltevés a valószinübb. Ebben az esetben akár a IV. szint talpbontásával, akár a Kincső-kürtő tovább mélyitésével az eredeti fő és tágas nyelő járathoz lehet eljutni. A kitöltés teljessége, vagy részlegessége nagy mértékben befolyásolhatja az előrehaladás sebességét, a viznyelő barlang már szabad járatrendszerébe való bejutás távlatait. December utolsó napjaiban a Csoport tovább folytatta a Musztáng-barlang IV. szintjének kibontását (Huzatos-akna) és megkezdte a Kincső-kürtő aljának mélyitését és tágitását. A munkában Kérdő Péter vezetésével 10 fő vett részt.

Az őszi időszakban Kérdő Péter Mozsáry Péterrel és Gáborral részt vett a Beremendi-hévizes-barlangok vizalatti felderitésében az OTvH megbizásából. A beremendi kőbánya vezetősége felkérte az OTvH-t, hogy vizsgálja meg a kőfejtés közben megnyilt barlangok elhelyezkedését abból a szempontból, hogy lehetőség van-e a kőbánya további müvelésére. Kutatóink két 27 C^{o}-os vizzel boritott barlangjáratot és egy karsztaknát jártak be. Az egyik hévizes barlangban 30 m mélységig tudtak merülni a viz szintje alá. Megfigyelték, hogy az egyik járat a Sátorkőpusztai-barlanghoz hasonlóan gömbfülkék sorozatából áll. Érdekes megállapitásuk volt, hogy 20 m mélységig csak oldott barlangfalak veszik körül a járatot. Ez alatt a szint alatt ugrásszerüen megjelennek a falakon hévizes kiválások. A részletesebb ásványtani vizsgálatok elvégzéséig ezekről csak annyit lehetett megállapitani, hogy a tüske alaku fehér kristályok közét szintén fehér, de amorf állományu anyag tölti ki és az egészre fényes fekete bevonat rakódott le. Valószinüleg kalcitosmésziszapos, mangánhidroxidos bevonatról van szó. A barlangok tovább kutatását folytatni kell, mert a legmélyebb ponton a buvárok csak azért nem haladtak tovább, mert a felkavarodott mésziszap minimumra csökkentette a látástávolságot.

6721

Az őszi időszakban Hlavács László, Maucha László vezetésével megvizsgáltuk a Nagykovácsi határban lévő Kutyahegy egyik berogyását is karsztos járatok felderitése céljából. A korábban kezdeményezett bontási munkát felhagytuk, mert megállapitottuk, hogy a berogyás dolomitban alakult ki és valószinüleg mesterséges eredetü.

Tudományos kutatási munkák területén a csoportból dr. Cser Ferenc és Maucha László a jósvafői Nagytohonya- és Kistohonya-forrás kiürülési viszonyait tanulmányozták. Megállapitották, hogy az apadási görbék 7-9 exponenciális szakaszból tevődnek össze. A legmeredekebb (legkisebb időállandóju) exponenciális szakaszok esetében a vizhozam 2-10 nap alatt csökken közel harmadrészére. A közepes vizállásu árvizek apadási görbéi esetében a vizhozam 10-60 nap alatt csökken közel harmadrészére. Végül kisviz idején az apadás során a vizhozam 60-150 nap alatt csökken közel harmadrészére. Számitógépes vizsgálattal megállapitották, hogy az apadási görbék általában nem irhatók le exponenciális függvények egyszerü összegével, kivéve a téli időszakot, ahol a jelentkező apadási görbéket 2-3 exponenciális függvény összegével elő lehetett állitani. Ennek okát abban jelölték meg, hogy beszivárgásmentes kiürülés csak tartós fagyhatásra alakulhat ki. Vizsgálták a kiürülési görbék egyes exponenciális szakaszait is. A vizhozam logaritmus görbéje egyenesekkel ábrázolja ezeket, amelyek feltünő módon viszonylag éles törésekkel mennek át egymásba. Ennek okát vagy a tározótér felületének, vagy a tározótér vizáteresztő képességének vertikális értelmü ugrásszerü megváltozásával lehet magyarázni.

Maucha László

6721

A Spartacus TE Lóczy Lajos Barlangkutató Csoportjának 1975. évi jelentése

1975. évi munkánkat három terület közé csoportosithatjuk:

1. Munkák a Macska-barlangban,
2. Gyakorlás, technikai tudásunk gyarapitása,
3. A Diósi-IV. sz. viznyelő kutatása.

1. A Macska-barlangi munkánkat jelenleg csökkentettük.

2. Ez évben legfontosabb feladatunknak technikai tudásunk elmélyitését, és gyarapitását tartottuk. Ezért nagyon sok barlangjáró turát szerveztünk a Pilis és Bükk-hegység barlangjaiban. "Barangolásaink" során mintegy harminc olyan, amely számunkra ismeretlen és több más általunk ismert barlangot kerestünk fel. Igy eljutottunk a bükki Borókás-zsombolyokba, felkerestük a Pénzpataki-viznyelőt.

3. Ez évben is megtartottuk a rendes évi táborunkat, amelyet a bükki Diósi-IV. inaktiv barlang kutatására szerveztünk. Idei táborunk 11 napos volt. Mintegy 25 óra össz időtartamban 3 m^3 sárga barlangi agyagot termeltünk ki. Ezzel a kürtő kb. 1 m-t mélyült.

Gyarmati Gábor

6721

Jelentés a Tatabányai Barlangkutató Csoport 1975. évi tevékenységéről

Csoportunk az 1975. év első negyedében folytatta a "9. számu nyelő" bontását. A bejárati szakaszon uj ácsolatot épitettünk. Mintegy 11,5 m^3 törmeléket távolitottunk el, ezzel a barlang talppontját 3 m-rel sikerült süllyesztenünk.

Májustól decemberig tevékenységünk a Kis-Gerecsére összpontosult. A területet tektonikusan összetöredezett jura mészkő alkotja. A felszinen is jól megfigyelhető törésvonalak mentén s ezek metszéspontjaiban kialakult berogyások már az előző években felkeltették érdeklődésünket.

Május 1-4-i kutatótáborunk alkalmával sikerült feltárnunk a 14 m mély "Tüzköves-barlangot". Elértük a "Nagy-nyelő" szabad járatát is, de oda az omlásveszély miatt nem tudtunk behatolni. Ezután minden hétvégét a Kis-Gerecsén töltöttünk. Folytattuk a "Nagy-nyelő" és a közelében található "Kis-nyelő" bontását. Ácsolatépités után a Nagy-nyelőben 60 m mélységig jutottunk le. Munkánkban nagy előrelépést jelentett az augusztus 1-10. között megrendezett nyári táborunk. Ekkor kapott megfelelő ácsolatot a Tüzköves-barlang és a Kis-nyelő felső szakasza. Ez utóbbinak lejárati szüketét is sikerült átbontanunk s lejutnunk 19 m mélyen lévő nagyterméig.

Októberi táborunk alatt értük el a Kis-nyelő 55 m mélyen lévő alját. A két nyelő közti összekötő folyosó feltárásával ez a rendszer vált a Gerecse-hegység legnagyobb zsombolyjellegü barlangjává.

Decemberben téli munkahelyünkre költöztünk s megtettük az előkészületeket a Vértes László-barlang szifonjának áttöréséhez.

Tovább erősödött kapcsolatunk a miskolci Herman Ottó csoporttal: 5 tagunk 3 napig részt vett a Felső-forrási kutatótáborban, viszonzásul a miskolci csoportot 5 fő képviselte októberi táborunkban.

6721

Létszámunk jelentős gyarapodásával (jelenleg 18 aktiv tagunk van) munkánk lényegesen hatékonyabbá vált s ennek köszönhető, hogy a csoport 1975-öt, mint eddigi legeredményesebb évét zárta.

Juhász Márton

6721

A X. ker. Természetvédelmi Sportkör "Fényes Elek" Barlangkutató Szakosztályának 1975. évi jelentése

Szakosztályunk az 1975. évben 3 csoportban, összesen 76 fővel dolgozott. Az év folyamán 91 turát szerveztünk. Ebből 41 barlangi munkatura, 27 oktató-gyakorló, 4 külföldi hegymászó (Tátra, Fogaras, Pirin, Durmitor), 4 emlék, ill. ünnepi (MKBT, Hegymászó, Vöröskői, Pilis-nyergi találkozók), 12 un. "nyilt tura", 3 gyalog-tura. Turáinkon résztvett 796 tag és 140 vendég.

Munkával - bontás, felmérés, müszerek ellenőrzése - töltöttünk összesen 5237 órát. Ezt az évet is - hasonlóan az előzőekhez - személyi sérülés nélkül zártuk.

Rendszeres terepi foglalkozásaink szinhelye a Gerecse-hegység területe volt. Foglalkozásaink keretében főleg feltáró és feldolgozó jellegü kutatómunkával, terepbejárással, fiataljaink gyakorlati oktatásával foglalkoztunk. Néhány alkalommal - le nem zárt régebbi témáink rendezése végett - a Pilis-hegy körzetében is végeztünk feltáró, felmérő munkát.

Munkahelyenként részletezve

Tatabányai-Bányász-barlang:

A tavaszi tábor alatt a barlangot felmértük, ugyanezen idő alatt meteorológiai állomást rendeztünk be a végponton. Fotódokumentációja (fekete kép és szines dia) elkészült. Bejáratát - amely rendkivül omlásveszélyes volt - az év második felében kiácsoltuk, igy a barlang legmélyebb pontján a feltárás megindulhatott. A munkálatokat az év első felében Lendvay Ákos és Doronyai József, második felében Szécsényi László és Hermann Béla vezették.

Kőbányai barlang:

Hermann Béla és Orlich István vezetésével indult meg az eddig érintetlen, inaktiv nyelő bontása. 9 méteres mélység elérése után egy bezuhant sziklatömb a tábor végéig megakasztotta a munkát.

6721

Szeptember hó folyamán jelen sorok irója vette át a munkák vezetését, s a szikla eltávolitása után további 2 méterrel lejjebb jutott, és élénk huzatot észlelt.

Törekvés-barlang (Honvéd-barlang, Katona-barlang):

Almási Sándor vezetése mellett a bontás megkezdése után a barlangból lőszerek kerültek elő. Ezért a munkákat egy időre le kellett állitani. Később a kitöltésből 1,10-1,20 m mélységből két téli álmot alvó mogyorós pelét ástak ki. A nagytömegü csont barlangba kerülése elsősorban a róka és borz tevékenységének tudható be. Érdekesebb a földi kutya (Spalax) jelenlétét bizonyitó csontmaradvány, amely dr. Kordos László szerint a Dunántulon valószinüleg már teljesen kipusztult. (A leadott csontokat dr. Kordos László vizsgálta, fáradozását ezuton is megköszönöm.)

Szőllősi-Arany-lyuk:

A tavaszi tábor ideje alatt ebben a barlangban is több müszert müködtettünk. Felmérését, részletes vizsgálatát elvégeztük. Fotódokumentációja elkészült.

Turul-üregek:

9 barlang felmérését, fotódokumentációját készitettük el. Az év végén ujabb két üreget fedezett fel Sólyom Frigyes, ezek vizsgálata, feldolgozása még hátra van.

Csontos-barlang: (Kálvária-hegyi-barlang, Óvóhely-barlang)

A barlang ajtaját (a tatai kutatók zárták le) több alkalommal feltörték. Az ajtó alatt alagutat ástak és igy hordták ki a 30-40 000 éves csontokat a környékbeli gyerekek. A leletek mentését ezért haladéktalanul el kellett végezni. A csontmaradványokat Pestre szállitottuk, és a Földtani Intézetnek adtuk le. A barlang bejáratát eltorlaszoltuk.

6721

Kálvária-hegyi - Szintes-barlang: (Kálvária-hegyi-barlang, Kálvária-hegyi Nagy-barlang)

Felmérését, fotódokumentációját elkészitettük.

De-Sotto viznyelő: (Javasoljuk a Klastrom-barlang nevet)

Felmérését különböző nehézségek miatt még nem tudtuk befejezni. Fotódokumentációját elkészitettük. Bontását - tekintve, hogy az egész barlang omladékban helyezkedik el, - igen nagy óvatossággal folytattuk, ám a kibontott járat 3 méter után teljesen elszükült. Térképének elkészitése után balesetveszélyessége miatt a barlangot lezárjuk.

Lendvay Ákos

6721

Vörös Meteor TE Vass Imre Barlangkutató Csoportjának 1975. évi jelentése

A csoport kutató területei a Budai-hegységben található Mátyás-hegyi-barlang, az Aggteleki-Karsztban fekvő Baradla--barlang és az Acskó-rét-Hangyás-viznyelő - Csörgő-forrás huzódó feltételezett barlangrendszer.

Az 1975. évben a Mátyás-hegyi-barlangban rendszeresen ellenőrző, illetve korrigáló méréseket végeztünk a barlang uj és pontosabb térképének elkészitéséhez.

Az Alsó-hegyi Csörgő-forrás rendszerének felszini bejárását és az 1976-ban megkezdeni tervezett feltáró munkálatok technikai előkészitéseit végeztük több napos hétvégi vállalkozások keretében.

A Baradla-barlangban végzett munkáinkhoz kettő alkalommal szerveztünk 1975-ben kutató tábort és rendszeresen hétvégi munkákat.

A Baradlában végzett kutatásainknak fő célja a barlang további részleteinek feltárása, szakmai megfigyelések végzése és adatok gyüjtése. Ennek érdekében minden járatra, illetve mellékjáratra kiterjedő bejárásokat végeztünk. A kutatás szempontjából figyelembe veendő helyeket munkatérképünkön bejelöltük és megkezdtük egyes eddig fel nem mért járatok feltérképezését.

Igy többek között elvégeztük a Morea-hegyétől a Münnich--utig vezető járatrész tachiméteres felmérését, és a Móre a- - hegyi átjáró s az ebből nyiló járatok feltérképezését, valamint még több kis oldalág felmérését.

Bejárásaink során a Retek-ágban feltártunk egy felső szintü járatszakaszt.

A tábor 1975. augusztus 1 - augusztus 20-ig tartott közel 30 résztvevővel, melyet a "Baradla kutatásának 150. évfordulójának" tiszteletére szerveztünk.

6721

A szakosztályunk több mint másfél évtizede folyó tervszerü kutatásainak keretében csoportunk a tábor ideje alatt folytatta a Styx-ágnak korábban megkezdett felmérését és a Csernai-ágban a szakosztályvezetőnk - dr. Dénes György - által felfedezett szakaszok felmérésének előkészitését. E munkálatok közben a Baradla brigád tagjainak sikerült több kisebb uj járatrészt is feltárnia.

Egyesületünk Nautilus könnyübuvár barlangkutató csoportjával együttmüködve elkészitettük a Balaton Tapolcai-tavasbarlang léteres járatainak pontos felmérését, és térképét. A térképet a Veszprém-megyei Idegenforgalmi Hivatal, ill. a BÁNYATERV felkérésére készitettük el.

Az MKBT Észak-Magyarországi Területi Osztályának felkérésére résztvettünk az 1975. áprilisában, a VITUKI megbizásából a Bükk hegységben végzett karszt-hidrológiai nyomjelzési kisérletben. Forrás megfigyelését, méréseket és mintavételezést végzett e munkában résztvevő 12 csoporttagunk.

Vass Imre csoport

6721

BARADLA BARLANG

DANCA – AKNA M 1:100

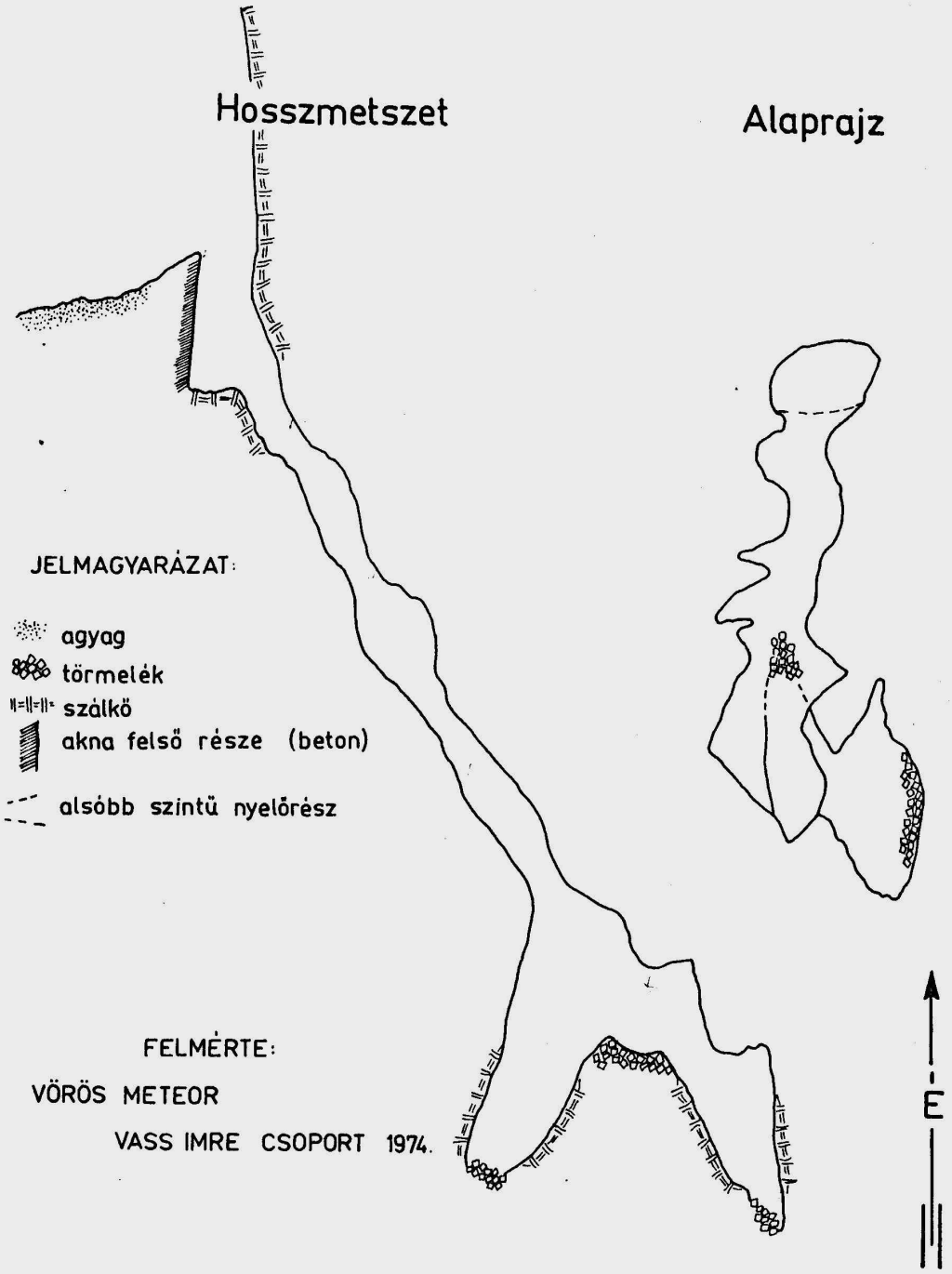

A BARADLA BARLANG OLDALÁGA 4840 m. nél

Alaprajz M 1:100

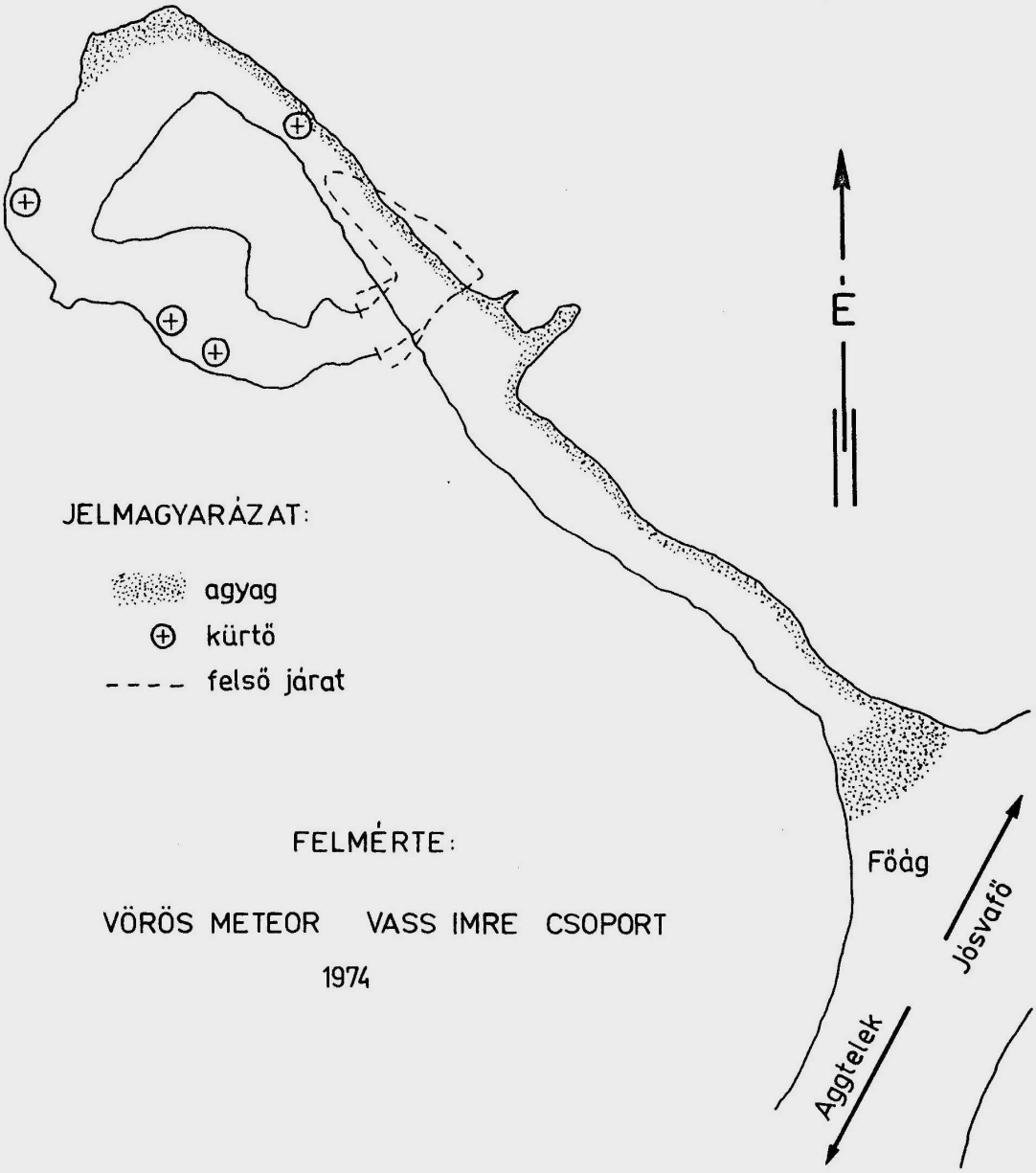

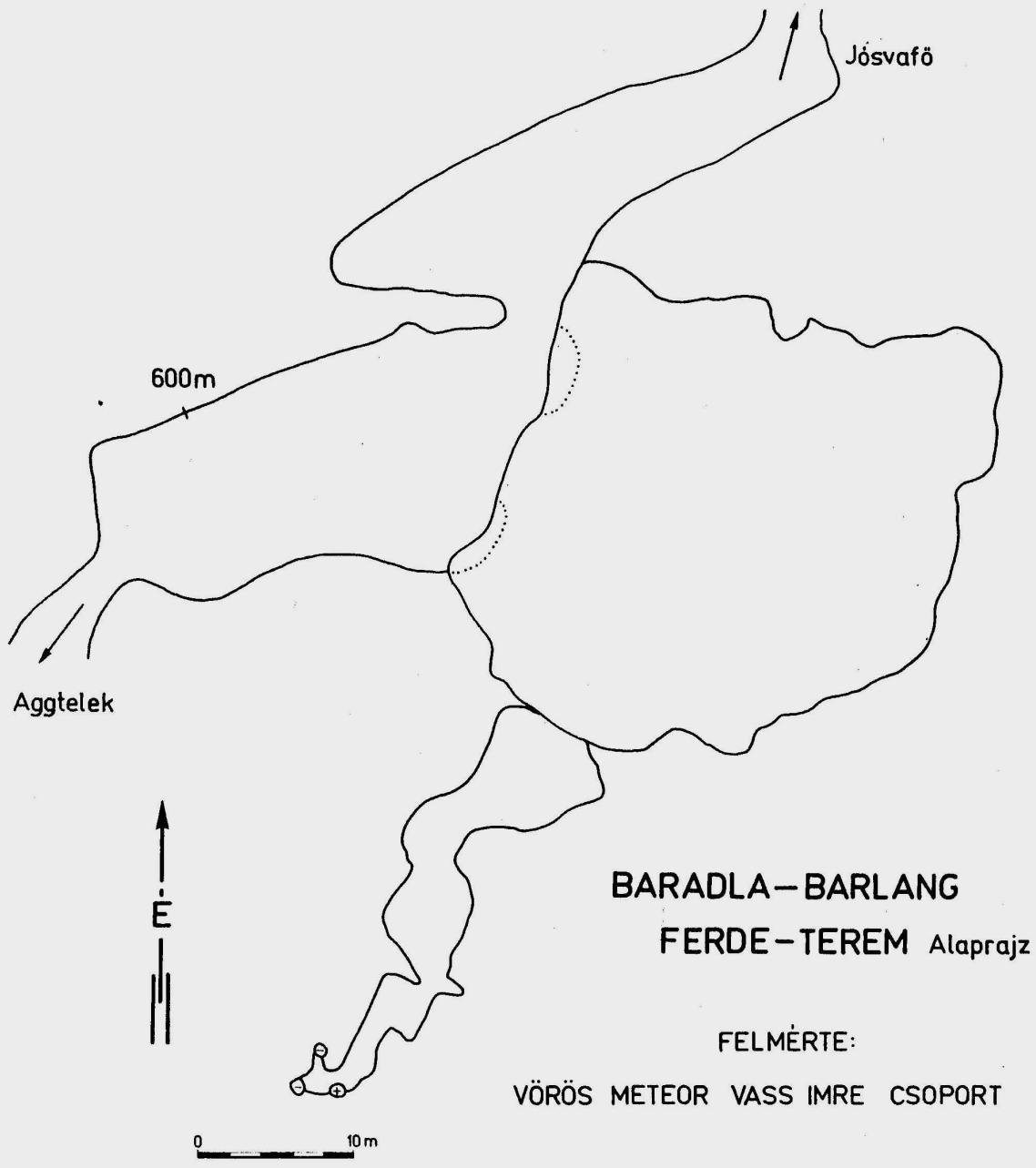

BARADLA–BARLANG
FERDE–TEREM Alaprajz

FELMÉRTE:
VÖRÖS METEOR VASS IMRE CSOPORT

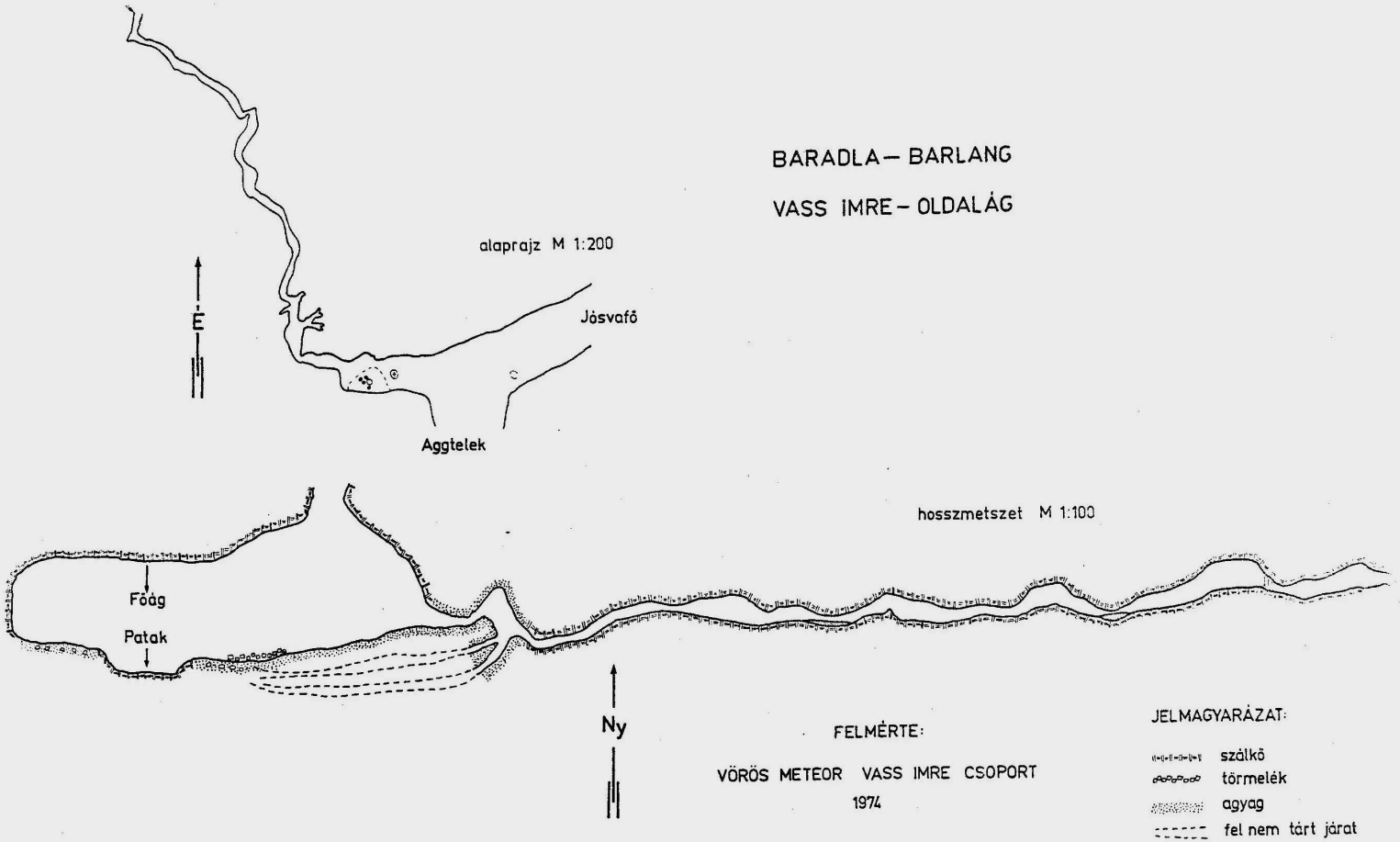
BARADLA – BARLANG
VASS IMRE – OLDALÁG
alaprajz M 1:200
E
Jósvafő
Aggtelek
hosszmetszet M 1:100
Főág
Patak
Ny
FELMÉRTE:
VÖRÖS METEOR VASS IMRE CSOPORT
1974
JELMAGYARÁZAT:
szálkő
törmelék
agyag
fel nem tárt járat

TANULMÁNYOK

Dr. Jánossy Dénes:

A Balla-völgyi Poros-lyuk ősmaradványai

1973. őszén a GANZ-MÁVAG Barlangkutató Csoport tagjai Répáshutától 2 km-nyire délre, a Balla-völgyben, egy kb 12 m mélységig hozzáférhető üregre bukkantak. Tekintettel arra, hogy a környező üregekhez képest viszonylag száraznak mutatkozott, felfedezői elnevezték "Poros-lyuk"-nak. Az agyagos köves betömődés kibontását megkezdve, erősen barna szinezetü csontokat fedeztek fel, és ezt bejelentették a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Őslénytani Szakbizottságának. A Szloboda Ferenc vezetésével müködő barlangkutató csoporttal együttmüködve, igen jelentős őslénytani anyagot gyüjtöttünk a lelőhelyen. Először a medve, egy nagytermetü ősló, kőszáli kecske, bölény, őz, szarvas és vaddisznó csontjai kerültek napvilágra, majd az agyag iszapolásával kb. 20 aprógerinces-faj maradványai is. Ezek közt a jellegzetes jégkorszaki fajokon kivül (pl. szibériai pocok, füttyentő nyul, csikos egér, stb.), a kormeghatározás szempontjából legjelentősebbek egy - a mainál jóval nagyobb termetü - hörcsög leletei. Mindezek alapján megállapitható, hogy az állattársaság az utolsó jégközi (interglaciális) végének kevéssé ismert szakaszát képviseli. Összetételében, s igy korban is, közel áll a subalyuki és Lambrecht Kálmán-barlangi faunákhoz.

(Az MKBT-ben 1975. február 17-én elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Müller Pál:

Ujabb adatok a Keszthelyi-hegység és a Hévizi-tó hidrogeológiájához

A VITKU Karsztvizkutatási Osztálya megkezdte a Dunántuli

6721

Középhegység, ezen belül először a Keszthelyi-hegység vizmérlegének vizsgálatát. A karsztvizmegfigyelő kutak vizállásváltozásainak elemzésénél kimutattuk, hogy a csapadékszegény időszakban, mikor a beszivárgás elhanyagolható, a hegységből kiáramló víz (forráshozam) nagyobb, mint a karsztvízszint apadása révén felszabaduló tárolt vízmennyiség. A különbség közel egyenlő Héviz hozamával, ami azt a gondolatot adja, hogy ez a hozam részben, vagy egészen, más karsztos területekről táplálkozik. Mivel a táplálás - azonos vízvezetőképességet feltételezve - a hidraulikus eséssel arányos, feltehető, hogy a Sümeg-Nyirád környéki karsztvidék is szerepet játszik az utánpótlásban. Ugyanis a hidraulikus esés ebből az irányból a legnagyobb. Héviz hozamában az utóbbi időben mutatkozó csökkenés korrelációba hozható a Sümeg-Nyirád környéki karszt peremén mért - főleg bányászati eredetü - vízszint-süllyedéssel. Ez tehát nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy Héviz hozamának csökkenésében a bányavízemelés is szerepet játszik. A kérdést - Héviz fontossága miatt - feltétlenül tovább kell vizsgálni.

(Az MKBT-ben 1975. március 10-én elhangzott előadás kivonata.)

Kocsis Antal:

A Vértes-hegység üregei, barlangképző hatások

A hegység karsztos formációival a korábbi évtizedekben és a közelmultban is több kutató foglalkozott. Paleontológiai vizsgálatokat, Kadic O., Kretzoi M., Bogsch L., florisztikai tanulmányokat Boros Á., Jakucs Pál, karsztmorfológiai kutatásokat Leél-Őssy S., karszthidrológiai vizsgálatokat Kessler H., barlangfeltárásokat az Oroszlányi barlangkutató csoport, speleotopográfiai méréseket az FTSK barlangkutató csoport folytatott.

6721

A növekvő ismeretanyag felhasználásával ma már lehetséges a felszin alatti karsztos formák átfogó rendszerezése: az üregek elterjedése, tipusváltozatai, mérete és bezáró kőzete, valamint a barlangi kitöltések alapján.

A Vértes-hegység ezideig ismert 32 ürege zömében (80 %) az ÉNy-DK-i irányu völgyekben találhatók; kisebb hányaduk (13 %) különböző irányu völgyekben és csupán 2 üreg (7 %) képződött egyéb térszinen. Tipus szerinti felosztásuknál a Bertalan-féle csoportositás megfelelően alkalmazható: Tipusos barlang 13 (ebből hasadék-barlang 12), fülke 6, odu 7, lyuk 3, zsomboly 1, gödör 1, és sziklahasadék 1. Össz-hosszuság szerint: 10 m-ig 27, 10-20 m között 3, és mindössze 2 az olyan, amelynek mérete a 20 m-t meghaladja, de még az 50 m-t sem éri el. Az üregek tulnyomó többségében (27) felső-triász fődolomitban - ezek közül 9 dolomit-brecciában, - 5 pedig a hegység ÉNy-i felén huzódó keskeny dachsteini-mészkősávban képződtek. Az előbbiből következik az is, hogy autochton kitöltéseinél dominálnak a kondenzációs-vizből kivált mészgömböcskék; kevesebb az, amelyben mészbekérgeződéseket, karfiol-cseppköveket, rövidke sztalaktitokat, sztalagmitokat és cseppkőoszlopokat találunk. Figyelemre méltó, hogy az allochton kitöltések közül 16 üregben van vékonyabb-vastagabb agyagos üledék.

Mint általában, a Vértes-hegység barlangjainál is, az üregesedés elsősorban a kőzethasadékokra vezethető vissza. Ez alól kivételt képez a Csákvár melletti Kő-lik-völgyi-fülke, amely konglomerátumban, a felsőpannon beltó partszegélye mentén képződött. A sekély üregek tágitásában a periglaciális fagy okozta dolomitaprózódás volt jelentős hatótényező. Az aprózódás lényegében - a megváltozott éghajlat ellenére - ma is jelentős. A már emlitett Kő-lik-völgy másik két barlangjánál a mellette lévő Balogh-völgy oduit bezáró kőzetek tömegében mutatkozó erélyes szerkezetlazulást (és átalakulást) követő szelektiv-korróziónak is szerepe van az üregek kialakitásában.

Bizonyitottan a hegység legrégebbi ürege a Csákvári (Báracháza)-barlang. Képződését a pliocén kezdetére tehetjük. Ko-6721

rábbi kiterjedését szemléletesen mutatja a száda előtti akna, és ennek peremén látható eróziós öblök, vájatok. Kérdéses viszont a Gánti-barlang fejlődése, amely e tekintetben, de még inkább érintetlen kitöltése és ennek tüzetes vizsgálata szempontjából sokat igérő lehet, elsősorban is a paleontológiai kutatás számára.

(Az MKBT-ben 1975. március 24-én elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Dénes György:

A budai Vár-hegy forrásmészkő takarójának kiterjedése déli irányban

Előadó beszámolt róla, hogy az utóbbi években a budai várpalota területén és környékén folytatott ásatásokkal kapcsolatban végzett kőzettani és geomorfológiai vizsgálatai során megállapitotta,hogy a Vár-hegy forrásmészkő takarója a Disz tértől délre is folytatódik és egészen a palota déli végéig, az István torony alapjáig terjed. Megállapitotta, hogy a mai Szentháromság tér táján valaha müködött meleg karsztforrások vize a Szent György tér helyén nagyobb kiterjedésü tetaráta-tavat hozott létre, amelynek édesvizimészkő peremről mintegy 3-4 méter eséssel hullott alá a viz, kialakitva a forrásmészkő takarónak a Szentháromság tér és a Disz tér szintjénél alacsonyabban fekvő, déli irányu folytatását, amelyre utóbb a várpalota felépült. A Vár-hegy mészkő takarójának tetaráta-lépcsőn felépülése összefüggésben állt a Duna és az Ördög-árok völgyének fokozatos bevágódásával. Igy magyarázható meg a Vár-hegy barlangjainak (barlangpince-labirintusának) kialakulása is. A karsztvizszintnek a helyi erózióbázis süllyedésével párhuzamos leszállása folytán ugyanis, a mélyreható szerkezeti vonalak mentén feláramló meleg karsztvizek utóbb már nem törtek át a maguk által korábban létrehozott forrásmészkő takaró fölé, hanem az alatt utat keresve és vizjáratokat kialakitva, a bevágódó völgyek közé zárt Vár-hegy

6721

oldalán, alacsonyabb szinten kilépve folytak el. Igy alakultak ki a Vár-hegy mai fennsikjának magasabb szintü, központi mészkő takarója alatti barlangjáratok, viszont a Szent György téri tetaráta-lépcsőtől délre huzódó, alacsonyabb szintü mészkő takaró alatt nem ismerünk üregeket. Előadó bemutatta a Vár-hegy mészkő takarója déli szárnya felszinének domborzatáról készitett térképet, valamint a hossz- és keresztirányu szelvényeket, továbbá mintapéldányokat a tetaráta-lépcső lábánál, a mai palotaépület északi fala mentén huzódó száraz árok alján talált, lazaszerkezetü pizolittömegből. Ezeknek kialakulását előadó a tetaráta-tó déli pereméről alázuhogó viz által létrehozott örvénylő mozgással magyarázta.

(Az MKBT-ben 1975. április 28-án elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Rádai Ödön:

Karsztvizkutató expedició Vietnamban

A Vietnámi Karszthidrológiai Expedició helyszini munkálatai 1973. augusztusában kezdődtek. A tervek szerint összesen 3 évig tartanak a megfigyelések. A meghivó: a VDK Vizügyi Minisztériuma volt.

A feladat

1. Az 1500 km^2-es kisérleti terület karszthidrológiai észlelő-hálózatának kiépitése, folyamatos adatgyüjtés és félidőben részjelentés-, majd a 3 éves időszak végén záró-jelentés elkészitése. A két anyagnak módszertani részt is tartalmaznia kell és végső eredményként meg kell határozni a terület hasznositható karsztviz-készletét, illetve megkezdeni a készletek feltárását, hasznositását.

2. Előmunkálatok az Országos Karsztvizmegfigyelő Hálózat megszervezése, kiépitése. A munka jelentőségére és a feladat nagyságára jellemző, hogy a VDK területének mintegy 30 %-a karsztos. Ez fél-magyarországi - nagyrészt nehezen járható - terület, amely kutatva még alig volt.

6721

3. A vietnami kutatók és közép-káderek, valamint észlelők elméleti és gyakorlati képzése; felkészitésük a kitüzött feladatok elvégzésére.

4. A VDK felszinalatti vizkutatását és a készletek feltárását csucsszervként is irányitó intézet megszervezése a VDK Vizügyi Minisztériumában.

5. Központi Karsztviz Adattár létrehozása.

6. Esetenként azonnali megoldás javaslata vizellátási problémák megoldására.

A magyar kutatók összesen másfél éves időszakot átfogó vietnámi tevékenysége során Vietnam számos jellemző (karsztos és nem karsztos) területére eljutottak. E közben a trópusi karsztosodásra vonatkozó értékes megfigyelésekre volt alkalom, és bizonyos, hogy a kisérleti területen eddig összegyüjtött adat-tömeg nemzetközi viszonylatban is egyedülálló. Az adatok értékelése (a rész-jelentés elkészitése hamarosan megindul, és várhatóan sok uj ismerettel gazdagitja majd a trópusi karsztosodásra vonatkozó ismereteket.

A tájképileg páratlanul szép ország számos nemzetiség hazája. Az előadás során vetitett képek az épitészeti emlékekből is sokat bemutattak.

(Az MKBT-ben 1975. április 21-én elhangzott előadás kivonata.)

Dr. Kordos László:

Barlangi üledékek jelentősége az ősföldrajzi kutatásban

A barlangtan (szpeleológia) interdiszciplináris helyzete miatt alapvető kérdés a barlangi képződmények vizsgálatából adódó, de más tudományterületen hasznositható következtetések levonása. Ilyen vizsgálat a barlangi üledékek ősföldrajzi rekonstrukciós szempontu feldolgozása is.

6721

A barlangok szerencsés esetben üledékcsapdaként müködnek, hasonlóan a töbrökhöz, s megőrizhetik a felszinről már lepusztult egykori geológiai képződményeket. A barlangba áthalmozódó anyagok a felszini mállástól-aprózódástól, majd többszörös áthalmozódástól, végül a barlangi szedimentációtól, jelentős változásokon mehetnek keresztül. Ezért szükséges az ősföldrajzi vizsgálat előtt tisztázni az üledék- és a barlang genetikájának kapcsolatát, az üledék felhalmozódásának körülményeit, valamint a felhalmozódás idejét. Az ősföldrajzi vizsgálat során a felhalmozódott üledék ásványtani, kőzettani és őslénytani jellegzetességei alapján lehet megállapitani az eredeti kőzet milyenségét. Azonositásra legjobban használható az üledék kőzettörmelékének vizsgálata, és az azokból származó mikrofossziliák azonositása. A lehordási terület meghatározására elsősorban az üledék felhalmozódási módjának ismeretében a mikromineralógiai, ill. a müszeres agyagásvány és nyomelem-tartalom vizsgálatok alkalmasak.

A gyakorlatilag csaknem minden barlangban végezhető vizsgálatok néhány kirivó példáját ismertette az előadó, a Pilis, a Vértes, a Villányi-hegység, a Bükk, az Alsó-hegy, és az Osztramos területéről.

A barlangi üledékek vizsgálatából levonható számos következtetés, amely kiterjed a barlanggenetika, az őslénytan, paleo-klima, szpeleokronológia, s most az ősföldrajzi rekonstrukció területére, megköveteli azt, hogy a jövőben feltáró barlangkutatások ne történhessenek szakmai felügyelet nélkül.

(Az MKBT-ben 1975. május 26-án elhangzott előadás kivonata.)

Lorberer Árpád:

A karsztvizek háromdimenziós áramlásának vizsgálata kutadatok alapján

A szabadfelszinü hidegvizes- és a nyomás alatti hévizes karsztrezervoárok összefüggésére vonatkozó alláramlási elmé-

6721

let (Vendel M. - Kisházi P.: 1963-64.) feltárta a mozgásfolyamatok lehetséges fizikai okait, de a karsztvizek tényleges áramlási viszonyaira vonatkozóan nem szolgáltatott konkrét adatokat. A Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet III. Felszinalatti Vizek Főosztályán a Dunántuli Középhegység és a Villányi-hegység hévforrásainak (Budapest, Héviz, Harkány) utánpótlódásával kapcsolatos 1975. évi kutatások során több uj vizsgálati módszer is kidolgozást nyert, amelyek közül az előadás a karsztos összlet tényleges potenciáleloszlásának és a háromdimenziós vizmozgás hidraulikai jellemzőinek meghatározásával foglalkozott.

Az összefüggő, folyamatos mozgásban lévő és változó fajsulyu karsztviztömeg egyes pontjaiban a hidrosztatikustól eltérő nyomásállapot uralkodik. A nyomáshiány vagy nyomástöbblet mértékét a piezometrikus gradiensekkel, illetve ezek vizszintes és függőleges komponenseivel jellemezzük. A térbeli potenciáleloszlás a rendelkezésre álló mérési adatok eloszlásától függően vizsgálható

a/ egyetlen függélyben

b/ kiválasztott vizszintes vagy függőleges sikokban (un. megcsapolási szintekben vagy szelvényekben)

c/ eltérő mélységü kutpárok között.

A függélymenti és a sikmetszetek szerinti vizsgálatok lehetősége a magyarországi karsztterületeken korlátozott, példaképpen a Tapolca HgN-39 jelü hévizkut hidrodinamikai adatainak kiértékelése, illetve a Villányi-hegység környékének feldolgozása került ismertetésre.

Két eltérő megcsapolási mélységü kut vizszintadataiból - matematikailag bizonyithatóan - csak akkor vonhatunk le helyes következtetéseket a potenciálesés mértékére és az áramlás lehetséges irányára vonatkozóan, ha a vizoszlopok fajsulyát mindig a két kut közötti viztömeg átlagos fajsulyának megfelelő értékre számitjuk át. Emiatt a Kessler H. (1968.) által alkalmazott, 40 C^0-ra történő átszámitás indokolatlan, a nyomás alatti hévizes karsztterületeken vizszinttérkép nem szerkeszthető.

6721

Az eltérő mélységü kutak között érvényes piezometrikus gradiens-komponensek a véges differenciák módszerével határozhatók meg. Az előadás során ismertetett összefüggések felhasználásával egy-egy központi helyzetü kut nyomását sorra összehasonlitjuk a környező kutak nyomásaival, és képezzük a piezometrikus gradiensek vizszintes és függőleges komponenseit. Igy minden egyes gradiensérték kétszer szerepel, ami biztositja a numerikus számitási hibák kiszürését. A módszer csak abban az esetben alkalmazható, ha az egyes vizsgált kutpárok között nincs jelentős szerkezeti-morfológiai változás (kiemelt rög vagy tektonikus árok) a karsztos összletben. Ennek oka, hogy a számitható gradiens-értékek szoros összefüggésben állnak a lehetséges áramlási pályákkal.

A Budapest és Héviz térségében ilyen módon meghatározott, a vizszintes komponensekkel jellemzett karsztvizáramlási irányok, valamint a függőleges komponensek negativ és pozitiv értékeivel jellemzett leszivárgási- és feláramlási területek megbizható egyezést mutattak a hidrogeokémiai-, geotermikus-, vizkor-meghatározási-, stb. módszerek által szolgáltatott eredményekkel.

A vizsgálatok szerint a fedett karsztban olyan kényszerpályás háromdimenziós vizmozgás játszódik le, amelyet alapvetően a fedő vizzáró medenceüledékek feküfelszine határoz meg. A lefelé kényszerülő karsztviz a környező kőzetekből törvényszerüen hőt von el, miközben egyre jobban felmelegszik. A karsztosodott mezozoós összlet határához érve az áramlás visszafordul és a források felé irányul, ahol a szabadfelszinü karsztból közvetlenül odajutó hideg karsztvizzel keveredve lép a felszinre. Alááramlásról csak abban az értelemben beszélhetünk, hogy a nyiltkarsztba beszivárgó vizek egy része valóban a medenceüledékek alá áramlik, azonban ezt a vizmozgást döntően horizontális jellegünek kell tekintenünk (Alföldi L. és társai: 1975).

(Az MKBT Karszthidrológiai és Geológiai- és a Magyar Hidrológiai Társaság Hidrogeológiai Szakosztályainak közös vitaülésén, 1975. december 15-én elhangzott előadás összefoglalása.)

6721

Liebe Pál:

Karsztterületek hőháztartása

A karsztos kőzetekben lejátszódó intenziv vizáramlások a kőzetek hővezetőképessége és a földi hőáram által meghatározott hőmérsékleti teret lényegesen befolyásolják. A lefelé áramló vizek felmelegedésükhöz a környezetből hőt vonnak el, s ez a felszinközelben - a mélyebben feláramló hőfluxushoz képest - hőfluxushiányt okoz. A felfelé áramló vizek lehülés közben leadott hője ugyanigy, hőfluxustöbbletet okoz. A kőzetek által vezetett hő mérlegének hiányát ill. többletét a viz által szállitott konvektiv hőmennyiség egyenliti ki. Ismert hőmérsékleteloszlás esetén a hőmérlegszámitás a karsztos kőzetekben lejátszódó ismeretlen felszinalatti áramlások helyének és intenzitásának kimutatására alkalmas.

A fenti módszerrel a budapesti és hévizi termálforrások tápterületének meghatározására történtek vizsgálatok a VITUKI által végzett kutatásokkal kapcsolatban (dr. Alföldi L., dr. Böcker T., 1975.). Ezeknél a vizsgálatoknál a forrásokon kilépő vizhozam és az évi középhőmérsékletre vonatkoztatott kilépő hőmennyiség ismert. A mélyből feláramló hőmennyiség áramlásokkal nem zavart, nagymélységü kutak adataiból, a felszinközeli, áramlások által zavart hőfluxus a karsztot a fedője közelében megcsapoló, vagy a vizzáró fedőbe mélyitett kutak adataiból számitható. A különbségből a konvekció számitható, és a le-, valamint feláramlási zónák megadhatók. A budapesti hévforrások esetében a Budai- és Pilis hegységre, valamint a csatlakozó K-i medenceperemi területekre kiterjedő, 1000 km^2-es leáramlással jellemezhető hőgyüjtő- és a forrásoktól K-re eső, 100 km^2-es feláramlási, hőleadó terület jelölhető ki. A hőmennyiség nagy része a forrásokon keresztül lép a felszinre. Az igy felrajzolt regionális áramlási kép a nyomásadatokkal jól egyezik (Lorberer Á. 1975). A hévizi tóforrás esetében a tápterület nagyrészt a Bakony-hg. Nyirád környéki részén, kisebb mértékben a Keszthelyi-hg. DK-i peremén, és a Zalai-dombvidéknek a Zalától Ny-ra eső területein

6721

jelölhető ki.

A hőmérséklet a víz fajsulyán keresztül befolyásolja a karsztos kőzetekben lejátszódó áramlásokat, elsősorban ott, ahol azonos mélységben nagy hőmérsékletkülönbségek észlelhetők, igy főleg a medenceperemi területeken. A különböző hőmérsékletü, s ezzel különböző fajsulyu vizoszlopok nyomáskülönbsége áramlásokat hoz létre, s ez az un. hőlift a gravitációs nyomáskülönbségeket is meghaladhatja. Ennek feltétele az is, hogy a tápterület és a megcsapolás szintje változatlan maradjon. Ilymódon gravitációs szintkülönbség nélkül is folyamatos áramlás jöhet létre. Amennyiben két különböző fajsulyu vizoszlop több különböző mélységben is hidraulikai kapcsolatban van, statikus egyensulyi állapot csak a fajsulykülönbségek kiegyenlitődésével állhat be, ez azonban termikus rendszernél a folyamatos hőtáplálás miatt nem következik be. Ebben az esetben csak dinamikus egyensuly képzelhető el. A felfelé áramló melegvizek lehülve visszajuthatnak a leáramlási területre, a kör bezárul, s ekkor termikus cirkuláció, un. konvektiv cella alakul ki. Ezek a konvektiv cellák sok helyen a karsztvizek állandó keveredését és hőkiegyenlitődését eredményezik.

(Az MKBT Karszthidrológiai és Geológiai - és a Magyar Hidrológiai Társaság Hidrogeológiai Szakosztályainak közös vitaülésén, 1975. december 15-én elhangzott előadás összefoglalása.)

Majoros Zsuzsanna - Lénárt László:

Cseppkőnövekedési vizsgálatok

1. A vizsgálat célja a cseppkőnövekedés "in situ" számszerü megadása volt, mindennemü hatófaktor vizsgálata nélkül.

2. Az eddigi irodalmi adatok gyérek és ellentmondásosak. Módszereik alapján három csoportot lehet elhatárolni:

a/ minőségi adatok, melyek főleg a meghatározás lehetőségeit tárgyalják;

6721

b/ közvetett vizsgálati módok alapján ad növekedést;

c/ közvetlen, kisérleti, vagy tényleges cseppkőnövekedés-mérések.

A megadott értékek a következők:

a/	Csekő (1957.)	Jakucs (1958. 1971.)			
					mésztufa/gát/
	név	cseppkő:	sztalaktit	sztalagmit	tetaráta
b/	Farrington	(1901)	a cseppkövek kora	90 000 -	600 000 év
	Gebhardt	(1959)	cseppkőgyarapodás	1 kg/1 év	
	Kunsky	(1956)	0,04-0,08 mm/év	-	-
	Phillips		-	2,9 mm/év	-
	Kessler	(1957)	-	0,34 mm/év = = 0,07 kg/év	
c/	Czájlik	(1961)	6,0 mm/év	-	-
	Hevesi	(1972)	-	-	2-4 mm/év (külszin)
	Majoros	(1975)	-	-	1-2 mm/év
	Lénárt: Szepesi bg. Y vagy Pala-barlang		0,1-0,7 mm/év	-	0,7-2,2 mm/év

3. A Létrási-Vizes-barlangban 2,5 évvel ezelőtt elvégzett több mint 100 jelölésünk és a mostani mérés között 2:1 arányu csökkenést tapasztaltunk. Oka jelöléstechnikai és genetikai (az átlagosnál nedvesebb időszak miatt csökkent a mészkiválás, illetve ujraoldódott a cseppkő). A mérést 2-3 évenként meg kell ismételni, s a második-harmadik vizsgálatnál már eldőlhet a vitás kérdés.

4. A porfiritben hajtott tároó (Y- vagy Pala-barlang) épitési ideje közelitően 1930. (Szóbeli adatok alapján.) A cseppkövek (sztalaktitok) maximális hossza 3 cm. Ezekből az adatokból a növekedés mértéke 0,1-0,7 mm/év. (337 db cseppkövet mértünk meg.) A tetaráták növekedési értéke 0,7-2,2 mm/év.

5. További vizsgálatok (más helyeken) szükségesek, de ez esetben már genetikai vizsgálatokra is ki kell térni.

(A Miskolcon 1975. nov. 11-én elhangzott előadás kivonata.)

6721

Neppel Ferenc:

Szempontok a karsztjelenségek névadásának problémájához

Az Országos Barlangkataszter, valamint a Karszt- és Barlangtani Szakbibliográfia összeállitásának munkálatai ismét előtérbe helyezték a barlangnevek, illetve a szakmai névadás keretében létrejövő helynevek kérdését. Ezen a területen jelenleg rendszeres és módszeres ellenőrzés nincs. Az MKBT jellege megkivánja, hogy legalább is tagjai, s azokon keresztül a szakmai közvélemény felé, szakszerü ellenőrzést biztositson és megakadályozza a helytelen névadásokat. Az MKBT kiadványaiban publikált nevek az ország tudományos életének, nyelvhasználatának részévé, a legtöbb esetben végleges helynévvé válnak. Indokolt tehát, hogy a névadások jogosságát s magukat a neveket nyelvhelyesség és névhelyesség (terminológia), valamint helyesirás szempontjából felülvizsgáljuk, szükség esetén megfelelőbbel helyettesitsük és csak a minden szempontból kifogástalan nevek elterjedését segitsük elő.

A Kartográfiai Vállalat gondozásában folyik az Országos Hivatalos Helynév-tár összeállitása. Ha nem tudunk előállni kellő szinvonalon összeállitott névanyaggal, akkor a szakmai helynevek nagyon szüken fognak megjelenni a hivatalos, tehát kötelezően használandó helynév jegyzékben.

Sürgősen szükséges tehát a már meglévő névanyag felülvizsgálata. Ezt a Kataszter és a Bibliográfia összeállitásának munkálataival párhuzamosan, folyamatosan kell elvégezni. Méginkább szükség van azonban az uj névadások felülvizsgálatára és időbeni kiigazitására, hogy megakadályozhassuk a helytelen neveknek a szakmai irodalomban való megjelenését és elterjedését.

Ezért az MKBT Nevezéktani és Névadási Szakbizottsága arra kéri a tagokat, hogy az uj, meghonositandónak itélt helyneveket elsősorban a barlangneveket küldjék be, javaslat formájában a Szakbizottsághoz, ahol azt szakértők felülvizsgálják, s az elfogadott neveket a Kataszter, valamint esetleg a Helynévtárbon keresztül a hivatalos nyelvhasználatba bevezetik.
6721

A névjavaslat összeállításának szempontjai a következők:

1. Mi az elnevezés tárgya?

Az adott körülmények között legpontosabban meghatározható szakmai terminológiával, méretek (legalább "kb" megjelöléssel) és alaki (morfológiai) tulajdonságok megjelölésével. Ha az irodalomban eddig nem szerepelt rövid annotációszerü ismertetés, valamint a térképi rögzités (térképen szereplő tájékozódási ponttól radiális - iránytü fok + távolság m-ben - koordinátával való helymegjelölés is szükséges.

2. Mi indokolja a külön elnevezést?

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni azt, hogy nem kell okvetlenül minden csip-csup kis üreget névvel elnevezni és minden pár méteres kis gilisztajáraton belül tucatnyi névmegjelölést adni. A kataszteri szám és a, névtelenség megjelölése (xyzm. számu névtelen üreg) helyesebb és mértéktartásról tanuskodik, mint az erőszakoltan előrángatott nevek tömege. Ha azután valamilyen nevezetességre tesz szert az addig névtelen barlang v. üreg régészeti vagy őslénytani lelet, komolyabb továbbvezető járatok felfedezése vagy egyéb szempontból, akkor az első felfedezővel való konzultáció alapján (aki a Kataszterben ugy is szerepel) még mindig lehet külön nevet adni a barlangnak.

3. Az ajánlott név és indoklása

3.1. Népi elnevezés az adatközlők megjelölésével (ált. vigyázni kell és ellenőrizni az elterjedtséget és lehetőleg több faluból, több személytől kell a nevet vagy név variációkat összeszedni.

3.2. Szakmai hagyomány régebbi kutatók, csoportok esetleg a szakirodalomban is szereplő elnevezése, illetve elnevezései, eredeti alakjukban.

3.3. Uj elnevezés, az elnevező v. elnevezők személyének megjelölésével és az uj név indoklásával.

3.4. Amennyiben személyről történik az elnevezés, ak-

6721

kor szükséges az illető halálozási dátuma, s ha általánosan nem közismert, akkor az illető szakmai, vagy az elnevezett objektummal kapcsolatos érdemeinek, tevékenységének rövid ismertetése.

Fontos szempont ilyenkor hogy a személy jelentőségéhez mérhető jelentőségü legyen az elnevezett objektum is. Egy hires személyről ne nevezzünk el valami jelentéktelen üreget.

Külön meg kell jegyezni, hogy az adatközlőknél és az elnevezőknél (kollektiv elnevezőknél is) mindenkor fel kell tüntetni a nevet, az életkort, a foglalkozást és a lakáscimet is.

4. Ha már meglévő nevet változtatunk meg, akkor szükséges a névváltoztatás indoklása (pl. irodalomból ismert név megváltoztatása indokolt, mert a személy, akiről az elnevezés történt még él, stb.), továbbá ha ez lehetséges, az eredeti névadó irásbeli beleegyezése. Névváltoztatásnál és uj elnevezéseknél is a Névbizottság a Kataszter alapján tisztázni fogja a prioritás tényét és az összes felmerülő névváltozat ismeretében dönt a végleges elnevezés mellett,

Az uj nevek megalkotásával kapcsolatosan nem szabad figyelmen kivül hagyni a következőket:

A helynév célja: a valamilyen szempontból fontos hely pontos megjelölése és a tájékozódás megkönnyitése.

A helynévadásnak klasszikus példái a népi helynevek. A magyar népi helynévadás gyakorlata példamutató a szóhasználat mértéktartása, a pontos és következetesen használt kifejezések, valamint a névadás tárgyának jellegzetességeit szines képzelőerővel megjelenitő névválasztás tekintetében. Van tehát honnan tanulnunk, a szakmai szempontokon tulmenően.

Éppen ezért kerülnünk kell a felesleges, a tartalmatlan neveket és a pongyola, kétértelmü és obszcén kifejezések használatát. Felesleges az erőszakoltan könnyed humoros névadás is, bár éppen a népi gyakorlat mutatja, hogy adott helyen az egészséges humor helyénvaló lehet és hangulatot teremt.

Kerülni kell az azonos nevek használatát. Ez éppugy vonatkozik az egyes barlangok megnevezésére, mint a barlangokon belüli részek elnevezésére. Meg kell különböztetni a barlangok elnevezéseit a barlangon belüli részletek (járatok, termek, folyosók, kürtők, cseppkövek és egyéb képződmények, stb.) elnevezéseiről. Mindkét névfajtánál szinonimák tömegét hozza létre az elődök munkájával mitsem törődő "ujrafelfedezők" tulbuzgalma. Bár a barlangon belüli részek elnevezésénél nagyobb tér jut az egyéni elképzeléseknek a tulzott névsürüség nem ajánlatos. A sürübb névanyag csak az idegenforgalmi nevezetességü barlangoknál megengedhető, illetve ajánlatos.

Vigyáznunk kell a barlangnevek alaki sajátosságaira is. Ez egyfelől az országos helynévanyaggal való összehangolást, illetve a népi helynévadás szabályainak betartását jelenti. Kerülnünk kell tehát a kevesek által ismert szakmai terminológia tulzottan pontositott neveit (pl. - időszakos-viznyelő-barlang) stb. Ugyanis kerülni kell a tulzott népieskedést is. Az ide vonatkozó szabályokat,valamint a névadásnál ajánlható földrajzi közneveket a Névbizottság rövidesen összegyüjti és a Tájékoztatóban közzéteszi, hogy a névadási munkáknál segitséget nyujthasson a tagságnak.

Nem szabad figyelmen kivül hagyni azt sem, hogy Magyarországon az Akadémiai Helyesirási Szabályzat kötelező. Ennek a szabályzatnak pedig elég szigoru megkötöttségei vannak a földrajzinév-irás tekintetében. Sokan, különösen az idősebb nemzedék, nem ismerik kellően a földrajzinév-irás szabályait. Pedig ezek a szabályok nélkülözhetetlenek az uj névadásoknál, hiszen nem közömbösek, hogy egy név leirt alakja mennyire illeszkedik be általában a helynevek közé. Hogy a vonatkozó szabályok ismeretét felfrissitsük, a barlangnevek irásánál figyelembe veendő helyesirási szabályokat kivonatolni fogjuk és megfelelő példákkal illusztrálva közzétesszük a Tájékoztatóban.

A helynevek - köztük a barlangnevek - a magyar nyelv szókincsének fontos részét alkotják, s tükrözik a magyar nép egyéniségét. Vigyáznunk kell tehát, hogy ne rontsuk a

6721

nép által létrehozott értékeket, és müvelt emberhez méltó névadásokkal gyarapitsuk közös kincsünket, Magyarország helynévanyagát.

Dr. Kordos László:

Csont és csigamaradványok a Pilis és az Alsóhegy néhány barlangjából

A barlangkutatók által gyüjtött csont és csigamaradványok egy része a Magyar Állami Földtani Intézet Muzeumába került. Ezek vizsgálatát Dr. Kordos L. és Dr. Krolopp E. végezte.

Pilis

Kápolna-barlang (Nagy-Kevély)

A felszinről és mai bagolyköpetből 1966. és 1968. folyamán gyüjtött Kordos L.

Felszinről: Glis glis (LINNÉ) - nagypele

Bagolyköpetből: Limacidae sp.indet - házatlan csiga
Rana esculenta LINNÉ - kecskebéka
Anura indet. - béka
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Sorex minutus LINNÉ - törpe cickány
Glis glis (LINNÉ) - nagypele
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok

Zöld-barlang (Nagy-Kevély)

A Szpeleológia barlangkutató csoport 1968-ban a barlang alsó bejáratánál kutatóárkot mélyitett 1,2 m mélységben, amelynek falából 5 rétegben mintát gyüjtött. A minták iszapolás után a következő maradványokat tartalmazták:

Árok 1. réteg (0-30 cm):
Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

6721

Rana sp. - béka
Lacerta sp. - gyik
Aves indet. - madár
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér
Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul
Spalax leucodon csop. - földi kutya

Árok 2. réteg (30-50 cm):

Csigák:

Abida frumentum (DRAP.)
Clausilia pumila C.RFR.
Laciniaria biplicata (MONT.)
Laciniaria sp. indet.
Limax cf. maximus LINNÉ
Limacidae sp. indet.
Helicidae indet.

Gerincesek:

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Anguis fragilis (LINNÉ) - lábatlan gyik
Lacerta indet. - gyik
Ophidia indet. - kigyó
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Sorex araneus LINNÉ - erdei cickány
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér
Cricetus cricetus (LINNÉ) - hörcsög
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok
Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok
Lepus europaeus PALLAS) - mezei nyul

Árok 3. réteg (50-70 cm):

Csigák:

Abida frumentum (DRAP.)
Chondrula tridens (MÜLL.)
? Zenobiella incarnata (DRAP.)
? Helix pomatia LINNÉ

Gerincesek:

Anguis fragilis (LINNÉ) - lábatlan gyik

6721

Talpa europaea LINNÉ - vakond
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér
Cricetus cricetus (LINNÉ) - hörcsög
Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok

Árok 4. réteg (70-100 cm):

Csiga:

Zenobiella cf. incarnata (DRAP.)

Gerincesek:

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Rana temporaria LINNÉ - erdei béka
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok
Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul

Árok 5. réteg (100-120 cm):

Csiga:

Clausiliidae sp. indet.

Gerincesek:

Anguis fragilis (LINNÉ) - lábatlan gyik
Glis glis (LINNÉ) - nagypele
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok

Kevély-nyergi-zsomboly

Magazinból: A Szpeleológia barlangkutató csoport 1967-1969 közötti gyüjtéséből

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Arvicolidae indet - pocokféle

1975. márciusában Szücs László gyüjtéséből

Aves sp. indet. - madár
Canis familiaris LINNÉ (I-IV. példány) - házi kutya
Ovis seu Capra - juh vagy kecske

1976. szeptemberében Schindler László gyüjtéséből

Bufo sp. - varangy

Rana esculenta LINNÉ - kecskebéka
Rana temporaria LINNÉ - erdei béka
Anura div.sp. indet. - békák
Ophidia indet. - kigyó
Aves indet. - madár
Erinaceus europaeus LINNÉ - sün
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Sorex araneus LINNÉ - erdei cickány
Crocidura leucodon (HERMANN) - mezei cickány
Crocidura cf. suaveolens (PALLAS) - kerti cickány
Rhinolophus hipposideros (BECHSTEIN) - kis patkós orru denevér
Myotis cf. emarginatus (GEOFFROY) - csonkafülü denevér
Myotis bechsteini (KUHL) - nagyfülü denevér
Myotis myotis (BECHSTEIN) - közönséges denevér
Cricetus cricetus (LINNÉ) - hörcsög
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok
Pitymys subterraneus (DE SELYS-LONGCH.) - földi pocok
Microtus arvalis (PALLAS) - mezei pocok
Arvicolidae sp. indet. - pocokféle
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egérféle
Canis familiaris LINNÉ - házi kutya

Tó mellől: A Szpeleológia barlangkutató csoport gyüjtött 1967-1969 között

Abida frumentum (DRAP.)
Bufo bufo (LINNÉ) - varangy

Pele-tárából: A Szpeleológiai barlangkutató csoport gyüjtött 1967-1969 között

Glis glis (LINNÉ) - nagy pele
Arvicolidae indet. - pocokféle

6721

Csontos-barlang (Oszoly)

A pár méter hosszu, szük, csőszerü barlang kitöltésének felső, humuszos rétegéből gyüjtött a Szpeleológia barlangkutató csoport csontokat. Később az itteni maradványokról kapta a barlang nevét: Csontos-barlang.

Csigák:

Abida frumentum (DRAP.)
Laciniaria biplicata (MONT.)
Limax cf. maximus LINNÉ

Gerincesek:

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Ophidia indet. - kigyó
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Soricidae indet. - cickányféle
Apodemus sp. - egér
Arvicolidae indet. - pocokféle
Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul
Vulpes vulpes (LINNÉ) - róka
Meles meles (LINNÉ) - borz
Felis silvestris SCHREBER - vadmacska
Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz

Lepke-barlang (Pilis-csoport)

A bejárattól kb. 10 m-re a sárga szinü kőtörmelékes agyagból 1974. őszén Mocsáry Attila gyüjtött csontmaradványt, amelynek kora felső pleisztocén, vagy óholocén lehet:

Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz

Foxi-barlang (Pilis-csoport, Vaskapu)

Mocsáry Attila 1975. junius 16-án a barlang elszükülő végpontján, kb. 15 cm vastag holocén réteg alól, gyökerekkel átszőtt kőtörmelék közül az alábbi,holocén koru csontmaradványokat gyüjtötte:

Aves sp. - madár
Vulpes vulpes (LINNÉ) - róka

6721

Meles meles (LINNÉ) - borz
Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul

A barlang nevét (Foxi) a kutyának nézett borzkoponya alapján kapta.

Alsóhegy

Vecsem-forrás bontása közben 2,30 m mélyen a talajból 1975. március 15-én gyűjtött maradványokat Törő László. A minta Csernavölgyi László közvetitésével került a Földtani Intézetbe.

Csiga:

Helix pomatia LINNÉ

Gerincesek:

Anura div. sp. indet. - békák
Salamandra salamandra (LINNÉ) - szalamandra
Lacerta sp. indet. - gyik
Ophidia indet. - kigyó
Aves div. sp. indet. - madarak
Chiroptera sp. indet. - denevér
Lepus europaeus PALLAS - mezei nyul
Meles meles (LINNÉ) - borz
+ 1 db belül mázas, kivül mázatlan, vékonyfalu cseréptöredék

A leletek megtartása és a közömbös faunaösszetétel miatt közelebbi korhatározásra alkalmatlan. Valószinüleg a holocénre datálható. A cseréptöredék jelenléte miatt a történelmi középkornál valószinüleg nem idősebb.

Vecsem-forrástól balra fent 6 m-re, fosszilis forrásszájból 1975. március 18-án Csernavölgyi László juttatott el leleteket gyűjteményünkbe.

Csiga:

Helix pomatia LINNÉ

Gerincesek:

Anura sp. indet. - béka

6721

Ophidia sp. indet. - kigyó
Apodemus sp. - egér
Vulpes vulpes (LINNÉ) - róka
Meles meles (LINNÉ) - borz

A fauna összetétele megegyezik a Vecsem-forrásban találtakkal.

Lombos-zsomboly (= ? Nádaskai-zsomboly)

A zsombolyt Balás Anna vezetésével a debreceni KLTE Tóthfalusi Kollégiumának barlangkutatói bontották 1974-ben. Eközben a történelmi időkben behullott törmelékből a következő csontmaradványokat gyüjtötték:

Homo sapiens LINNÉ - ember
Canis familiaris LINNÉ - házi kutya
Sus scrofa LINNÉ - sertés
Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz
Cervus elaphus LINNÉ - szarvas
Capra sp. - kecske

Széki-zsomboly

A zsomboly Nagy-terméből 1974. november 9-én gyüjtött Tihanyi Péter és a Foton barlangkutató csoport. A leletek holocén koruak.

Bufo bufo (LINNÉ) - varangy
Rana temporaria LINNÉ - erdei béka
Rana esculenta LINNÉ - kecske béka
Ophidia indet. - kigyó
Myotis bechsteini (KUHL) - nagyfülü denevér
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea LINNÉ - vakond
Erinaceus europaeus LINNÉ - sün
Sorex araneus LINNÉ - erdei cickány
Apodemus sp.- egér
Myodes glareolus (SCHREBER) - erdei pocok
Microtus cf. arvalis (PALLAS) - mezei pocok
Putorius putorius (LINNÉ) - görény

6721

Mustela nivalis LINNÉ - menyét
Capreolus capreolus (LINNÉ) - őz

Almási-zsomboly

A második akna aljáról 1974. november 7-én gyüjtötte Tihanyi Péter és a Foton barlangkutató csoport.

Canis familiaris LINNÉ - házi kutya

Az Almási-zsomboly legaljáról 1975. november 30-án Tihanyi Péter kisemlősök maradványait gyüjtötte:

Crocidura leucodon csop. - mezei pocok
Myotis myotis BORKHAUSEN - közönséges denevér
Myotis blythi oxygnathus MONTICELLI - hegyesorru denevér
Sciurus vulgaris LINNÉ - mókus
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - egér
Mustela sp. - menyétféle

A leletek különböző fosszilizálódási állapotuak. Elhullási idejük és barlangi lerakódásuk valószinüleg a közelmultban történt, igy mindegyiket mainak (recensnek) lehet minősiteni.

Abstract:

Kordos L.: Bone and snail remains from some caves of Pilis and Alsóhegy

During their survey and exploring work speleologists usually find a considerable quantity of bones and snails which they forword to public collections. In the overwhelming majority of cases these finds belong to recent and Holocéne (as those published here) and occasionally to Pleistocene Ages. On the basis of these stray finds we can form a more precise picture about the actual or recent past spread of animal species and at the some time these remains provide informations about the evolution of the cave. This publication contain the list of finds came to light from some caves of the Pilis Mountains, near Budapest, and of Alsóhegy, near Bódvaszilas, Aggtelek Karst.

6721

KÁPOLNA - BARLANG

1967.

Felmérte: Kordos L.
Pék P.

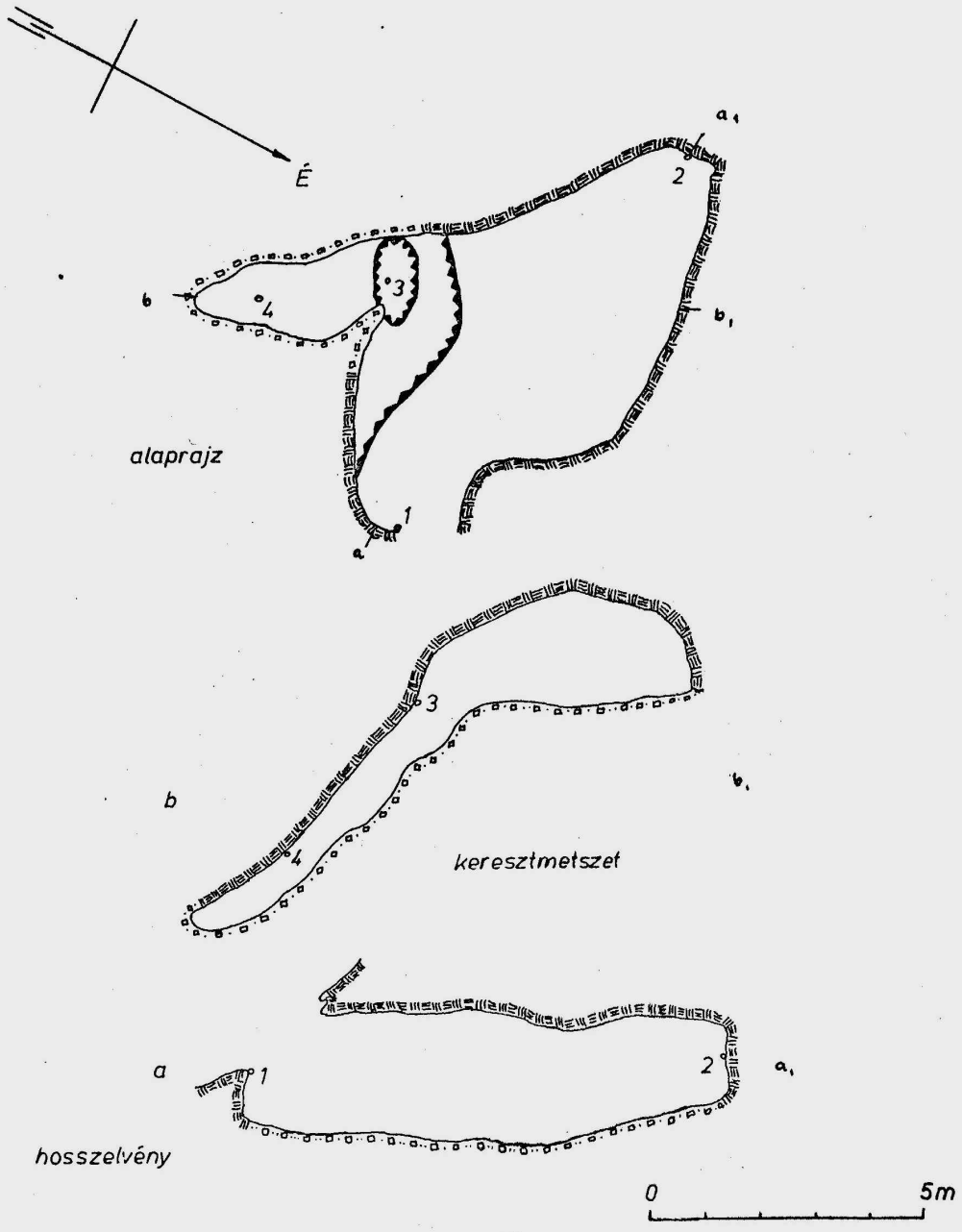

ZÖLD – BARLANG

1967

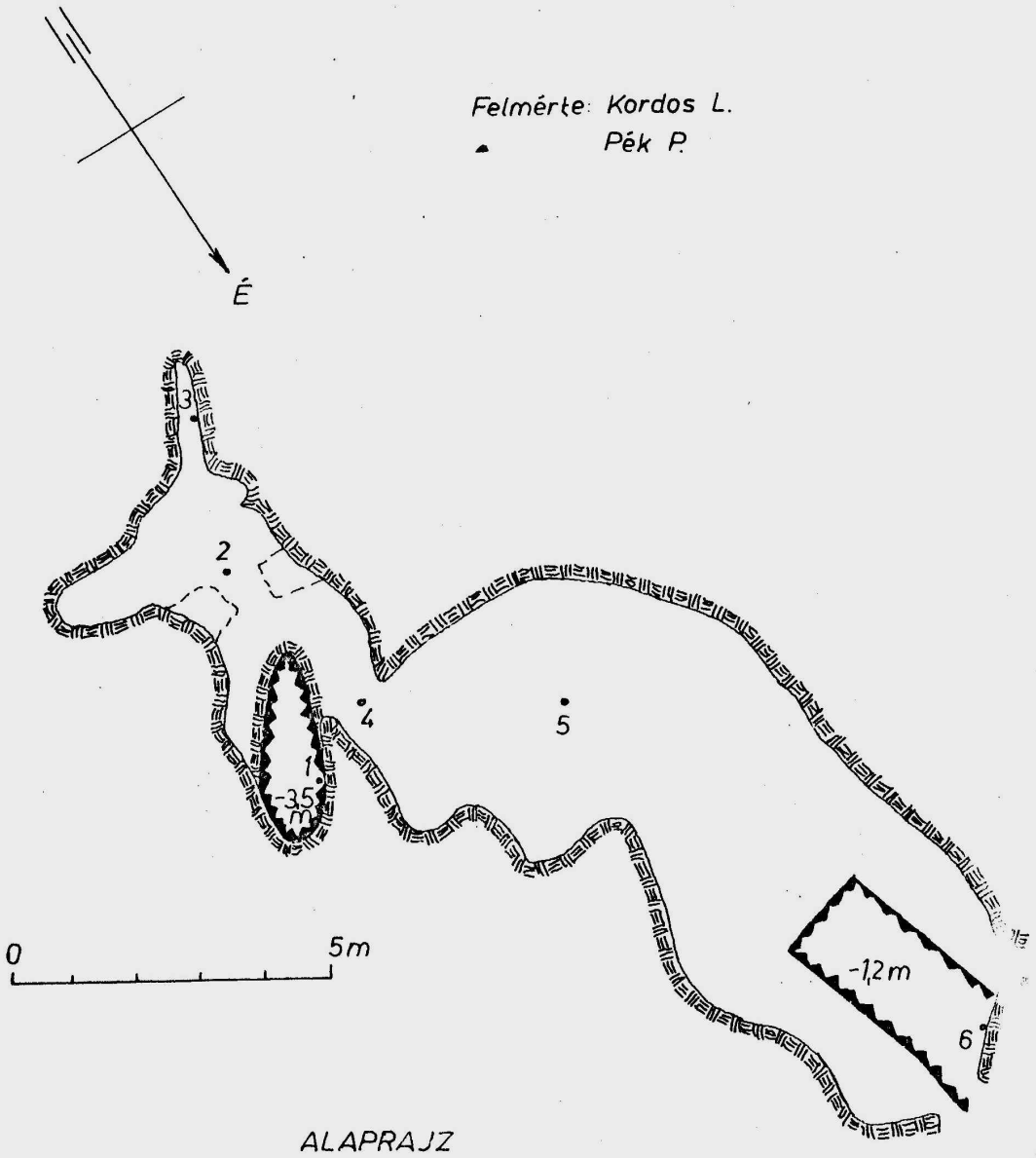

ALAPRAJZ

KEVÉLY – NYERGI – ZSOMBOLY

1983

Felmérte Kardos L.
Dunai S
Wahovszky E.

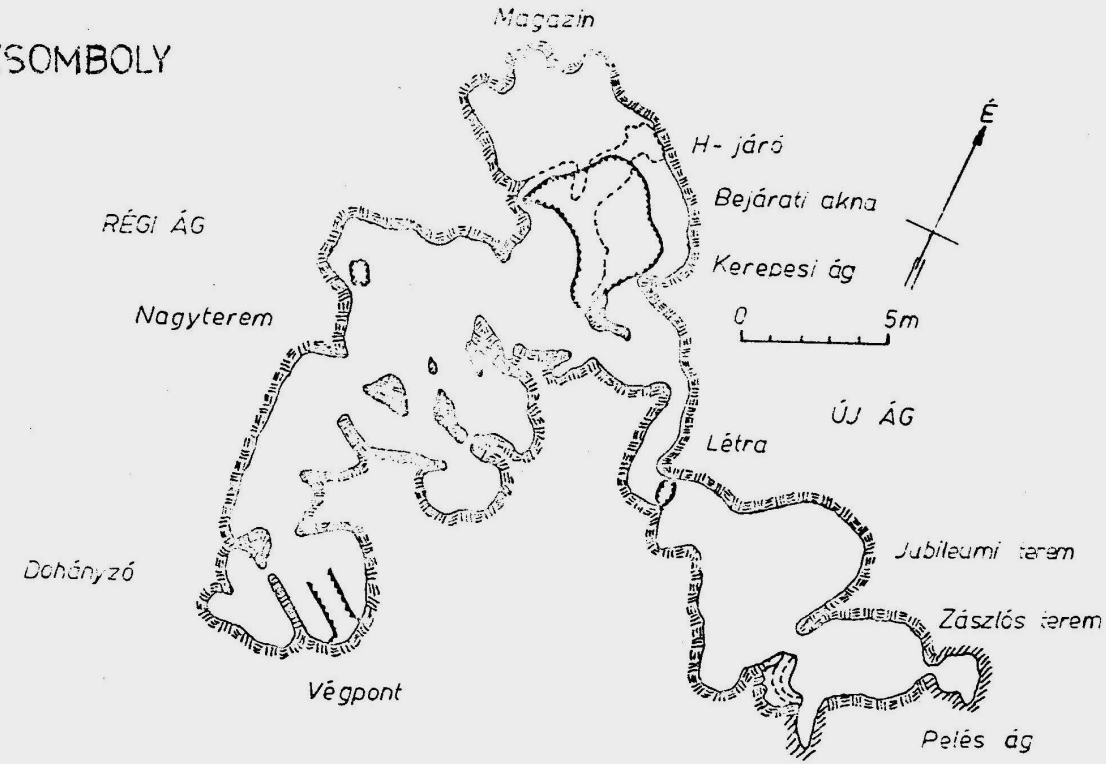

KEVÉLY – NYERGI – ZSOMBOLY

1968.

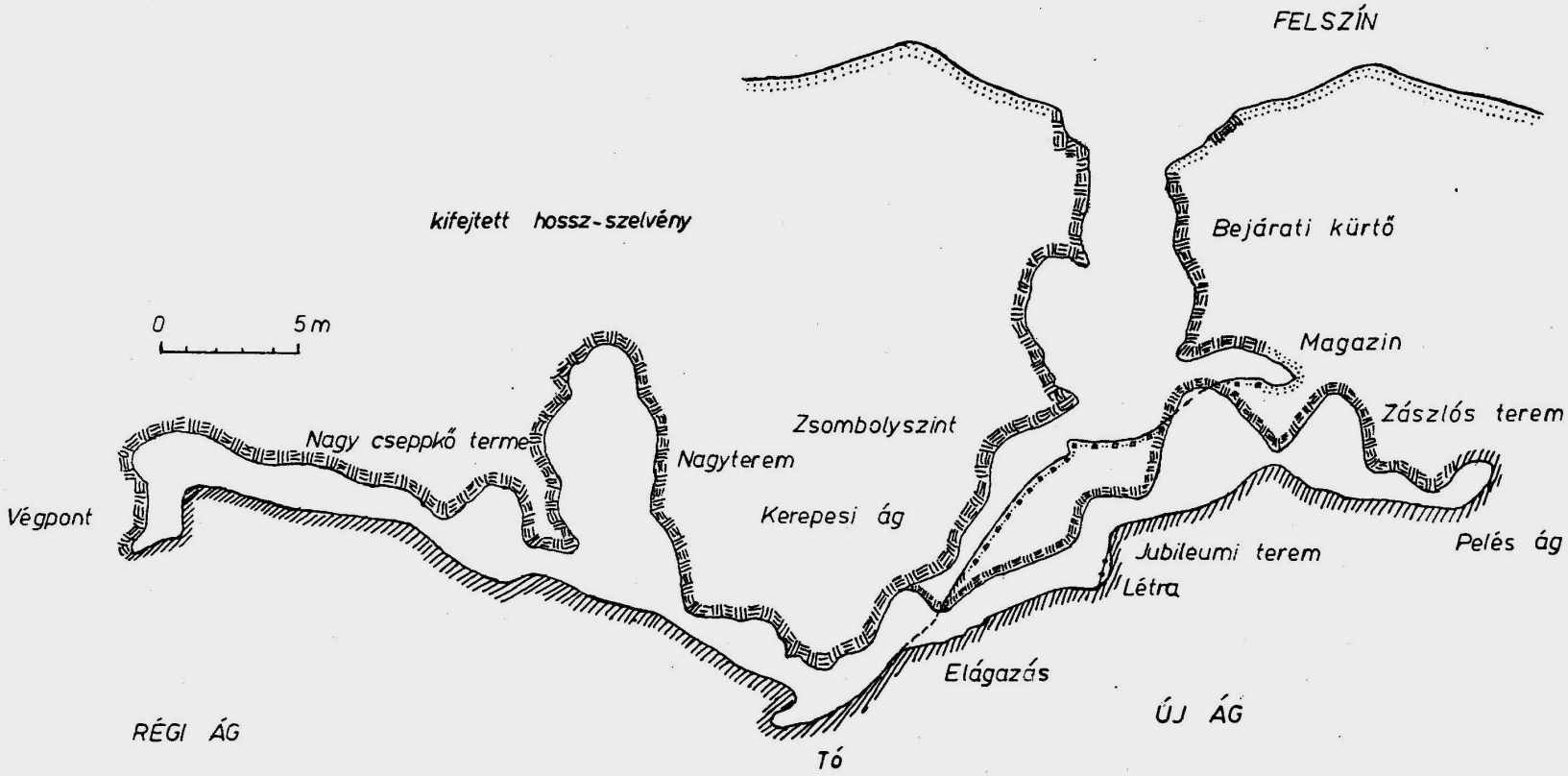

Plózer István:

A hévizi tó kráterének forrásbarlangja

Mint az Árviz és Belvizvédelmi Központi Szervezet hivatásos buvárai már 1972-ben végeztünk felmérő és megfigyelő munkákat a hévizi tó kráterében.

A másfél hónapos munka alatt nem sikerült bejutni a forrásbarlangba, mivel rendkivül nagy mennyiségü törmelék torlaszolta el a nyilást és e törmelékek között áramlott ki a 38,8 C^{o}-os, kristály tiszta viz. Akkor a munkát a régebben történt kettős buvár haláleset és a mozgó iszaplejtő figyelembevételével, életvédelmi és forrásvédelmi szempontok miatt leállitották.

1975. február 3-tól 7-ig, egy ujabb munka kapcsán pontosan felmértük a kráter meredek falát. Közben megvizsgáltuk a 38 méter mély forrás állapotát, mely időközben teljesen átrendeződött, s igy arra az elhatározásra jutottunk, hogy megpróbálunk behatolni a nyiláson.

Az 1972-es vizsgálatok során megfigyeltük, hogy a homokkőben álló barlang bemeneti nyilása 3 méter széles 0,6-0,8 m magas volt, amely beljebb megemelkedett és kissé összeszükült. A jelenlegi állapotban a törmelékek között két egymás melletti 50 x 60 cm átmérőjü nyiláson át áramlik ki a viz. Ha az egyik oldalt lefogtuk, akkor a másikon nagyobb erővel - mintegy szelepen keresztül - távozott a lefogott viz, igy nem kellett oly nagy erőt kifejteni a behatoláshoz. Ennek számitásba vétele nagyon fontos volt számunkra, mivel a meleg viz és az 5 at nyomás nagyon igénybe vette szervezetünket, igy minden fölösleges erőkifejtés csak a szervi balesetek nagyságát növelte volna.

1975. február 10-én reggel 9 órakor Csávosi Lajos barátommal együtt merültünk le a forráshoz. Felszerelésük a következő volt:

2 db 2 x 9 l-es francia légzőkészülék, 170 at nyomásra feltöltve

2 db Scubopro Mark VII audio reserves szájreduktor

6721

A Hévizi-tó kráterének forrásbarlangja

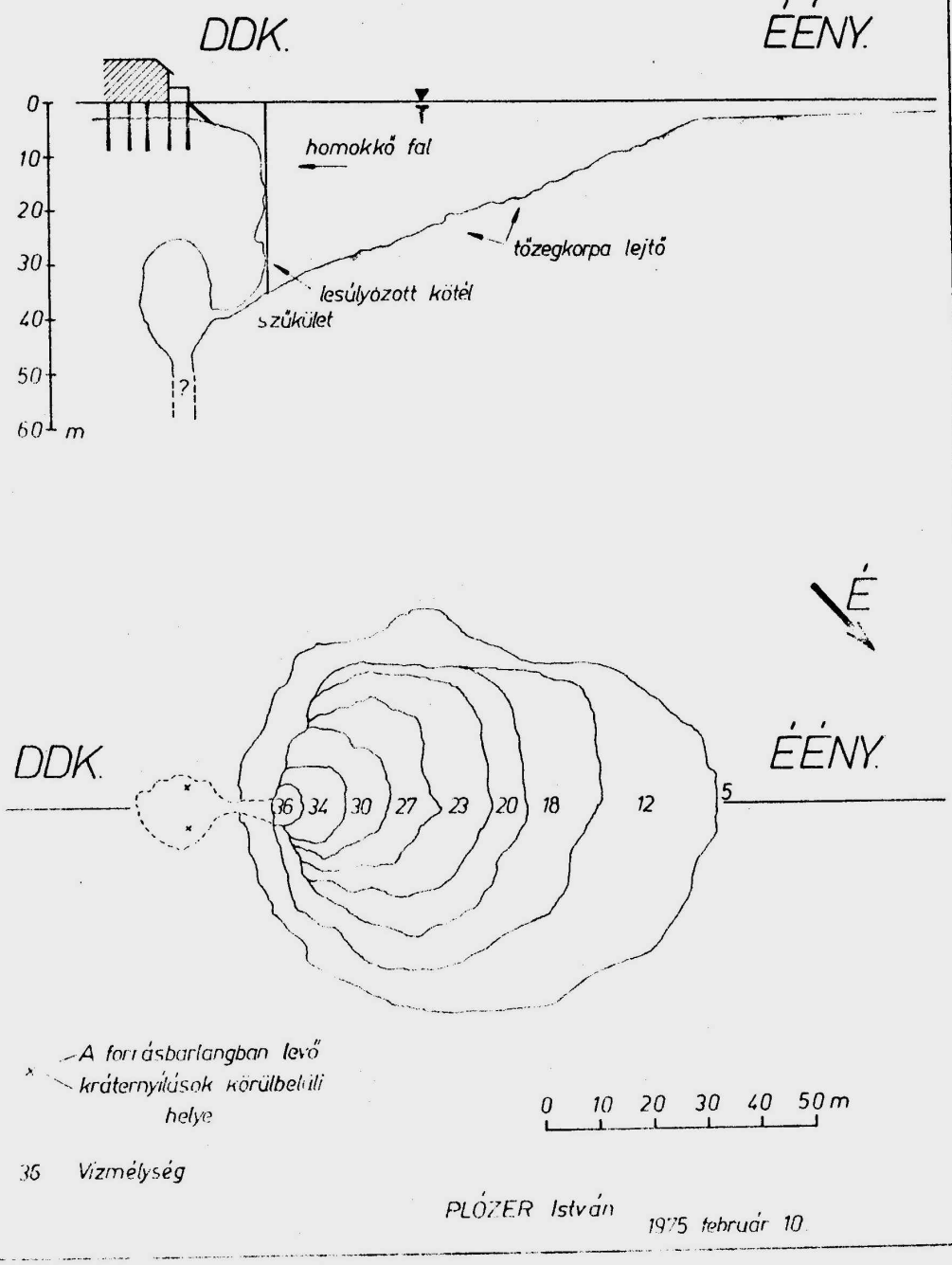

36 Vízmélység

PLÓZER István 1975 február 10.

2 db Souper Lourmais neoprén ruha
2 db mentőmellény
2 db nagy fényerejü lámpa
45 m perlonzsinór, vizhatlan órák és mélységmérő.

Az előző heti méréseknél használt lesulyozott kötélhez kötöttük az orsóra tekert zsinór végét. Az előre megbeszélt terv szerint 3 perc lassu beuszás után visszafordulunk, még akkor is, ha nem érünk a zsinór végére. E lassu behatolás tervezésére azért volt szükség, mert eddig nem ismertünk még ilyen homokkőben álló barlangot, melyben aktiv vizfolyás van, s igy az omlásveszély miatt figyelnünk kellett a barlang mennyezetét. Egy omlás, mely elzárja a visszautat, mind a kettőnkre végzetes lehetett volna, mivel levegőkészletünk ebben a mélységben csak 25-30 percre volt elég. A biztositó buvár pedig ilyen esetben egyáltalában nem tud segiteni.

Némi ügyeskedéssel bemásztam a szük nyiláson, majd a folyosó bal oldalára huzódtam. Mivel a nyilást itt teljes keresztmetszetben elzárta a fa és kőtörmelék, igy vizmozgást nem tapasztaltam. Ezután Lajos barátom beadta az orsót és beuszott mellém.

Lassan kezdtünk előre uszni, miközben minden porcikánkkal figyeltünk. A bejárattól 5 méterre a járat hirtelen kitágult és eltünt a semmiben. A megdöbbenéstől hirtelen nem értettem meg, hogy hol vagyok, de lassan lámpáink fényében felderengett egy agyagnyereg, melynek két oldalán egy-egy tölcsér alaku nyilás sötétlett. Később jobban odafigyelve észrevettem, hogy a tuloldal és a mennyezet is látszik egészen halványan. A 40 m mélységben nyiló járatban hasalva figyeltük a termet, melyben a legérdekesebb az volt, hogy a falakat mindenütt sötétszürke agyag boritotta. Feltehető, hogy egy vető miatt adódott igy, s megbolygatni nem akartuk, mivel az esetleg befolyásolhatta volna a forrás vizhozamát. A sötétszürke agyagról nagyon kevés fény verődik vissza, igy a korábbi merüléseim tapasztalatait felhasználva, 30-40 %-al kisebb értékeket vettem a terem méreteinek meghatározására. Igy a terem nagyságát 15 x 15 méterre becsültem. Fel-
6721

tehetően a viz két tölcséralaku nyilásból tör elő, ezek becsült mélysége (ameddig le lehetett látni benne) 14-18 m volt.

Az a nyilás, melyben tartózkodtunk, már alkalmas arra, hogy egy vizhozam és vizhőmérsékletet mérő müszeregységet lehessen beépiteni, mivel keresztmetszete majdnem kör alaku, s területe kb. 3-3,5 m^2.

A hatodik perc leteltével kiusztunk a nyilásból, s a merülés 20. percéig a forrásnyilás környezetét vizsgáltuk, majd a zsinórt lekötve a felszinre usztunk.

Régi és jelenlegi megfigyeléseim szerint a forrás vizhozamát befolyásolhatja a barlang nyilásában felhalmozódott kő, beton és fatörmelék, melyek mintegy folytásként csökkentik a kifolyó viz mennyiségét.

Kutatásainkat, a munkahelyi utasitásban foglalt életvédelmi intézkedések betartása mellett tovább kivánjuk folytatni, s arról részletesen beszámolni.

6721

Dr. Kordos László:

A Csucs-hegy és az Oszoly barlangjai

A Kevély csoporthoz tartozó és Csobánka határában lévő Csucs-hegy és Oszoly nagyrészt felső triász koru dachsteini tipusu mészkőből álló tömege a jelenlegi kutatás szerint 18 kisebb barlangot tartalmaz, amelyek közül nyomtatásban 8 még nem szerepelt, s csak 4 volt névszerint megemlitve, térképezve pedig mindössze 3. A "Szpeleológia" barlangkutató csoport tagjai 1969-70-ben kataszterezték a terület barlangjait, klimatológiai, vizkémiai méréseket végeztek, s a barlangokat felmérték. A klimamérések Assmann-féle aspirációs pszichrométerrel, a vizkémiai mérések Donász E. (1955) helyszini félmikro térfogatos vizvizsgáló módszere alapján történtek. Az alább közölt kataszter a Csucs-hegy és az Oszoly barlangjainak összes adatát és irodalmát tartalmazza.

Csucs-hegy

Csirkés-barlang

A Csucs-hegy Csobánkára eső oldalán, az elhagyott kőbánya D-i felében nyilik dachsteini mészkőben. A barlang a 30/210 csapásu és 70° dőlésü hasadék mentén alakult ki. Az üreget egy beszorult kő két részre osztja, alján humuszos kőtörmelék van. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. Hossza 5 m, mélysége 4 m. A barlangot Kordos L. mérte fel 1969-ben, vesztett pontokkal. Irodalma: 2., 8.

Csucs-hegyi-barlang

Csucshegyi (Spitzberg)-barlang - Venkovits I. 1949.; Csucshegy oldalában lévő barlang - Szenthe I. 1969.; Csucshegyi sziklaüreg - Bertalan K. 1970.; Tábor-barlang - Kordos L. 1970.

A Csucs-hegy ÉNy-i oldalában nyiló kőbánya ÉK-i peremén lévő gyalogut felett kb. 40-50 méterre nyilik ovális bejárattal. Rövid, meredek bejárati rész után lefelé egy gömb-

6721

fülkébe, felfelé szük, agyagos járatban folytatódik. Dachsteini mészkőben keletkezett, az alsó járat kőtörmelékes, a felső agyagos, kevés szenilis cseppkővel. Klimaadatok az 1.sz., vizkémiai adatok a 2.sz. táblázatban. A barlangot Venkovits I. (1943) vesztett pontokkal és Kordos L. (1969) mérte fel fix pontokkal. Hossza 22 m, mélysége 7 m. A barlangot 1943-49 között a TTE kutatói, majd 1969-ben Szenthe I. vizsgálta. Irodalma: 1., 2., 3., 5., 7., 8., 10.

Oszoly

Zsó-barlang

Az Oszoly falának alján, az Odusortól 3 m-re K-re nyilik, a "Kis áthajlás" alatt. A dachsteini mészkőben keletkezett lapos járat vége kissé felmagasodik. Roncsbarlang, alja humuszos, köves, a repedéseket kalcit tölti ki, a barlang végén elaggott cseppkőlefolyás. Klimamérések az 1.sz. táblázatban. Felmérte Kordos L. 1969-ben állandó pontokkal. Hossza 12 m, mélysége 2,5 m. A régóta ismert üreget 1968-ban a Vörös Meteor barlangkutatói és sziklamászói bontották ki. Irodalma: 2.

Oszolyi-Odusor

Az Oszoly letörésének közismert sziklamászó helye. Az előző barlangtól É-ra, kb. 3 m-re található. Repedés mentén kialakult üregek sora, alján fülkével. Dachsteini mészkőben keletkezett. Kitöltése nincs. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. Kordos L. térképezte 1969-ben állandó pontokkal. Hosszusága 20 m, mélysége 13 m. Sziklamászók által gyakran járt utvonal. Irodalma: 2., 6.

Delago-odu

Az Oszoly Delago nevü fala alatt nyiló, ovális alaku, messziről jól látható bejáratu üreg, amely felfelé kis kürtőbe szükül össze. Dachsteini mészkőben keletkezett, üledékes kitöltése nincs, néha ragadozó madár tanyahelye. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. 1970-ben Kordos L. mérte fel vesztett pontokkal. Hossza és egyben mélysége 5,0 m, vizszintes ki-

6721

terjedése 2,5 m. Sziklmászók is ritkán keresik fel. Irodalma: 2., 8.

Delago-barlang

E.2.-barlang - Nagy E. 1929.; Delago sziklánál lévő barlang - Szenthe I. 1969.; Delago-átjáró - Bertalan K. 1970.

Az Oszoly Delago falától É-ra, a margitligeti jelzett turistauttól 1 percre 35-40 m magasan. Egy teremből áll, amely befelé összeszükül, majd kis beszakadásban végződik. Dachsteini mészkőben keletkezett, amely a bejáratnál szép Megalodus sp. átmetszeteket tartalmaz. Humuszos, agyagos kitöltését Venkovits I. ásta ki, benne recens rágcsáló csontokat talált. Valószinüleg hévizes eredetü roncsbarlang. Klimamérések adatai az 1.sz. táblázatban. A barlangot Venkovits I. mérte fel vesztett pontokkal 1942-ben, hossza 10 m, mélysége 5 m. A barlangról először Nagy Elemér irt, a TTE kutatói 1942-44-ben tanulmányozták. Irodalma: 1., 2., 4., 5., 7., 9.

Excelsior-sziklaüreg

E.1.-barlang - Nagy E. 1929.; Excelsior sziklánál lévő barlang - Szenthe I. 1969.; Ecxelsior fal sziklaürege - Bertalan K. 1970.; Bivak-lyuk - Kordos L. 1969.

Az Oszoly Excelsior fala alatt, a K.Gy. repedéstől K-re kb. 5 méterre nyiló közismert bivakolóhely. Dachsteini mészkőben keletkezett. Kitöltése lösz és mállott kőtörmelék. Klimamérések adatai az 1.sz. táblázatban. A barlangot Venkovits I. (1943) vesztett, és Kordos L. (1969) állandó pontokkal mérte fel. Hossza 3,2 m, mélysége 1,8 m. A sziklaüreget Nagy Elemér emliti először. Az Excelsior falat, mint uj mászóhelyet Czeglédy Árpád és László, valamint Nagy Elemér nevezte el. Ők a fal alatti üreget kibővitették, bivakolásra alkalmassá tették. 1943-ban a TTE kutatói kiásták és felmérték, 1969-ben Szente I. vizsgálta. Irodalma: 1., 2., 4., 5., 7., 8., 9.

6721

Óra-barlang

Órafal sziklánál lévő barlang - Szenthe I. 1969. Az Oszoly Órafala alatt, attól D-re kb. 15 méterre nyilik. Ovális bejáratu, lefelé szükülő gömbfülkesor, amely dachsteini mészkőben keletkezett. Alján humuszos kőtörmelék. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. A barlangot Wehovszky Erzsébet mérte fel vesztett pontokkal 1969-ben. Hossza 5,2 m, mélysége 1,5 m. Szenthe I. kutatta 1969-ben. Irodalma: 2., 5., 8.

Pénzes-barlang

Az Órafaltól É-ra lévő 1.sz. barlang - Szenthe I. 1969.

Az Oszoly Órafalától É-ra (Margitliget felé) a második nagy sziklacsoport aljában nyilik. Két bejáratu, egy gömbfülkéből álló üreg. Dachsteini mészkőben keletkezett. Kőtörmelék és humuszos kitöltése van. Klimatológiai adatok az 1.sz., vizelemzések a 2.sz. táblázatban. Felmérte Kordos L. 1969-ben állandó pontokkal. Hossza 16 m, mélysége 4 m. Szenthe I. 1969-ben emliti. Irodalma: 2., 3., 5., 8.

Csontos-barlang

A Pénzes-barlangtól É-ra 3 m-re nyilik. Egyetlen lefelé tartó, összeszükülő csőszerü járatból áll. Dachsteini mészkőben keletkezett. Alját humusz tölti ki, benne számos holocén csonttal. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. Felmérte Wehovszky Erzsébet vesztett pontokkal 1969-ben. Hossza 6,9 m, mélysége 3 m. Irodalma: 2., 8.

Denevéres-barlang

Órafaltól É-ra lévő 2.sz. barlang - Szenthe I. 1969.

Az Órafaltól É-ra lévő második nagy sziklacsoport É-i tövében nyilik, a Csontos-barlangtól lefelé kb. 10 méterre. Két nagyobb gömbfülkéből áll, amelyek közül a bejárathoz közelinek a teteje egy repedés mentén felszakadt. Dachsteini mészkőben keletkezett, kormos, humuszos kitöltése van. Klimaadatok az 1.sz., vizelemzések a 2.sz. táblázatban. 1970. április 10-én a hátsó teremben agar-agar lemezzel, normál

6721

petri csészével 10 perces expozicióval bakteriológiai vizsgálat történt. A 24 órás 25 °C-os inkubálás után 64 baktérium és 4 gombatelep keletkezett. A barlangnak két felmérése történt: Dunai S. (1969) és Wehovszky E. (1969), mindkettő u.a. állandó pontokkal. Hossza 9 m, mélysége 3,5 m. Szenthe I. (1969) emliti, a helybeliek gyakran látogatják. Irodalma: 2., 3., 5., 8.

Rózsalugas-átjáró

Az Oszoly Órafalától É-ra, a második sziklacsoport É-i tövében található. Egyetlen 3 méteres hasadék, amely a dachsteini mészkő leszakadt tömbjei közt jött létre. Roncsbarlang. Klimaadatok az 1.sz. táblázatban. Wehovszky E. mérte fel 1969-ben állandó pontokkal. Hossza 5 m, mélysége 3 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Oszolyi-hasadék

Az Oszoly Órafalától É-ra, a harmadik sziklacsoport D-i oldalában található. Egyetlen függőleges hasadék, amelyet oldás tágitott ki. Fele magasságában egy sziklatömb két részre osztja. Kitöltése nincs. Dachsteini mészkőben keletkezett a 35/215 csapásu repedés mentén. Klimamérések az 1.sz. táblázatban. Kordos L. mérte fel 1970-ben vesztett pontokkal. Hossza 5 m, mélysége 6,5 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Kis-lapos-barlang

Az Oszoly Órafalától É-ra, a negyedik sziklacsoport felső részének D-i oldalában nyilik. Lapos bejárattal kezdődő, egy gömbfülkéből álló üreg. Dachsteini mészkőben keletkezett, kitöltése humusz. Klimaviszonyok az 1.sz. táblázatban. Kordos L. mérte fel 1970-ben vesztett pontokkal. Hossza 4,5 m, mélysége 1,8 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Kétbejáratu-barlang

Az Oszoly Órafalától É-ra, a negyedik sziklacsoportnak

6721

a csobánkai bekötőut felé eső oldalának tövében nyilik. Két bejáratu, egy lapos és egy tágabb járatból áll. Dachsteini mészkő töredezett tömbjeiben keletkezett, száraz cseppkövek és kevés kőtörmelék található benne. Klimamérések az 1.sz. táblázatban. Felmérte Kordos L. 1970-ben vesztett pontokkal. Hossza 11 m, mélysége 3 m. Irodalma: 2.

Negyedhármas-barlang

A Margitliget felett emelkedő nagy sziklacsoport Ny-i tövében nyilik. Pusztuló gömbfülkéből és egy hasadékból áll. Dachsteini mészkőben keletkezett, a falakon elaggott cseppkövek vannak, a kitöltés humuszos, köves. Klimamérések az 1.sz. táblázatban. Kordos L. térképezte 1970-ben vesztett pontokkal. Hossza 5 m, mélysége 1,3 m. Előző kutatók nem ismertek. Irodalma: 2.

Margitligeti-átjáró

A Margitliget felett lévő kisebb sziklacsoport (Pomáz felé) alján. A dachsteini mészkőhöz támaszkodó leszakadt hatalmas sziklatömb alkotja. Alja humuszos kitöltés, a mészkő felszinén kalcit, limonitos gumük vannak. Klimamérések eredményei:

	felszin			barlang		
	°C	%	g/m³	°C	%	g/m³
1970. 10. 04.	9,4	99	8,7	9,0	98	8,4

Kordos L. mérte fel 1970-ben vesztett pontokkal. Hossza 7 m, mélysége 4 m. Irodalma: 2.

272. pont barlangja

Az Oszoly csucsától DK-re 1130 m-re lévő 272 m magasságu pont DNY-i oldalában, közvetlenül a csucs alatt nyilik. Dachsteini mészkőben keletkezett, ásványos kitöltése nincs, 4-5 m hosszu. Szenthe I. találta meg 1969-ben. Térképezve nincs. Irodalma: 2., 5.

6721

Összefoglaló irodalom:

1. Bertalan Károly (1970): Magyarország barlangkatasztere, = Kézirat, Bp.

2. Kordos László (1970): Az Ezüsthegy, Ezüstnyereg, Nagykevély, Kevélynyereg, Kiskevély, Csucshegy, Oszoly vonulat barlangjainak katasztere (Kevély csoport) = Jelentés a "Szpeleológia" barlangkutató csoport 1970. évi munkájáról. Melléklet. p. 78-102. Kézirat. Bp.

3. Kordos László (1973): Vizkémiai vizsgálatok a Kevély-csoport néhány barlangjában. = Kézirat. p. 1-18. Debrecen.

4. Nagy Elemér (1929): A M.T.E. Si-és Sziklamászó szakosztályának... = Turisták Lapja. 41.k. p. 183. Bp.

5. Szenthe István (1969): Karsztjelenségek és képződményeik fejlődéstörténete a Nagy-Kevély környékén = ELTE szakd. Kézirat. Bp.

6. Thirring - Vigyázó (1929): A Pilis-Visegrádi hegység részletes kalauza. Bp.

7. Venkovits István (1949): Nagykevély környékének földtani vizsgálata. = Egy. szakd. Kézirat. MÁFI Adattár 22418. sz. Bp.

8. Wehovszky Erzsébet (1969): Barlangkutatóink egy kis csoportja... = Karszt- és Barlangkut. Táj. 1969/6. p. 2. Bp.

9. TTE levele a BETE-hez, 1944. II.8.

10. TTE levele a BETE-hez, 1948. II.8.

6721

1.sz. táblázat

Az Oszoly és a Csucs-hegy barlangjaiban végzett klimamérések adatai

Mérési pont	táv.	Hőm. 1970. 02. 22.		Pára	Hőm. 1970. 03. 22.		Pára	Hőm. 1970. 04. 26.		Pára
	m	°C	%	g/m³	°C	%	g/m³	°C	%	g/m³
Csirkés-bg., felszin	3,0	-	-	-	24,9	96	6,2	14,8	78	9,8
Csirkés-bg., vége	- 3,0	-	-	-	5,9	99	6,9	9,8	98	8,9
Csucshegyi-bg., felszin	3,0	- 1,5	93	3,8	5,8	97	6,7	14,8	80	10,1
Csucshegyi-bg., bejárat	0,0	1,2	93	4,7	4,6	100	6,4	9,2	97	8,5
Csucshegyi-bg., elágazás	- 5,0	1,8	90	4,7	4,8	100	6,4	7,0	100	6,9
Csucshegyi-bg. alsó ág	- 8,0	1,8	93	4,9	5,2	100	6,6	6,4	100	6,9
Csucshegyi-bg. felső ág	-10,0	2,4	90	4,9	5,2	100	6,6	7,8	100	7,9
Zsó-barlang, felszin	3,0	- 0,2	77	3,5	8,6	95	8,0	15,4	76	10,0
Zsó-barlang, vége	-12,0	0,8	90	4,4	5,6	100	6,8	8,8	98	8,3
Delago-odu, felszin	1,0	-	-	-	-	-	-	17,4	67	10,0
Delago-odu, belül	- 1,0	-	-	-	-	-	-	15,2	74	9,6
Oszolyi-odusor, felszin	3,0	- 0,2	77	3,5	8,6	95	8,0	15,4	76	10,0
Oszolyi-odusor, alsó odu	- 1,0	- 0,2	93	4,2	8,0	87	7,8	14,0	79	9,5
Delago-barlang, felszin	3,0	-	-	-	-	-	-	18,2	66	10,4
Delago-barlang, bejárat	0,0	-	-	-	-	-	-	15,4	70	10,0
Delago-barlang, közepe	- 5,0	-	-	-	-	-	-	16,0	73	10,0
Delago-barlang, vége	-10,0	-	-	-	-	-	-	12,0	91	9,6
Excelsior-sz.üreg, felszin	3,0	- 1,4	95	3,9	9,0	91	7,9	15,6	75	9,9
Excelsior-sz. üreg, vége	- 3,0	0,0	93	4,3	6,0	97	6,8	12,4	96	10,3
Óra-barlang, felszin	3,0	0,0	93	4,3	10,6	91	8,7	19,6	58	10,0
Óra-barlang, vége	- 5,0	1,4	83	4,2	6,0	100	7,0	10,0	95	8,8
Pénzes-barlang, felszin	3,0	1,0	93	4,6	11,0	84	8,3	19,0	51	8,5
Pénzes-barlang, 1.sz.bejárat	- 2,0	2,8	84	4,7	5,4	100	6,7	15,4	67	8,8
Pénzes-barlang, 2.sz.bejárat	- 3,0	-	-	-	8,6	97	8,3	15,4	73	9,5
Pénzes-barlang, gömbfülke	- 6,0	-	-	-	-	-	-	13,0	79	8,8
Csontos-barlang, felszin	3,0	-	-	-	10,6	84	8,0	19,8	53	8,7
Csontos-barlang, belül	- 3,0	-	-	-	4,2	97	6,0	7,4	97	7,5
Denevéres-bg., felszin	3,0	- 0,2	96	4,3	11,2	80	7,9	21,0	47	8,7
Denevéres-bg., bejárat	0,0	0,0	100	4,6	6,2	100	7,1	13,2	79	9,0
Denevéres-bg., első terem	- 3,0	0,6	93	4,5	-	-	-	10,6	88	8,5
Denevéres-bg., második terem	- 6,0	1,8	97	5,0	5,7	100	6,9	8,9	96	8,2
Rózsalugas-átjáró, felszin	3,0	0,0	100	4,6	11,2	75	7,5	19,0	53	8,7
Rózsalugas-átjáró, közepe	- 3,0	- 1,5	93	3,8	7,4	97	7,5	12,0	82	8,7

1.sz. táblázat folytatása

Mérési pont	táv. m	Hőm. 1970. 02. 22. °C	Pára %	Pára g/m³	Hőm. 1970. 03. 22. °C	Pára %	Pára g/m³	Hőm. 1970. 04. 26. °C	Pára %	Pára g/m³
Oszolyi-hasadék, felszin	3,0	-	-	-	14,8	58	7,3	20,2	49	8,6
Oszolyi-hasadék, belül	- 2,0	-	-	-	6,2	89	6,3	10,2	93	8,7
Kis-lapos-bg., felszin	3,0	-	-	-	17,0	62	9,0	23,2	38	8,2
Kis-lapos-bg., belül	- 2,0	-	-	-	5,8	97	6,7	9,6	91	8,1
Kétbejáratu-bg., felszin	3,0	-	-	-	17,8	68	10,3	21,2	46	8,6
Kétbejáratu-bg., 1.sz.bejáró	- 1,0	-	-	-	10,0	88	8,1	14,8	72	9,1
Kétbejáratu-bg., 2.sz.bejáró	- 1,0	-	-	-	11,1	85	8,4	17,2	60	8,9
Negyedhármas-bg., felszin	3,0	-	-	-	12,2	67	7,1	23,2	46	9,8
Negyedhármas-bg., belül	- 1,0	-	-	-	5,2	97	6,4	10,0	96	8,9

2.sz. melléklet

Az 1970. március 22-én vett vizminták elemzésének eredménye

	Csucs-hegyi-barlang		Pénzes-barlang	Denevéres-barlang
	csepegés	tócsa	csepegés	csepegés
pH	6,6	-	6,8	6,8
Összes kem. (nk^o)	14,50	14,0	11,76	12,13
Állandó kem. (nk^o)	3,82	6,09	0,92	1,47
Ca^{++} (mg/l)	-	88,1	88,1	96,1
Mg^{++} (mg/l)	-	7,2	2,8	0,0
Lugosság (W^o)	3,81	2,82	3,81	3,81
HCO_3^- (mg/l)	232,44	172,04	232,44	232,44
Szab. CO_2 (mg/l)	-	6,41	-	-
Össz. CO_2 (mg/l)	-	68,45	-	-
SiO_2 (mg/l)	-	7,1	-	-

6721

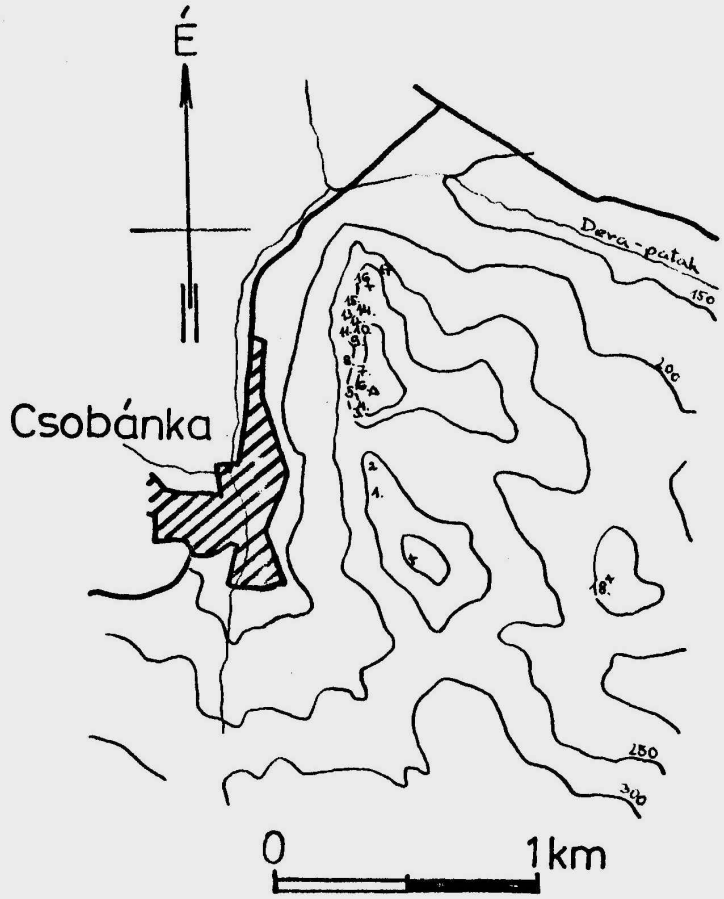

A Csucs-hegy és az Oszoly barlangjainak helyszinrajza

1 = Csirkés-bg.	2 = Csucs-hegyi-bg.	3 = Zsó-barlang
4 = Oszolyi-odu-sor	5 = Delago-odu	6 = Delago-barlang
7 = Excelsior--sziklaüreg	8 = Óra-barlang	9 = Pénzes-barlang
10 = Csontos-bg.	11 = Rózsalugas--átjáró	12 = Denevéres--barlang
13 = Oszolyi--hasadék	14 = Kis-lapos--barlang	15 = Kétbejáratu--barlang
16 = Negyedhármas--barlang	17 = Margitligeti--átjáró	18 = 272. pont barlangja

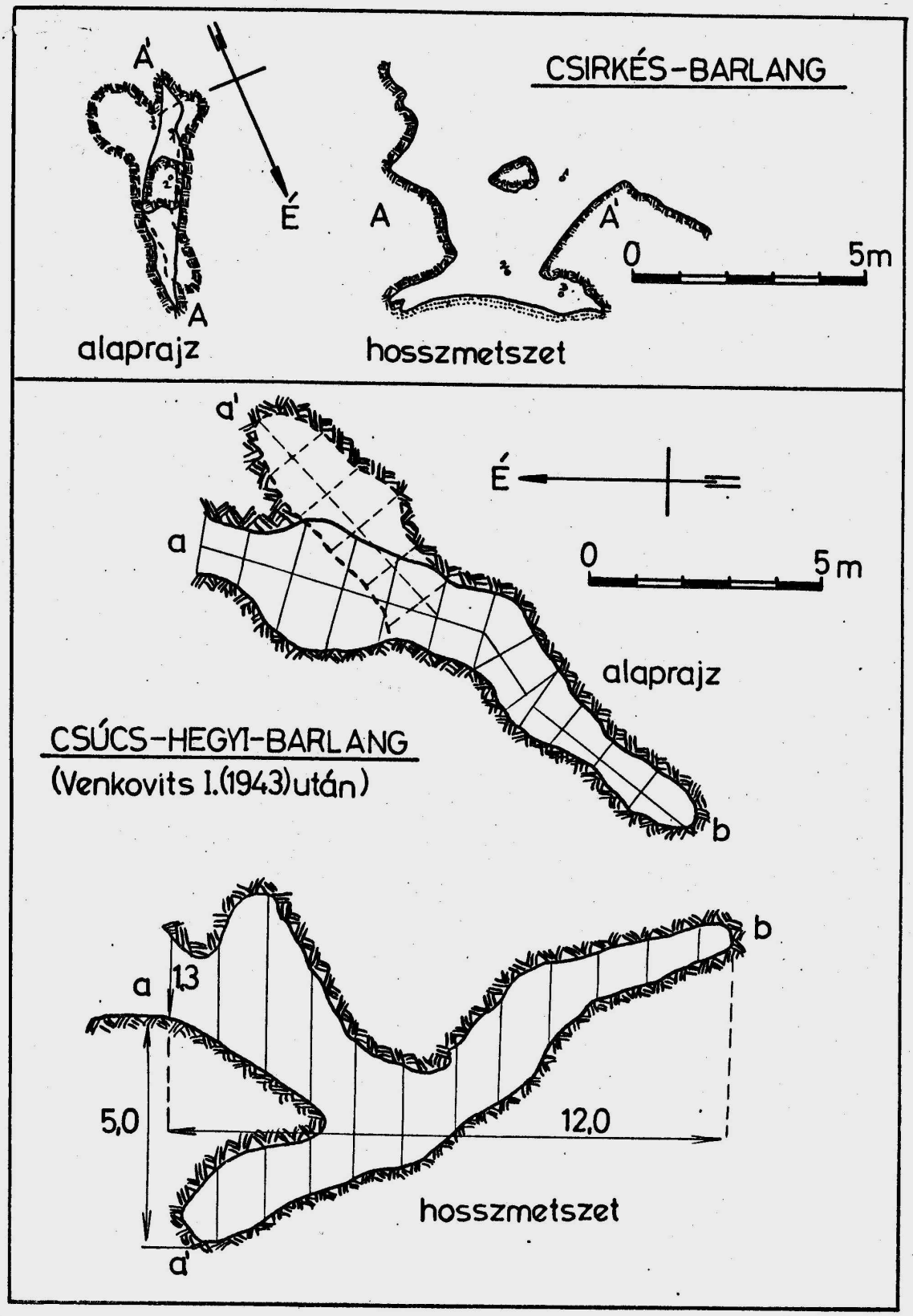
CSIRKÉS-BARLANG
A'
A
É
alaprajz
A
A'
0
5m
hosszmetszet
a'
É
a
0
5 m
alaprajz
CSÚCS-HEGYI-BARLANG
(Venkovits I.(1943) után)
b
a
1,3
b
5,0
12,0
hosszmetszet
a'

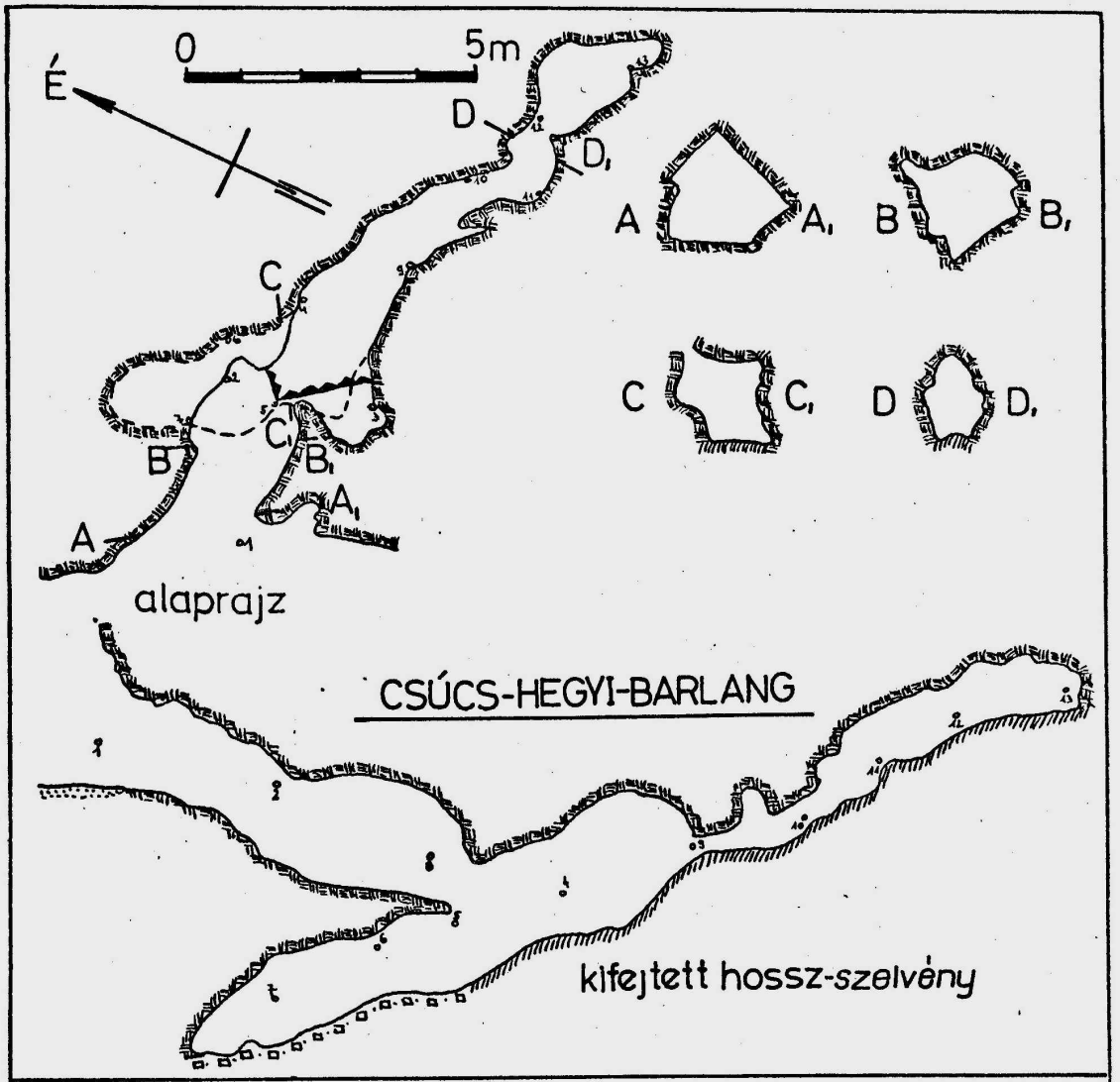
É
0
5m
D
D,
A
A,
B
B,
C
C,
C
C,
D
D,
B
B,
A
A,
alaprajz
CSÚCS-HEGYI-BARLANG
kifejtett hossz-szelvény

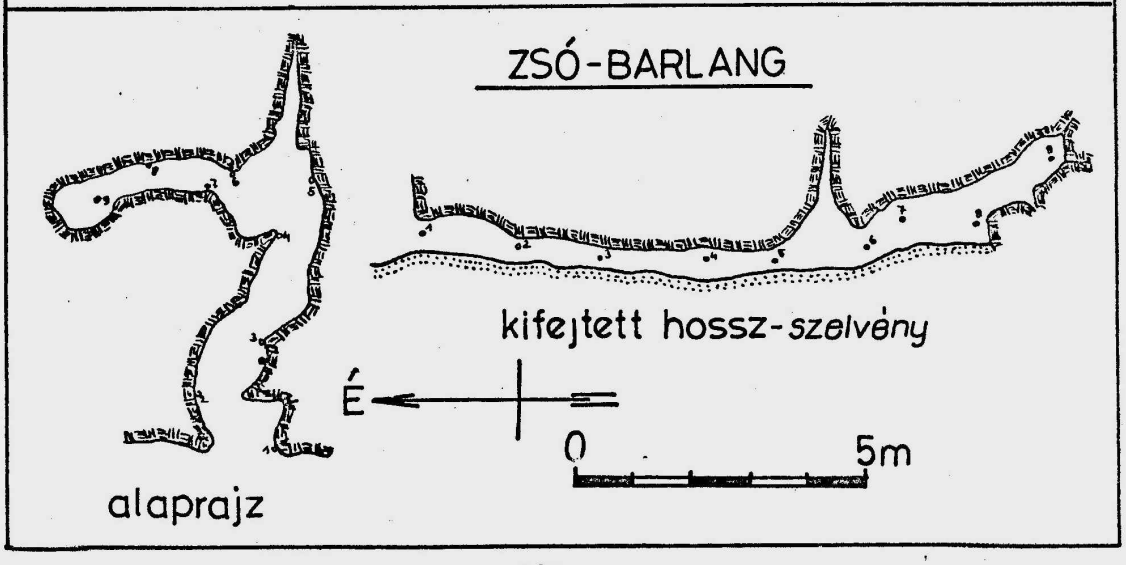
ZSÓ-BARLANG
kifejtett hossz-szelvény
É
0
5m
alaprajz

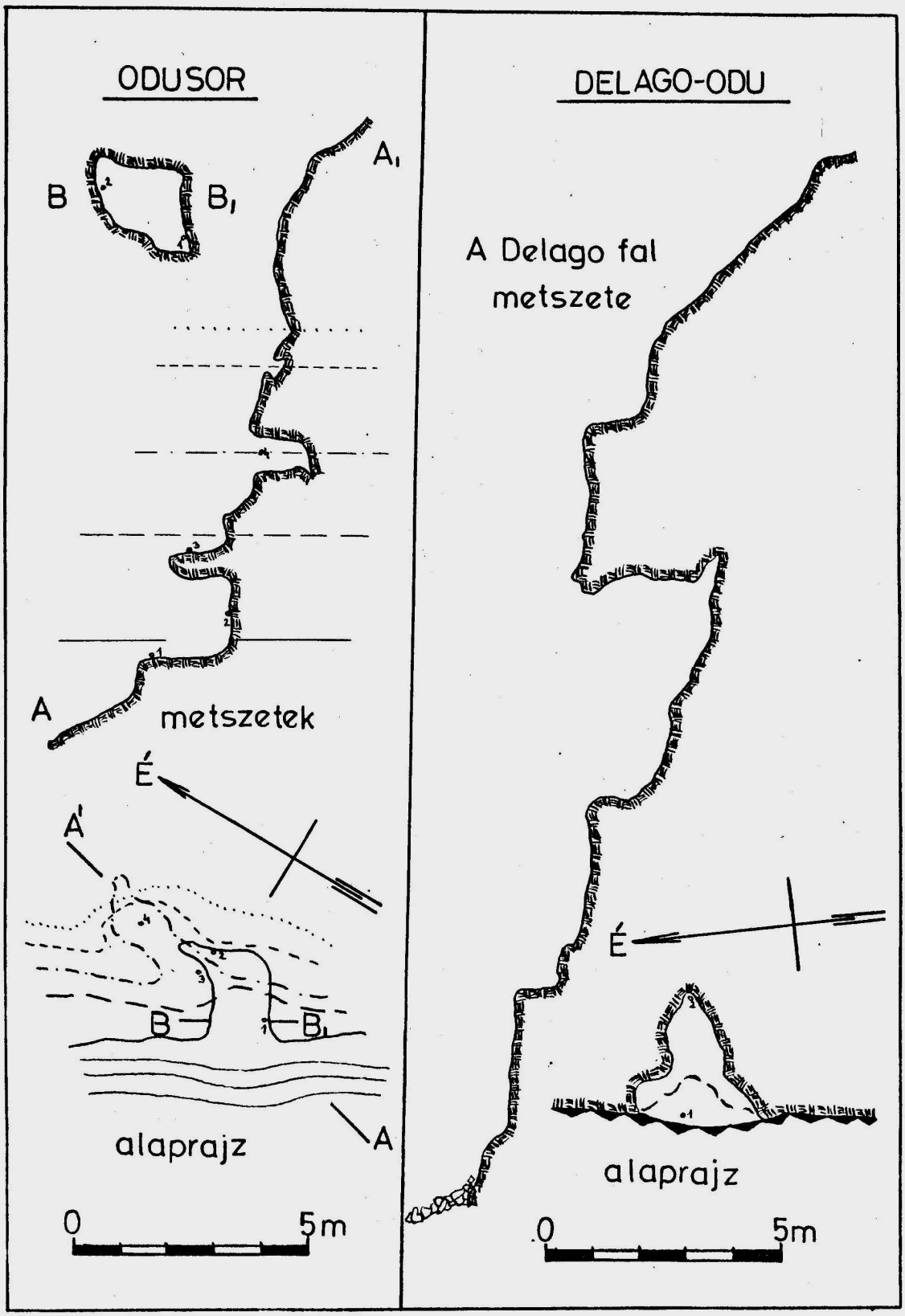
ODUSOR
B
B1
A1
A
metszetek
É
A'
B
B1
alaprajz
A
0
5m
DELAGO-ODU
A Delago fal
metszete
É
alaprajz
0
5m

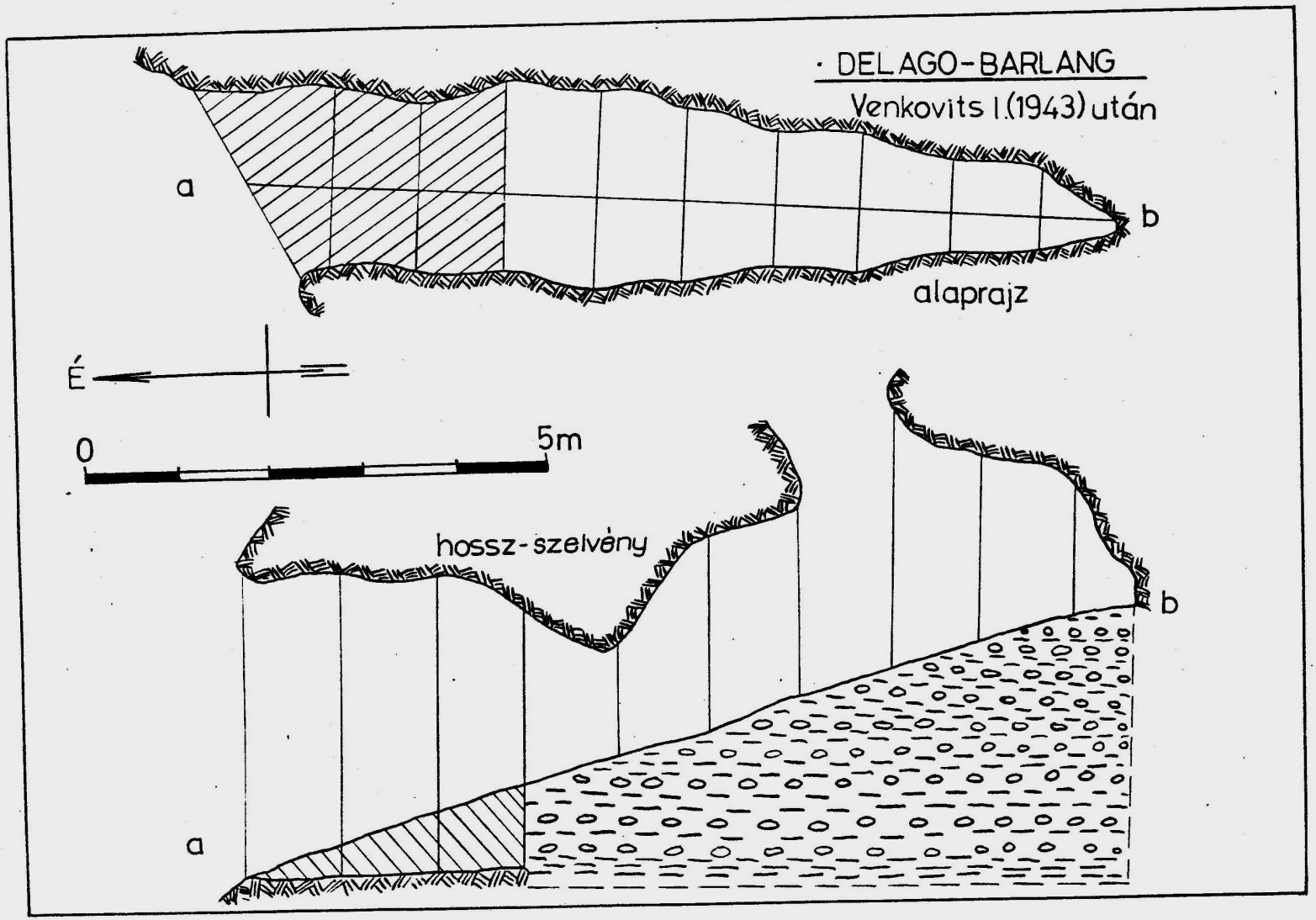
· DELAGO-BARLANG
Venkovits I.(1943) után
a
b
alaprajz
É
0
5m
hossz-szelvény
a
b

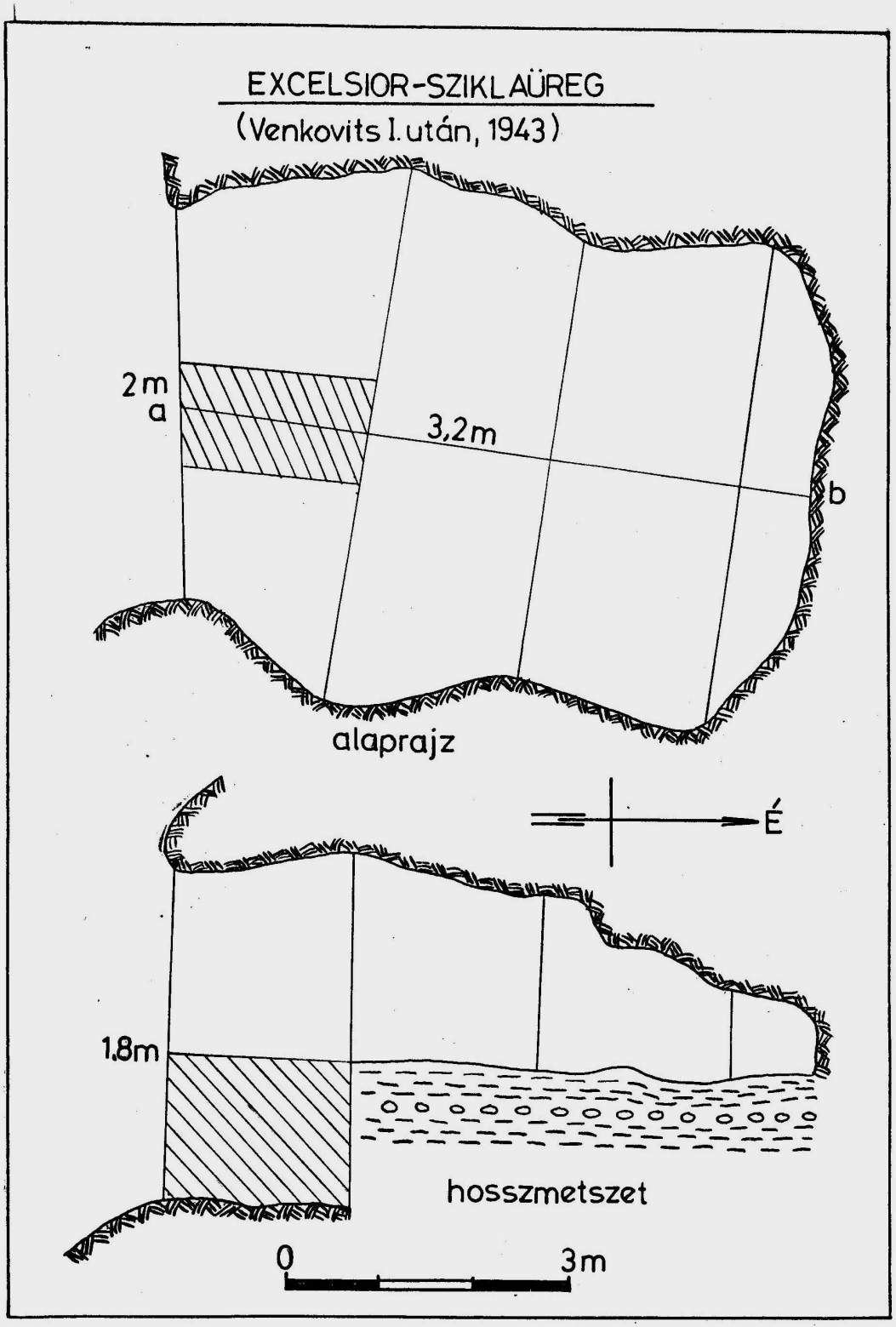
EXCELSIOR-SZIKLAÜREG
(Venkovits I. után, 1943)
2m
a
3,2m
b
alaprajz
É
1.8m
hosszmetszet
0
3m

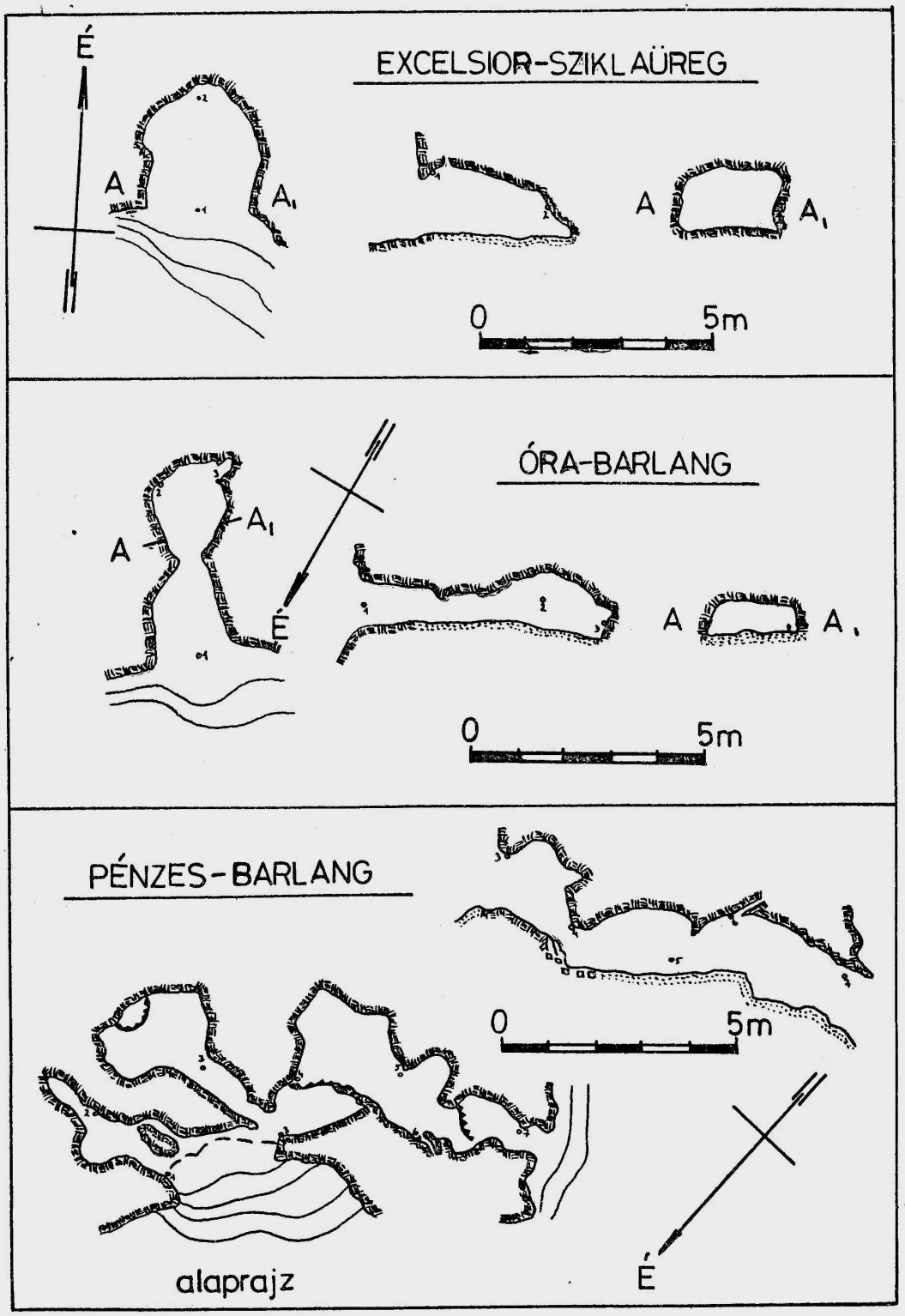
É
EXCELSIOR-SZIKLAÜREG
A
A1
A
A1
0
5m
ÓRA-BARLANG
A
A1
É
A
A1
0
5m
PÉNZES-BARLANG
0
5m
alaprajz
É

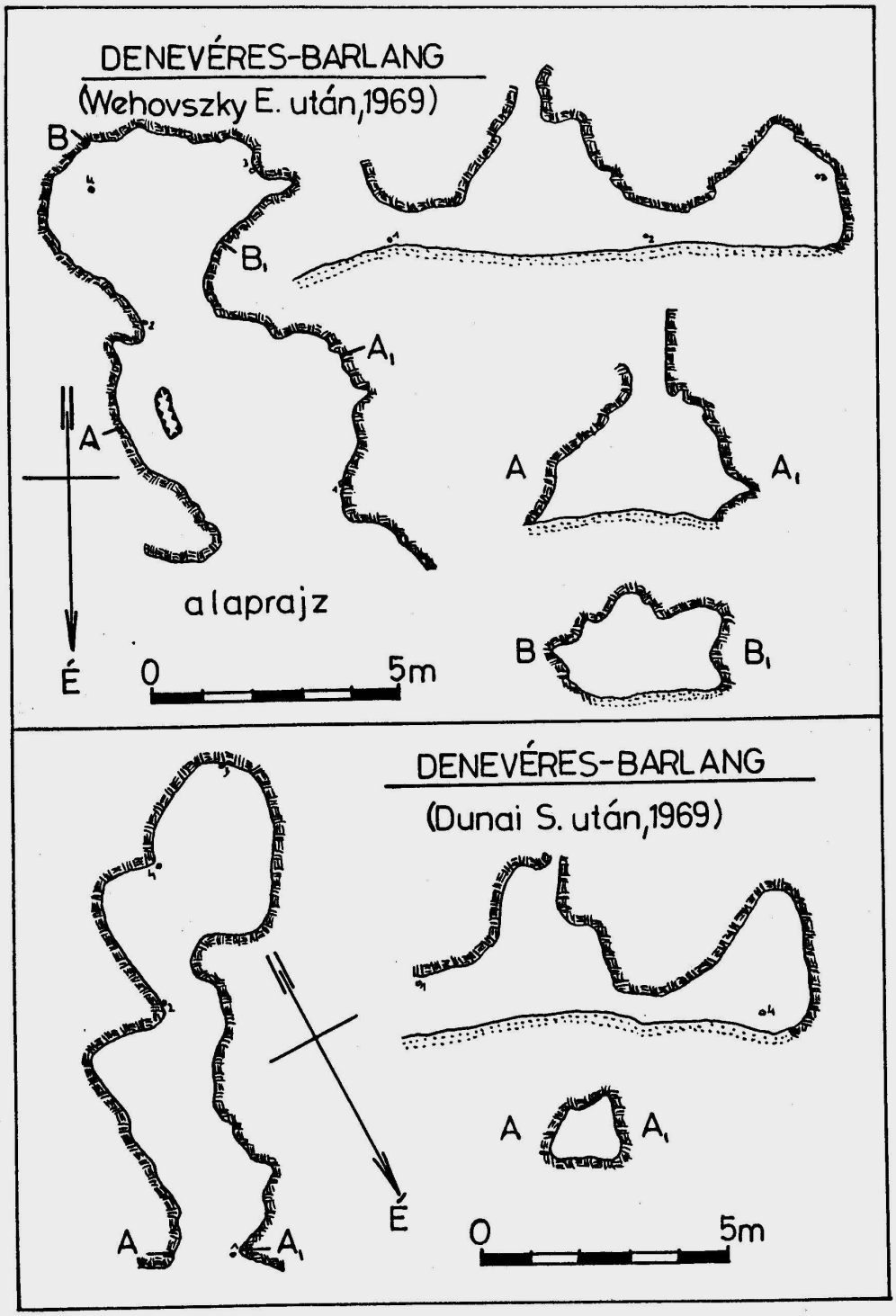
DENEVÉRES-BARLANG
(Wehovszky E. után,1969)
B
B₁
A₁
A
alaprajz
É
0
5m
A
A₁
B
B₁
DENEVÉRES-BARLANG
(Dunai S. után,1969)
A
A₁
É
0
5m
A
A₁

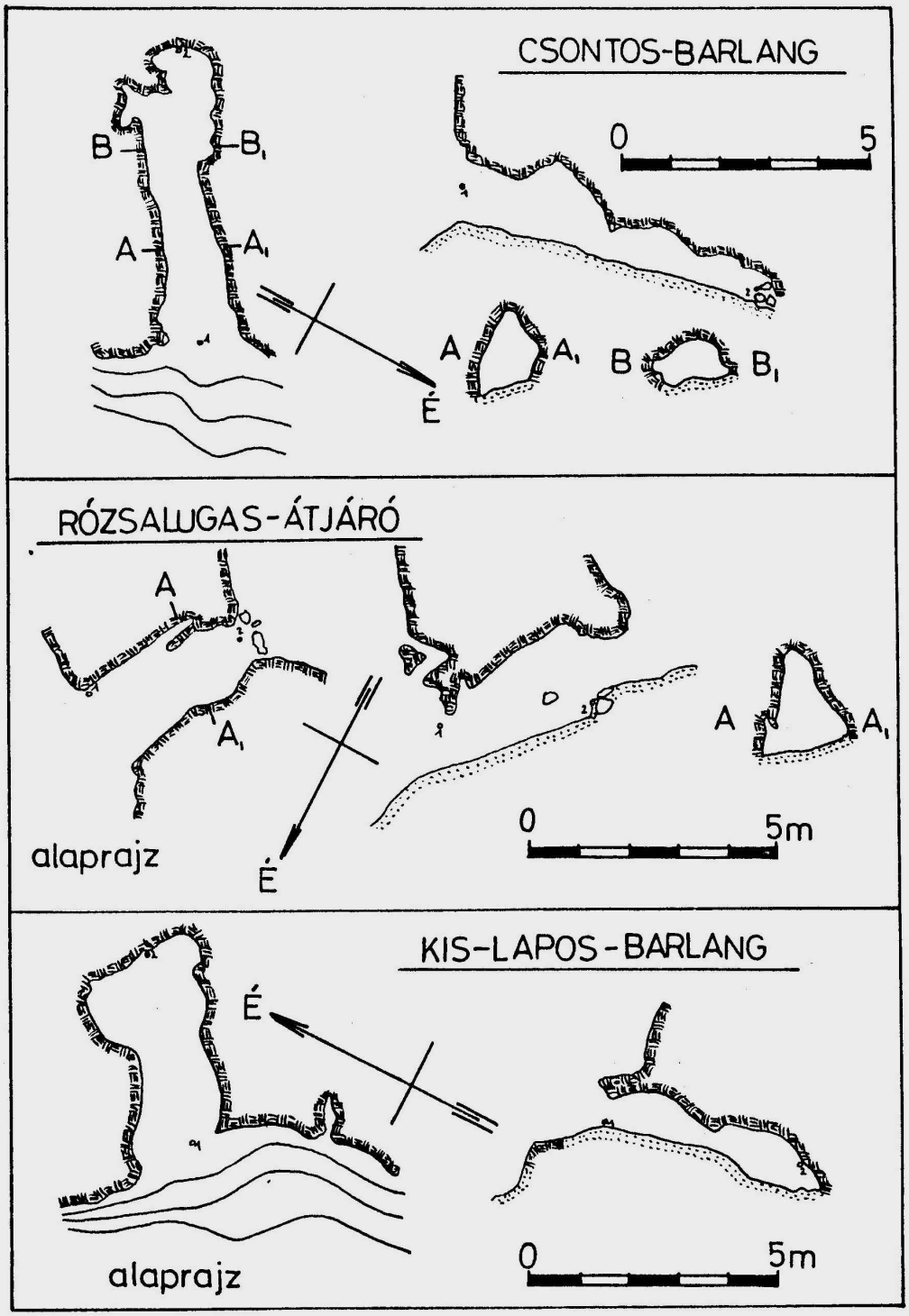
CSONTOS-BARLANG
0
5
B
B1
A
A1
É
A
A1
B
B1
RÓZSALUGAS-ÁTJÁRÓ
A
A1
É
A
A1
0
5m
alaprajz
KIS-LAPOS-BARLANG
É
0
5m
alaprajz

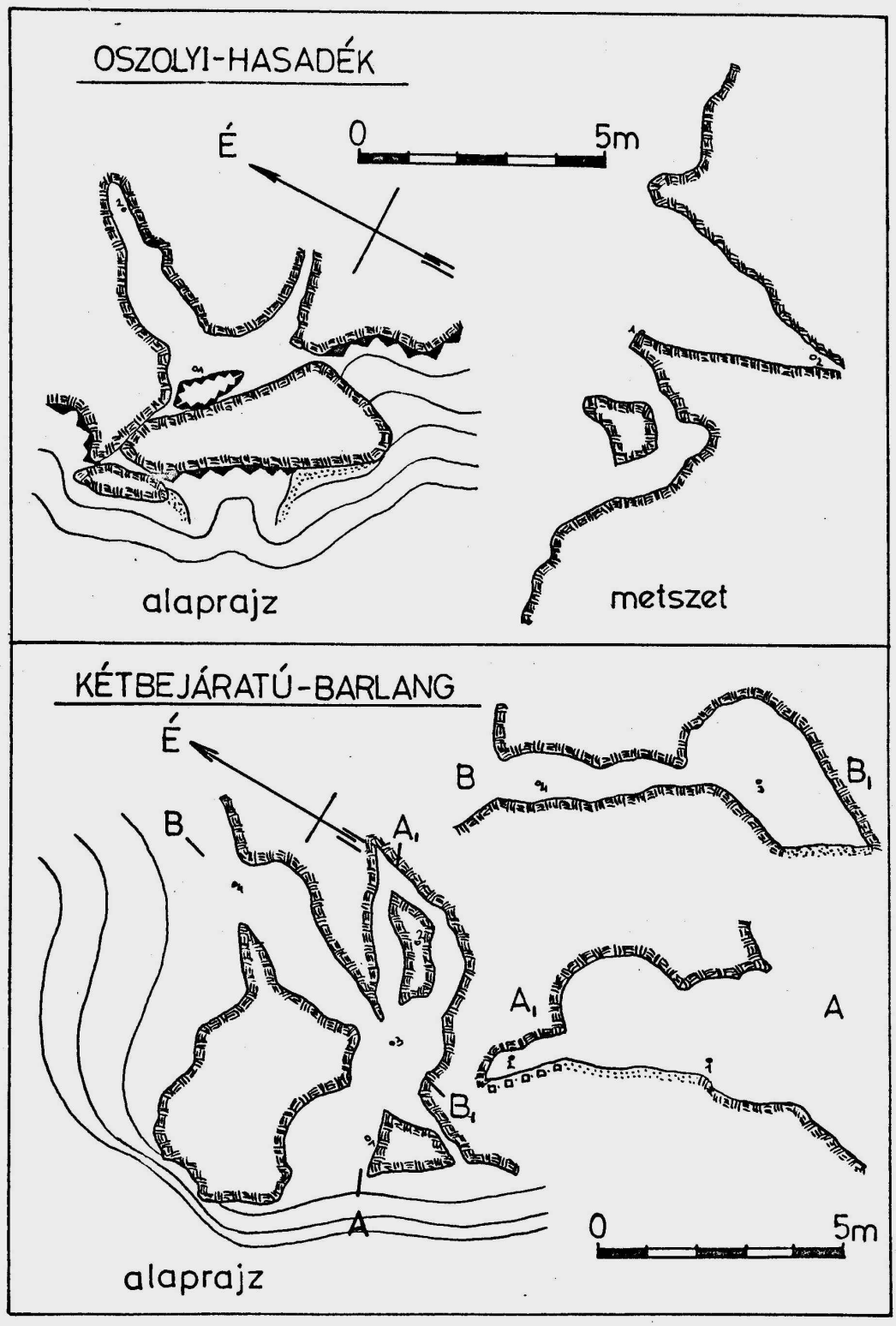
OSZOLYI-HASADÉK
É
0
5m
alaprajz
metszet
KÉTBEJÁRATÚ-BARLANG
É
B
B
B₁
A₁
A₁
A
B₁
A
0
5m
alaprajz

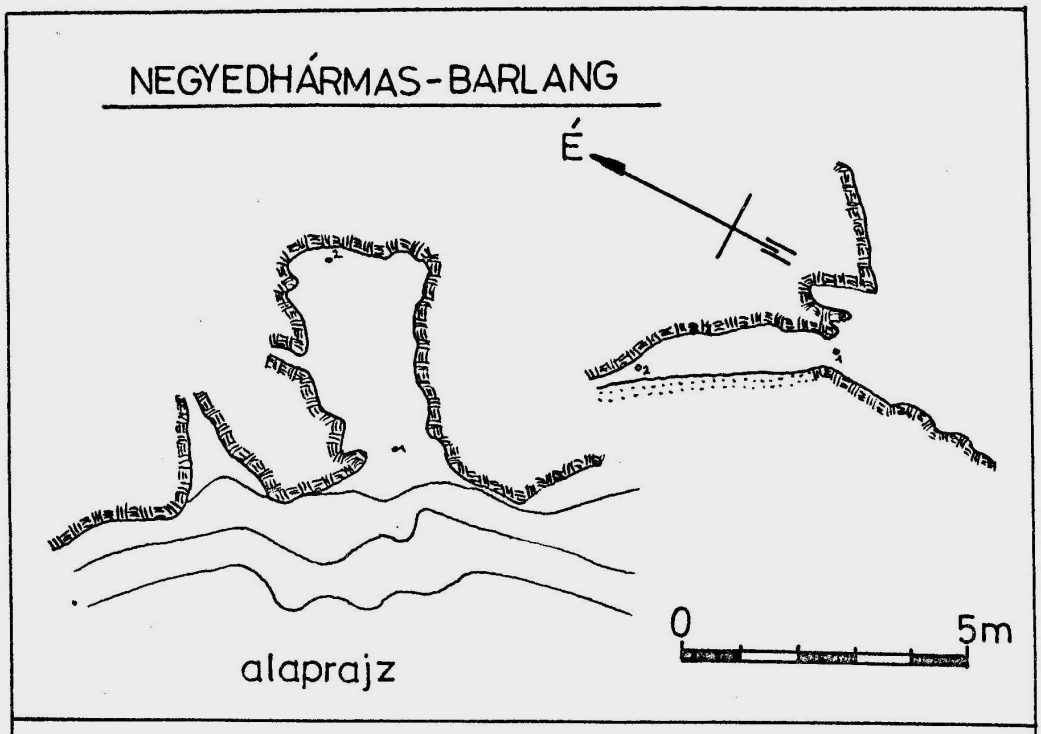
NEGYEDHÁRMAS-BARLANG
É
0
5m
alaprajz

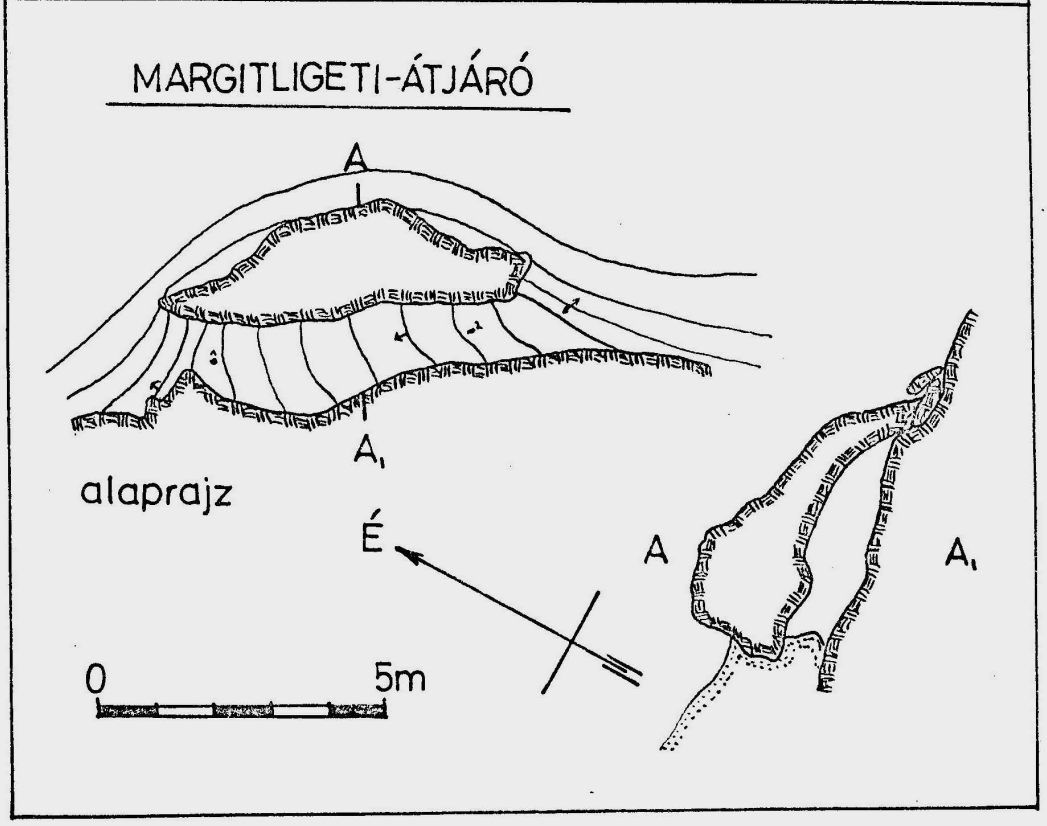
MARGITLIGETI-ÁTJÁRÓ
A
A₁
alaprajz
É
A
A₁
0
5m

Szücs László:

A Vaskapu-völgyi Gyökér-barlang

A Pilis-hegyen 1973. tavaszán, terepbejárás során, a Várkapu-völgyi Pilis-barlanggal szemben fekvő oldalon, a gerinc alatt mintegy tiz méterrel, kisebb barlangot fedeztünk fel.

A barlangnak négy bejárata nyilik, három a felső szinten, egy pedig mintegy kilenc méterrel mélyebben található. A barlang kitöltését megbontva, nagy mennyiségü csontot találtunk. Azonnal értesitettük dr. Kordos Lászlót, akinek rendszeresen eljuttattuk a különböző mélységekből előkerült gerinces maradványokat.

A közeli fák gyökerei a barlang kitöltésébe 4-5 m mélységig is lenyultak, rendkivül megnehezitve a továbbhaladást. A barlang később ezért kapta a Gyökér-barlang elnevezést is. Kialakulásában fő szerepe lehetett a tektonikus hasadékoknak, és a viz munkájának.

Járatai szükek, nehezen járhatók, agyaggal és egyéb üledékekkel teljesen kitöltve.

Hossza 23 m, mélysége 9 méter.

A barlang feltárását és térképezését a VMTE Foton, majd Központi csoport tagjai végezték el.

6721

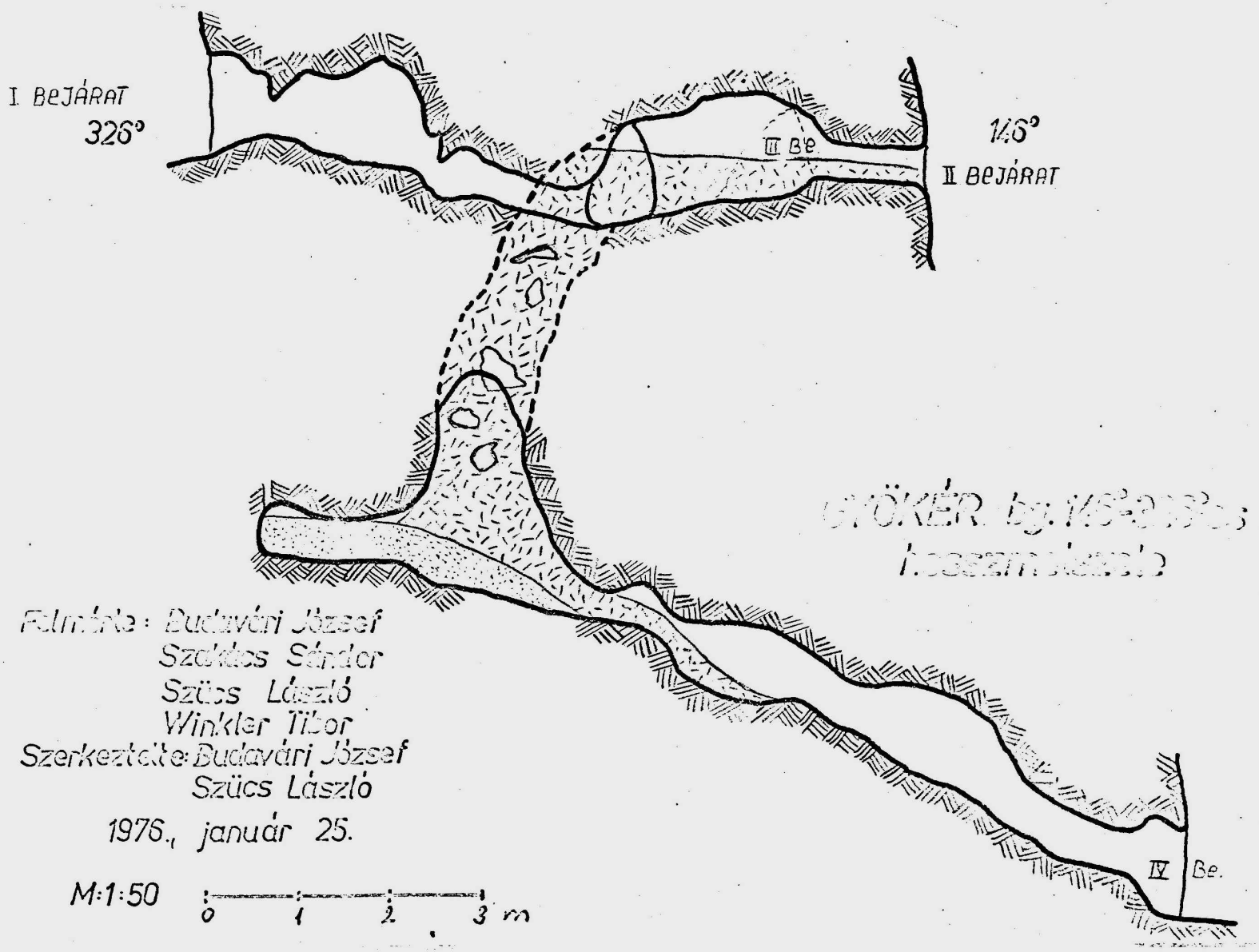
I. BEJÁRAT
326°
146°
II BEJÁRAT
III Be.
IV Be.
Felmérte: Budavári József
Szakács Sándor
Szücs László
Winkler Tibor
Szerkesztette: Budavári József
Szücs László
1976., január 25.
M:1:50
0 1 2 3 m

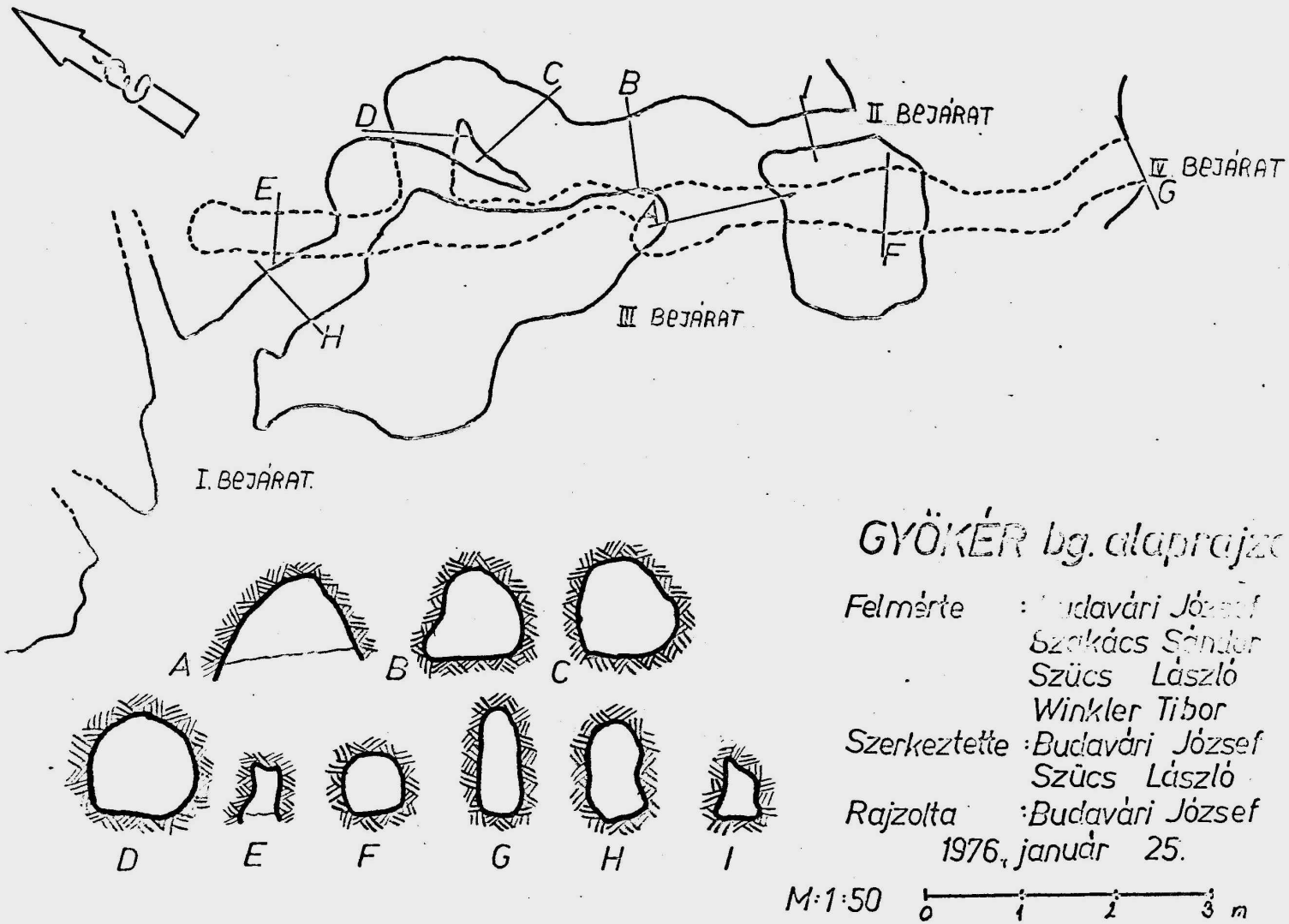
C
B
D
II. BEJÁRAT
IV. BEJÁRAT
E
A
G
F
III. BEJÁRAT
H
I. BEJÁRAT.
A
B
C
D
E
F
G
H
I
GYÖKÉR bg. alaprajza
Felmérte : Budavári József
Szakács Sándor
Szücs László
Winkler Tibor
Szerkeztette : Budavári József
Szücs László
Rajzolta : Budavári József
1976. január 25.
M:1:50
0
1
2
3 m

Majoros Zsuzsanna:

Érdekességek egy "mesterséges barlangban"

Miskolc fő karsztvizadó forrása, a Szinva-forrás közelében készült egy rövid (kb. 12 m hosszu), Y alakban szétágazó bányatáró. Feltehetően nyersanyagkutatás eredményeként tarthatjuk számon, erre utál geológiai érdekessége is: kőzethatáron indul, és porfiritben (ill. a porfirit és a mészkő kontakt-kőzetében) hajtották ki végig. Készitésének pontos idejét és okát még nem sikerült tisztáznunk, de biztos, hogy 1931-ben már megvolt (Balogh Tamás közlése), és valószinü, hogy 1928-31 között készült (Borbély Sándor közlése).

Amik barlanggá avatják a feltétlenül (- barlangi viszonylatban!) kisded-koru tárót, azok a nagy felületü cseppkőbekérgeződések a falon, a 400-nál több sztalaktit (ill. sztalaktit-kezdemény), és a gyönyörü tetarátá, melyekben kalcitkristályok képződnek. (A számadat folyamatban levő vizsgálataink egyik eredménye; legutóbb pontosan 387 cseppkő méreteiről készitettünk statisztikai feldolgozást Lénárt Lászlóval, Téglás Judit segitségével.)

A "barlang" első hat métere kap fényt, s igy az élővilág számos apró egyedét megtalálhatjuk: pókokat, szunyogokat, barnás-piros lepkéket. A két utóbbi a "barlang" végébe is be-bemegy, bizonyitéka ennek a jobboldali ág falán becseppkövesedett szunyog. Egy denevér is tanyázik bent, a kevésbé vizes jobboldali ágban.

Végezetül a bejárati szakasz vizében élő farkos kétéltüek egyikéről (Téglás Judit fedezte fel) készitettünk képeket Szombathy Zoltánnal. A kb. 6 cm-es állat valószinüleg gőte, lárva-állapotban.

A "barlang" élővilágának vizsgálatával a barlangi viszonyokhoz való alkalmazkodás időbeli lefolyásához kaphatunk érdekes adatokat.

6721

Csernavölgyi László:

A sziklaszög, és felhasználása

A sziklaszög arra alkalmas, hogy a kőzet különböző mélységü és szélességü repedéseibe verve lehetővé tegye a biztonságos továbbjutást.

Kezdetben egységesen a kerek fejformáju, gyürüvel ellátott szögeket használták. Később kezdtek csak elterjedni azok a szögek, amelyek már felhasználhatóak voltak a legkülönbözőbb formáju és mélységü repedésekben is (3., 4. ábra). A legmodernebb szögtipusok az USA-ból terjedtek el, és ellentétben az Európában használt lágy, kovácsoltvas szögektől, kemény - chrom-molybden ötvözetből készülnek. Ezek a "V" vagy "Z" formáju szögek (2. ábra) már alkalmazhatóak szélesebb repedésekben, sőt lyukakban is. Bármennyire valószinütlenül is hangzik; a kemény acéllemezből készült szögek rántásszerü terheléskor jobban tartanak, mint a puha normálszögek, és kalapáccal könnyebben visszanyerhetőek. Ez szintén fontos követelmény, ha az áruk erre ösztönöz minket.

A szegek jól csoportosithatók hosszuság és erősség szerint. Mint standardszöget mindig a kerek szemkiképzésü haránt formát kell alapul venni (4/b.). Legalább egy hosszu szög mindig legyen nálunk! (Amerikai tipusu választékban ez nem lényeges.) A gyürüs (karikás) szögtipus (pl. 3/b.) igen praktikus. Részben azért, mert nehezebb mászások során több karabiner akasztható bele, részben pedig kötél ereszkedéskor (abseilung). Ez utóbbi esetben azonban a gyürü erősen igénybe van véve. Vékony rövid szöget (3/c.) keskeny repedésben használjunk. Vigyázzunk azonban, mert ha tul hosszu könnyen elhajlik.

Arról, hogy helyesen választottuk-e meg a szöget, már a bevezetésekor meggyőződhetünk. Ha az ütések során egyre magasodó csengő hangot hallunk, akkor jól választottuk meg a szöget, és jó helyre is vertük, ha ez a hang egyformán tompa, akkor vagy a szög nem megfelelő, vagy a repedésben nem szabad megbiznunk.

6721

A régebbi, kerek fejformáju szögek alkalmazásánál az a probléma merülhet fel, hogy terheléskor a fej külső ive szinte segit a szögnek, hogy kihuzza magát a falból (1/a.). Ha a szög feje jól "ül" a falon, akkor ez nem lehetséges (1/b).

Néhány helytelen és helyes szögbeverési módot mutat be a 7., 8., 9., 10. ábra.

Használat után a szögeket rendszerint visszavesszük a falból. Ilyenkor apró ütéseket kell mérni a szögekre különböző irányokból, főleg a repedés irányát követve. Ha már megfelelően kilazitottuk, érdemes bekapcsolni a szögbe a nyakunkban, ill. mellbekötőnkben lógó szeghuzó karabinert. Ha ez után pattan ki a falból a szeg, nem eshet le. Ezzel sok bosszuságtól kimélhetjük meg magunkat. Ilyesmire egy közönséges, kis méretü karabiner a legalkalmasabb.

.A szögeket használat után ki kell egyengetnünk.

Expanziós szögek

Ujabban kezdenek elterjedni, s a használatuk elve - formájuktól függetlenül - megegyezik. A kereskedelemben nálunk is kapható 3 élü falfuróval a szögnél valamelyest rövidebb furatot készitünk. Ezek után a behasitott végü szöget a beleilleszkedő ék v. csonka kup alaku formával együtt beleütjük a furatba. Az ék a furat fenekén "megül" s az ütések ellenhatásaként szétfesziti a szöget a furatban. Ez szinte eltávolithatatlan (5., 6. ábra). A karabiner beakasztására alkalmas szem, ill. gyürü vagy a szöggel együtt készül (5.), vagy csavarral lehet a szögre rögziteni (6/b).

Olyen helyen érdemes használni, ahol nem találunk repedést. Nagyon célszerü a használata barlangban, ahol egy hosszabb táborozás során a szöget többször is igénybe kivánjuk venni.

Minden eddig emlitett szögnél érvényes azonban a következő figyelmeztetés. Ne használjuk a szögeket több évig a barlangban! A korrozió olyan erősen igénybe veszi ezeket, hogy a gyakran a teljesen jónak látszó szögnek a falban álló részéből már szinte csak por van. Ha mégis fel kell használnunk valamilyen okból egy régebben a falba ütött szöget, üssünk rá

6721

néhányat, hogy meggyőződjünk a megbizhatóságáról.

Kalapácsok

A szögelés nélkülözhetetlen szerszámai. Aki egy erre a célra készült kalapácsot már használt, meggyőződhetett róla, hogy igen jó "huzása" van. Ezt a megfelelő sulyu fej (kb. 550 g) és a nyél jó aránya biztositja. A 11. ábra két általánosan használt tipust mutat be. Az egyik /a/ egy egyszerü sziklamászó kalapács, a másik /b/ pedig egy "kombi-kalapács", amelyet a sziklamászók jégfalon is tudnak használni. Ez utóbbi a barlangkutatóknak is nagyon megfelel, mert el lehet a segitségével távolitani éles sziklataréjokat és cseppkőbekérgeződéseket, amelyek a kötél és ezzel a kutatók épségét is veszélyeztetik.

A nyelükön furat van. Ez ebbe füzött vékonyabb zsinór segitségével a mellbekötőhöz rögzithető vagy a vállon lehet átvenni. Jó minőségü zsinórt használjunk erre, mert ellenkező esetben könnyen magunkra maradhatunk a legjobb szögeink társaságában.

Irodalom

Herman Huber: Bergsteigen heute. Teo Hoffmann, Frankfurt am Main 1967.

Wastl Mariner: Das Bargseil. Österreichischer Alpenerein, Innsbruck 1969.

Macieja Popko: Alpinizm. WYDAWNICTWO Sporti Turystyka, Warszawa, 1974.

Joze Pirnat: Jamarska technika. Ljubljana, 1972.

Petko Nedkov: Rikovodsztro no pescserno delo, Medicina u Fizkultura "Szofia" 1973.

Bergsportausrüstung '73 NSZK.

6721

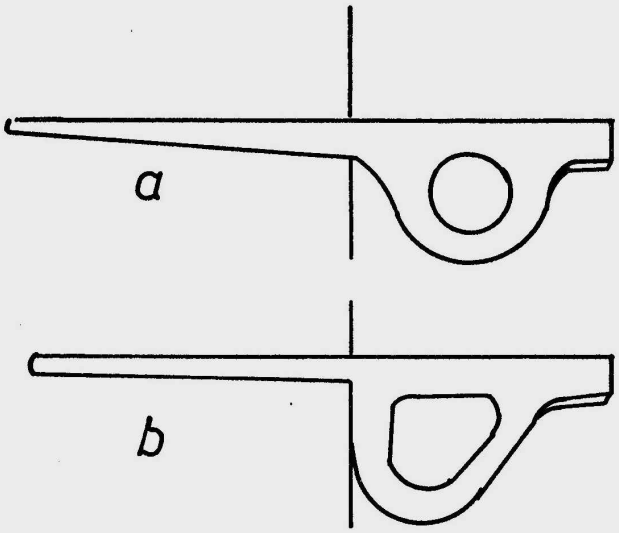

1.ábra

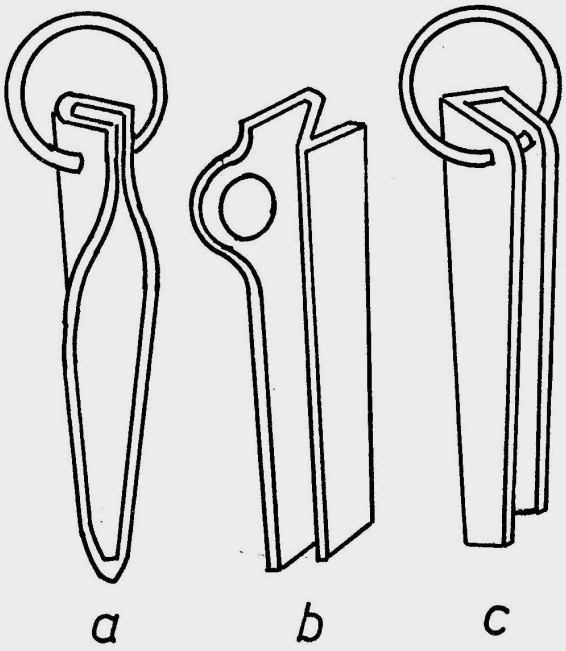

2.ábra

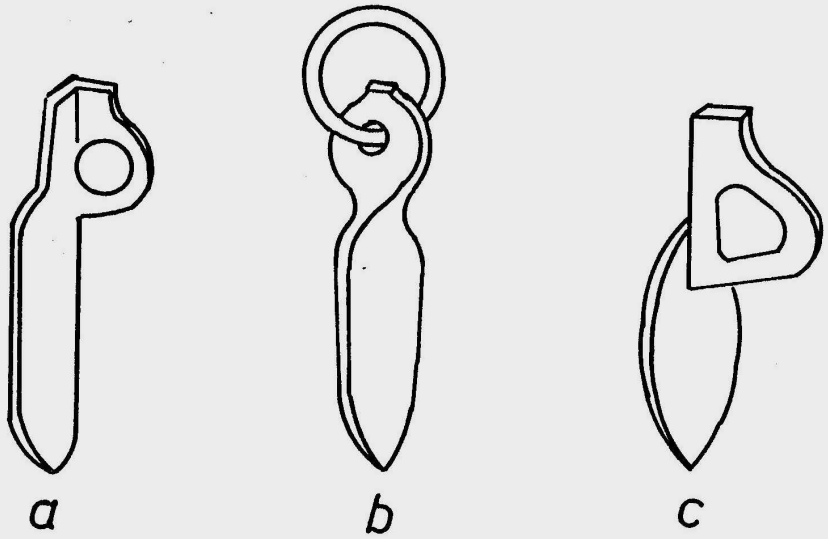

3. ábra

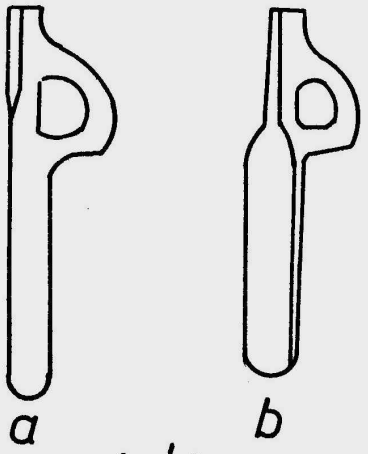

4. ábra

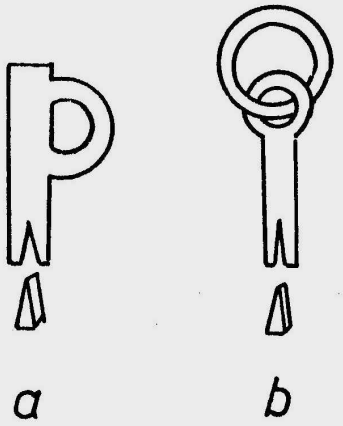

5.ábra

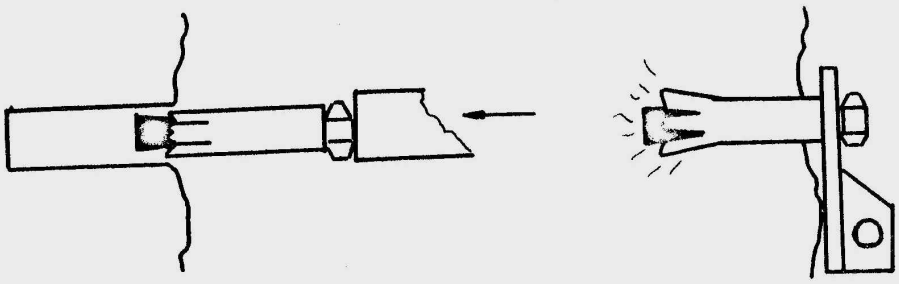

6. àbra

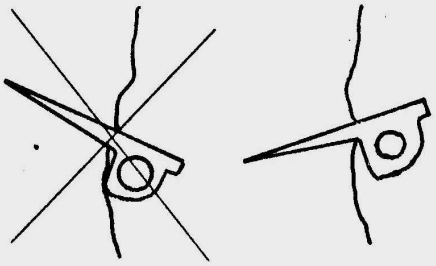

7.àbra

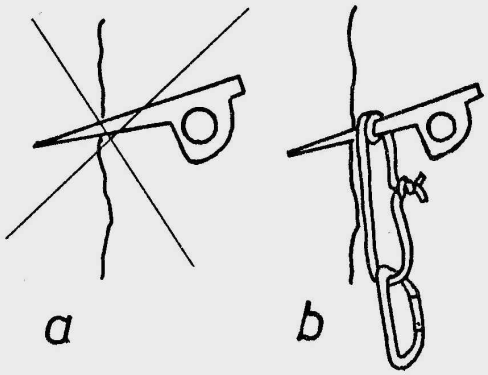

8.àbra

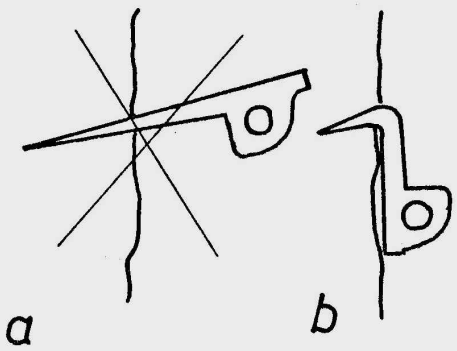

9.àbra

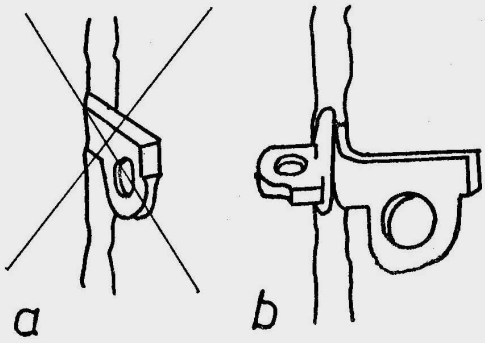

10.àbra

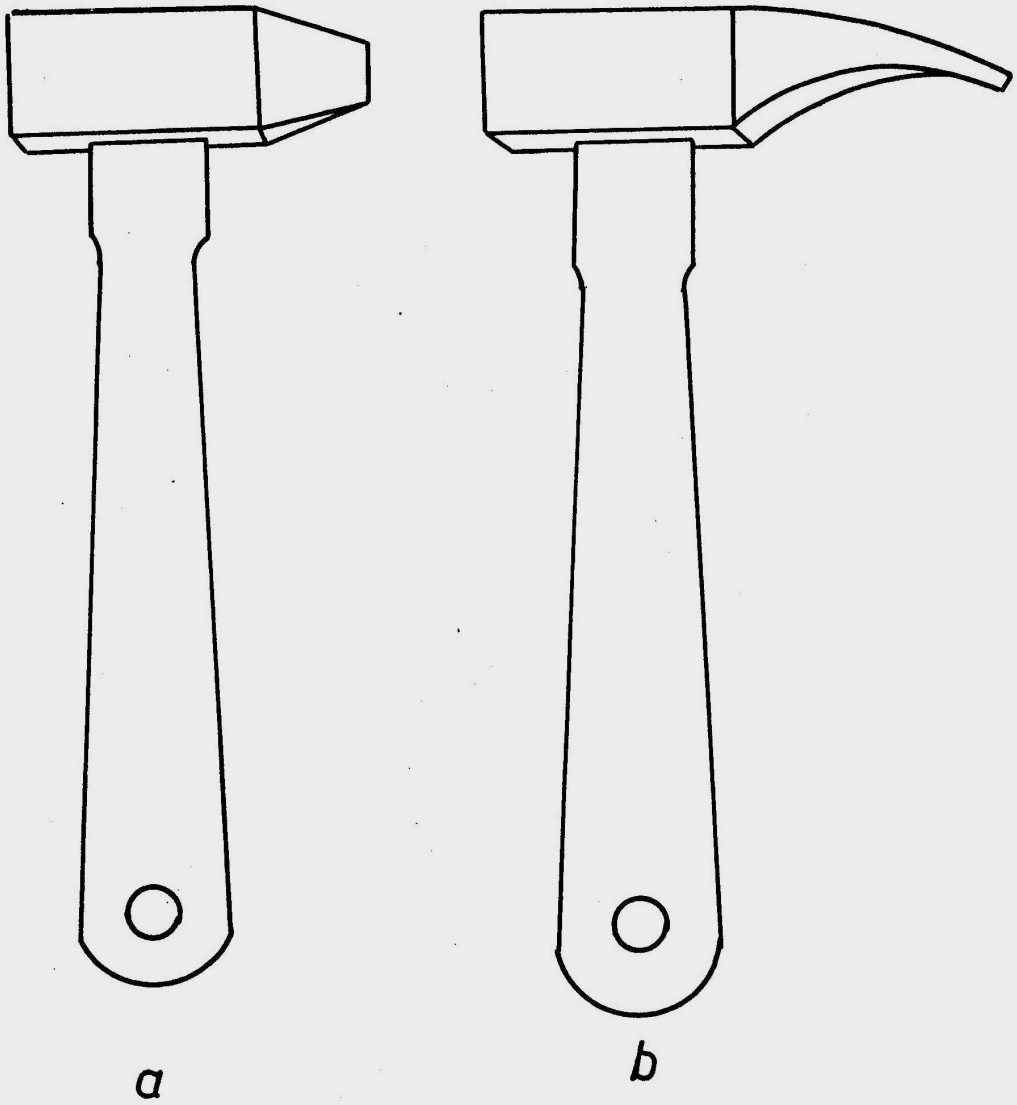

11. ábra

VITA

Javaslat a bibliográfia lyukkártyás adattárolására

Összeállitotta: Rónaki László 1972 - 73.

Az irodalmi adatok felhasználása a tudományos munkák - szakdolgozatok készitésénél elkerülhetetlen igényként jelentkezik. Az irodalom tanulmányozás egy-egy témakörben vagy területen csak gondos bibliográfiai kutatómunkával veheti kezdetét. Számos kutató munkája során az átolvasott publikációkat cimjegyzéknek kicédulázza - esetleg tartalmi kivonattal vagy a számára fontos közleményre utaló megjegyzéssel látja el - melyek átlagozásával később kikeresheti valamely téma kapcsán szükségessé váló bibliográfiai alapadatot. A kikeresés jelentősen meggyorsul, ha nem egyszerü cédula katalógus, hanem valamilyen lyukkártya katalógusra dolgozunk. Utóbbinak még olyan előnye is van, hogy mások által az egységes szisztémával feldolgozott irodalmi adatgyüjtést is ugyan olyan gyorsan hasznositani tudjuk, mintha valamennyi adatot magunk céduláztuk volna. Természetesen a kutatási témakörökne k megfelelően eltérő szempontból történik az annotáció más-más kutató esetében, mert egy nagyobb terjedelmü munkában a geológus, a vegyész, a geofizikus vagy akár a tudományokon belül például a petrográfus a morfológus vagy szpeleológus a maga számára más-más megállapitást tart kiemelkedőnek. Itt hadd utaljak dr. Bertalan Károly és id. Schönviszky László munkájaként közreadott "Bibliográfia speleologica hungarica" c. igen jelentős adatgyüjteményre, mely a Karszt- és Barlangkutatás IV. kötetétől folyamatosan az 1931-től megjelent barlangtani tárgyu irodalmat dolgozza fel. Igy mindenki előtt nyilvánvaló, hogy a lyukkártyás cédula katalógusnak az egységesitett kitöltési és kódolási kereteken belül csak a karszt- és barlangkutatás témakörben is széles érdeklődésü igényt kell kielégiteni. Ez a változó igény viszont csak az annotációt - és igy csak e kártya hátoldalát - érinti. Ennek meg-

6721

oldására javasolható a fő kártya melletti kiegészitő kártyák alkalmazása. E módszerrel biztositani lehet a javasolt A-6 formátum adta szük terjedelem kibővitését bármilyen mértékig. Az alap kartonon szines ironnal utalhatunk a kiegészitő tartozék kartonok számára, melyek azonos kód folytán a fő kartonnal együtt visszahivhatók. A kiegészitő karton első oldalán csak az első szerző nevét és a mü vimét kell feltüntetni, (valamint a szines ironnal a kiegészitő lap számát). Célszerü felirni még az annotációra utalást, hogy milyen szempont szerint és ki végezte a kijegyzetelést.

Az A-6 formátum (10 x 15 cm-es) kétsoros peremlyukkártya alkalmas a bibliográfiai anyag könnyen visszakereshető tárolására. A peremes perforációval az alábbi adatokat célszerü visszahivhatóvá tenni:

1. A szerző vezeték és keresztnevének első kezdőbetüi. (Kódot lásd Balázs-Horváth: Kézi lyukkártyák a szakirodalmi tájékoztatásban. Bp. 1968. p.51.)

A társszerzők esetén kereső céllal valamennyi névre külön kártya lyukasztandó a további mezőkben körben azonosan.

A kiegészitő kártya kitöltése helyett csak utalni kell az első szerzőtárs nevére és a mü cimét kell feltüntetni az első oldal belső mezőjében.

A vezeték név az "N-M" a keresztnév az "L-M" mezőbe kerül. (1-1 betü, 1,5 mezőt igényel).

2. A kiadvány kiadásának (megjelenésének) évszáma

A két utolsó évszám lyukasztandó, mégpedig 3. szám "I" 4. szám "K" mezőben.

Az "L" mező 1.2. lyukpárai a századfordulók elválasztására direkt réseléssel használhatók, mégpedig az 1. lyukpár sekély réselése az 1800-as kiadásokat jelöli. A 2. lyukpár a 2000 utánira fenntartva. (Az 1900-as évek réseletlenül maradó lyukpárral.)

3. A publikáció neme szám kód használatával az "A" mezőbe kerül.

A szám kód: 1. Könyv (önálló mü)

6721

2. Periodika (folyóirat - Évkönyv)
3. Különkiadvány (alkalmi kiadvány, sokszorositott kézirat)
4. Hetilap-napilag (ujságcikk)
5. Üzemi dokumentáció - szakvélemény
6. Kézirat (kézirásos v. gépelt)

4. A tárgykör - téma számkóddal a "B" mezőben a munka egészére vonatkozóan annak fő jellegét meghatározza.

A szám kód: 1. Geológia - ásványtan, kőzettan, rétegtan
2. Alkalmazott geológia, talajmechanika, hidrogeológia
3. Geomechanika - tektonika
4. Bg.kutatás - módszertan dokumentáció - kataszter
5. Geofizika
6. Földrajz - térképezés - fotográfia - nomenklatura
7. Biológia - botanika - zoológia - paleontológia
8. Bibliográfia, szervezés - egyesületi hirek, tájékoztatás, perszonália

Ezek után a fennmaradó 6 mező ("C-D-É-F-G-H") direkt réseléssel a különböző tárgyköröket érintő témák bejelölését 24 változatra teszi lehetővé. A téma fontossága és a tárgyalás mélysége szerint sekély vagy mély réseléssel lehet ellátni.

5. A terület szerinti elhatárolás a nagy tájegység alapján külön gyüjtött kartonokkal is megoldható. Természetesen egy olyan munkáról, mely több nagy tájegység problematikáját is érinti, kártya azoknak megfelelő számban készitendő. Egy-egy kutató általában csak bizonyos területre korlátozódó irodalom gyüjtést igényel, de az országos bibliográfia a perem lyukak révén történő visszakeresés bevezetését nem mellőzheti.

A nagy tájegységek lehatárolásához ajánlható irodalom: Pécsi M. - Somogyi S. Magyarország természeti földrajzi tájai és geomorfológiai körzetei. Földrajzi Közlemények 1967. 4.sz., 6721

A kártyakitöltés módja és a szelektálási szempontok szerint réselendő lyukpár mezők helye

A szelektálási kód;

1 Lásd betü kód szerint

2 Az 1800-asok "L-1" sekély réselés.1900 nincs réselve. Utolsó számjegyek a számjegy kód szerint.

3 Lásd alábbi szám-kód :
1.Könyv
2.Folyóirat
3.Különkiadvány
4.Heti-v.napilap
5.Dokumentáció - jelentés
6.Kézirat

4 Lásd alábbi szám-kód:
1.Geológia
2.Hidrológia
3.Tektonika
4.Szpeleológia
5.Geofizika
6.Geográfia
7.Biológia - paleontológia
8.Bibliográfia

5 A tájegységek számozása szerinti számjegy-kód. Ld. Karszt-és Bg.kut.Tájékoztató 1973 2.sz.

6 Sekély réselés

7 Sekély réselés

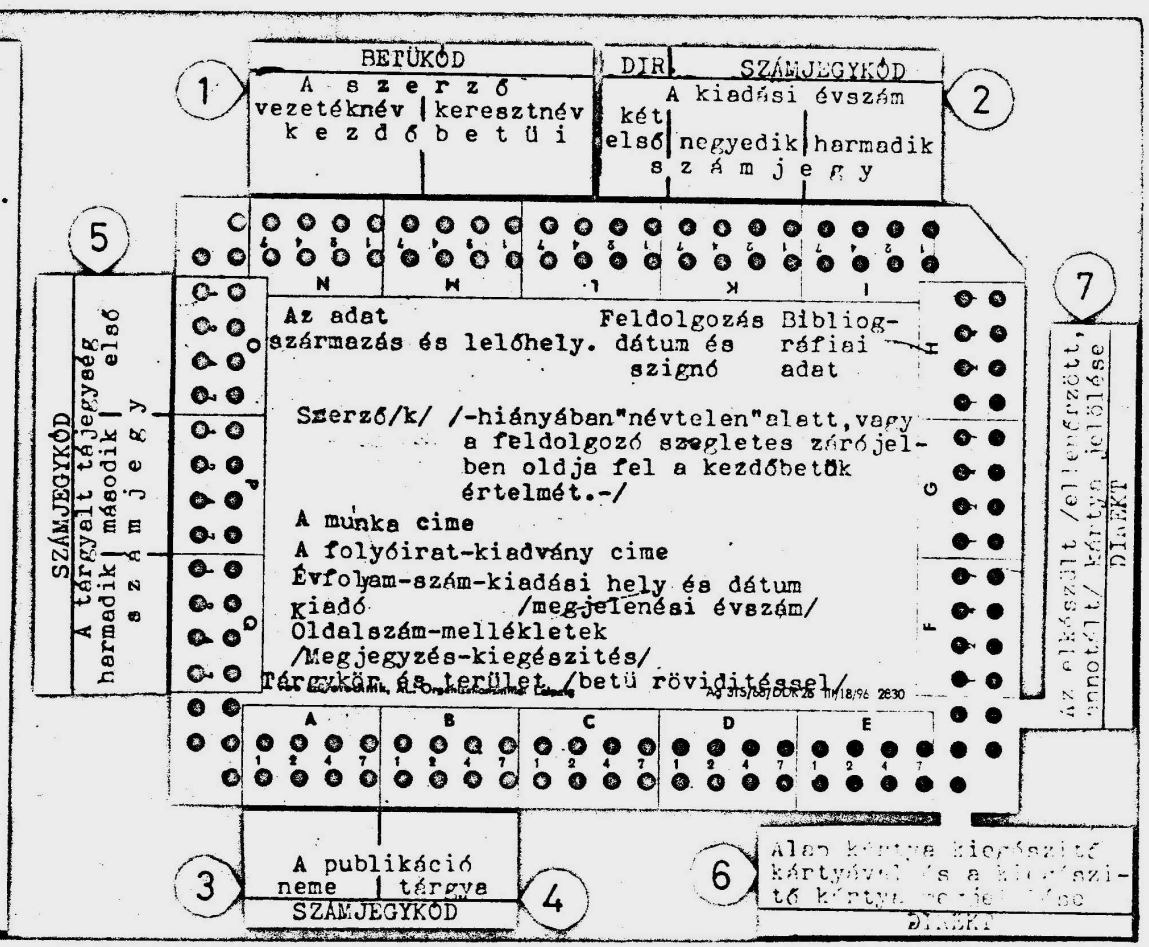

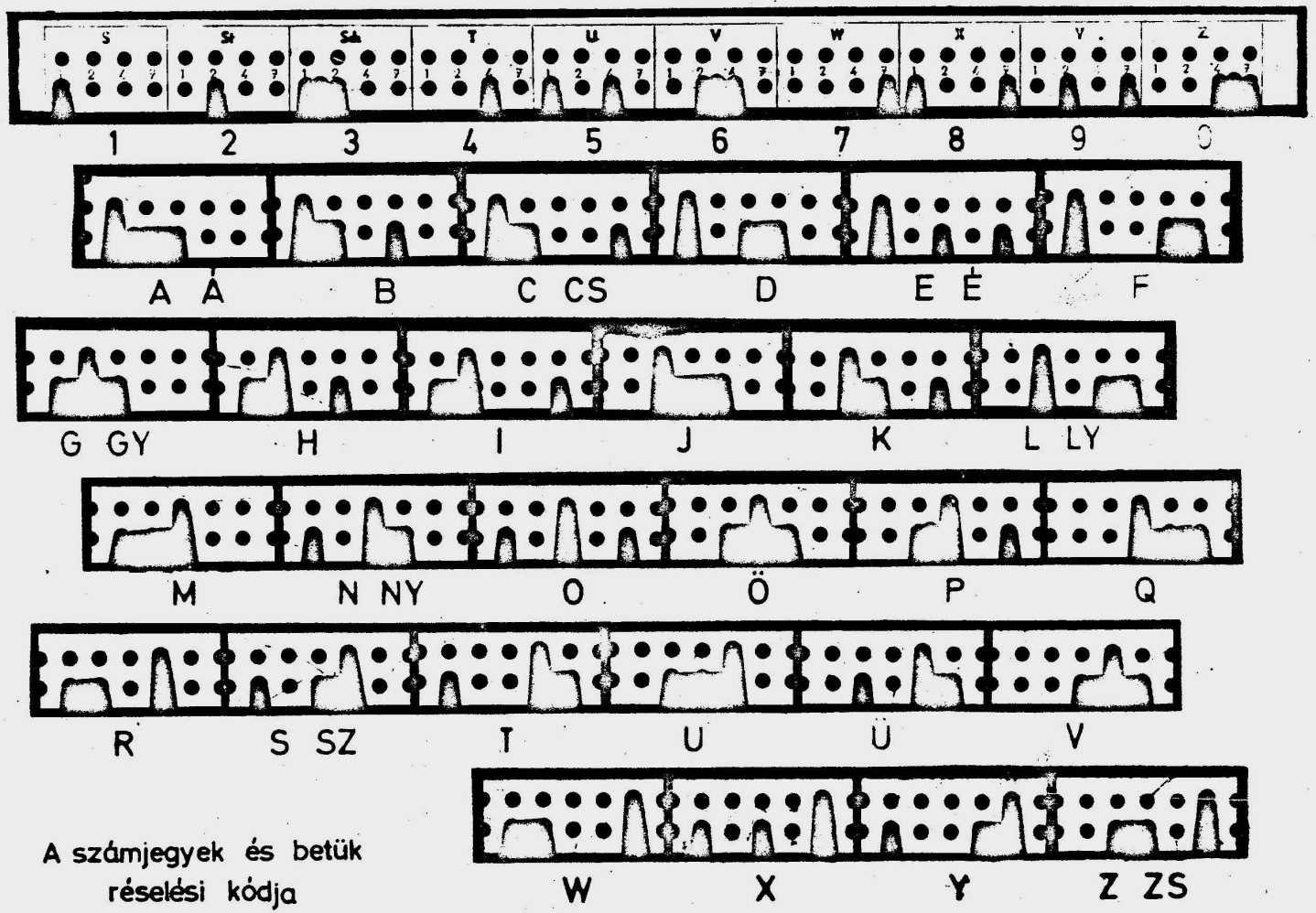

A számjegyek és betük réselési kódja

valamint dr. Szebényi L. a Földtani Kutatás 1969. 1.sz. 21-27. oldalán lévő tájfelosztásával kapcsolatos ismertető.

Ezeken felül a vizügyi igazgatóságok érdekeltségi határa is szóba jöhet. Legujabban az MKBT Dok. Szakbizottsága által a nemzetközileg elterjedt osztrák módszer figyelembevételével készitett karsztterületek lehatárolása lépett életbe, mely jól használható. (Karszt- és Barlangkut. Tájékoztató, 1973. 2.sz. p. 17-34.)

Ahol a bibliográfiai adatgyüjtés országos, ott mindenképpen az utóbbi elhatárolás ajánlható. Az országos kataszter négy számjegyéből a három első a nagy tájakon belüli részletezést is tartalmaz, de mert nem célszerü részletekbe bocsájtkozni, ezért elegendőnek tartja az első két számjegy (esetleg a 3. számmal kiegészitve) használatát. Az "O-P-Q" mezőket használhatjuk a publikációban sulypontilag érintett terület megjelölésére számjegy kódos réseléssel.

6. A kiegészitő kártyák és a kiegészitő kártyákkal rendelkező alapkártyák. "E-F" mezők között az "E" mező melletti lyukpár sekély réseléssel.

7. A kész (végleges formában kitöltött - annotált) kártyák az "E-F" mezők között az "F" mező melletti lyukpár sekély réseléssel.

A kártya I. oldalának belső felületén rögzitendő felirás. A felső szegélyen kell feltüntetni egy sorban:

1. Az adat származása
2. Az adat lelőhelye
3. A feldolgozó szignója és a feldolgozás dátuma
4. A müben található bibliográfiai adatok

A további szöveg:

Szerző(k) (-hiányában "névtelen" alatt, vagy a feldolgozó szegletes zárójelben oldja fel a kezdőbetük értelmét.)

A munka cime

A folyóirat - kiadvány - kézirat stb. cime

Évfolyam - szám

6721

Megjelenési hely, év, hónap, nap. (Ha a kiadási és megjelenési év eltérő, ugy az utóbbit zárójelbe tesszük.)

Kiadó

Oldalszám (pagina "p" rövidités után) melléklet.

Megjegyzés - kiegészités (pl. elhangzott előadás helye, ideje, stb.)

Az alsó szegélyen az "A-E" mezők felett a publikáció nemének kiirása után röviditve a publikáció tárgyköre és területe.

Itt a tárgykör meghatározás (lásd 4. pont) több tudományágat érinthet, ennek megfelelően a 8 számjegy közül feltüntetettekből a legfontosabb - mely réselésre kerül - aláhuzandó. A szöveg mezőben a tárgykörre utaló megjelölés célszerüen nem a réselésnél használt kódszám kiirásával, hanem azok röviditéseivel oldható meg. Pl. geol. - talajm. - hidrog. - tekt. - geof. - földr. - térk. - fot. - nom. - bio. - bot. - zoo. - bibl. - stb.

<u>A kártya II. oldalának belső felületén a rövid annotáció irandó.</u>

Hosszabb - vagy különböző szempontok szerinti - annotáció esetén azonos perforációs réseléssel ellátott - csak szerző és cim kitöltésü - kiegészitő második-harmadik kártyán mindkét oldal kihasználható. Ez esetben a fő és a kiegészitő kártyán egy ilyen céllal fenntartott, kijelölt szélső lyuk réselendő az "E" - "F" mezők között kijelölve.

A fenti módszerrel szerkesztett kártyák egyetlen tárolóban minden sorrendi megkötöttség nélkül elhelyezhetők, mert a 7 megjelölt szempont szerint visszakeresésük szelektáló tüvel, vagy villával gyorsan megoldható.

A kartonok és a tároláshoz készitett speciális szekrények, a kártyalyukasztó fogó és kartoték szelektáló tü-villa és keret beszerezhető a MIGÉRT Bp. VI. Népköztársaság u. 2. sz. boltjában.

6721

Végezetül javaslatot teszünk a MKBT központi bibliográfiai adatgyüjteményének elkészitésére, mely az esetleg későbbiekben felállitandó Magyar Barlangtani Intézet megalakulásáig a Bibliográfiai Szakbizottság kezelésében állna a kutatók rendelkezésére. A bibliográfia nem csak a barlangtani irodalomra korlátozódna, hanem felölelné a karsztgeológia - karszthidrológia-kartszmorfológia témakörét valamennyi karszthoz kapcsolódó egyéb tudományágat. (Lásd fent témakörök.)

A peremlyukkártyák elkészitését egy-egy tájegységen tevékenykedő kutatócsoport a saját területüket érintő anyag feldolgozásával oly módon készitheti el, hogy egy példány a központi, egy példány pedig a helyi bibliográfusok rendelkezésére álljon. A jelentős munkabefektetés és a nem elhanyagolható anyagköltség finanszirozására meg kell teremteni a lehetőséget. Csak ez után szervezhető meg az adatgyüjtés.

A Mecseki Karsztkutató Csoport a javaslat elfogadása esetében a fenti módszerrel már elkészités alatt lévő lyukkártyás adattárát az MKBT rendelkezésére tudja bocsájtani.

Az ismertetett adattárolási módszer kártya kitöltése dr. Bertalan Károly és id. Schőnviszky László által bevezetett alapokra épült, igy az általuk szerkesztett nagytömegü adatgyüjtemény is viszonylag könnyen áttehető a javasolt lyukkártya formára. A lyukkártyák javasolt visszahivási rendszere bármilyen terjedelmü adattömeg gyors feldolgozását lehetővé teszi, majd a kiválogatott kártyák gyors ÁBC rendszerbe válogatását, illetve szükség szerint a megjelenési évszámok szerinti rendezését is biztositja.

6721

VÉLEMÉNY

"Rónaki László: Javaslat a bibliográfiai lyukkártyás adattárolására"-1

A Rónaki László által az MKBT Elnökségére március 22-én benyujtott javaslatot a Dokumentációs Szakosztály már előzőleg is lektorálta, s most irásban lefektetve a következőket állapitja meg és javasolja:

1. A bibliográfia lyukkártya rendszerü feldolgozása célszerü, és hasznos lenne.

2. A kódolásnál a 4. ponton belül a H. Trimmel által alkalmazott nemzetközi szakrendi bibliográfia felosztását javasoljuk (lásd pl. Karszt és Barlang, 1972. I-II. p. 61-66.)

3. A lyukkártyarendszerü bibliográfiai cédulagyüjtemény bevezetésének alapját annak költségigényes volta szabja meg (berendezés aránylag olcsó, a lyukkártya drága; kb. 50 fillér darabonként).

4. Kezelése, kódolása jelentős munkatöbbletet kiván, igy e munkát kizárólag a Dokumentációs Szakosztály nem tudja megoldani. Kezelését esetleg függetlenitett könyvtárosra lehetne bizni.

Amennyiben az Elnökség a fenti, főleg anyagi kérdéseket megoldhatónak tartja, ugy a javaslatot a Dokumentációs Szakosztály támogatja.

Budapest, 1975. április 9.

Fentiekkel egyetértek

Dr. Bertalan Károly

Dr. Kordos László

Neppel Ferenc

Az MKBT 1975. nov. 26-i elnökségi ülése a végleges döntés előtt megjelentetését javasolja, hogy további hozzászólásokra mód legyen.

6721

HOZZÁSZÓLÁS

az 1975 november 17-én - Csernavölgyi Lásuló által tartott "A Mátyás-hegyi-barlang kiépitésének lehetősége tanbarlang céljára" cimü előadásához

Levélben szólok hozzá, mivel esti iskolán folytatott tanulmányaim miatt az előadásra nem tudok elmenni.

Ahhoz, hogy egy barlangász, különböző követelményeknek eleget tudjon tenni, elméleti ismeretre és tapasztalatokra van szüksége, amiket előadásokon és gyakorlati foglalkozásokon szerezhet meg.

Ésszerünek látszik, hogy a gyakorlati tapasztalatokat és ismereteket barlangban szerezze meg, de mégsem célszerü.

Nem célszerü a következő okok miatt:

A/ Egy barlangban általában lefelé kell menni. Igy a kezdő barlangászt le kell ereszteni és több mint valószinü, hogy ki is kell huzni. Ez igen fáradságos müvelet, még akkor is, ha 2-3 ember végzi, de még nehezebb, ha egy egész csoportot kell leereszteni és kihuzni (pl. 10 embert).

Ezen természetesen lehet segiteni létra beszerelésével, ami azonban olyan mint az uszni tanulónak az alacsony viz, vagy a betartott bot. Tudni illik, ha egy kis veszélyérzete támad az illetőnek, pl. egy kis hullám az arcába csap, ösztönösen a bot után nyul, vagy leteszi a lábát. Ha azonban, a viz mélysége az illető hosszánál csak egy araszszal is nagyobb és nincs bot, az illető, ha leteszi a lábát, ugrálni kénytelen, hogy levegőt kapjon, és ha több levegőt akar, akkor kapálóznia kell, hogy tovább maradjon a viz felszinén. Ha ez bekövetkezik, elsődleges célunkat elértük, vagyis "rákényszeritettük" az illetőt arra, hogy ilyen esetben:

6721

1. - fölékerekedjék ösztöneinek;
2. - tapasztalja, hogy milyen módszerrel maradhat a feje kint a vizből.

A barlangász, pl. travizás közben, ha megcsuszik, vagy fáradt, ösztönösen kilép a létrára, vagy a biztosító kötélbe kapaszkodik. Vegyük el a létrát, marad a kötél. Ha a kötélbe kapaszkodik, és azzal akarja megtartani magát, lassan vissza kell ereszteni. Eresztés közben mérges lesz, mert rájön arra, hogy ha nem tesz valamit, az eddigi fáradtsága kárbavész. Megfesziti az izmait és megáll. Azután feltehetőleg, tovább mászik felfelé, mert ha nem tudja a feladatot megoldani, ujból és ujból kell kezdenie.

Az elmondottak miatt célszerü létrát nem elhelyezni. A leeresztést és kihuzást a hágcsóval is el lehet kerülni, de, hogy ne legyen gyakorlat közben az illető közelében, fel kell tekerni. Ez természetesen a kezdők esetében többször ismétlődne, ami sok időt igényel.

Ellenvélemény lehet pl. az, hogy a beépitett létrák, korlátok, lépcsők miatt a gyakorlat során felmerült problémákat ugy is meg lehet oldalni, hogy a résztvevőket, pl. többszöri létrára való lépés, ill. valamilyen más hasonló szabály megszegése esetén el lehetne küldeni, barlangászásra alkalmatlannak lehetne nyilvánitani stb. Ezek a módszerek több okból sem lennének helyesek, de csak egyet emlitenék, ami szinte 100 %, hogy bekövetkezne.

1. Az igy elküldött tag, bizonyos mértékig, önérzetében meg lesz sértve, s feltehető, hogy ha nem is tudatosan, de magának ill. bármelyik társának bizonyitani akarná, hogy Ő igenis alkalmas (s ez valószinü is), továbbá, hogy van benne is annyi (sőt, még több is) bátorság, mint a többiekben, akiket nem küldtek el.
2. Ha nem is sértődött meg, bizonyitani sem akar, még ott egy harmadik tényező, hogy a barlangban található kaland, érdekesség stb. ezek utáni vágyát csak növelték, vagy felébresztették benne.

6721

Mindegyik esetnek, majdnem biztos következménye, hogy az illetőben felmerül a "... csak azért is", vagy a "... majd én megmutatom" elhatározás, és amint alkalma adódik, kisebb, hosszabb idő után, egy-két társával, rosszabb esetben olyanokkal, akik még barlangban nem is jártak, elmegy valamilyen barlangba. Azt hiszem, nem kell részletezni, hogy ebből milyen bajok származhatnak, előbb vagy utóbb. S ha ezek bekövetkeznek, akkor a barlangász oktatás azon célja, hogy a barlangi baleseteket és szerencsétlenségeket csökkentse, visszájára fog fordulni.

Visszatérve a gyakorlatokra, a travizáson kivül, pl. a kuszoda, a kezdő, de még a nem kezdő barlangász számára is valami szörnyü dolog. Tudniillik, be még bemegy, esetleg még ki is jön az illető, a tágabb s egyszerübb járatból, de visszahajlásnál, szüketnél, fel- illetve lehajlásnál már általában beszorul, ha egyáltalán be mert menni a nehezebb szakaszba.

Az ilyen helyre beszorult illetők kimentése igen komplikált. Még rosszabb, ha megijednek, s nem lehet meggyőzni őket arról, hogy azon a szakaszon ember már átment. Ilyenkor a beszorul illető kapálódzik, és sajnos legtöbbször pánikba esik és ezzel a kiszabaditását természetesen akadályozza. Arról nem is beszélve,hogy a többi barlangász tanulóra, milyen lélektani hatást gyakorol. Ha ezek után a többiek egyáltalán be mernek menni, 99 %, hogy ők is beszorulnak.

Csak tág kuszodában történő gyakorlás, csak az overál koptatására jó. A gyakorláshoz szükségesek a különböző meredekségü, szüketü és a különböző kanyarokkal rendelkező kuszodák, ugyan ugy, mint a travi gyakorlatoknál is a különböző átmérőjü kürtők. Mindössze csak két gyakorlatot emlitettem meg, de ugy érzem, hogy ebből is kitünik, hogy a gyakorló területnek több különböző nehézségi foku gyakorló hellyel kell rendelkeznie.

B/ Most nézzünk egy másmilyen problémát. Egy barlangban, egy gyakorlat 2 embert foglalkoztat, vagy más helyeket is figyelembe véve, 10 embert. Ebben az esetben 5 gyakorló

6721

helyen lehet tanulni, 5 irányitó személy szükséges minimum, és egyszerre 5 kezdő barlangászt oktatnak. Egy csoport legyen 20 fős, tehát 10 kezdő barlangász vár mig rákerül a sor, egy idő után fázik, unatkozik, mert nem minden esetben tudják szemmel kisérni a gyakorlatot végzőt, s unatkozásuknak következménye, hogy esetleg fegyelmezési problémák merülnek fel. A gyakorlás és oktatás a kezdő barlangászoknál nagyon lassan megy, de a már nem teljesen kezdők esetén is sok időre van szükség. Igy a gyakorlások több egész napot vesznek igénybe.

Az elmondottakból könnyen megérthető, hogy egy tanbarlangban 2 vagy ennél több csoport egyidőben nem tudja megoldani a tagok oktatását. Egyrészt mert nincs hely, se megfelelő számu gyakorlóhely, másrészt mert a csoportok az oktatás közben bizonyos zavaró hatással vannak egymásra. (Felszinen ilyen zavaró hatást még nem tapasztaltam.)

Persze beosztások esetén pl. egyik vasárnap az egyik csoport, másik vasárnap a másik csoport végezné a gyakorlatokat, minden csoportra sor kerülne, de a másodszori sorra kerülés tul hosszu idő után valósulna meg. Ez azonban a gyakorlatok értékét természetesen bizonyos mértékig csökkentené.

C/ Talán jelentéktelen problémának tünik, de az eddigi tapasztalataim alapján, másmilyennek látom a helyváltoztatás problémáját. Egy tanuló csoport egyik gyakorló helyről a másikra történő átszállitása rengeteg időt és az irányitók részéről, energiát vesz igénybe. Egy ilyen helyváltoztatás barlangban, csak lassan, körülményesen bonyolitható le, mert sem létra, sem lépcső nincs. (Mászólétrákat, lépcsőket, azért nem célszerü ilyen helyekre se beépiteni, mert akkor ezeknek a részeknek a gyakorlásra alkalmas mivoltuk megszünik, a már felsorolt indokok miatt.) Hágcsók felszerelése, bekötések ellenőrzése, mászásban történő segitségnyujtás stb. több irányitót és hosszu időt igényel.

D/ A legtöbb ember inkább egy megfelelően feltöltött medencében, mint élő vizben tanul meg uszni, mert a medencében

6721

hagyobb a biztonságérzete, de a tényleges biztonsága is. Az eddigi tapasztalataim szerint a kezdő barlangászok is szivesebben végzik el a feladatokat a felszinen még akkor is, ha ezek nehezebbek, mint a barlangban. A felszinen történt gyakorlás és tanulás után, a barlangban könnyen és gyorsan végzik el a gyakorlatokat.

Épp ezért véleményem szerint, a megfelelőképpen kioktatott és gyakorlott, már nem kezdő barlangászok edzésére, tudásuk barlangban történő alkalmazására, esetleg vizsgáztatásukra kellene a barlangot felhasználni. A Mátyás-hegyi-barlang ilyen célra nagyon jól megfelelne, s hogy esetleg még nehezebb utvonalakat is ki lehessen jelölni, mint amilyenek vannak, meg biztonsági feltételek érdekében, néhány kampó, szög, gyürü, stb. beépitése is könnyen, s a barlang átalakitása nélkül is megoldható.

A gyakorlások céljára, figyelembevéve az ABCD pontokban foglaltakat, egy nem müködő bánya udvara megfelelne, amennyiben a bányaudvaron különböző beton elemekből, csövek, lapok, stb. létesitenének egy barlangász gyakorló-teret.

Igy megvalósitható lenne, hogy:

1. "Kis" helyen több csoport résztvehetne a gyakorlatokon, anélkül, hogy egymást zavarnák,
2. A várakozó tagok, a gyakorlatvégzőt szemmel kisérhetik, s ebből is tanulnak,
3. Nem vennének igénybe a gyakorlatok annyi irányitót, és az egyik gyakorlatról a másikra történő áttérések annyi időt, stb.
4. A csoportból, egy irányitó mellett, több tag is végezhetne valamilyen gyakorlatot, mivel ez csak a megfelelő gyakorlóterep rendezésétől függ. A gyakorlatok folyamatosabbak, s idejük rövidebb lenne.
5. Különböző méretü, formáju, hajlásu, hosszuságu, meredekségü, stb. különböző gyakorlatokhoz szükséges tárgyakat lehetne elhelyezni, pl. nehézségi fokok szerinti sorrendben, vagy csoportositásban. Pl. kuszodáknál felmerült

6721

problémák leküzdésének begyakorlásához egyetlen csőjárat is elegendő lenne, ha ugy készitenék el, hogy lennének benne olyan szakaszok, amik a különböző meredekség, szükület, hajlás, kanyar stb. nehézségeinek felelnének meg.

A kuszodákból, ill. szükületekből történő kiszabaditás pl. vasajtó kinyitásával, könnyen és biztonságosan megoldhatók lennének.

6. A biztonsági feltételek a felszinen, amik az oktatás közben nagyobbak és igényesebbek, jobban megoldhatók, mint barlangban.
7. A felszinen könnyebben, gyorsabban létre lehetne hozni a többfajta és többféle nehézségi foku gyakorlatokhoz szükséges járatokat,mint barlangban.

Ha pl. a felvázolt gyakorlóteret a Pálvölgyi-barlang mellett lévő szurdokban ill. a Mátyás-hegyi-barlang előtt lévő kőbányában hoznák létre, az őrzése, gondozása, megközelitése is könnyebb és megvalósithatóbb lenne, nem beszélve más jellegü hasznosságáról.

Nem csak a kezdők számára volna alkalmas tanterület, hanem a már régebben barlangászók számára is jó edző hely volna. Nagyobb, esetleg külföldi tura előtt lehetne ilyen helyen gyakorolni. Továbbá, ha több csoport szervezne egy nagyobb tábort, akkor itt előre meg lehetne győződni a résztvevők mászástechnikai és biztonságtechnikai felkészültségéről és tudásáról.

Egy ilyen gyakorlótér létrehozása természetesen nagy anyagi befektetést igényelne, de szerintem ennek nem szabadna akadályt képeznie, hisz a barlangászok segitségnyujtásával olcsóbban és könnyebben megoldható, mint egy barlang ilyen jellegüre történő átalakitása. A gyakorlótér létrehozásával a barlangot a kényszerü átalakitásoktól is megvédhetnénk.

Talán a fantáziám tul élénk, bár Bulgáriában már létezik a barlangész iskola, s ha a gyakorlótér közelében egy több helyiségből álló épület is készülne, akkor a barlangász oktatás bizonyos tárgyi feltételei már rendelkezésünkre is állnának. Egy épületre, ill. 1-2 helyiségre egyébként is szükség lenne,

6721

akár a gyakorló terület, akár a tanbarlang kiépitése kerülne sorra, hisz az átöltözések és személyes tárgyak tárolásának lehetőségét és megőrzését biztositani kell.

Véleményem szerint egy ilyen barlangász központ szükséges, megvalósitása nem lehetetlen, s a megoldást nagymértékben megkönnyitené s a kivitelezést meggyorsitaná a barlangász csoportok, ill. tagok összefogása és segitsége.

A felsorolt problémák, okok, s azok megoldásai, a BSE Barlangkutató Csoport tagjainak az oktatása során merültek fel. Mivel teljesen kezdő tagok, ill. már kisebb tapasztalattal rendelkező tagok oktatása történt s történik. jelen pillanatban is, ugy érzem, hogy nem követtem el hibát, amikor ezeket a problémákat általánositottam.

A BSE Barlangkutató Csoporttal végzett gyakorlatokon szerzett tapasztalataim alapján jutottam el előbbiekben felsorolt következtetésekre és megoldásokra.

Kováts Kázmér

6721